

Poštovani čitatelji,

kako je poznato nakladnička djelatnost - izdavanje časopisa »Javni bilježnik«, priručnika, komentara, zbirki obrazaca i drugih tiskovina - novim statutom Hrvatske javnobilježničke komore povjerenički je Hrvatskoj javnobilježničkoj akademiji. Ovaj broj tako je kao završni uredilo uredništvo s glavnim urednikom Ivanom Malekovićem prema koncepciji i uređivačkoj politici koja je znatnim dijelom zacrtana prvim brojem časopisa koji je počeo izlaziti 1997. godine. U proteklih dvadesetak godina časopis se vizualno triput mijenjao, a sadržajno je ostao u zadanim okvirima, tj. objavljivao je stručne radove iz bilježničke prakse, događanja i adresare, koji se napokon pojavio s fotografijama nakon puno molbi i dugotrajna prikupljanja. Trenutno se razmišlja o novoj koncepciji prema kojoj će "Javni bilježnik" izlaziti u elektroničkom obliku, bit će više informativan i češće se pojavljivati na našem portalu.

Vrijeme je svakako pogodno za digitalne medije koji sve više uzimaju primat nad tiskovnim izdanjima te postaju sve popularniji kod korisnika. Razvojem novih tehnologija i uređaja, kao što su e-čitači, tableti te „pametni“ telefoni (*smartphon*), pospješuje se distribucija digitalnih medija i njihovih sadržaja.

O prednostima e-časopisa dosta se toga može pročitati, ali sažmimo ovdje samo najznačajnije: - *interaktivnost*, video i audio mogućnosti mogu biti ukomponirani u elektroničko izdanje uz niz poveznica (linkova), bilješki i međusobnih bilježničkih interaktivnosti

- *mogućnost pretraživanja* sljedeća je prednost kako bismo lakše došli do dodatnih informacija

- *cijena* elektroničkog izdanja općenito je jeftinija od tiskanog časopisa, a posebno je prihvatljivija distribucija

- *o ekološkim prednostima* te tehnološkim obilježjima (mijenjanje boje i veličine fonta i dr.) ovdje možda i nije mjesto za raspravljanje ...

Veliki mediji i tiskovine koje se nisu prilagodile novim trendovima jednostavno propadaju, nestaju s tržišta. Očekujemo, dakle, kako će nove inicijative Hrvatske javnobilježničke akademije ići u pravcu, ne da časopis „Javni bilježnik“ jednostavno nestane, nego da se prilagodi novim uvjetima i novoj tehnologiji.

Takvom prilagodbom mogli bismo na njegovim stranicama pratiti svježije vijesti i informacije kao i ostala događanja, ne samo u Komori i Akademiji nego i šire, a posebno u radu javnih bilježnika, gdje je nužna suradnja i zajedništvo.

Stručni radovi svakako će i nadalje biti zabilježeni i tiskani u svojevrsnom godišnjem zborniku, kao neophodna pomoć u javnobilježničkom radu, ali i kao trajna povijest naše aktivnosti.

U ovome broju časopisa objavljujemo, već u poznatom stilu, autorske priloge naših stalnih i povremenih suradnika. Tako doc. dr. sc. *Gabrijela Mihelčić*, s Katedre za građansko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, piše o prisilnom namirenju tražbina u svjetlu direktive o hipotekarnim kreditima. Ovu stručnu temu autorica zaključuje riječima: „*Sve u svemu, ne osiguraju li se mehanizmi kojima će se pitanje namirenja osigurane tražbine u cijelosti riješiti u komisornoj inačici ili tako da kupovna neovisno o njezinoj visini dostaje za namirenje, Direktiva u čl. 28. st. 5. predviđa i obvezu država članica da, ostane li nakon provođenja postupka prisilnog namirenja iz predmeta osiguranja, osigurana tražbina i dalje nenamirena, donesu mjere s ciljem olakšanja namirenja u svrhu zaštite potrošača*“.

Posebno zanimljivu temu za nas bilježnike iscrpno je zabilježio dr. sc. *Jadranko Jug*, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, o tome kako da postupi javni bilježnik u svezi nepoštenih ugovornih

odredbi. Svima nam je poznato da se u svakodnevnoj praksi sklapa čitav niz ugovora koji se odnose na pružanje usluga, proizvodnju i trgovinu roba, pri čemu se takvi ugovori u pravilu sklapaju korištenjem tipskih ili standardiziranih ugovora. Ugovori koji se podnose javnim bilježnicima radi ovjere često su potrošački ugovori koje je jedna strana (trgovac) unaprijed sastavila i kod kojeg druga strana (potrošač) nije bila u poziciji pregovarati o sadržaju ugovora. Često se tu u zaštiti vlastitih interesa nadu i nepoštene ugovorne odredbe na koje bi javni bilježnik trebao upozoriti jer time se pridonosi pravnoj sigurnosti, izbjegavanju sporova između stranka te jačanju povjerenja i digniteta u javnobilježničku službu.

U Komori se dosta raspravljalo o arhivskom gradivu javnih bilježnika. Moguća rješenja i određeni pregled u svom članku pojasnio je *Radoslav Zaradić*, mag. hist., koji zaključuje kako bi pohranu većeg dijela javnobilježničkih fondova trebalo centralizirati u jednom javnobilježničkom arhivu, što bi uvelike smanjilo troškove smještaja i pohrane gradiva samim bilježnicima, a dugoročno državne arhive oslobodilo „viška“ arhivskog gradiva.

Goran Milaković, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Bjelovaru, piše temu pod naslovom „Stjecanje prava vlasništva stranaca na nekretninama na temelju zakona i nasljeđivanjem“ te upozorava kako je posebnim zakonom onemogućeno stjecanje prava vlasništva stranaca na poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu, a postavlja se pitanje načina postupanja u sporovima radi utvrđenja bračne stečevine.

Više pojašnjenja o izvansudskom namirenju prodajom založenih poslovnih udjela možemo saznati od *Ivana Jurića*, javnobilježničkog prisjednika u uredu javnog bilježnika Marijana Jurića, a o povišnim notrištima pečata, isprava i uloge kaptola u njihovu sastavljanju prema tripartitnom pravu važećem u Međimurju do 20. stoljeća piše *Neven Kočila*, javnobilježnički vježbenik iz istog ureda.

Pri oblikovanju javnobilježničkih isprava valja voditi računa o nomotehnici. Treba imati na umu pravila kreiranja da bi se mogla postići egzaktnost sastavnih dijelova isprava, preglednost i prepoznatljivost stila i načina pisanja, jasnoća jezika, terminološka preciznost, jednostavnost, a na taj način bi došlo i do povećanja pravne sigurnosti, o čemu piše *Mira Grbac*, javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika Aljoše Gojanovića.

U časopisu objavljujemo i dijelove izlaganja s edukacija (radionica) održanih 2015. godine o nasljednom pravu – Uredba (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju.

Na kraju je već uobičajeni prikaz događanja od proteklog broja časopisa te popis bilježnika, ovaj put s fotografijama koje su nam pristigle.

Pozivamo vas također da i nadalje svojim stručnim priložima i zanimljivostima iz prakse sadržajno obogatite sljedeća izdanja.

Uredništvo časopisa Javni bilježnik

Prisilno namirenje tražbine u svjetlu Direktive o hipotekarnim kreditima

1. Uvod

Direktiva 2014/17/EU Europskog parlamenta i vijeća od 4. veljače 2014. o ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 1093/2010 (dalje: Direktiva)¹ objavljena je 28. veljače 2014. i u skladu s čl. 49. Direktive stupila je na snagu dvadesetog dana od objavljivanja, dakle 20. ožujka 2014.² Čl. 42. st. 1. Direktive države članice Europske unije (dalje: EU) obvezane su na njezinu implementaciju u roku od dvije godine, a taj rok istječe 21. ožujka 2016.³ Dakle, primjena pravila Direktive i s njom usklađenih nacionalnih propisa trebala bi početi 21. ožujka 2016. (čl. 42. st. 2. Direktive). Naš zakonodavac, kako sada izgleda, odlučio implementirati Direktivu u varijanti donošenja novog propisa (najavljenog Zakona o potrošačkim stambenim kreditima).^{4 5}

Zanimljivo je da Direktiva samo u odnosu na dva pitanja predviđa tzv. najvišu razinu harmonizacije.⁶ Riječ je o uređenju koje se tiče *standardnih informacija* prije sklapanja ugovora te *standarda za izračun efektivne kamatne stope* (EKS). S obzirom na ova pitanja državama članicama zabranjeno je nacionalnim propisima predvidjeti drukčija rješenja nego što se predviđaju u čl. 14. st. 2. Direktive i Prilogu II., dijelu A - za dužnosti davanja standardnih informacija prije sklapanja ugovora putem Europskoga standardiziranog informativnog obrasca (ESIS), odnosno čl. 17. st. 1. – 5., 7. i 8. Direktive te Prilogu I. - za standard Unije za izračun efektivne kamatne stope (čl. 2. st. 2. Direktive).

Što se tiče drugih pitanja (izvan kruga onih za koja nije dopušteno drukčije uređenje) – u skladu s preuzetim obvezama državama članicama dopušteno je da ih urede drukčije, no, zapravo, samo *strože*⁷ nego što to čini Direktiva ili mogu zadržati postojeće *strože* uređenje (čl. 2. st. 1. Direktive).⁸

Između ostalih,⁹ Direktiva u svom čl. 28. uređuje i određena pitanja koja se tiču prisilnog namirenja tražbine iz ugovora o potrošačkom kreditu koji se odnosi na stambene nekretnine. Upravo će se ona analizirati u radu, a posebno će ih se promatrati uzimajući u obzir korelaciju s našim nacionalnim pravilima.

Analiza pravila Direktive obuhvatit će u prvom poglavju rada relevantne naznake uz polje primjene Direktive koje će se promatrati *ratione personae* i *ratione materiae*, ipak samo u mjeri koja je važna za analizu pravila iz čl. 28. Direktive. Prije toga, u

Doc. dr. sc.
Gabrijela Mihelčić

Katedra za
građansko
pravo,
Pravni fakultet
Sveučilišta u
Rijeci

1 OJ L 60, 28. 2. 2014., str. 34.-85. Direktiva se naziva i *Mortgage Credit Directive*. V. MIŠĆENIĆ, E., *Mortgage Credit Directive (MCD): Are consumers finally getting the protection they deserve?*, *Libar amicorum in honorem Vilim Gorenc* (ur. SLAKOPER, Z.), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2014., str. 220.

2 V. detaljnije o razlozima donošenja: MIŠĆENIĆ, E., *Novo europsko uređenje hipotekarnih kredita*, *Anali Pravnog fakulteta u Zenici*, Zenica, 2014., br. 14., str. 114.-118.

3 V. recital (83) preambule Direktive.

4 V. Prijedlog programa za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2015. godinu (str. 7.) i Nacrt prijedloga plana usklađivanja zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom stečevinom Europske unije za 2015. godinu (str. 5.) s 200. sjednice Vlade Republike Hrvatske (dalje: Vlada RH) od 17. prosinca 2014., kojim se upućivanje ovog propisa pred Hrvatski sabor (dalje: Sabor) planira u IV. kvartalu i određuje za dan 7. prosinca 2015.

5 Razloge za drukčiji pristup implementaciji, v. u: MIŠĆENIĆ, E., *Ugovor o potrošačkom kreditiranju* (u objavi) u: *Bankovni i financijski ugovori*, 2. izd., (ur. SLAKOPER, Z.), (u objavi), u dijelu pod 2. *Potrošačko kreditiranje u hrvatskom pravu*, str. 4.

6 Inače se radi o Direktivi na stupnju tzv. minimalne harmonizacije. V. MIŠĆENIĆ, E., *Novo europsko uređenje hipotekarnih kredita*, *Anali Pravnog fakulteta u Zenici*, Zenica, 2014., br. 14., str. 117.

7 V. recital (7) preambule Direktive.

8 V. recital (9) preambule Direktive.

9 Za predmet Direktive, v. čl. 1. Direktive.

najkraćem se donosi presjek nacionalnog uređenja koje se tiče ciljane materije. Posebno se bavi novim rješenjima koja se odnose na ništetnost ugovora o potrošačkom kreditu i posebnog režima odgode ovrhe radi provođenja postupka utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu. Drugo poglavlje rada bavi se analizom pravila iz čl. 28. Direktive i posebno su apostrofirani detalji koji se tiču režima komisornih klauzula, zahtjeva za postizanje odgovarajuće prodajne cijene predmeta osiguranja i *sudbine* nenamirenog dijela založne tražbine, čiji se vjerovnik nije uspio namiriti iz ostvarene kupovine.

Zaključci do kojih se došlo izneseni su u radu i na kraju se ne donosi njihov sažetak.

2. NAZNAKE UZ NAŠE PROPISE KOJI SE TIČU POTROŠAČKOG KREDITIRANJA STAMBENIH NEKRETNINA

2.1. Naznake o temeljnim propisima

2.1.1. – Prije analize pravila Direktive koja se tiču ciljane materije potrebno je vidjeti na koji je način *potrošačko kreditiranje* uređeno u našim nacionalnim pravilima. Najopćenitije je moguće kazati kako se radi o normativnom okviru *zaštite potrošača*¹⁰ u kojem je temeljni propis Zakon o zaštiti potrošača¹¹. Njegova pravila koja uređuju obveznopravne odnose potrošača i trgovaca *posebne* su naravi, budući da se *opća* obveznopravna pravila nalaze u Zakonu o obveznim odnosima¹² čija se supsidijarna primjena i predviđa.

Ovaj odnos općih i posebnih pravila proizlazi iz čl. 4. st. 2. ZZZP-a u kojem je, premda upućeno na primjenu ZOO-a, to učinjeno uza značajne rezerve.

Prva se tiče toga što se za pojedina pitanja isključuje ne samo primjena ZOO-a, već i ZZZP-a kada njegova pravila nisu usklađena s „posebnim zakonima kojima se uređuju pojedina *upravna* područja, a koji su usklađeni s pravnom stečevinom EU-a“¹³.

10 Za *genezu* v. MIŠČENIĆ, E., Usklađivanje prava zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj. Rad je objavljen u Godišnjaku Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. IV, br. 1., 2012., ovdje tekst dostupan na: hrcak.srce.hr, str. 1.-6., V. i od iste autorice: Ugovor o potrošačkom kreditiranju (u objavi) u: Banovni i financijski ugovori, 2. izd., (ur. SLAKOPER, Z.), (u objavi), osobito dio 2. Potrošačko kreditiranje u hrvatskom pravu.

11 Narodne novine br. 141/14., dalje: ZZZP.

12 Narodne novine br. 35/05., 41/08. i 125/11., dalje: ZOO.

13 „Čl. 4. ZZZP-a glasi:

(1) Ako su odredbe ovoga Zakona u suprotnosti s odredbama zakona kojima se uređuju pojedina upravna područja, a koji su usklađeni s pravnom stečevinom Europske unije, na odnose između potrošača i trgovaca primarno se primjenjuju odredbe tih posebnih zakona.

(2) Ako posebnim zakonima iz stavka 1. ovoga članka ili ovim Zakonom nije drukčije određeno, na obveznopravne

Bitnija proizlaze iz naravi dijela pravila ZZZP-a koja su, za razliku od ZOO-a, po nomenklaturi pravila javnopravne naravi¹⁴ pa to dodatno komplicira eventualnu primjenu pravila ZOO-a.

Posebno složeno zapreku za primjenu općih pravila tamo gdje nema posebnih pravila i kada ona ne određuju drukčije vidimo u tome što ZZZP autonomno uređuje pojedine institute drukčije od ZOO-a (v. *infra* dio rada pod 2.1.3.).

Potrebno je napomenuti da postoji i specijalniji propis kada se radi o *potrošačkom kreditiranju*. Taj (*sub*)*specijalni* propis je Zakon o potrošačkom kreditiranju¹⁵ uz koji za niz pitanja treba konzultirati Zakon o kreditnim institucijama.¹⁶

2.1.2. – Kada će se potrošački krediti, koji se odnose na stambene nekretnine, ticati stvarnopravnih osiguranja trebat će ih promatrati i s obzirom na odgovarajuća pravila Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹⁷ i Zakona o zemljišnim knjigama¹⁸, odnosno - radi li se o prisilnom namirenju tražbina s tog naslova, pravila iz Ovršnog zakona.¹⁹

2.1.3. – Složenosti subordinacije općih, posebnih i posebnijih pravila iz korpusa zaštite potrošača i u tom svjetlu, mogućoj primjeni ZOO-a, u značajnoj mjeri pridonosi što ZZZP (kao i ZPK-a) *autonomno* uređuju vitalne institute u njihovu značenju u tim propisima, a najčešće drukčije nego ZOO. Dobar je primjer definicija temeljnog pojma ugovora o kreditu iz čl. 2. toč. 3. ZPK-a usporedi li se s onom iz čl. 1021. ZOO-a. Prema čl. 1021. ZOO-a, *ugovorom o kreditu* banka se obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava na određeno ili neodređeno vrijeme za neku namjenu ili bez nje, a korisnik se obvezuje plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u ugovoreno vrijeme i na ugovoreni način. *Ugovor o kreditu* prema čl. 2. toč. 3. ZPK-a definira se kao ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, osim ugovora o trajnom pružanju usluga ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku obroka.²⁰

odnose između potrošača i trgovca primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima.“

14 MIŠČENIĆ, E., Usklađivanje prava zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj, str. 7.

15 Narodne novine br. 75/09., 112/12., 143/13., 147/13., 9/15. i 102/15., dalje: ZPK.

16 Narodne novine br. 159/13., 19/15. i 102/15., dalje: ZKI.

17 Narodne novine br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 129/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 143/12. i 152/14., dalje: ZV.

18 Narodne novine br. 91/96., 68/98., 137/99., 114/01., 100/04., 107/07., 152/08., 126/10., 55/13. i 60/13., dalje: ZZK.

19 Narodne novine br. 112/12., 25/13. i 93/14., dalje: OZ.

20 V. i usp. čl. 3. toč. (c) Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o

Subjekti ugovora o kreditu prema ZOO-u (za sada) su banka²¹ i korisnik kredita. Prema navedenom pravilu ZPK-a subjekti ugovora o kreditu su vjerovnik i potrošač. Korisno je napomenuti da je prema posebnom rješenju iz novog čl. 19.a st. 5. ZPK-a, „u smislu ove glave“²² vjerovnik i osoba na koju je prenesena tražbina iz obveznih odnosa - kredita denominiranih u CHF te kredita denominiranih u kunama s valutnom klauzulom u CHF.

S druge strane, pored navedene definicije ugovora o kreditu, ZPK, za razliku od ZOO-a, poznaje i *potrošačko kreditiranje* kao autonoman pojam. Prema čl. 2. toč. 15. ZPK-a, *potrošačko kreditiranje* je: a) pravni posao kojim se jedna ugovorna strana obvezuje drugoj staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez nje, a druga ugovorna strana obvezuje se plaćati ugovorene kamate odnosno naknade te iskorišteni iznos novaca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno, b) kao i svaki drugi pravni posao, koji je po svojoj gospodarskoj biti jednak ovome pravnom poslu. Mišćenić smatra da je hvalevrijedan pokušaj zakonodavca da definicijom iz čl. 2. toč. 15. ZPK-a dâ korektiv definiciji iz čl. 2. toč. 3. ZPK-a (nekritički preuzete iz čl. 3. toč. (c) Direktive 2008/48/EZ).²³ Svakako da definicija potrošačkog kreditiranja iz čl. 2. toč. 15. ZPK-a u manjoj mjeri odudara od definicije ugovora o kreditu iz ZOO-a pa je i korelacija propisa lakše zamisliva.

potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, (dalje: Direktiva 2008/48/EZ), OJ L 133, 22. 5. 2008., str. 66.-92., prema kojem ugovor o kreditu znači ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, izuzev ugovora o trajnom pružanju usluga ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku mjesečnih obroka. Za ovu se odredbu smatra da je nekritičkim preuzimanjem u naš ZPK otvoren niz dvojbi. MIŠĆENIĆ, E., Ugovor o potrošačkom kreditiranju (u objavi) u: Banovni i financijski ugovori, 2. izd., (ur. SLAKOPER, Z.), (u objavi), osobito dio 3.1. Ugovor o potrošačkom kreditu i pravni posao potrošačkog kreditiranja, str. 7.

21 Treba imati u vidu da je čl. 373. st. 1. Zakona o kreditnim institucijama iz 2008. (Narodne novine br. 117/08., dalje ZKI/08.) stavljen izvan snage - prestao je važiti Zakon o bankama (Narodne novine br. 84/02. i 141/06., dalje: ZB) osim čl. 28. st. 1. toč. 3., čl. 62., 63., 65., 66., 68., 69., 70., 72., 74. – 78., 82. – 84., 87., 128. st. 1. i 2., čl. 132. st. 2. toč. 3. i čl. 182. za koje je određeno da prestaju važiti 30. lipnja 2009. Ovim je Zakonom u čl. 2. st. 1. ZKI/08. *kreditna institucija* određena kao pravna osoba koja je od nadležnog tijela dobila odobrenje za rad, a čija je djelatnost: primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje *kredita* za svoj račun ili izdavanje sredstva plaćanja u obliku elektroničkog novca. Prema čl. 2. st. 2. ZKI/08., kreditna institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj mogla se, pod uvjetima utvrđenim tim Zakonom, osnovati kao: banka, štedna banka, stambena štedionica ili institucija za elektronički novac. Usp. v. čl. 3. ZB prema koje su bankovne usluge: primanje novčanih depozita i odobravanje *kredita* i drugih plasmana iz tih sredstava u svoje ime i za svoj račun, kao i izdavanje sredstava plaćanja u obliku elektroničkog novca.

22 Radi se o glavi IV.a ZPK.

23 V. *supra* bilješku 20.

2.2. Posebno o nekim pravilima iz ZPK-a

2.2.1. Naznake uz čl. 3. st. 1. toč. g. i čl. 19.a ZPK-a

2.2.1.1. – Jedno od važnijih pravila ZPK-a, imajući u vidu naša nacionalna pravila koja uređuju hipoteku u smislu založnih prava na nekretninama i prisilno ostvarenja hipotekarnih tražbina (o čemu više nešto kasnije), je čl. 3. ZPK-a osobito njegova *nesretna* toč. g., st. 1., čl. 3. ZPK-a. U čl. 3. st. 1. ZPK-a određeno je za koje vrste ugovora o kreditu se ZPK ne primjenjuje.²⁴ Između ostalih, prema čl. 3. st. 1. toč. g. ZPK-a, ZPK se ne primjenjuje na „ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom.“

Interpretacijom odredbe čl. 3. st. 1. toč. g. ZPK-a zaključeno je kako se pravila ZPK-a ne primjenjuju kada se radi o ugovorima o kreditima sadržanim u tzv. javnobilježničkim ispravama (javnobilježničkim aktovima i solemniziranim privatnim ispravama).

Suprotno, Čikara smatra da je namjera zakonodavca o *neisključenju* takvih ugovora o kreditu iz dosega ZPK-a (podredno Direktive 2008/48/EZ) vidljiva iz toga što „*nije preuzet*“ čl. 2. st. 2. sl. a) i sl. b) Direktive 2008/48/EZ, a upravo su njime isključeni od primjene pravila Direktive 2008/48/EZ ugovori o kreditu čije su tražbine osigurane hipotekom ili drugim usporedivim sredstvom osiguranja na nekretninama koje se uobičajeno ugovara u državi članici odnosno pravom na nekretnini.“²⁵ Slijedom toga da se „preuzeto isključenje iz čl. 2. st. 2. sl. i) Direktive 2008/48/EZ“²⁶ odnosi na druge vrste kredita koji su zaista rezultat rješavanja spora stranaka postizanjem nagodbe stranaka pred sudom ili miriteljem putem, primjerice, odgode plaćanja duga ili sl.“²⁷

Ako su iz primjene ZPK-a isključeni ugovori o kreditima iz javnobilježničkih isprava to, zapravo, isključuje iz primjene ZPK i pripadajuće sporazume o stvarnopravnim osiguranjima tražbina iz tih ugovora. To primjenu ZPK-a (s gledišta stvarnopravnih osiguranja na stambenim nekretninama) *sužava* na ugovore o kreditima (ako nisu isključeni po nekoj drugoj osnovi iz čl. 3. st. 1. ZPK-a) tražbine kojih su osigurane dobrovoljnim ugovornim hipo-

24 Prema čl. 3. st. 1. ZPK-a, između ostalog, isključuje se primjena Zakona na: (a) ugovore o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita veći od 1 000 000,00 kuna, ... g) ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom... (st. 1.).

25 ČIKARA, E., Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava, Javni bilježnik, 2008., br. 32., str. 61., bilješka 35.

26 Prema čl. 2. st. 2. t. i) Direktive 2008/48/EZ, Direktiva 2008/48/EZ ne primjenjuje se na ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom sa zakonskim ovlastima.

27 MIŠĆENIĆ, E., op. cit., osobito dio 3.1.1. Ugovori o kreditu isključeni iz polja primjene ZPK, str. 8. i 9. V. na istom mjestu i daljnja pojašnjenja.

tekama (za koje nije potrebna intervencija suda ili javnog bilježnika). Ova se vrsta hipoteka u praksi gotovo ne koristi, budući da se hipoteke (a i neka druga stvarnopravna osiguranja), u pravilu, osnivaju kao javnobilježnička (iznimno, sudska).

(Vidjeti još o ovom pitanju u dijelu rada pod l.3.3.3.).

2.2.1.2. – Prema uređenju koje je vrijedilo prije stupanja na snagu Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju,²⁸ čl. 3. st. 1. toč. a. ZPK-a bilo je predviđeno da se ZPK ne primjenjuje na ugovore o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita veći od 1 000 000,00 kuna. Novela ZPK/15 o ovom je pitanju učinila jednu iznimku. Njezinim je čl. 1. ZIDZPK/15, između ostalog, dodan i dio IV.a i njegovi članci 19.a *et seq.*, a ovdje je zanimljiv upravo taj čl. 19.a ZPK-a i to njegov st. 4., čl. 19.a ZPK-a. Njime je predviđena iznimka od pravila čl. 3. st. 1. toč. a. ZPK-a.

Naime, premda osnovno uređenje iz čl. 3. st. 1. toč. a. ZPK-a i dalje vrijedi, radi li se o nekim *posebnim* ugovorima o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita veći od

1 000 000,00 kuna i za njih vrijede pravila ZPK-a. Koji su to ugovori o kreditu vidljivo je već iz naziva iznad dodanog dijela IV.a ZPK-a. Riječ je kreditima denominiranim u CHF te kreditima denominiranim u kunama s valutom klauzulom u CHF (v. čl. 19.a st. 1. al. 1. i 2. ZPK-a).

2.2.2. Naznake uz čl. 19. j i 19.k ZPK-a

2.2.2.1. – Već je navedeno kako je zakonodavac posegnuo za izmjenama i dopunama ZPK-a i donio ZIDZPK. Njegovim je čl. 1. ZIDZPK/15 dodani i dio IV.b i njegovi članci 19.j, 19.k i 19.l. ZPK-a.

Uređuju: a) tzv. ništetnost ugovora i posljedice ništetnosti (čl. 19. j ZPK-a), b) odgodu ovrhe (čl. 19.k ZPK-a) i nadležnost suda (čl. 19.l ZPK-a). Ostavljajući sa strane uređenje sudske nadležnosti, iznimno su zanimljive odredbe čl. 19.j i 19.k ZPK-a, a posebno čl. 19.j ZPK-a u kojem je predviđeno kako su *ništetni* takvi ugovori o kreditu koje je sklopio vjerovnik, odnosno kreditni posrednik koji *nema odobrenje* za pružanje usluga potrošačkoga kreditiranja, odnosno za posredovanje pri potrošačkom kreditiranju (čl. 19.j st. 1. ZPK-a).

Učinjen je i korak dalje. Kada se *inače* radi o posljedicama ništetnosti, naime, pravilo iz čl. 323. ZOO-a određuje da je u slučaju ništetnosti ugovora svaka ugovorna strana dužna: a) vratiti drugoj sve što je primila temeljem takvog ugovora, odnosno: b) nije li to moguće ili se narav ispunjenja protivi vraćanju daje se odgovarajuća naknada u novcu i to prema cijenama u vrijeme donošenja

sudske odluke, sve nije li zakonom drukčije određeno (čl. 323. st. 1. ZOO-a). St. 2. istog čl. 323. ZOO-a predviđa da ugovaratelj koji je kriv za sklapanje ništetnog ugovora odgovara za štetu suugovaratelju koju on pretrpi zbog ništetnosti ugovora pod pretpostavkom da on nije znao ili s obzirom na okolnostima nije morao znati za postojanje uzroka ništetnosti.

Novela ZPK/15 predviđa *posebno* rješenje. Tako, prema čl. 19.j st. 2. ZPK-a, u slučaju postojanja obveze vraćanja primljenog temeljem ništetnog ugovora o kreditu sklopljenog s *neovlaštenim* vjerovnikom (neovlaštenim kreditnim posrednikom) - potrošač je dužan na primljeni iznos platiti kamate od dana pravomoćnosti odluke kojom se utvrđuje ništetnost.

Ovo je pravilo moguće tumačiti u dvije varijante od kojih je jedna nepovoljnija za potrošača. Moguće je da bi dužnost potrošača bila vratiti onoliko jedinica novaca na koje glasi tražbina iz kredita umanjene za iznos jedinica novaca koji je već vraćen u vidu otplate kredita, a na preostali iznos jedinica novaca - od dana pravomoćnosti odluke kojom se utvrđuje ništetnost bio bi dužan platiti kamate. U drugoj varijanti, potrošač bi bio dužan vratiti onoliko jedinica novaca na koje glasi tražbina iz kredita, s tim da bi se s njima *prebijao* iznos jedinica novaca koji je već vratio u vidu otplate kredita. U obje varijante, čini se, otpalo bi raslojavanje otplaćenog dijela s naslova kredita (jedinica novaca na koje glasi tražbina iz kredita) na tražbinu s naslova glavnice odnosno kamata - pa bi u restituciji, što se tiče otplaćenog dijela kredita, i glavnica i kamate zajedno činile (ulazile) u iznos jedinica novaca dugovane tražbine iz ništetnoga kredita. Po tako obračunatom preostalom iznosu dugovale bi se kamate od dana pravomoćnosti odluke kojom je utvrđena ništetnost. U toj je konstrukciji moguća pojava pitanja vjerovnikova prava na *naknadu* za korištenje jedinica novca s naslova tražbine iz ništetnog ugovora o kreditu do trenutka pravomoćnosti odluke kojom je utvrđena ništetnost, hipotetski, i uz određene pretpostave moguće i putem instituta stjecanja bez osnova.

Pitanje koje će se izvjesno javiti je i *vraćanje* osiguranja, posebice onih stvarnopravnih. Opće pravilo o prestanku obveze iz čl. 160. st. 1. ZOO-a koje kaže da obveza prestaje suglasnošću volja sudionika u obveznom odnosu, ispunjenjem i u drugim zakonom određenim slučajevima (a uslijed ništetnosti obveza ne postoji) određuje u st. 2., čl. 160. ZOO-a da se prestankom glavne obveze gase jamstvo, zalog i druga sporedna prava. Radi li se, primjerice, o hipoteci kao stvarnopravnom osiguranju kojim je osigurana tražbina iz ugovora o kreditu koji je utvrđen ništetnim, od pravomoćnosti takve odluke trebala bi se ugasiti i hipoteka. Ima-

28 Narodne novine br. 102/15., dalje: ZIDZPK/15 ili Novela ZPK/15.

jući u vidu da hipoteka prestaje tek brisanjem iz zemljišne knjige (v. čl. 350. ZV-a) - kondemncija kojom je odlučeno o ništetnosti ugovora o kreditu i naloženo vraćanje danog trebala bi riješiti i pitanje ekstabulacije hipoteke dane u osiguranje tražbine iz ništetnog ugovora o kreditu.

2.2.2.2. – Još je jedno pravilo uvedeno ZIDZPK/15 vrlo zanimljivo. Radi se o *posebnoj* pravilu o odgodi ovrhe iz čl. 19.k ZPK-a. Tim je pravilom u st. 1., čl. 19.k ZPK-a predviđeno da će sud, radi li se o ostvarenju tražbine iz ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem zbog koje se vodi ovršni postupak protiv potrošača koji je podnio tužbu radi utvrđenja ništetnosti, na prijedlog ovršenika, odgoditi ovrhu do pravomoćnog okončanja postupka radi utvrđenja ništetnosti i pri tome neće ispitivati postojanje drugih zakonom propisanih pretpostavki o odgodi ovrhe na prijedlog ovršenika (predviđenih čl. 65. *et seq.* OZ). Štoviše, u takvom slučaju ovrhovoditelj ne može uvjetovati odgodu ovrhe davanjem jamčevine (čl. 19.k st. 2. ZPK-a). Ovaj specifični prijedlog za odgodu ovrhe, ovršeniku je dopušteno podnijeti neovisno o tome je li podnio prijedlog za odgodu ovrhe u ovršnom postupku koji je u tijeku na dan stupanja na snagu Novele ZPK/15 (čl. 19.k st. 2. ZPK-a).

Kod ovog režima odgode ovrhe treba uočiti određena obilježja. Točnije, za odgodu ovrhe prema ovom modelu trebaju se steći (traže se) određene posebne pretpostavke:

2.2.2.2.1. – Posebni režim odgode ovrhe predviđen je samo radi li se o ovrsi radi ostvarenja tražbine iz ugovora o kreditu s *međunarodnim obilježjem*. U drugim slučajevima tj. nema li ugovor o kreditu takvo obilježje – ne bi se mogao koristiti poseban režim odgode ovrhe. Zašto se zakonodavac odlučio na ovakvo reduktivno uređenje može se samo spekulirati. Naime, prema čl. 19.j ZPK-a ništetnost je dopušteno utvrđivati u svakom slučaju kada je ugovor o kreditu sklopio vjerovnik, odnosno kreditni posrednik koji nema odobrenje za pružanje usluga potrošačkog kreditiranja odnosno za posredovanje pri potrošačkom kreditiranju, dakle, i onda kada ugovor o kreditu nema međunarodna obilježja. Međutim, je li ili nije to bila ideja zakonodavca, izgleda da se poseban režim odgode ovrhe neće primjenjivati izostane li međunarodno obilježje. U tom bi se slučaju primjenjivala pravila o odgodi ovrhe iz čl. 65. *et seq.* OZ-a (osim kod ovrhe na nekretnini, gdje opet postoji poseban režim) pa ovršenik kako bi uspio sa svojim prijedlogom za ovrhu, u smislu čl. 65. st. 1. OZ-a, treba učiniti *vjerojatnim* da bi provedbom ovrhe trpio nenaknadivu ili teško naknadivu štetu, odnosno da je odgoda potrebna kako bi se spriječilo nasilje, a kumulativno s tim i da bi se ostvarila barem jedna od pretpostavki navedenih u čl. 65. st. 1. t. 1.-10. OZ-a.

2.2.2.2.2. – Druga je pretpostavka za primjenu

posebnog režima odgode ovrhe: mora se raditi o ovrsi radi prisilnog namirenja tražbine iz ugovora o kreditu čija se valjanost odnosno ništetnost propituje u smislu čl. 19.j ZPK-a. Traži se i da je ovršenik podnio tužbu radi utvrđenja ništetnosti (čl. 19.k st. 1. ZPK-a). Predviđeno je i do kada će trajati odgoda ovrhe - do pravomoćnog okončanja postupka radi utvrđenja ništetnosti.

Zanimljiva posebnost tiče se ovrhovoditeljeva mogućeg utjecaja na odgađanje ovrhe. Prema čl. 19.k st. 2. ZPK-a, radi li se o ovom posebnom režimu odgode ovrhe ovrhovoditelj ne može odgodu ovrhe uvjetovati davanjem jamčevine kako bi mogao u općem režimu temeljem pravila iz čl. 65. st. 3. OZ-a.

Zapravo, čini se da će sud uvijek i pri tome ne ispitujući jesu li se stekle pretpostavke za odgodu ovrhe po prijedlogu ovršenika odgoditi ovrhu kada se radi o slučaju propitivanja ništetnosti ugovora o kreditu. U pogledu ostalog, npr. iznimke od nepoduzimanja radnji dok traje ovrha u smislu čl. 65. st. 6. OZ-a, čini se da bi vrijedio opći režim.

Prema čl. 19.k st. 3. ZPK-a, prijedlog za odgodu ovrhe prema posebnom režimu, ovršenik može podnijeti neovisno od tome je li podnio prijedlog za odgodu ovrhe u postupku koji je u tijeku na dan stupanja na snagu propisa. Moguće da je zakonodavac imao na umu da usprkos već (prije) određenoj odgodi ovrhe po ovršenikovu prijedlogu za ovrhu ovršenik može odgodu ovrhe tražiti i po ovoj osnovi, ako bi vrijeme za koje je odgoda ovrhe određena – do pravomoćnosti odluke povodom utvrđenja ništetnosti, ako bi ta varijanta za njega bila povoljnija. U biti, radilo bi se o *produljenju* vremena za koje je ovrha odgođena.

Ovo bi se uređenje moglo dovesti u vezu s praksom Suda Europske unije (dalje: Sud EU-a) i zahtjevom za *djelotvornim instrumentom* (v. u dijelu rada pod II. 2.).

Korisno je napomenuti i da sve ovo vrijedi radi li se o *ovrsi* radi prisilnog namirenja tražbine iz ugovora o kreditu čija se valjanost odnosno ništetnost propituje u smislu čl. 19.j ZPK-a. Odnosno, postoji mogućnost da se u takvom slučaju ovrha odgodi do pravomoćnog okončanja postupka radi utvrđenja ništetnosti.

Što u slučaju da se prisilno namirenje tražbine ne provodi u ovršnom postupku, već moguće u *izvansudskom* postupku putem javnog bilježnika (naime, u ovršnom se postupku – ovrhom na nekretnini – prisilno namiruju samo hipotekarne tražbine), što bi se moglo dogoditi kod prisilnog ostvarenja tražbine osigurane prijenosom prava vlasništva na stvari, odnosno prijenosom prava. Pravilo iz čl. 19.k ZPK-a ne predviđa ovu mogućnost. Znači li to da je ona isključena?

Ili, imajući u vidu već analizirani čl. 3. st. 1. toč. g.

ZPK-a (v. dio rada pod 2.2.1.) koji proizvodi zaključak da se pravila ZPK-a ne primjenjuju na ugovore o kreditu sadržanima u javnobilježničkim ispravama (i njima osnovanim osiguranjima, pa i stvarno-pravnim – hipotekama, fiducijarnim osiguranjima) da se niti čl. 19.k ZPK-a, pa onda i 19.j ZPK-a (i 19.l ZPK-a) *ne primjenjuju* radi li se o tražbinama iz takvih osiguranih kredita. Takav se zaključak ne bi povoljno odrazio na pravni položaj potrošača.

I. RELEVANTNE NAZNAKE UZ POLJE PRIMJENE DIREKTIVE

1. Općenito

Odredbu čl. 28. Direktive, koja sadrži pravila koja se tiču prisilnog ostvarenja tražbine iz ugovora o potrošačkom kreditu koji se odnosi na stambene nekretnine, nije moguće analizirati prije nego se kaže više o polju primjene Direktive. Za razmjere analize u kontekstu čl. 28. Direktive promatrat će se polje primjene Direktive *ratione personae* i *ratione materiae* u odabranim segmentima.

Najprije treba reći da je uočljivo kako postoje određene funkcionalne uvjetovanosti koje povezuju osobe na koje se Direktiva odnosi, odnosno osobe u koje te osobe ulaze.

Načelno, može se kazati da se Direktiva primjenjuje na ugovore o potrošačkom kreditiranju (*credit agreements for consumers*) koji se odnose na nekretnine namijenjene stambenim potrebama potrošača (*residential immovable property*).

Funkcionalna posebnost odnosi se na činjenicu što je pojam *potrošača*, pa time i polje primjene Direktive, dovedeno u vezu s tzv. *dvojnomo svrhom* ugovora o potrošačkom kreditu koji se odnosi na stambene nekretnine. Radi li se o ugovoru s takvom svrhom – dvojnomo svrhom, potrošačem se smatraju i još neke osobe (v. recital (12) preambule Direktive, v. *infra* I.2.2.).

2. POLJE PRIMJENE DIREKTIVE RATIONE PERSONAE

2.1. Općenito

Najjednostavnije je reći kako se Direktiva primjenjuje na ugovore o kreditu koji se tiču nekretnina namijenjenih stanovanju koje *potrošač* zaključi s vjerovnikom (davateljem kredita). No kada se radi o osobi potrošača predviđaju se i posebna rješenja u vezi s već spomenutom dvojnomo svrhom

ugovora, a ona za posljedicu ima da se osobom potrošača smatraju još neke osobe.

2.2. Posebno o definiciji potrošača u vezi s tzv. dvojnomo svrhom ugovora o kreditu

2.2.1. – Definicija potrošača nalazi se u čl. 4. toč. 1. Direktive. Prema toj odredbi, predviđeno je da se pojam potrošača definira u skladu s čl. 3. toč. (a) Direktive 2008/48/EZ, dakle, onako kako to čini ta odredba (čl. 3. toč. (a) Direktive 2008/48/EZ).

U ciljanoj odredbi određuje se da *potrošač* znači fizičku osobu koja (u sferi primjene Direktive 2008/48/EZ) djeluje izvan svoje trgovačke, poslovne ili profesionalne djelatnosti.²⁹ Dakle, i u odnosu na Direktivu, kada se radi o osobi potrošača njime se, u prvom redu, smatra fizička osoba koja u transakcijama koja djeluje u svrhe izvan svoje trgovačke, poslovne ili profesionalne djelatnosti.

Utoliko su definicije pojma potrošača (i ona iz čl. 3. toč. (a) Direktive 2008/48/EZ i ona čl. 4. toč. 1. Direktive) kompatibilne, odnosno naši su: čl. 5. toč. 15. ZP-a u kojem se određuje da je *potrošač* svaka fizička osoba te čl. 1. st. 1. toč. 1. ZPK-a koji kaže da je *potrošač* fizička osoba - u dijelu koji obuhvaća *personalni dio definicija* usklađeni s definicijama iz direktiva.

Što se tiče *funkcionalnog dijela* (djelovanja na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti, čl. 5. toč. 15. ZP-a te djelovanja izvan poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja, čl. 1. st. 1. toč. 1. ZPK-a), smatra se da naša pravila djelomično odstupaju od definicija iz navedenih direktiva.³⁰

2.2.2. – Da bi se definirao pojam potrošača u smislu Direktive treba imati u vidu još jedan aspekt – spominjani kriterij dvojne svrhe ugovora i s njim u vezi, zapravo, *proširenje* definicije potrošača.³¹ Tako je, kako se vidi iz recitala (12) preambule Direktive proširena definicija potrošača i dovedena u vezu sa svrhom ugovora o kreditu.³²

Potrošačem se (pored osoba određenih čl. 4. toč.

29 V. za naznake uz prijevod čl. 3. toč. (a) Direktive 2008/48/EZ, MIŠČENIĆ, E., op. cit., osobito dio 3.2.1. Potrošač, str. 10. i 11., posebno bilješku 60. i tamo navedenu literaturu.

30 Kriterij *personalnog* i *funkcionalnog* razlikovanja, prema MIŠČENIĆ, E., ibidem.

31 U ovom je pravcu u Direktivi učinjen korak po uzoru na rješenje iz recitala (17) preambule Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (dalje: Direktiva 2011/83/EU), OJ L 304, 22. 11. 2011., str. 64.-88.

32 V. MIŠČENIĆ, E., *Mortgage Credit Directive (MCD): Are consumers finally getting the protection they deserve? Libar amicorum in honorem Vilim Gorenc* (ur. SLAKOPER, Z.), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2014., str. 222.-223.

1. Direktive) smatraju i osobe koje inače nemaju svojstvo potrošača, ako se radi o ugovorima s dvojnog svrhom. Kakav je to ugovor kaže recital (12) preambule i predviđa da je riječ o ugovoru (koji se tiče potrošačkoga kreditiranja stambene nekretnine) sklopljenom *samo* djelomično u svrhu koja ima veze s trgovačkom, poslovnom ili profesionalnom djelatnosti koju osoba (koju se u tom slučaju također smatra potrošačem) obavlja. S tim da se zahtijeva da je *svrha* (trgovačke, poslovne ili profesionalne djelatnosti) ograničena u tolikoj mjeri da nije prevladavajuća u cjelokupnom kontekstu ugovora.

2.2.3. – U vezi s ovim pitanjem zanimljiva su stajališta Suda EU-a izražena npr. u predmetima: *Horajiu Ovidiu Costea*³³ u vezi s predmetima *Asbeek Brusse i de Man Garabito*³⁴ i *Šiba*.³⁵ Premda se ona, zapravo, tiču tumačenja čl. 2. t. b. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (dalje: Direktiva 93/13/EEZ).³⁶

U predmetu *Costea*³⁷ sud koji je uputio zahtjev (rumunjski sud) dvojio je treba li čl. 2. t. b. Direktive 93/13/EEZ tumačiti na način da se fizička osoba, koja obavlja odvjetničku djelatnost i koja s bankom sklapa ugovor o kreditu u kojem nije naznačena namjena kredita, može smatrati *potrošačem*.³⁸ Posebno je zanimljivo što je tražbina iz ugovora o kreditu bila osigurana hipotekom s tim da je ugovor (sporazum) o osnivanju hipoteke odvjetnik zaključio u svojstvu zastupnika svoga odvjetničkog ureda, a sama je hipoteka osnovana na nekretnini koja je bila u službi obavljanja odvjetničke djelatnosti – nekretnina u vlasništvu odvjetničkog ureda. Upravo je u tomu i suština upita rumunjskog suda – treba li čl. 2. t. b. Direktive 93/13/EEZ kada se radi o definiciji pojma potrošač tumačiti tako da je u definiciju pojma uključena fizička osoba koja obavlja odvjetničku djelatnost i koja s bankom sklapa ugovor o kreditu u kojem nije naznačena namjena kredita kada je sredstvo osiguranja tražbine iz tog ugovora hipoteka na nekretnini (odvjetničkom uredu) te fizičke osobe.

Potrebno je kazati da se u čl. 2. t. b. Direktive 93/13/EEZ *potrošač* definira *na tragu* definicija koju sadrže i čl. 4. toč. 1. Direktive i čl. 3. toč. (a) Direktive 2008/48/EZ.

Dajući tumačenje u smislu navedene odredbe (čl. 2. t. b. Direktive 93/13/EEZ), Sud EU-a najprije kaže da je nacionalni sud pred kojim se vodi spor dužan, vodeći računa o svim okolnostima slučaja,

a osobito o ugovornim odredbama, *provjeriti* može li se korisnika kredita kvalificirati kao *potrošača* u smislu Direktive 93/13/EEZ.³⁹ Taj je zahtjev istaknut i u predmetu *Faber*⁴⁰ gdje je u t. 48., osvrćući se na tumačenje čl. 1. st. 2. t. a. Direktive 1999/44 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu (dalje: Direktiva 1999/44/EEZ),⁴¹ Sud EU-a naglasio kako Direktivu 1999/44/EEZ treba tumačiti na način da je dužnost nacionalnog suca koji odlučuje o sporu koji se odnosi na ugovor koji bi mogao ući u područje primjene Direktive 1999/44/EEZ, kada raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim instrumentima, provjeriti može li se kupac okvalificirati kao potrošač, pa i kada se potonji nije pozvao na to svojstvo.⁴²

Provjeravajući može li se u konkretnom slučaju (predmet *Costea*) korisnika kredita (odvjetnika) kvalificirati kao *potrošača* u smislu čl. 2. t. b. Direktive 93/13/EEZ, Sud EU-a (razmatrajući još neka pitanja) smatra da se ta mogućnost ne može isključiti kada taj odvjetnik nastupa za potrebe izvan okvira svoje profesije.

Pri tomu je odlučna činjenica što se potrošač (odvjetnik) koji je s vjerovnikom (davateljem kredita) sklopio ugovor (koji nije u vezi s njegovom djelatnošću) nalazi u podređenom položaju, što omogućuje primjenu pravila čl. 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ o tzv. nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima.^{43 44} Sud EU-a smatra odlučnim utvrđenje da odvjetnik ima svojstvo potrošača u *glavnom ugovoru* (ugovoru o potrošačkom kreditu), što omogućuje i pretpostavka je primjene mehanizma zaštite predviđenog Direktivom 93/13/EEZ. Pri tomu ne nalazi odlučnim što takvo svojstvo nema i u (akcesornom) sporazumu kojim je osnovana hipoteka.⁴⁵

39 Presuda *Costea*, EU:C:2015:538, t. 22.

40 Presuda *Froukje Faber*, dalje: *Faber*, C-497/13, ECLI:EU:C:2015:357

41 OJ L 171, 7. 7. 1999., str. 12.-16.

42 Definirajući čl. 1. st. 2. t. a. Direktive 1999/44/EEZ pojam *potrošača* navodi se da potrošač znači bilo koju fizičku osobu koja djeluje u svrhe koje nisu u vezi s njegovom poslovnom ili profesionalnom djelatnošću.

43 Pravilom iz čl. 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ traži se da države članice utvrde da nepoštene odredbe, koje se nalaze u ugovorima između prodavatelja roba ili pružatelja usluga s potrošačem, nisu obvezujuće za potrošača s tim da ugovor i dalje obvezuje stranke može li opstati (održati se na snazi) i bez tih odredbi.

44 U takvom slučaju, smatra Sud EU-a, neovisno o činjenici što odvjetnik raspolaže visokom razinom određenih znanja (što je bio relevantan kriterij u predmetu *Šiba*, EU:C:2015:14, t. 23., cit. prema: presuda *Costea*, EU:C:2015:538, t. 27.), to nije dovoljno kako bi se pretpostavilo da nije slabija stranka u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga (u smislu 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ), budući da se podređeni položaj potrošača u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga, koji se nastoji ispraviti sustavom zaštite uspostavljenim Direktivom 93/13/EEZ, odnosi – kako na dostupnost informacija potrošaču, tako i na mogućnost da utječe na ugovorne kondicije postavljene po vjerovniku.

45 Presuda *Costea*, EU:C:2015:538, t. 25.-30.

33 Presuda *Horajiu Ovidiu Costea*, dalje: *Costea*, C-110/14., ECLI:EU:C:2015:538

34 Presuda *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, dalje: *Garabito*, C-488/11., ECLI:EU:C:2013:341.

35 Presuda *Šiba*, dalje: *Šiba*, C-537/13, ECLI:EU:C:2015:14.

36 OJ L 95, 21. 4. 1993., str. 29.-34.

37 Presuda *Costea*, EU:C:2015:538, t. 14.

38 Ibidem.

2.3. Posebno o definiciji vjerovnika

2.3.1. – *Vjerovnikom* se u smislu čl. 4. toč. 2. Direktive smatra svaka fizička ili pravna osoba koja odobrava ili obećava odobriti kredit koji potpada pod područje primjene čl. 3. Direktive u sklopu svog obrta, djelatnosti ili profesije.⁴⁶ Referirajući se upravo na osobu vjerovnika (davatelja kredita) i s obzirom na njega na pitanje o primjeni Direktive, u recitalu (10) preamule Direktive određuje se kako Direktivu treba primjenjivati neovisno o tomu je li vjerovnik odnosno kreditni posrednik pravna ili fizička osoba, s tim što je državama članicama dopušteno nacionalnim propisima suziti ulogu vjerovnika ili kreditnog posrednika samo na pravne osobe ili na određenu vrstu tih osoba.

Radi li se o našem pravu čini se da neće biti mogućnosti za korištenje ovog ovlaštenja imajući u vidu već postojeću definiciju *vjerovnika* iz čl. 2. toč. 2. ZPK-a. Usp. još s čl. 3. toč. b) Direktive 2008/48/EZ prema kojem se *vjerovnik* (u ovoj se Direktivi 2008/48/EZ za vjerovnika koristi naziv *davatelj kredita* koji je znatno primjereniji) definira kao fizička ili pravna osoba koja odobrava ili obećava odobriti kredit u okviru svojeg obrta, poslovanja ili profesije.⁴⁷

Dakle, naše je uređenje takvo da se pojam vjerovnika u smislu potrošačkog kreditiranja ravnopravno odnosi i na fizičke i na pravne osobe, s tim što je posebno naglašen krug određenih, u tom smislu posebno profiliranih pravnih osoba. Naime, prema posebnom čl. 2. toč. 2. ZPK-a, *vjerovnik* je fizička ili pravna osoba koja odobrava ili obećava odobriti kredit u okviru poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja, a posebno su to pravne osobe čije je poslovanje uređeno propisima: a) o kreditnim institucijama ili unijama,⁴⁸ b) o institucijama za elektronički novac,⁴⁹ odnosno: c) institucije za platni promet koje pružaju usluge platnog prometa u skladu s posebnim zakonom, d) pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje poduzetnika te e) fizička osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje obrtnika ili slobodnih zanimanja.⁵⁰

46 V. detaljno MIŠĆENIĆ, E., op. cit., str. 223.-225.

47 S obzirom na naziv (*vjerovnik*) čini se da se teorija opredijelila za varijantu „doslovnog preuzimanje izraza *davatelj kredita* iz čl. 3 sl. b) Direktive 2008/48/EZ.“ V. ČIKARA, E., Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava, Javni bilježnik, 2008., br. 32., str. 59.

48 Prema čl. 5. st. 1. ZKI, kreditna institucija sa sjedištem u našoj državi može se, pod uvjetima utvrđenima pravilima ZKI-ja, osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica.

49 Prema čl. 2. toč. 2. Zakona o elektroničkom novcu, Narodne novine br. 139/10, dalje: ZEN, institucija za elektronički novac jest pravna osoba koja je dobila odobrenje za izdavanje elektroničkog novca. Za izdavatelje elektroničkog novca u našoj državi, v. čl. 4. ZEN.

50 Usp. s čl. 5. toč. 26. ZJP-a, prema kojem je *trgovac* bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru

2.3.2. – Kada se radi o polju primjene Direktive, neizostavno treba upozoriti i na ulogu tzv. *kreditnog posrednika* premda se njegova uloga detaljnije u radu ne analizira⁵¹.

Bitno je kazati da u smislu našeg čl. 2. st. 1. toč. 6. ZPK-a (kao niti čl. 4. toč. 5. Direktive) kreditni posrednik nije vjerovnik. Naime, u navedenoj odredbi ZPK-a kreditni posrednik definira se kao fizička ili pravna osoba koja *nije vjerovnik*, a koja u okviru svoje djelatnosti ili slobodnog zanimanja temeljem punomoći i za naknadu: a) prezentira ili nudi ugovore o kreditu potrošačima, b) provodi druge pripremne radnje za potrošače vezane uz ugovor o kreditu ili c) sklapa ugovore o kreditu s potrošačima u ime vjerovnika.

U smislu čl. 4. toč. 5. Direktive, kreditni posrednik ima suštinski jednak opseg djelovanja no izrijekom se, pored što se određuje da nije vjerovnik, navodi da nije ni javni bilježnik niti osoba koja povezuje potrošača s vjerovnikom odnosno kreditnim posrednikom – izravno ili neizravno.⁵²

Zanimljivo je, a o tome je detaljno bilo riječi u dijelu rada pod 2.2.2.1., da je naš zakonodavac u noveliranoj čl. 19. j ZPK-a predvidio kako su *ništetni* takvi ugovori o kreditu koje je sklopio ne samo vjerovnik koji nema odobrenje za pružanje usluga potrošačkoga kreditiranja, već i kreditni posrednik koji nema dopuštenje za posredovanje pri potrošačkom kreditiranju.

3. POLJE PRIMJENE DIREKTIVE RATIONE MATERIAE

3.1. Općenito

Ako je tako moguće diferencirati za analizu kojom se bavi rad, ovo je posebno zanimljivo poglavlje gdje najprije treba obratiti pozornost na recital (15) preambule Direktive u kojem se navodi cilj Direktive i označuje zahtjevom da se potrošačima u sklapanju ugovora o kreditima koji se odnose na nekretnine osigura visok stupanj zaštite. U tom bi pravcu, prema navedenom recitalu (15) preambule Direktive, Direktivu i njome ustrojen mehanizam zaštite potrošača trebalo primjenjivati na kredite osigurane nekretninom bez obzira na njihovu svrhu.

Ovdje će se iskristalizirati nekoliko važnih pitanja. Općenito bi se moglo reći da su u vezi s *vrstom* stvarnopravnog osiguranja i *vrstom* nekretnine za koje se primjenjuju.

svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti, uključujući i osobu koja nastupa u ime ili za račun trgovca.

51 V. detaljno, osobito o primjedbama koje se odnose na nejasnoće u definiranju (prijevodu) u: MIŠĆENIĆ, E., Novo europsko uređenje hipotekarnih kredita, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, Zenica, 2014., br. 14., god. 7., str. 124.-127.

52 Usp. s čl. 3. toč. f) Direktive 2008/48/EZ.

3.2. Naznake uz čl. 3. Direktive

3.2.1. – Prema uređenju iz čl. 3. st. 1. Direktive, Direktiva se *primjenjuje* na:

- a) ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim sredstvom osiguranja koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za stambenu nekretninu ili osigurane nekim pravom u vezi s tom stambenom nekretninom, i
- b) ugovore o kreditu čiji je cilj steći ili zadržati imovinska prava nad zemljištem ili na postojećoj ili projektiranoj građevini.

3.2.2. – Prema čl. 3. st. 2. Direktive, Direktiva se *ne primjenjuje* na sljedeće ugovore o kreditu:

- a) uz otplatu kredita iz vrijednosti založene nekretnine gdje je vjerovnik, ili: a1) taj koji isplaćuje kredit paušalno, obročnim plaćanjem ili na drugi način u zamjenu za iznos iz buduće prodaje stambene nekretnine ili prava koje se na nju odnosi te gdje vjerovnik: a2) neće tražiti otplatu kredita prije nego se dogodi određeni događaj izuzev povrijedi li potrošač ugovornu obvezu što omogućuje vjerovniku da raskine ugovor o kreditu
- b) koje poslodavac odobrava zaposlenicima kao sekundarnu djelatnost i koji se nudi bez kamata ili po nižoj efektivnoj kamatnoj stopi (EKS) od tržišne i koja se obično ne nudi javnosti
- c) bez kamata i bez ikakvih drugih naknada, osim onih koje služe za naknadu troškova izravno povezanih s osiguranjem kredita
- d) u obliku prekoračenja po računu kada se kredit mora otplatiti u roku od mjesec dana
- e) koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom sa zakonskim ovlastima
- f) koji se odnose na odgođeno plaćanje postojećeg duga, bez naknade, a koji nisu obuhvaćeni toč. a), st. 1., čl. 3. Direktive .

U vezi s mogućnostima *rezerve*, v. čl. 3. st. 3. Direktive prema kojem države članice *mogu odlučiti da neće primjenjivati* određene članke ili Direktivu za pojedine vrste ugovora o kreditu odnosno pod određenim pretpostavkama. Primjerice, na ugovore o kreditu koji se odnose na nekretninu u kojima se predviđa da je potrošač ili član njegove obitelji potrošača ne smije koristiti kao kuću, stan ili drugo boravište, a ona se temeljem ugovora o najmu treba koristiti kao kuća, stan ili drugo boravište (čl. 3. st. 3. toč. b) Direktive). U tom su slučaju, koriste li ovu mogućnost (iz čl. 3. st. 3. toč. b) Direktive), države članice dužne osigurati primjenu odgovarajućeg okvira za ovu vrstu kredita na nacionalnoj razini (čl. 3. st. 4. Direktive).

3.2.3. – Uz citirano pravilo čl. 3. st. 1. Direktive 2014/17/EU u vidu treba imati i recital (18) pream-

bule Direktive 2014/17/EU u kojem stoji kako bi i neosigurani ugovori o kreditu, a čija je glavna svrha obnova stambene nekretnine i koji iznose više od 75 000 eura trebali biti uključeni u područje primjene Direktive 2008/48/EZ radi osiguravanja jednakovrijedne razine zaštite tih potrošača i izbjegavanja bilo kakvih regulatornih praznina između te direktive i Direktive 2014/17/EU – zbog čega valja na odgovarajući način izmijeniti Direktivu 2008/48/EZ. V. dio rada pod. I.3.4.1.

3.3. Posebno o čl. 3. st. 3. toč. e) Direktive

Kontroverzno u odnosu na naše pravo (točnije uz čl. 3. st. 1. toč. g. ZPK-a) može se pokazati uređenje iz čl. 3. st. 3. toč. e) Direktive prema kojem se ona ne primjenjuje na ugovore o kreditu *koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom sa zakonskim ovlastima*. (V. dio rada pod 2.2.1.).

Riječ je o onoj istoj formulaciji koju ima i naš čl. 3. st. 1. toč. g. ZPK-a i uz koju je kreirano stajalište o isključenju pravila ZPK-a radi li se o ugovorima o kreditu sastavljenim u formi javnobilježničke isprave.

No što sada kada i Direktiva (koja se kolokvijalno naziva *Direktivom o hipotekarnim kreditima*) sadrži jednaku rezervu? U kojoj mjeri bi razložno bilo tumačenje (pa u tom kontekstu i čl. 3. st. 1. toč. g. ZPK-a) da Direktiva – prenese li se na *teren* naših nacionalnih propisa – isključuje primjenu svojih pravila na ugovore o kreditu u formi javnobilježničke isprave. Razumnije je stajalište da Direktiva (ne bi trebao ni ZPK) to ne čini.

Posebice, sluteći da je noveliranje ZPK-a (u IV.b. dijelu, čl. 19.j do 19.l ZPK-a) uslijedilo upravo na tragu pojave velikog broja ovršnih postupaka na nekretninama radi prisilnog ostvarenja hipotekarnih kredita u formi javnobilježničke isprave zaključenih s vjerovnicima, čije su ovlasti za takvu vrstu posla problematične.

3.4. Problematika pojmova stambene nekretnine i ugovora o kreditu osiguranih stvarnopravnim osiguranjima u smislu Direktive

3.4.1. Općenito

Kako je *supra* navedeno, sukladno čl. 3. st. 1. Direktive, Direktiva se primjenjuje na:

- a) ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim sredstvom osiguranja koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za stambenu nekretninu ili osigurane nekim pravom u vezi

s tom stambenom nekretninom, i

b) ugovore o kreditu čiji je cilj steći ili zadržati imovinska prava nad zemljištem ili na postojećoj ili projektiranoj građevini.

U prvu skupinu ugovora o kreditu (navedenu pod a)) ulaze ugovori o kreditu koji su *osigurani* kojim od stvarnopravnih sredstava osiguranja, u prvom redu založnim pravom, ali i drugim instrumentima stvarnopravnog osiguranja koje se *obično* upotrebljava u državi članici kada se radi o takvim osiguranjima na stambenim nekretninama

U drugoj skupini bili bi, zapravo, *neosigurani krediti* - dakle, takvi krediti čije tražbine nisu osigurane kojim od instrumenata stvarnopravnog osiguranja na stambenoj nekretnini pod pretpostavkom da za svrhu imaju stjecanje ili zadržavanje *imovinskih prava* nad zemljištem ili na postojećoj ili projektiranoj građevini.

To je jasno navedeno u recitalu (18) preambule Direktive i, dapače, određeno kako je u tu skupinu potrebno uključiti i one ugovore o kreditu čija je glavna svrha obnova stambene nekretnine, a čije tražbine iznose više od 75 000,00 eura. Na taj je iznos, naime, bila *limitirana* visina tražbine iz ugovora o kreditu koji je potrošač zaključio s vjerovnikom i koji ugovori o kreditu su ulazili u polje primjene Direktive 2008/48/EZ (na koje se ona primjenjivala).⁵³ U ovom smislu Direktivom su izvršene izmjene.⁵⁴

Izmjene su učinjene na način da je dodan čl. 2.a. Direktive 2008/48/EZ - kojim je polje primjene Direktive 2008/48/EZ prošireno i za ugovore o kreditu većim od 75 000,00 eura tiču li se oni renoviranja stambenih nekretnina. Napominje se da u Direktivi 2008/48/EZ nisu predviđena posebna pravila o prisilnom ostvarenju nenamirenih tražbina.

3.4.2. Stambena nekretnina kao predmet ugovora o kreditu

U samom je nazivu Direktive da se ona tiče stambenih nekretnina (*residential immovable property*), međutim, Direktiva ne sadrži pojmovno određenje stambene nekretnine tako da bi se određivalo što su, odnosno koje bi nekretnine bile obuhvaćene

⁵³ Prema čl. 2. st. 2. toč. c) Direktive 2008/48/EZ u njezino polje primjene ne ulaze ugovori o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita manji od 200 eura ili viši od 75 000,00 eura.

⁵⁴ V. recital (18) preambule Direktive. U naznačenom smislu *izmijenjen* je čl. 2. st. 2. toč. c) Direktive 2008/48/EZ, zapravo, čl. 46. Direktive intervenirano je u čl. 2. Direktive 2008/48/EZ tako da je dodan čl. 2a. Direktive 2008/48/EZ kojim se određuje: „Neovisno o čl. 2. st. 2., ova se Direktiva primjenjuje na neosigurane ugovore o kreditu čija je svrha renoviranje stambene nekretnine i koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita iznad 75 000 eura.”

pojmom stambene nekretnine.

Za razumijevanje pojma stambene nekretnine u smislu Direktive treba u vidu imati više odrednica.

3.4.2.1. – Poopćeno, može se kazati da se stambenim nekretninama smatraju nekretnine u kojima potrošač stanuje odnosno namjerava stanovati.

Usporedbe radi, u hrvatskom pravu, barem kada se stvarnopravnim i zemljišnoknjižnim pravilima definira pojam nekretnine,⁵⁵ ne koristi se funkcionalni kriterij prema kojem bi se razlikovalo nekretnine, ovisno je li riječ o nekretninama koje su namijenjene stanovanju ili ne.⁵⁶ Kriterij za koji se može donekle kazati da odgovara onome koji se tiče funkcije nekretnine može se uočiti u pravilima OZ-a, npr. čl. 75. st. 5., čl. 84.a, čl. 127. OZ-a i dr., pa se sljedeći dikciju čl. 84.a st. 1. OZ-a može reći da hrvatski ovršni zakonodavac apostrofira i u nekim slučajevima predviđa poseban režim za nekretninu u kojoj (ovršnik, dužnik) stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

Direktiva slijedi potpuno drukčiji uzorak. Iz pravila kojima se u čl. 3. st. 1. Direktive uređuje polje primjene Direktive može se zaključiti da se u smislu Direktive stambenim nekretninama smatraju, pored onih u kojima potrošač stanuje ili to namjerava činiti, pa čak i u slučaju radi li se tek o *projektu* takve nekretnine, odnosno zemljištu koje će služiti u svrhu izgradnje buduće stambene nekretnine - radi li se o ugovoru o kreditu čija je tražbina namijenjena stjecanju ili zadržavanju imovinskih prava na tom zemljištu.

Pogleda li se recital (13) preambule Direktive u svjetlu definiranja *stambenih nekretnina* vidljivo je da autori Direktive osim ekstenzivnog određenja pojma stambene nekretnine predviđaju i primjenu Direktive na tzv. *druge oblike nekretnina*. U navedenom recitalu određuje se da, usprkos tomu što se Direktivom uređuju ugovori o kreditu koji se isključivo ili pretežito odnose na stambene nekretnine time se ne sprječava države članice da prošire mjere poduzete s njom u skladu i na ugovore o kreditu povezane s *drugim oblicima nekretnina* ili da na drugi način reguliraju takve ugovore o kreditu.

U svjetlu ovakvog određenja pojma stambene nekretnine povodom kojih će ugovori o kreditu uživati režim iz Direktive odnose li se na potrošače trebat će vidjeti mogu li opstati naša ovršna pravila poput primjerice onog iz čl. 75. st. 5. OZ-a, koje određuje da se nekretnine za stanovanje ili obav-

⁵⁵ Usp. npr. čl. 2. i 9. ZV-a i čl. 2. ZZK-a.

⁵⁶ V. detaljnije u MIHELČIĆ, G., MAROCHINI, M., Koneksitet ostvarenja vindikacijskog zahtjeva na nekretnini i tzv. prava na poštovanje doma, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 35, br. 1, 2014., str. 167.-168.

ljanje poslovne djelatnosti ne smatraju stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život, osim ako zakonom nije drukčije određeno, a što bi dopustilo primjenu režima isključenja odnosno ograničenja ovrhe.

3.4.2.2. – Osim same Direktive koja pokazuje namjeru proširenja pojma stambene nekretnine izvan onih nekretnina koje naše pravo takvima u pojedinim slučajevima smatra, može se razmišljati i skrenuti pozornost i na činjenicu što je u svojoj praksi i Europski sud za zaštitu ljudskih prava (dalje: Europski Sud ili Sud) u kontekstu zaštite prava predviđenih čl. 8 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁵⁷ *autonomno* tumačeći pojam doma u svjetlu konvencijskog prava na poštovanje doma,⁵⁸ izrazio stajalište prema kojem se *domom* (a što je drugo stambena nekretnina?) smatraju i *atipične* nekretnine (čak i pokretnine) primjerice, i poslovni prostor (*Niemietz protiv Njemačke*),⁵⁹ sjedište tvrtke, odnosno njene podružnice i druge poslovne prostore (*Societe Colas Est i drugi protiv Francuske*), i sl.⁶⁰

Dakle, prakse oba suda, i Suda EU-a i Europskog suda, svjedoče o primjeni sasvim drugih kriterija od onih koji bi proizlazili iz našeg nacionalnog prava. Barem tiče li se funkcionalnog kriterija vezanog uz nekretnine premda, istini za volju, taj kriterij u hrvatskom pravu i ne postiže kakav poseban režim u vezi s tim svojstvima nekretnine, osim nešto malo radi li se o nekretninama izuzetim od ovrhe odnosno na kojima je ovrha ograničena.

3.4.3. Stvarnopravna osiguranja na stambenim nekretninama

Kako je *supra* navedeno, Direktiva se odnosi na ugovore o kreditu koji su *osigurani* kojim od stvarnopravnih sredstava osiguranja u prvom redu založnim pravom, ali i drugim instrumentima stvarnopravnog osiguranja koje se *obično* upotrebljava u državi članici kada se radi o takvim osiguranjima na stambenim nekretninama.

3.4.3.1. – U samoj Direktivi nema pojmovnog određenja sredstava stvarnopravnog osiguranja u smi-

slu da bi se predvidio sadržaj takvog osiguranja. Dapače, kada se govori o vrsti osiguranja, točnije ugovorima o kreditu osiguranim tim instrumentima, navodi se da se Direktiva primjenjuje radi li se o (u engleskoj verziji teksta) *credit agreements which are secured either by a mortgage or by another comparable security* (čl. 3. st.1. toč. a) Direktive).⁶¹

Posljedica je to složenoga sustava stvarnopravnih osiguranja u državama članicama i mukotrpnog puta na oživotvorenju zamisli o njihovu uskladenju. Svjedoči tome i činjenica što se pravila o stvarnopravnim osiguranjima i ovlasti vjerovnika na namirenje iz predmeta tih osiguranja u Knjizi IX. Nacrta Zajedničkog referentnog okvira za europsko privatno pravo (*Draft Common Frame of Reference for a European Private Law*, dalje: DCFR)⁶² tiču samo osiguranja *na pokretninama* i prisilnog namirenja tih tražbina.

Pa i ta pravila koja se, ponavljamo, predviđaju samo radi li se o pokretninama kao predmetima osiguranja sadrže gotovo *egzotična* rješenja nesvojstvena pravnim sustavima kontinentalnoga europskoga pravnoga kruga, kako radi li se o sredstvima osiguranja (njihovim vrstama) tako i o uređenju ovlasti na prisilno namirenje. Dobar je primjer predviđanje dužnikova *right of redemption* kao tipične ovlasti kod engleskog *mortgagea*.⁶³

Naravno, ovdje se neće detaljnije analizirati pravila DCFR-a, no ipak će se upotrijebiti određeni smjerek jer izgleda da su neka rješenja predviđena u čl. 28. Direktive inspirirana pravilima o prisilnom namirenju iz DCFR-a, a za koja se može reći da su u bitnom sličnija uređenjima iz engleskoga ili angloameričkog prava osobito (npr. *razuman stupanj strpljenja, postizanje najbolje cijene* i sl.), nego onima iz kontinentalnih pravnih sustava uz sve njihove različitosti.⁶⁴ (V. detaljnije dio rada pod. II.).

61 V. SEIN, K., LILLEHOLT, K., Enforcement of Security Rights in Residential Immovable Property and Consumer Protection: An Assessment of Estonian nad Norwegian Law, Oslo Law Review, 2014., Issue 1, str. 21.-22.

62 DCFR (DCFR prema Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group), Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Interim Outline Edition, prema revidiranoj verziji VON BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. I., BEALE, H., HERRE, J., HUET, J., SCHLECHTRIEM, P., STORME, M. E., SWANN, S., VARUL, P., VENEZIANO, A., ZOLL, F., Principles of European Contract, www.sellier.de

63 V. općenito o problemu harmonizacije u domeni stvarnopravnih osiguranja: STORME, M., E., The Harmonisation of the Law of Personal Security, Juridica International, 2009, vol. XIV, 1, str. 73.-74. <http://www.juridicainternational.eu/>. VON BAR, C., The Launch of the Draft Common Frame of Reference, Juridica International, 2008., vol. XIV, 1., str. 4.-9. <http://www.juridicainternational.eu/>. VON BAR, C., Working Together Toward a Common Frame of Reference, Juridica International, 2005., 1., str. 17.-26. <http://www.juridicainternational.eu/>.

64 Jednako su za rješenjima iz DCFR u radu Enforcement of Security Rights in Residential Immovable Property and Consumer Protection: An Assessment of Estonian nad Norwegian Law "posegnuli" autori Sein i Lilleholt, v. SEIN, K., LILLEHOLT, K., op.

57 Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst i 8/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10., dalje: Konvencija.

58 V. detaljno i tamo navedenu praksu Suda u: MIHELČIĆ, G., MAROCHINI, M., op. cit., str. 168.-174.

59 *Niemietz protiv Njemačke*, presuda od 16. 12. 1992., br. 13710/88.

60 *Societe Colas Est i drugi protiv Francuske*, presuda od 16. 12. 2002., br. 37971/97.

3.4.3.2. – Potrebnije je kazati nešto o engleskom nazivu *mortgage* i osiguranju koje se krije iza tog naziva, a zato jer je to važno kada će se Direktiva ticati drugih stvarnopravnih osiguranja na stambenim nekretninama, izuzev hipoteka. Jer, *mortgage*, zapravo nije hipoteka u smislu našeg založnog prava na nekretnini.

Iako nije neuobičajeno *mortgage* razumjeti kao založno pravo na nekretnini – hipoteku, radi se o različitim institutima. *Mortgage* u kompliciranom sustavu stvarnopravnih osiguranja na nekretninama u engleskom pravu ima središnje mjesto i osniva se kao tzv. *legal mortgage* ili *equitable mortgage*.⁶⁵ Sličnost s našom hipotekom proizlazi iz činjenice što se osniva radi osiguranja tražbine (iz zajma)⁶⁶ i ovlašćuje vjerovnika u slučaju nastupi li tzv. *default* dužnika (povreda ugovorne obveze, između ostalog, i zakašnjenje odnosno nenamirenje tražbine) da se namiri iz nekretnine. Međutim, ključno je kod ovog osiguranja što se radi o svojevrsnom prijenosu (*conveyance*) tzv. *legal* ili *equitable interest* s dužnika na vjerovnika u svrhu osiguranja tražbine (skoro o prijenosu prava vlasništva radi osiguranja)⁶⁷, tako da vjerovnik (ovisno o vrsti osiguranja) stječe te ovlasti na nekretnini nasuprot ovlasti dužnika da namiri osiguranu tražbinu u *svako doba nakon dospijeca* i na taj način *otkupi* nekretninu (*right of redeem*).

Ilustracije radi, postoji i tzv. *charge*, kod kojeg, a to je i osnovna razlika, ne dolazi do prijenosa tzv. *legal* ili *equitable interest* s dužnika na vjerovnika, pa se često promatra kao svojevrsni *species*.⁶⁸ Takvo osiguranje vjerovniku na predmetu osiguranja (nekretnini) daje samo one ovlasti koje proizlaze iz osiguranja tražbine, primjerice ovlast na namirenje.⁶⁹ Odnosno, kako najrazumljivije kaže Good, „*mortgage* vjerovniku daje *ius in re sua*, a *charge*

- *ius in re aliena*.“

3.4.3.3. – S druge strane, promatraju li se pravila hrvatskoga prava, treba imati u vidu da se Direktiva ne tiče *svih* hipoteka koje postoje u našem pravu. U prvom redu, Direktiva se ne primjenjuje na založna prava na nekretnini ne radi li se o tzv. stambenim nekretninama.

Osim toga, iako je uobičajeno smatrati hipoteku založnim pravom na nekretnini, to nije potpuno točno. Definirajući hipoteku hrvatski je zakonodavac u čl. 304. ZV-a pod naslovom *Založno pravo kao hipoteka* u st. 1., čl. 304. ZV-a odredio da je hipoteka dobrovoljno založno pravo koje se na stvari osniva bez predaje stvari vjerovniku u posjed i koje ga ne ovlašćuje da drži zalog u posjedu. Nastavno, u čl. 304. st. 2. ZV-a određuje se da je založno pravo na nekretninama moguće osnovati jedino kao hipoteku. Promatraju li se ove dvije odredbe u nužnom slijedu, može se zaključiti kako je moguće da hipoteka kao založno pravo na nekretnini jest dobrovoljno založno pravo, ali i svako drugo založno pravo neovisno na kojem je pravnom temelju nastalo osniva li se na nekretnini. To znači da osim dobrovoljnih založnih prava na nekretninama, hipoteke jesu i druga založna prava na nekretninama, a među njima, nesumnjivo, najzanimljivija i tzv. prisilna (dakle, nedobrovoljna) založna prava koja se osnivaju temeljem rješenja o osiguranju na nekretnini u postupku osiguranja što ga uređuju pravila čl. 295. – 298. OZ-a.

Ostavljajući sa strane pravni temelj na kojem nastaje založno pravo, radi li se o stvarima i subjektivnim imovinskim pravima koja mogu biti predmet zalaganja moguće je založno pravo i to kao hipoteku osnovati ne samo na nekretninama već i na pokretninama i subjektivnim imovinskim pravima. Naime, prema čl. 304. st. 3. ZV-a, na pokretninama i pravima koja se mogu steći jedino upisom u javni upisnik ili se bez upisa ne smiju koristiti, moguće je osnovati hipoteku pod pretpostavkama i na način određen za to zakonom (tzv. registarsko založno pravo ili mobilijarna, besposjedovna hipoteka). Na ovu se hipoteku primjenjuju posebne zakonske odredbe, a podredno – na odgovarajući način odredbe Zakona koje uređuju založno pravo na nekretninama nisu li u suprotnosti s posebnim pravilima ili naravi takve hipoteke (čl. 304. st. 4. ZV-a). Dakle, hrvatsko stvarno pravo hipotekom smatra, zapravo, svako registarsko založno pravo i to neovisno o pravnom temelju na kojem je nastalo kao i to na kojem se predmetu (zalogu) osniva.

Direktiva se primjenjuje samo na ugovore o kreditu osigurane hipotekom – založnim pravom na nekretnini radi li se o stambenoj nekretnini. Na ostale hipoteke odnosno založna prava, posebno ona mobilijarna, Direktiva se ne primjenjuje.

cit., str. 22.

65 HALEY, M., *Land Law*, Seventh Edition, London, Sweet & Maxwell, 2007., str. 101.-103. VON BAR, C., DROBNIG, U., ALPA, G., *The interaction of contract law and tort and property law in Europe: A comparative study*, Sellier (european law publ.), 2004., str. 351.

66 HALEY, M., op. cit., str. 101. MEGARRY, R., THOMPSON, M. P., *Megarry's Manual of the Law of Real Property*, VII izd., London, Sweet&Maxwell, 1993., str. 438. GRAY, K., GRAY, S. F., *Land Law*, 5th ed., Oxford University Press, Oxford, 2007., str. 498.-499.

67 MEGARRY, R., THOMPSON, M. P., op. cit., str. 439. HALEY, M., op. cit., str. 101. GOOD, R., *Legal Problems of Credit and Security*, Sweet & Maxwell, London, 2003., str. 35. Utoliko *mortgage* svojim sadržajem ne odgovara založnom pravu (pa niti hipoteci), budući da vjerovnik postaje tzv. *legal owner*, no ipak se, a iz razloga što dužniku *ostaju* tzv. *equitable interest* i *right of redeem*, u literaturi *mortgage* najčešće dovodi u svezu sa založnim pravom na nekretnini. V. STORME, E. M., *Property law in a Comparative Perspective*, KU Leuven Centre for Advanced Legal Studies, 2004., str. 30.-32., posebno bilješku 31.

68 MEGARRY, R., THOMPSON, M. P., op. cit., str. 439.

69 V. MOKAL, R. J., *Liquidation Expenses and Floating Charges-the Separate Funds Fallacy*, *Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly* (August), [2004]. papers.ssrn.com/sol3/Delivery.../SSRN_ID524022_code327740.pdf?..., str. 4.-6.

Korisno je spomenuti da se, logikom stvari, Direktiva odnosi na ugovore o kreditu čije su tražbine osigurane *dobrovoljnim* hipotekama na stambenim nekretninama, a ne i na hipoteke koje su osnovane za stambenu nekretninu na drukčijem pravnom temelju, primjerice zakonskom ili prisilnom.

3.4.3.4. – Direktiva se primjenjuje i na druga stvarnopravna osiguranja (ugovore o kreditu čije su tražbine njima osigurane) na stambenim nekretninama shvaćenim onako kako to čini Direktiva. Kako je navedeno, u smislu čl. 3. st. 1. Direktive, ona se primjenjuje i na ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim *sličnim sredstvom osiguranja* koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za stambenu nekretninu. Takvim tzv. sličnim sredstvom osiguranja, u prvom redu, treba smatrati druga stvarnopravna osiguranja kojima je u određenoj državi moguće osigurati tražbinu iz kredita.

U našem pravu primjena Direktive doći će u obzir za ugovore o kreditu osigurane fiducijarnim osiguranjem, dakle sudskim i javnobilježničkim osiguranjem prijenosom prava vlasništva radi osiguranja na stambenoj nekretnini. Pri tomu ne treba zaboraviti čl. 297. st. 2. ZV-a koji predviđa odgovarajuću primjenu svega što je određeno za založno pravo i na prijenos vlasništva radi osiguranja, kao i na svako drugo osiguravanje namirenja tražbine stvarima ili pravima dužnika ili treće osobe, nije li zakonom što drugo određeno.

II. POSEBNA OBILJEŽJA PRISILNOG NAMIRENJA TRAZBINE TEMELJEM ČL. 28. DIREKTIVE

1. Općenito

1.1. – Direktiva predviđa posebna pravila o prisilnom namirenju tražbine iz ugovora o kreditu koji se tiče stambenih nekretnina i ulaze u polje primjene Direktive, a ta se pravila nalaze u čl. 28. Direktive.⁷⁰ Riječ je o samo jednoj odredbi Direktive, no u

⁷⁰ U prijevodu koji se može pronaći na službenim mrežnim stranicama čl. 28. Direktive i naslov iznad njega glase:

„Članak 28.

Dospjele neplaćene obveze i ovršni postupak

1. Države članice donose mjere s ciljem poticanja vjerovnika da pokažu razuman stupanj strpljenja prije pokretanja ovršnog postupka.

2. Države članice mogu odrediti da, ako je vjerovniku dopušteno odrediti i nametnuti potrošaču plaćanje naknada koje proizlaze iz neispunjavanja obveza, te naknade ne smiju biti veće nego što je to potrebno da bi se vjerovnik kompenzirao za troškove koji su nastali kao posljedica neispunjavanja obveza.

3. Države članice mogu dopustiti vjerovnicima nametanje dodatnih naknada potrošačima u slučaju neispunjavanja obveza. U tom slučaju, države članice utvrđuju gornju granicu iznosa tih naknada.

4. Države članice ne sprečavaju stranke ugovora o kreditu da se izričito dogovore da je povrat ili prijenos sredstva osiguranja ili prihoda od prodaje sredstva osiguranja dovoljan za

njoj se predviđaju vrlo zanimljiva rješenja. Težište pravila u čl. 28. Direktive (kao i Direktiva u cijelosti) usmjereno je na osiguranje mehanizama kojim je moguće uspostaviti djelotvoran okvir zaštite potrošača, pa i u slučajevima kada se radi o prisilnom namirenju tražbina iz kredita koji su predmet regulacije Direktive. Taj je cilj jasno formuliran i vidljivo naznačen u recitalu (27) preambule Direktive koji zajedno s čl. 28. Direktive čini logički i normativni okvir o pitanju prisilnog namirenja tražbine iz potrošačkih kredita za stambene nekretnine.

1.2. – Prije nego se o njima više kaže pogledat ćemo rješenja koja su ponuđena DCFR-om. Ova su nam rješenja zanimljiva, kako je istaknuto, stoga što predstavljaju primjer *zajedničkog* uređenja određenih pitanja koja se tiču stvarnopravnih osiguranja tražbina i njihova prisilnog namirenja, što može dobro poslužiti kada se zna koliko su međusobno različita uređenja koje države članice predviđaju svojim nacionalnim propisima.

Ono što se može označiti temeljnim o pitanju prisilnog namirenja tražbina osiguranih stvarnopravnim sredstvima osiguranja, kada se radi o potrošačima, jest da pravila DCFR-a predviđaju za potrošače posebna rješenja i ta su rješenja *stroža* za vjerovnike od onih izvan tog režima.⁷¹ Ponavljamo, rješenja se odnose samo na prisilno namirenje osiguranih tražbina iz pokretnina kao predmeta osiguranja jer u DCFR-u nema pravila o stvarnopravnim osiguranjima na nekretninama.

Usporede li se rješenja iz DCFR-a i ona koja predviđa Direktiva, uočljive su dvije značajne razlike: a) pravila DCFR-a isključuju mogućnost komisionog namirenja iz predmeta osiguranja, dok Direktiva aktualizira takvo namirenje, b) iako su i pravila DCFR-a i pravilo čl. 28. Direktive pod utjecajem rješenja nesvojstvenih onima iz europskoga kontinentalnoga pravnoga kruga taj je utjecaj, sasvim sigurno, snažniji u pravilima DCFR-a nego u čl. 28. Direktive.

1.2.1. – Ono što može pomalo zbuniti kada se radi o čl. 28. Direktive, pa posebno uspoređi li se s pravilima DCFR-a, jest što čl. 28. Direktive govori o *izvansudskom* namirenju (iako se u prijevodu upotrebljava u smislu *ovrhe*), dok DCFR izriječno određuje kao redovan put prisilnog namirenja –

otplatu kredita.

5. Ako cijena postignuta za nekretninu utječe na iznos koji potrošač duguje, države članice moraju imati postupke ili mjere koji će omogućiti postizanje najbolje cijene za nekretninu koja je predmet ovrhe.

Ako je nakon ovršnog postupka dug i dalje nepodmiren, države članice osiguravaju donošenje mjera s ciljem olakšavanja otplate u svrhu zaštite potrošača.“

⁷¹ Kada se radi o potrošačima i ugovorima o kreditima koji su oni zaključili te prisilnom namirenju osiguranih tražbina tih kredita pravilima DCFR-a ustanovljen je poseban režim - inverzan onome koji se primjenjuje kada se *ne radi* o potrošačima.

onaj putem suda, *sudski*.⁷²

Naime, u verziji na engleskom jeziku naslov iznad čl. 28. Direktive sadrži riječ *foreclosure*, a i inače se, u samoj odredbi, koristi termin *foreclosure proceedings*, što bi više upućivalo na izvansudsko nego sudsko prisilno namirenje osiguranih tražbina. U teoriji je već upozoreno na neprimjerenost tog naziva, pa *Sein* i *Lilleholt* koriste bitno prikladniju inačicu – prisilno namirenje stvarnopravno osiguranih tražbina (naravno, onih kojih se Direktiva tiče).⁷³

Pitanje nije teorijskog značenja jer može rezultirati stajalištem da se pravila čl. 28. Direktive tiču samo postupaka prisilnog namirenja koji se provodi izvansudski (npr. prema našim nacionalnim propisima – prisilnog namirenja fiducijarne tražbine kada se ono ne provodi temeljem pravila o ovrsi na nekretnini) koje ne bi bilo u skladu s ciljem Direktive. Razumno bi bilo odgovor potražiti u cilju i svrsi Direktive (v. npr. recital (27) preambule Direktive), pa zaključiti da se pravila čl. 28. Direktive primjenjuju radi li se i o sudskom i o izvansudskom putu prisilnog namirenja, uz dodatak – ukoliko su njima predviđena rješenja *povoljnija* za potrošača od onih koja se predviđaju nacionalnim pravilima.

Obično se, u praksi Suda EU-a, raspravljaju *obrnute* situacije. Odgovarajući više puta na upite nacionalnih sudova u vezi tumačenja čl. 1. st. 1. Direktive 93/13/EEZ,⁷⁴ kao npr. u predmetu *János István Vizsnyiczai*⁷⁵ i predmetima *Impact*⁷⁶ i *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*,⁷⁷ Sud EU-a naglasio je da se postupovnim pravilima koja uređuju mehanizme, čiji je cilj osigurati zaštitu prava koje pravni subjekti izvode iz pra-

va Unije, ne smiju predviđati nepovoljnija uređenja od onih koja su predviđena za slična sredstva u nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti u praksi smije biti onemogućeno ili pretjerano otežano korištenje prava koja priznaje pravni poredak Unije (načelo učinkovitosti).⁷⁸

Primjena nacionalnih pravila ispred pravila Direktive, ako su ona povoljnija za potrošača, proizlazila bi i iz same Direktive budući da za je za druga pitanja (izvan kruga onih za koja nije dopušteno drukčije uređenje) državama članicama dopušteno zadržati odnosno predvidjeti *strože* uređenja (v. čl. 2. st. 1. Direktive i recitale (7) i (9) preambule Direktive).

1.2.2. – Što se tiče komisornog namirenja – namirenja samim predmetom osiguranja takva je varijanta pravilima DCFR-a isključena radi li se o tzv. potrošačkim stvarima. I inače, pravila § 7:105 (1) DCFR zabranjuju ugovoriti komisorno namirenje prije nego nastupi *default* dužnika, osim iznimno.⁷⁹ Tzv. *default* dužnika (potrošača) spominje i čl. 28. Direktive. Prema § 1:201 (5) DCFR-a *default* ima ono značenje koje se uz ovaj pojam veže u pravnim sustavima anglo-američkoga pravnoga kruga, može imati značenje kakvo poznajemo i u našem pravu – da je tražbina dospjela, a dužnik je nije namirio ili je nije spreman namiriti, ali i značenje povrede bilo koje druge ugovorne obveze neovisno o tražbini i njezinom dospijeću, ako je tako stipulirano među strankama. Iznimke nisu dopuštene radi li se o namirenju tražbina stvarnopravnih osiguranja u potrošačkim stvarima kada generalno komisorno namirenje nije dopušteno (§ 7:105 (3) DCFR).⁸⁰

Direktiva je, pak, odstupila od zabrane ugovaranja komisornog namirenja, pa ne samo što se ne odnosi restriktivno prema toj mogućnosti nakon što nastupi *default* dužnika, već se čini da nema zapreke ni ugovaranju komisornog namirenja već prilikom samog osnivanja stvarnopravnog osiguranja (čl. 28. st. 4. Direktive, v. dio rada pod II. 4.).

1.2.3. – Pravila DCFR-a znatno su, a sama Direktiva odnosno njena pravila u manjoj su mjeri, pod utjecajem uređenja koja su insignifikantna onima iz europskoga kontinentalnoga pravnoga kruga (primjerice, u § 7:106 DCFR predviđen je institut *dužnikova right of redemption*, predviđa se tzv. *notice to consumer*,⁸¹ i sl.).

72 Naime, redovnim se putem prisilnog namirenja stvarnopravno osiguranih tražbina u smislu DCFR-a može označiti izvansudsko namirenje (*extra-judicial enforcement*) i prisilno namirenje putem suda (*enforced by a court or other competent authority*) predviđeno je samo u slučaju kada su stranke to izrijekom ugovorile (§ 7:103 DCFR). Utoliko je zanimljivo da je mehanizam zaštite potrošača, koji je očitno snažno obilježio pravila DCFR-a, rezultira uređenjem prema kojem je u tzv. potrošačkim stvarima sudsko prisilno namirenje redovan put, a izvansudsko se namirenje provodi samo ako je tako ugovoreno i postoje li još neke pretpostavke (§ 7:103 (2) DCFR). Posebnost postoji radi li se o pridržaju prava vlasništva odnosno kada je riječ o tražbinama koje su osigurane tim sredstvom osiguranja. Naime, i kada je riječ o potrošačkim stvarima, strankama nije dopušteno isključiti izvansudsko namirenje radi li se o tražbini osiguranoj pridržajem prava vlasništva (§ 7:103 (3) DCFR).

73 V. SEIN, K., LILLEHOLT, K., op. cit., str. 22.

74 Tim je pravilom ciljem Direktive 93/13/EEZ označeno uskladjivanje zakona i drugih nacionalnih propisa država članica u odnosu na tzv. *nepoštene odredbe* u ugovorima između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

75 Presuda *Nóra Baczó i János István Vizsnyiczai*, dalje: *Baczó i Vizsnyiczai*, C-567/13, ECLI:EU:C:2015:88.

76 Presuda *Impact*, dalje: *Impact*, C-268/06, ECLI:EU:C:2008:223, t. 46. i tamo navedena sudska praksa, cit. prema: *Baczó i Vizsnyiczai*, EU:C:2015:88, t. 42.

77 Presuda *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*, dalje: *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*, C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800, t. 30. cit. prema: *Baczó i Vizsnyiczai*, EU:C:2015:88, t. 42.

78 Presuda *Baczó i Vizsnyiczai*, EU:C:2015:88, t. 42.

79 Izuzetci postoje kad je: a) riječ o takvom predmetu osiguranja koji ima burzovnu ili cijenu na organiziranom tržištu (§ 7:105 (2) (a) DCFR), ili b) u slučaju kada su se stranke sporazumjele o objektivnom (relevantnom) načinu utvrđenja tržišne cijene predmeta osiguranja (§ 7:105 (2) (b) DCFR).

80 Kada je i dopušteno komisorno namirenje vjerovnik je dužan dužniku vratiti *hyperochu*, odnosno ovlašten je, ne uspije li namirenje iz predmeta osiguranja (pokretnine) nenamireni dio tražbine namiriti iz preostale imovine dužnika (§ 7:105 (4) DCFR). Prema § 7:105 (5) DCFR, komisorno namirenje nije dopušteno ugovoriti kod pridržaja prava vlasništva.

81 Za sadržaj obavijesti v. IX. - 7:107 DCFR.

S druge strane, polazeći od zamisli o primjeni pravila čl. 28. Direktive i na *sudske* (dakle, ovršne) i na izvansudske postupke prisilnog namirenja (posebno kada se kreira praksa Suda EU-a), za očekivati je intervencije u nacionalna pravila usprkos načelno proklamiranoj autonomiji država članica u preskripciji nacionalnih ovršnih procesnih pravila.

Sud EU-a već je više puta, zapravo, konfrontirao načelo procesne autonomije (premda se najčešće koristi ogradom u smislu da *ne dira* u to načelo) kada se ono suprotstavlja načelima ekvivalentnosti i učinkovitosti.⁸² Tako je španjolski zakonodavac, od predmeta *Aziz*⁸³ donio već treću generaciju ovršnih pravila, sve u cilju harmonizacije nacionalnih pravila s pravilima Direktive 93/13/EEZ. U presudi Suda EU-a u spojenim predmetima *Unicaja Banco i Caixabank*⁸⁴ detaljno su prikazane promjene koje je za španjolsko zakonodavstvo postigao predmet *Aziz*. Druga je strana medalje da su se i nova rješenja već našla pred Sudom EU-a i da su i u njima nadene povrede.⁸⁵

Moguće je da su autorima DCFR-a intervencije u nacionalna pravila manje bile na umu (v. § 7:217 (1) DCFR koji određuje da se prisilno namirenje koje se provodi sudskim putem ili putem drugog nadležnog tijela ostvaruje sukladno nacionalnim pravilima). S tim, a to ih značajno približava već opisanima iako iz perspektive vjerovnika, da je vjerovnik ovlašten od suda ili drugog tijela koje provodi prisilno namirenje zahtijevati zaštitu bilo kojeg prava (ovlasti) koje se u vezi s prisilnim namirenjem predviđaju DCFR-om.

Iako je na općenitoj razini moguće zaključiti da je pravilo iz čl. 28. Direktive pod manjim utjecajima uredenja iz engleskoga (škotskoga) i npr. federalnoga američkog prava, dva su instituta u čl. 28. Direktive tipični upravo za te pravne sustave: tzv. *reasonable forbearance* i *best efforts price* o kojim se nastavno govori. Nakon toga pogledat će se kako su autori Direktive zamislili komisorno namirenje.

2. TZV. REASONABLE FORBEARANCE

Direktiva (čl. 28. st. 1. Direktive) traži od vjerovnika da prije pokretanja postupka prisilnog namirenja prema dužniku postupaju s *reasonable forbearance*

(što se prevodi kao *razuman stupanj strpljenja*), točnije čl. 28. st. 1. Direktive obvezane su države članice donijeti mjere kako bi potaknule vjerovnike prije pokretanja ovršnog postupka da pokažu razuman stupanj strpljenja.⁸⁶ Kakve bi to bile *mjere* u cilju poticanja vjerovnika, teško je reći. Odgovor se može neizravno tražiti u praksi koja je prema Sudu EU-a kreirana uz tzv. nepoštene ugovorne odredbe u implementaciji Direktive 93/13/EEZ.

Reasonable forbearance, a u biti zapravo, *sporazumi* s takvim smislom postoje u sustavima u kojima se prisilno namirenje stvarnopravnih tražbina, posebice kod nekretnina, u pravilu provodi kao izvansudsko. Njima vjerovnik i dužnik ugovaraju određene kondicije u cilju poboljšanje pravnog položaj dužnika, a najčešće tako što se vjerovnik obvezuje za određeno vrijeme *ne aktivirati* postupak prisilnog namirenja (za koji, zapravo, postoje pretpostavke), kako bi se dužniku omogućilo da *stane na noge* (npr. *Bank of America* nudi razdoblje od šest mjeseci).⁸⁷

U određenoj mjeri moguću adaptabilnost našem sustavu moguće je promatrati s obzirom na tzv. akceleracijske klauzule koje se u jednoj inačici pojavljuju kao ugovorna stipulacija kojom se određuje kako osigurana tražbina dospijeva u cijelosti, a s njom i mehanizmi prisilnog namirenja osigurane tražbine, primjerice, ne namiri li potrošač (dužnik) određeni broj anuiteta, a koje su već s uspjehom problematizirane pred Sudom EU-a u predmetu *Aziz*.

Baveći se ovim pitanjem, Sud EU-a preispitivao je njihov legitimitet i naglasio kako treba voditi računa radi li se o bitnom sastojku ugovora i na koji se način povreda odražava na cjelokupni ugovorni odnos, polazeći od zahtjeva za očuvanjem ugovorne ravnoteže.

Sud EU-a polazi od pretpostavke o potrošaču kao slabijoj ugovornoj strani, što je izrazio u više odluka (predmetu *Aziz* te u predmetima *Barclays Bank i Morcillo i García*)⁸⁸ dajući tumačenje čl. 6. st. 1. Direktive 93/13/EEZ koji određuje kako *nepoštene*

⁸⁶ *Member States shall adopt measures to encourage creditors to exercise reasonable forbearance before foreclosure proceedings are initiated.*

⁸⁷ Reklo bi se da je u pitanju snažniji zahtjev od onog koji primjerice postavlja DCFR kada traži da vjerovnik prilikom ostvarenja ovlasti na namirenje postupaju na trgovački razuman način (*commercially reasonable way*, § 7:103 (3) DCFR), kao i instrumenti kojima se inače zahtijevaju različite vrste razumnosti (primjerice, u § 9, dijela 6. *Uniform Commercial Code - commercial reasonableness* ili *reasonable care* u engleskom pravu). Prema § 7:104 DCFR, dužnik i treće osobe, čija su prava povrijeđena vjerovnikovim ponašanjem protivnim ovom zahtjevu, mogu tražiti da sud zabrani takvo postupanje odnosno ostvarivati naknadu štete prouzročene takvim postupanjem (§ 7:104 DCFR). Vidjet će se kasnije da Sud EU-a mogućnost podnošenja odštetnog zahtjeva ne drži djelotvornim sredstvom protiv nepoštenih ugovornih odredbi.

⁸⁸ Presude *Barclays Bank SA*, dalje: *Barclays Bank*, C-280/13, ECLI:EU:C:2014:279, t. 32. i *Aziz*, EU:C:2013:164, t. 44., cit. prema presudi *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099, t. 22.

⁸² Presuda *Baccó i Vizsnyiczai*, EU:C:2015:88, t. 42., Presuda *Juan Carlos Sánchez Morcillo i María del Carmen Abril García*, dalje: *Morcillo i García*, C-169/14, ECLI:EU:C:2014:2099, t. 31. i dr.

⁸³ Presuda *Mohamed Aziz*, dalje: *Aziz*, C-415/11, ECLI:EU:C:2013:164.

⁸⁴ Presuda *Unicaja Banco SA i Caixabank SA*, dalje: *Unicaja Banco i Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21, t. 12.-17.

⁸⁵ V. presudu *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099.

ugovorne odredbe nisu obvezujuće za potrošača. Mehanizmi zaštite predviđeni Direktivom 93/13/EEZ imaju za cilj uspostaviti narušenu ugovornu ravnotežu između prava i obveza ugovornih strana⁸⁹ i u tom smislu postoji dužnost nacionalnog suda ocijeniti je li problematizirana ugovorna odredba (koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13/EEZ) nepoštena kako bi bile uklonjene posljedice koje takva odredba ostvaruje za ugovornu ravnotežu.^{90 91} Sve ovo može se ostvariti jedino postoje li u državama članicama odgovarajući instrumenti, odnosno u slučaju da su nacionalni propisi usklađeni s Direktivom 93/13/EEZ

U predmetu *Aziz* Sud EU-a je utvrdio da su španjolski nacionalni propisi protivni Direktivi 93/13/EEZ. Hipoteza o njihovoj neusklađenosti temelji se na zaključku da ne predviđaju instrumente kojim bi se omogućilo ovršeniku da u ovršnom postupku od suda traži da ispita legitimitet određene ugovorne odredbe sadržane u ovršnom naslovu, jednako kao što ne predviđaju niti djelotvorne mehanizme kojima bi sud u tom slučaju utjecao na provedbu ovrhe.⁹²

U suštini se radi, i to je supstancijalno, da Sud EU-a smatra kako nacionalnom sudu mora biti moguće ispitati ugovorne odredbe sadržane u javnobilježničkoj ispravi temeljem koje se kao *ovršne* isprave podobne za ovrhu provodi ovrha na nekretnini.⁹³

Sljedeći zahtjev iskristaliziran u predmetu *Aziz* posljedica je stajališta Suda EU-a da su protivna

89 Presuda *Banco Español de Crédito SA*, dalje: *Banco Español de Crédito*, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, t. 40. i u njoj citirana praksa i presuda *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099, t. 23., cit. prema: presudi *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099, t. 23.

90 Presude *Aziz*, EU:C:2013:164, t. 46. i *Barclays Bank*, EU:C:2014:279, t. 34., cit. prema: presudi *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099, t. 24.

91 Vrlo je zanimljivo stajalište Suda EU-a, iskazanu u predmetu *Barclays Bank SA*, prema kojem je za primjenu mehanizama Direktive 93/13/EEZ i načela prava Unije, koja se odnose na zaštitu potrošača, potrebno da je ugovornom odredbom izmijenjen doseg ili područje primjene zakonski i podzakonski pravila država članica. Zato je izostala ocjena španjolskih pravila kojima je ovrhovoditelj ovlašten, za slučaj bezuspješne ovršne prodaje nekretnine, tražiti da mu se nekretnina dosudi za iznos 50 % njezine procijenjene vrijednosti, s tim da je razliku do punog namirenja ovlašten namirivati iz preostale imovine dužnika (španjolska pravila predviđaju mogućnost da se ugovori da će ostvarena kupovna dostajati za cjelokupno namirenje), a u svjetlu još jedne ovlasti – naime, vjerovnik u slučaju da založena nekretnina izgubi 20 % procijenjene vrijednosti može zatražiti novu procjenu. Za španjolska pravila, v. presudu *Barclays Bank SA*, EU:C:2014:279., t. 8.-17.

92 Presuda *Aziz*, EU:C:2013:164, t. 64.

93 Španjolski je zakonodavac nakon presude Suda EU-a u predmetu *Aziz* izmijenio svoje zakonodavstvo tako da je kao žalbeni razlog uveo i postojanje nepoštenih ugovornih odredbi u ovršnom naslovu. U presudi Suda EU-a u spojenim predmetima *Unicaja Banco SA*, dalje: *Unicaja Banco*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21, t. 12.-17. detaljno su prikazane promjene koje je po španjolsko zakonodavstvo postiglo polučio predmet *Aziz* (t. 12. do 17.). Posebna je priča da su se i nova rješenja već našla pred Sudom EU-a i da su i u njima nađene povrede. V. presudu *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099.

mehanizmima Direktive 93/13/EEZ takva nacionalna pravila koja ne predviđaju instrumente kojima bi sud utjecao na provedbu ovrhe na nekretnini za vrijeme dok se ne donese odluka o legitimitetu određene ugovorne odredbe sadržane u ovršnoj ispravi.⁹⁴ Osim što se traži da su nacionalnim propisima takvi instrumenti predviđeni, postoji i zahtjev u pravcu njihove *učinkovitosti*. Kako je već rečeno, Španjolci su mijenjali nacionalne propise i to vrlo *široko*, mijenjajući neka pravila koja su uređivala zaštitu potrošača, zatim pravila Zakona o parničnom postupku te Zakona o hipoteci i to u dva smjera: a) ograničenja kamate na maksimalnu visinu kada se radi o hipotekarnim kreditima za stambene nekretnine (jer se i tim pitanjem Sud EU-a bavio u predmetu *Aziz*, v. čl. 11.b *et seq.* ZPK) i predviđanjem nove žalbene osnove protiv rješenja o ovrsi (koja izgleda nema *pandan* u našim ovršnim pravilima).

Vrlo je zanimljivo na koji je način u predmetu *Morcillo i García* Sud EU-a doveo u korelaciju tri važna segmenta prisilnog namirenja hipotekarne tražbine: ovršnost i podobnost za ovrhu javnobilježničke isprave kao ovršnog naslova, specifičnost ovršnog postupka na nekretnini radi li se o nekretnini u kojoj ovršenik stanuje i učinkovitost odštetnog zahtjeva kao instrumenta za uklanjanje povreda u slučaju postojanja nepoštenih ugovornih odredbi, a sve to i u kontekstu odgode ovrhe. Polazeći od činjenice da provedba ovrhe na nekretnini *de facto* rezultira iseljenjem ovršenika i da naknada štete nema restitucijski karakter – ovršenik ne ostvaruje povrat u prijašnje stanje koje je postojalo prije ovršnog iseljenja, zaključak je Suda EU-a da se pravom na podizanje odštetnog zahtjeva potrošaču ne pruža potpunu i dostatna zaštita odnosno da on ne predstavlja djelotvorno sredstvo u smislu čl. 7. st. 1. Direktive 93/13/EEZ.⁹⁵

3. TZV. BEST EFFORTS PRICE

Vrlo zanimljiv zahtjev onaj je iz čl. 28. st. 5. al. 1. Direktive prema kojem su države članice, u slučaju utječe li cijena postignuta za nekretninu na dugovanje potrošača, dužne osigurati postupke ili mjere koji će omogućiti postizanje *najbolje cijene*.⁹⁶

Kao mali putokaz u definiranju pojma najbolje cijene (ostavljajući sa strane pitanje radi li se o utvrđenoj vrijednosti ili ostvarenoj kupovini ili o obje, a najprije je da se radi i o jednoj i o drugoj) može poslužiti zahtjev iz DCFR-a kod izvansudske pro-

94 Presuda *Aziz*, EU:C:2013:164, t. 60., 64.

95 Presuda *Morcillo i García*, EU:C:2014:2099, t. 51.

96 *Where the price obtained for the immovable property affects the amount owed by the consumer Member States shall have procedures or measures to enable the best efforts price for the foreclosed immovable property to be obtained.*

daje prema kojem u postupku (bilo na javnoj ili privatnoj dražbi ili na koji drugi način na koji se namirenje poduzima) treba ostvariti *trgovački* razumnu cijenu (*commercially reasonable price*). Prema § 7:212 DCFR, takva je ona *priznata na tržištu* dostupnom vjerovniku odnosno ona koja odgovara tržišnoj cijeni u trenutku prodaje s obzirom na bilo koju posebnu značajku opterećenog predmeta osiguranja.

U vezi s ovim zahtjevom zanimljiva su dva gledišta. Prvo koje ovisi o tome ima li ostvarena kupovna kakva utjecaja na dug potrošača, odnosno kakav je režim u državi članici predviđen ostane li nakon prisilne prodaje predmeta osiguranja osigurana tražbina u dijelu nenamirena.

Hrvatsko pravo ima dva različita režima koji uređuju ovo pitanje. Jedan je predviđen kod hipotekarnog osiguranja (i općenito radi li se o založnopravnom osiguranju), a drugi kada je riječ o prisilnom namirenju tražbina osiguranih prijenosom prava vlasništva na stvari odnosno prijenosom prava. Najopćenitije bi se moglo odgovoriti da kada se radi o založnom pravu ostvarena kupovna utječe na dugovanje, a kod fiducijarnog osiguranja, u pravilu i načelno, *ne*.

Naime, prema pravilima čl. 336. ZV (v. st. 5., čl. 336. ZV-a), ako nakon prisilnog namirenja prodajom zalog zalogni vjerovnik ostane nenamiren slobodno mu je za nenamireni dio svoje založne tražbine zahtijevati prisilno namirenje iz preostale imovine svoga osobnog dužnika sve dok se ne namiri u cijelosti (takvo namirenje može tražiti i istodobno ocjeni li da kupovna neće dostajati za namirenje založne tražbine u cijelosti). Jedino što u takvim postupcima prisilnog namirenja (kada se namiruje iz preostale imovine) nema više ulogu stvarnopravnog vjerovnika i prednosti koje mu taj položaj nosi.

Suprotno, pravilo iz čl. 322. OZ-a izričito određuje da se prodajom i ostvarenom kupovinom fiducijar smatra u cijelosti namirenim (za iznos glavnice osigurane tražbine i sporednih tražbina), a jednako je i u slučaju da se prisilno namirenje ostvaruje tako da fiducijar postane tzv. punopravni vlasnik predmeta osiguranja.

Drugo zanimljivo gledište tiče se same *najbolje cijene* i suditi je da su autori Direktive na umu imali *kupovninu* i mjere i postupke kojima bi se osiguralo da bude što veća, a ne zahtjev za utvrđivanje vrijednosti nekretnine u najboljem smislu, premda bi takav zahtjev logikom stvari bio uključen u zahtjev ostvarenja najbolje kupovnine.⁹⁷ U našem ovršnom sustavu radi li se o namirenju iz zalog, a

i onda kada se namirenje iz predmeta fiducijarnog osiguranja provodi po ovršnim pravilima, za sada se taj zahtjev provodi s dva instrumenta. Prvo, zakonodavac određuje da se npr. nekretnina ne može prodati ispod 4/5 njezine vrijednosti (čl. 102. OZ-a), a kao drugo – predviđa se prodaja elektroničkom javnom dražbom i s tim u vezi mehanizmi oglašavanja prodaje na mrežnim stranicama (čl. 97. *et seq.* OZ-a).

Za napomenuti je da se u st. 4., čl. 28. Direktive predviđa i inačica da stranke ugovore kako će se iznos ostvarene kupovnine (neovisno o njenoj visini) smatrati dovoljnim za namirenje, tj. da će ostvarena kupovna dostajati za namirenje glavnice osigurane tražbine i pripadajućih sporednih tražbina (o ovom više u dijelu pod II. 4.).

4. NOVO RUHO KOMISORNE KLAUZULE

Najveći bi potres u našem uređenju mogao izazvati st. 4., čl. 28. Direktive koji, u suštini, dopušta da stranke ugovore kako će se prisilno namirenje moći ostvariti i povratom odnosno prijenosom sredstva osiguranja.⁹⁸

Naime, u čl. 307. st. 4. ZV-a strankama založnog ugovora izričito je zabranjeno ugovoriti da će zalog prijeći u vjerovnikovo vlasništvo, ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme i takva je odredba ništetna. Na tragu uređenja iz čl. 28. st. 4. Direktive ovu odredbu će trebati konfigurirati tako da se stranke mogu sporazumjeti da se prisilno namirenje (naravno, kada se za njega steknu pretpostavke) može ostvariti na način da vjerovnik stekne vlasništvo na zalogu. To se posebno odnosi radi li se o stambenim nekretninama u ingerenciji Direktive, jer nisu dovoljne dosadašnje propulzije komisorne klauzule koje su se vezale uz mogućnost ugovaranja komisornog namirenja kod prisilnog namirenja iz pokretnina i zamjena ispunjenja iz čl. 167. ZOO-a.

Predviđena je i mogućnost posebnog ugovaranja inačice da će ostvarena kupovna dostajati za namirenje osigurane tražbine u cijelosti što, za sada, pravila o namirenju založne tražbine ne predviđaju. Model koji se u našem pravu predviđa radi li se o fiducijarnoj tražbini izgleda povoljniji za položaj fiducijanta, budući da se predmnijeva temeljem zakonske odredbe čl. 322. OZ-a da je dugovana fiducijarna tražbina namirena u cijelosti.

Sve u svemu, ne osiguraju li se mehanizmi kojima će se pitanje namirenja osigurane tražbine u cijelosti riješiti u komisornoj inačici ili tako da kupovni-

⁹⁷ Usp. i v. da se u recitalu (26) preambule Direktive operira i sa zahtjevom za optimalnim modelom utvrđenja vrijednosti nekretnine.

⁹⁸ *Member States shall not prevent the parties to a credit agreement from expressly agreeing that return or transfer to the creditor of the security or proceeds from the sale of the security is sufficient to repay the credit.*

na neovisno o njezinoj visini dostaje za namirenje, Direktiva u čl. 28. st. 5. predviđa i obvezu država članica da, ostane li nakon provođenja postupka prisilnog namirenja iz predmeta osiguranja, osigurana tražbina i dalje nenamirena, donesu mjere s ciljem olakšanja namirenja u svrhu zaštite potrošača.⁹⁹

---

99 *Where after foreclosure proceedings outstanding debt remains, Member States shall ensure that measures to facilitate repayment in order to protect consumers are put in place.*

Postupanje javnih bilježnika u svezi nepoštenih ugovornih odredbi

U svakodnevnom životu sklapa se čitav niz ugovora koji se odnose na pružanje usluga, proizvodnju i trgovinu roba, pri čemu se takvi ugovori u pravilu sklapaju korištenjem tipskih ili standardiziranih ugovora. Posebno su značajni potrošački ugovori koje sklapaju potrošači s trgovcima pri kupnji proizvoda i usluga jer je potrošač u takvim ugovorima stranka kojoj se u pravilu nudi sklapanje ugovora koji je trgovac unaprijed sastavio, a potrošač nije u poziciji da može pregovarati o odredbama ugovora. Jedna od posljedica takvog načina sklapanja ugovora su nepoštene odredbe ugovora koje su rezultat tipskih ili standardiziranih ugovora kojima jedna strana pokušava maksimalno zaštititi svoje gospodarske, pravne i sve druge interese koji proizlaze iz pojedine vrste ugovora. U hrvatskom pravnom sustavu koncept nepoštenih ugovornih odredbi poznaje Zakon o obveznim odnosima i Zakon o zaštiti potrošača, kao i neki posebni zakoni koji reguliraju posebne potrošačke ugovore. Posebno je važna Direktiva 93/13. EEZ Vijeća od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora koja predstavlja jedan od kamena temeljaca europskog prava zaštite potrošača, a ujedno i jedan od temelja budućega zajedničkog ugovornog prava i koja je u cijelosti preuzeta u hrvatski pravni sustav.

Javni bilježnici u djelokrugu svojih ovlasti, između ostalog, sastavljaju isprave o pravnim poslovima, ali još češće ovjeravaju i potvrđuju (solemniziraju) privatne isprave koje su sastavile same stranke. Ugovori koji se podnose javnim bilježnicima radi ovjere često su potrošački ugovori koje je jedna strana (trgovac) unaprijed sastavila i kod kojeg druga strana (potrošač) nije bila u poziciji pregovarati o sadržaju ugovora. Stoga je poznavanje instituta nepoštenih ugovornih odredbi kao i sudske prakse sudova u RH i Suda EU-a u svezi te problematike nužnost u postupanju javnih bilježnika kod potvrđivanja privatnih isprava, posebno potrošačkih ugovora koje unaprijed sastavljaju trgovci, a kod kojih potrošači nemaju mogućnosti pregovarati o odredbama ugovora. Prepoznavanje nepoštenih ugovornih odredbi od strane javnih bilježnika, odnosno potencijalno nepoštenih odredbi, pridonosi pravnoj sigurnosti, izbjegavanju sporova između stranka te jačanju povjerenja i digniteta u javnobilježničku službu.

Dr. sc. Jadranko Jug

sudac
Vrhovnog
suda
Republike
Hrvatske

1. Uvodne napomene

U svakodnevnom životu sklapa se čitav niz ugovora koji se odnose na pružanje usluga, proizvodnju i trgovinu roba¹, pri čemu se takvi ugovori u pravilu sklapaju korištenjem tipskih ili standardiziranih ugovora². Posebno su značajni potrošački ugovori

ri koje sklapaju potrošači³ s trgovcima⁴ pri kupnji proizvoda i usluga jer je potrošač u takvim ugovorima stranka kojoj se u pravilu nudi sklapanje ugovora koji je trgovac unaprijed sastavio, a potrošač nije u poziciji da može pregovarati o odredbama ugovora. Opći uvjeti ugovora, koji vrijede za veći

1 Ugovori mogu biti građanskopravne naravi, trgovački ili potrošački, odnosno mogu biti sklapani između fizičkih osoba, trgovaca ili trgovca i potrošača.

2 Za takve ugovore je karakteristično da ih jedna strana sastavlja unaprijed te unosi odredbe koje idu njoj u korist i kojima štiti svoje interese.

3 Prema Zakonu o zaštiti potrošača („Narodne novine“, broj 41/14. – dalje ZZP) potrošač je svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti (čl. 5. st. 1. toč. 15. ZZP-a).

4 Trgovac prema ZZP-u je bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti, uključujući i osobu koja nastupa u ime ili za račun trgovca (čl. 5. st. 1. toč. 26. ZZP-a).

broj ugovora, mogu biti sadržani u samome tipskom ugovoru ili se ugovor poziva na njih⁵. Jedna od posljedica takvog načina sklapanja ugovora su nepoštene odredbe ugovora, odnosno opći uvjeti ugovora.

Da bi se zaštitila ugovorna strana koja pristupa tipskom ugovoru i na koju se odnose unaprijed određeni opći uvjeti ugovora, uvedena je zaštita putem instituta nepoštenih ugovornih odredbi⁶. Nepoštene ugovorne odredbe rezultat su tipskih ili standardiziranih ugovora⁷ kojima jedna strana pokušava maksimalno zaštititi svoje gospodarske, pravne i sve druge interese koji proizlaze iz pojedine vrste ugovora. U hrvatskom pravnom sustavu koncept nepoštenih ugovornih odredbi poznaje ZOO⁸, ZZP⁹, ali i neki drugi zakoni¹⁰. Sudska praksa sudova u Republici Hrvatskoj (dalje RH) koja se odnosi na nepoštene ugovorne odredbe u pravilu se temeljila na primjeni odredbe čl. 142. i 143. ZOO-a/91., odnosno čl. 295. i 296. ZOO-a, a koje odredbe su regulirale nepoštene ugovorne odredbe općih uvjeta ugovora.

Zaštita potrošača u RH u znatnijoj mjeri započela je donošenjem Zakona o zaštiti potrošača 2003. godine,¹¹ a nastavljena je Zakonom o zaštiti potrošača 2007. godine¹² te nakon toga ZZP-om. Svi ti zakoni sadrže odredbe koje reguliraju nepoštene ugovorne odredbe u potrošačkim ugovorima¹³. U sudskoj praksi sudova u RH zasad ima vrlo malo odluka u svezi zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi temeljem ZZP-a, ali je ubuduće za očekivati veći broj sporova temeljem tužbi za zaštitu kolektivnih interesa potrošača, a zatim i pojedinačnih sporova¹⁴. Europsko zakonodavstvo

obratilo je veliku pozornost problemu nepoštenih ugovornih odredbi u potrošačkim ugovorima te je u svojem zakonodavstvu utvrdilo mehanizam zaštite potrošača koji se primjenjuje kod svih potrošačkih ugovora, bez obzira na njihov predmet.

Posebno je važna Direktiva 93/13 EEC Vijeća (dalje Direktiva 93/13.) od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora koja predstavlja jedan od kamena temeljaca europskog prava zaštite potrošača, a ujedno i jedan od temelja budućega zajedničkoga ugovornog prava¹⁵. Ta direktiva u cijelosti je implementirana u ZZP i hrvatski pravni sustav. Posebno je važna i praksa Europskog suda pravde koji je u nizu svojih odluka zauzeo pravna shvaćanja i dao tumačenja u svezi primjene Direktive Vijeća 93/13. EEC i uopće europskog zakonodavstva u svezi nepoštenih ugovornih odredbi u potrošačkim ugovorima.

Javni bilježnici u djelokrugu svojih ovlasti, između ostalog, sastavljaju isprave o pravnim poslovima¹⁶, ali još češće ovjeravaju i potvrđuju (solemniziraju) privatne isprave koje su načinile same stranke¹⁷. Takve isprave imaju značaj javnih isprava i javni bilježnici jamče za pravilnost forme, a također strankama objašnjavaju smisao i pravne posljedice sklopljenog pravnog posla. Na taj način javni bilježnici, kao nepristrani povjerenici stranaka, pridonose pravnoj sigurnosti i izbjegavanju mogućih sporova. Ovjera (potvrda, solemnizacija) privatnih isprava¹⁸ često se obavlja radi stavljanja ovršne klauzule¹⁹ kako bi se u slučaju da dužnik svoju obvezu ne ispuni o dospijeću moglo odmah pokrenuti ovršni postupak. Stoga su javni bilježnici prva javna služba²⁰ koja je u poziciji susresti se

5 Pojam općih uvjeta ugovora određuje Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 35/05., 41/08. i 125/1.1 – dalje ZOO) u čl. 295. st. 1.

6 Vrlo često se koristi i termin „nepoštene ugovorne klauzule“.

7 Za tipске ugovore ili standardizirane ugovore koristi se i termin „formularni ugovori“.

8 V. čl. 296. ZOO-a. Prijašnji Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, br. 53/91., 73/91., 58/93., 111/93., 3/94., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 129/00. i 88/01. – dalje ZOO/91.) sadržavao je u čl. 143. sličnu odredbu o ništetnosti odredbi općih uvjeta ugovora.

9 V. čl. 49. – 56. ZZP-a.

10 Zakon o potrošačkom kreditiranju („Narodne novine“, br. 75/09., 112/12., 143/13., 147/13. i 9/15. – dalje ZPK) ne navodi izrijekom koje ugovorne odredbe se mogu smatrati nepoštenima, ali propisuje sadržaj ugovora o kreditu, slijedom čega su sve odredbe ugovora o kreditu ništete koje su u suprotnosti s tim kogentnim odredbama.

11 „Narodne novine“, broj 96/03. – dalje ZZP/03.

12 „Narodne novine“, br. 79/07., 125/07., 75/09., 79/09., 89/09., 133/09., 78/12. i 56/13. – dalje ZZP/2007.

13 V. čl. 81. – 88. ZZP/03., čl. 96. – 106. ZZP/07. i čl. 49. – 56. ZZP-a.

14 Poznat je zasad samo jedan postupak radi zaštite kolektivnih interesa potrošača (čl. 106. – 123. ZZP-a) po tužbi Udruge franak protiv osam banaka, radi ništetnosti pojedinih odredbi ugovora o kreditu u švicarskim francima (dalje CHF) koje se odnose na deviznu klauzulu i promjenljivu kamatu. Postupak se vodio kod Trgovačkog suda u Zagrebu pod brojem P-1401/12., a povodom žalbi na Visokom trgovačkom sudu RH pod brojem Pž-7129/13., odnosno povodom revizija na Vrhovnom sudu RH

(dalje VSRH). Pravomoćnom drugostupanjskom presudom djelomično je prihvaćen tužbeni zahtjev tužitelja na utvrđenje ništetnosti odredbe ugovora o kreditu u CHF u svezi promjenjive kamatne stope, dok je odbijen tužbeni zahtjev tužitelja za utvrđenje ništetnom odredbe ugovora o kreditu u odnosu na deviznu klauzulu. Nakon pravomoćne drugostupanjske odluke podignuto je čitav niz pojedinačnih tužbi radi naknade štete u smislu odredbe čl. 118. ZZP-a, a VSRH je svojom odlukom Revt-249/14-2 od 9. travnja 2105. odbio revizije stranaka u postupku kao neosnovane.

15 V. Petrić, S.; Koncept nepoštenih ugovornih odredbi s posebnim osvrtom na potrošačke ugovore, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci „Nepoštene ugovorne odredbe – europski standardi i hrvatska provedba, Rijeka, 2012., str. 27.

16 V. čl. 2. st. 1. i čl. 3. Zakona o javnom bilježništvu („Narodne novine“, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07. i 75/09. – dalje ZJB).

17 *Ibid.*

18 Potrebno je razlikovati ovjeru (potvrdu, solemnizaciju) privatne isprave od ovjere potpisa na privatnoj ispravi. Ovjera potpisa znači da je određena osoba potpisala pred javnim bilježnikom određenu privatnu ispravu, ili pred javnim bilježnikom priznala svojim potpis na privatnoj ispravi. Kod ovjere potpisa javni bilježnik jamči samo da je određena osoba potpisnik određenog ugovora, izjave ili druge privatne isprave, a ne jamči za formu ili sadržaj privatne isprave.

19 Ovršna klauzula (clausula exequendi) je izjava dužnika o tome da se na temelju isprave u kojem je dana može, radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze izravno provesti ovrha.

20 Kod privatnih isprava (ugovora) koje su sastavljali odvjetnici, oni su prije javnih bilježnika u poziciji unošenja nepoštenih ugovornih

s nepoštenim ugovornim odredbama, odnosno s potencijalno nepoštenim odredbama ugovora.

Ugovori koji se podnose javnim bilježnicima radi ovjere često su potrošački ugovori koje je jedna strana (trgovac) unaprijed sastavila i kod kojeg druga strana (potrošač) nije bila u poziciji pregovarati o sadržaju ugovora.²¹ Isto tako, javnim bilježnicima podnose se na solemnizaciju i drugi građansko-pravni i trgovački ugovori koji mogu sadržavati nepoštene ugovorne odredbe, odnosno potencijalno nepoštene ugovorne odredbe. Stoga je poznavao nije instituta nepoštenih ugovornih odredbi kao i poznavanje sudske prakse u svezi te problematike od izuzetnog značaja za javnobilježničku službu, a sve radi izbjegavanja solemniziranja ugovora koji sadrže nepoštene ugovorne odredbe ili potencijalno nepoštene ugovorne odredbe.

Prvotno se u radu definira pojam nepoštenih ugovornih odredbi kao i pravna regulativa te problematike u pojedinim europskim zemljama. Nakon toga navodi se pravno uređenje u hrvatskom pravu koje regulira nepoštene ugovorne odredbe te se analiziraju moguće nepoštene odredbe nekih posebnih ugovora kao i sudska praksa sudova u RH, posebno najvišeg tijela sudbene vlasti. Nakon toga se daje prikaz prava EU-a koje regulira nepoštene ugovorne odredbe te se navodi praksa Suda EU-a vezana za tu problematiku. Na kraju se analizira potrebno postupanje javnih bilježnika u svezi problematike nepoštenih ugovornih odredbi, a sve u cilju učinkovitoga i pravilnog obavljanja javnobilježničke službe.

2. Općenito o nepoštenim odredbama ugovora

Sklapanje ugovora u obveznom pravu počiva na suglasnosti volje stranaka i njihovu autonomnom pravu da odluče kada će i pod kojim uvjetima zaključiti određeni ugovor.²² Stranke autonomno i suglasno utvrđuju sve elemente ugovornog odnosa i kod sklapanja ugovora suglasno bi trebale utvrditi sadržaj ugovornog odnosa, odnosno prava i obveze svake strane. Osnovno načelo obveznog prava je sloboda uređivanja obveznih odnosa, a ta sloboda je ograničena jedino u slučaju kada bi

se obvezni odnosi uredili u suprotnosti s Ustavom RH, prisilnim propisima ili moralu društva.²³ Stranke obveznog odnosa dužne su se pridržavati i ostalih osnovnih načela obveznog prava kao što su ravnopravnost sudionika u obveznom odnosu, načela savjesnosti i poštenja, dužnosti suradnje i zabrane zlouporabe prava.²⁴

Iz osnovnih načela obveznog prava proizlazi da su stranke u obveznom odnosu ravnopravne i da svoje odnose uređuju autonomno i suglasno, primjenjujući načelo savjesnosti i poštenja kod sklapanja ugovora. Međutim, pravna jednakost ne znači uvijek stvarnu jednakost i stvarnu ravnopravnost sudionika obveznog odnosa. Zbog različite ekonomske i financijske snage, različitoga poslovnoga i pravnoga znanja, različitog stupnja raspolaganja informacijama, dolazi do nejednakog položaja sudionika ugovornih odnosa, odnosno do nadmoćnog položaja jedne strane. Ta neravnopravnost i mogućnost zlouporabe nadmoćnog položaja posebno je uočljiva kod potrošačkih ugovora te je zakonodavac morao intervenirati u slobodu ugovaranja i uređenja ugovornih odnosa uvođenjem zaštitnih mehanizama kako bi se spriječile posljedice stvarne nejednakosti i osiguralo načelo jednakosti i ravnopravnosti sudionika ugovornog odnosa kao i načelo pravednosti.

U mehanizme kojima pravni poredak ograničava autonomiju volje ugovornih stranaka spada i institut nepoštenih ugovornih odredbi. Taj institut bio je prisutan u pravnom sustavu RH još u ZOO/91., a prisutan je i danas u ZOO-u i ZZP-u²⁵. Institut nepoštenih ugovornih odredbi nastao je prvenstveno zbog poremećaja ugovorne ravnoteže uzrokovane širokom uporabom tipskih i adhezijskih ugovora te općih uvjeta ugovora.

2.1. Tipski i adhezijski ugovori te opći uvjeti ugovora

Današnje suvremeno poslovanje u svezi proizvodnje i prodaje roba i usluga karakterizira prije svega enormna količina roba i usluga koji se nalaze na tržištu. Nadalje, uvedeni su novi i sofisticirani načini prodaje roba i usluga,²⁶ što je sve uzrokovalo da umjesto individualnog pregovaranja i suglasnog utvrđenja sadržaja ugovora prevlada oblik ugovaranja putem tipskih (formularnih, standardiziranih) ugovora. Takvi ugovori se adhezijski zaključuju, odnosno jedna strana zaključuje ugovor po pristupu. *Ratio* prevladavanja tipskih ugovora koji se adhezijski zaključuju je pojednostavljenje,

odredbi, odnosno utvrđenja takvih odredbi. Međutim, odvjetnici nisu javna, nego privatna služba.

21 Najčešće su to ugovori o kreditu, ugovori o kupoprodaji vozila i sl.

22 Iznimno postoje građansko-pravni ugovori kod kojih je zakonom propisano kada se mogu sklopiti i pod kojim uvjetima. U takvim slučajevima ne radi se o klasičnom građansko-pravnom ugovoru gdje postoji autonomija i sloboda sklapanja ugovora i određivanja sadržaja (primjerice ugovori o prodaji stanova temeljem Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo – „Narodne novine“, br. 43/92., 69/92., 87/92., 25/93., 26/93., 48/93., 2/94., 44/94., 47/94., 58/95., 103/95., 11/96., 76/96., 111/96., 11/97., 103/97., 119/97., 68/98., 163/98., 22/99., 96/99., 120/00., 94/01. i 78/02.).

23 V. čl. 2. ZOO-a.

24 V. čl. 3. – 6. ZOO-a.

25 V. *supra* bilj. 8. i 9.

26 To se primjerice odnosi na internetsku prodaju roba koja je sve zastupljenija kod potrošačkih ugovora.

ubrzanje i pojeftinjenje cjelokupnog postupka zaključivanja ugovora.

Kod tipskih ili standardiziranih ugovora unaprijed je izrađen model ugovora koji predstavlja ponudu svim potencijalnim suugovarateljima. U pravilu je kod takvih ugovora isključena mogućnost mijenjanja sadržaja ugovora, odnosno isključena je mogućnost pregovaranja o ugovornim odredbama. Na taj način drugoj strani je nametnuto da ugovor prihvati prema unaprijed određenim kondicijama, odnosno nametnuta joj je tehnika adhezijskog zaključivanja ugovora. Stoga bi definicija adhezijskog zaključivanja ugovora bila da je to tehnika zaključivanja ugovora koja isključuje mogućnost pregovaranja o sadržaju ugovora, a koji sadržaj jedna od budućih ugovornih strana unaprijed određuje, a druga strana (pristupnik) odlučuje hoće li sklopiti ugovor ili ne.²⁷

Tipski ugovor ne mora ujedno biti adhezijski i obrnuto. Moguća je situacija da je ugovor tipski, odnosno da je unaprijed sastavljen kao obrazac za velik broj budućih ugovora, ali je ostavljena mogućnost individualnog pregovaranja sa svakim suugovarateljem. Također, moguće je da je ugovor adhezijski iako nije sastavljen kao tipski ugovor, već kao individualni ugovor koji je pripremila jedna strana i uvjetovala njegovo sklapanje isključivo po pristupu druge strane, bez mogućnosti pregovaranja o kondicijama ugovora. To razlikovanje je upravo bitno kod ništetnosti nepoštenih ugovornih odredbi jer da bi neka odredba ugovora bila nepoštena, a time i ništetna, nije bitno radi li se o tipskom ili individualnom ugovoru, nego je bitno da se radi o adhezijskom zaključivanju ugovora gdje je bila isključenja mogućnost pregovaranja, a time i mogućnost utjecaja na sadržaj ugovora.²⁸

Uz pojam tipskog ugovora, a u praksi najčešće i adhezijskog ugovora, vrlo često se veže i pojam općih uvjeta ugovora ili općih uvjeta poslovanja. Pod time se podrazumijevaju uvjeti pod kojima sastavljač ugovora vodi pojedine poslovne transakcije koje čine sadržaj ugovora i koje u pravilu upućuje u obliku opće ponude potencijalnim suugovarateljima.²⁹ Vrlo često tipski i adhezijski ugovori ne sadrže odredbe općih uvjeta poslovanja, ili sadrže samo onaj dio koji je najvažniji za konkretan ugovor, s time da ugovor upućuje na primjenu ostalih općih uvjeta poslovanja. Također, često je pozivanje u samom tipskom ugovoru na opće uvjete ugovora koji nisu navedeni u ugovoru, ali su relevantni za taj tip ugovora i gdje se poziva na njihov sadržaj kao sastavni³⁰ dio ugovora.

27 Petrić, *op. cit.* str. 17.

28 Kod adhezijskih ugovora primjenjuje se načelo „uzmi ili ostavi“, engl. *“take it or leave it”*, franc. *“a prendre ou a laisser”*.

29 Petrić, *op. cit.*, str. 19. O općim uvjetima ugovora i poslovanja v. Slakoper, Z.; Nevaljanost pojedinih odredbi općih uvjeta ugovora s posebnim osvrtom na potrošačke ugovore, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 22., broj. 1., 2001., str. 422. – 428.

30 Radi se o tzv. inkorporaciji upućivanjem.

2.2. Prednosti i nedostaci adhezijskog ugovaranja

Prednosti adhezijskog ugovaranja su prvenstveno na strani trgovca koji je unaprijed sastavio ugovor kojem druga strana pristupa i prihvaća unaprijed određeni sadržaj i uvjete ugovora. Autoru ugovora na taj način je omogućena brza i učinkovita distribucija roba, a time i smanjenje troškova poslovanja. Unificiraju se rizici od mogućih sporova, lakše se organizira i nadzire poslovanje, a što sve opet utječe na smanjenje troškova poslovanja i ujedno omogućava sniženje cijene roba i usluga, odnosno veću konkurentnost na tržištu. Za drugu stranu, u pravilu potrošača, prednosti su također da može brže i jeftinije doći do određene robe ili usluge.

Nedostaci adhezijskog ugovaranja odnose se prvenstveno na pristupnika ugovoru, a posebno ako je riječ o potrošaču. Kod adhezijskog ugovaranja potrošač može samo birati između različitih ponudjenih ugovora raznih ponuđača, ali ne može određivati sadržaj ugovora. Na taj način potrošač ne može ostvariti jedno od temeljnih obilježja slobode ugovaranja.³¹ Položaj potrošača kod adhezijskih ugovora pogoršan je i njegovom ekonomskom i pravnom inferiornošću, što se ogleda posebice u slučaju spora. Naime, potrošač će u pravilu sklopiti ugovor ne upoznavši se sa sadržajem ugovora i ne razumijevajući njegov sadržaj³². Stoga se kod adhezijskog ugovaranja i zaključenja takvog ugovora uopće postavlja pitanje koliko je taj ugovor uopće ugovor koji je odraz slobodno izražene suglasnosti volje ravnopravnih stranaka.

S obzirom da je adhezijsko ugovaranje sveprisutno i predstavlja realnost i nužnost današnjeg funkcioniranja tržišta, potrebno je pronaći rješenja i uspostaviti ravnotežu između interesa stranaka takvog ugovaranja. Ta rješenja moraju s jedne strane zadržati prednosti adhezijskog ugovaranja, a s druge strane spriječiti njegove negativne posljedice, posebno za potrošače. Jedna od negativnih posljedica adhezijskog ugovaranja je i problem

31 Trgovci u potrošačkim ugovorima dopuštaju eventualno pregovaranje u svezi određivanja jednog od više tipova robe ili cijene. U ostalom dijelu potrošač nema nikakvu mogućnost utjecaja na sadržaj ugovora te mu preostaje jedino izbor jednog od proizvoda ili usluge koja se nudi na tržištu te izbor između različite kvalitete ili cijene. Potrošač ima mogućnost prihvatiti ugovor i zaključiti ga prema ponudjenim uvjetima ili tražiti druge povoljnije uvjete, ali u praksi je to teško provedivo jer su uvjeti poslovanja trgovaca u pojedinim područjima međusobno uskladeni, slijedom čega je traženje povoljnijih uvjeta „nemoguća misija“.

32 To je također posljedica brzine odvijanja transakcije, pri čemu se potrošač ne upoznaže niti s tekstom formularnog ugovora, a kamoli s tekstom općih uvjeta ugovora ili poslovanja na koje ugovor upućuje. To sve dovodi do toga da autor ugovora nameće nepovoljne i nepoštene ugovorne klauzule za drugu stranu (npr., klauzule o ograničavanju ili isključenju odgovornosti trgovca za štetu, klauzule koje trgovcu daju pravo da jednostrano mijenja odredbe ugovora, klauzule koje pristupnika lišavaju prava koja su mu inače priznata zakonom itd.).

nepoštenih ugovornih odredbi, odnosno problem nepoštenih općih uvjeta ugovora.

2.3. Načini pravnog uređenja nepoštenih odredbi ugovora

Europski pravni sustavi imali su različit pristup u svojim zakonskim rješenjima kojima su regulirali nepoštene ugovorne odredbe, a naročito kod određivanja nepoštenih odredbi općih uvjeta ugovora.³³ Neki pravni sustavi opravdanje za nadzor nad odredbama općih uvjeta ugovora nalazili su prvenstveno zbog toga što je autor formularnog ugovora uvijek bolje informiran o općim uvjetima ugovora, s obzirom da ih je sam sastavio i odredio za velik broj istovrsnih ugovora. Na taj način strana koja je sastavila ugovor i odredila opće uvjete je u prednosti jer bi za pristupnika ugovoru prikupljanje istovjetnih informacija bilo preskupo, a vrlo često to i nije moguće. Takav pristup vrijedi za svaku vrstu ugovora, a ne samo za potrošačke ugovore te je jedino bitno da se radi o tipskom ugovoru kojem jedna strana pristupa bez mogućnosti individualnog pregovaranja o sadržaju ugovora i općih uvjeta, a nadzora nema kad se radi o ugovoru koji je individualno sastavljen.³⁴ Drugi pravni sustavi navedeni nadzor uveli su samo za potrošačke ugovore, i gdje su osnovni razlozi za to financijska, pravna, socijalna, psihološka i svaka druga inferiornost potrošača. Kod intervencije zakonodavca u problematiku reguliranja nepoštenih odredbi općih uvjeta ugovora samo kod potrošačkih ugovora nije bitno radi li se o odredbama koje su unaprijed određene od jedne strane ili onima koje su individualno ugovorene.³⁵

Razni pravni sustavi imaju različit način provođenja kontrole nepoštenosti odredbi ugovora te se uglavnom razlikuju tri sustava. Neki pravni sustavi imaju sustav taksativno navedenih odredbi koje su nepoštene, neki pravni sustavi postavljaju opću klauzulu ili opće kriterije prema kojima sud u svakom konkretnom slučaju mora utvrditi jesu li ispunjeni ti opći kriteriji, dok treći pravni sustavi imaju kombinaciju prethodna dva sustava. Kao primjer zatvorene liste nepoštenih odredbi općih uvjeta može se navesti rješenje koje je sadržavao talijanski građanski zakonik³⁶. Njegove odredbe o nepoštenim odredbama općih uvjeta primjenjivale su se na ugovore između trgovaca međusobno te na ugovore između trgovca i potrošača. Velik nedostatak zatvorene liste apsolutno ništetnih odredbi općih uvjeta je u tome što zbog nedostatka opće

klauzule o nepoštenim odredbama nije bilo moguće odrediti nepoštenom odredbu općih uvjeta izvan zakonom predviđenih.

Sustav opće klauzule o nepoštenim ugovornim odredbama bio je primijenjen primjerice u francuskom Zakonu o zaštiti i informiranju potrošača proizvoda i usluga³⁷. Tako je taj zakon određivao da je ništetna svaka odredba koja je potrošaču nametnuta zlouporabom veće ekonomske moći trgovca i koja trgovcu ujedno osigurava neprimjerenu prednost, odnosno korist, u ugovoru. Zakon se odnosio samo na potrošačke ugovore i to bez obzira je li se radilo o formularnom ugovoru jer je jedino bitno da je trgovac jednostrano odredio ugovorne odredbe, a potrošač nije imao utjecaja na njihov sadržaj. Njemačko pravo³⁸ imalo je kombinirani sustav kontrole nepoštenosti općih uvjeta jer je sadržavalo opću klauzulu nepoštenosti, ali je ujedno imalo i listu općih uvjeta koji su uvijek apsolutno ništetni, bez obzira na njihovo značenje u ugovoru, kao i listu nepoštenih klauzula koje sud može proglasiti nevaljanima, ako utvrdi pretpostavke iz opće klauzule o nepoštenosti.³⁹ U Velikoj Britaniji opći propis⁴⁰ o nepoštenim ugovornim odredbama odnosio se na sve adhezijske formularne ugovore, ali se odnosio samo na odredbe ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za povredu ugovorne obveze. U sustavu Velike Britanije taj zakon koristio je kombinaciju apsolutno ništetnih odredbi i opću klauzulu.⁴¹

Unifikacija i usklađivanje nacionalnih prava zemalja EU-a u svezi nepoštenih ugovornih odredbi nastupila je nakon donošenja Direktive 93/13. o nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora. Rok za implementaciju u nacionalna prava tadašnjih članica bio je do kraja 1994. O toj direktivi kao i drugim aktima EU-a, koje se odnose na problematiku nepoštenih ugovornih odredbi, bit će riječi u drugom dijelu rada. U hrvatskom pravu nepoštene ugovorne odredbe danas su regulirane u ZOO-u kao općem propisu, a u odnosu na potrošačke ugovore

37 Loi n° 78 – 23 du janvier 1978. Sur la protection et l'information des consommateurs de produits et de services.

38 Nepoštene odredbe općih uvjeta regulirao je Zakon o pravu općih uvjeta poslovanja (*Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*) od 9. prosinca 1976. Odnosio se na potrošačke i trgovačke ugovore, a dopuštenost općih uvjeta prosuđivala se prema kriterijima dobre vjere i dobrih običaja. Nevaljane su one odredbe općih uvjeta koje su protivno načelu savjesnosti i poštenja drugu stranu neprimjereno stavili u nepovoljniji položaj.

39 Njemački kombinirani sustav prema Zakonu o pravu općih uvjeta poslovanja primjenjivao se samo u tipskim adhezijskim ugovorima.

40 *Unfair Contract Act*, 1977.

41 Izvan taksativne liste ništetnih odredbi ugovora o isključenju ili ograničenju odgovornosti za povredu ugovorne obveze, ostale odredbe o isključenju ili ograničenju odgovornosti podvrgavaju se testu „razumnosti“. To znači da se sporna klauzula, prema okolnostima koje su strankama bile ili morale biti poznate u vrijeme zaključenja ugovora, može smatrati poštenom i razumnom.

33 O tome više v. Slakoper, *op. cit.* str. 181.

34 Takvo uređenje je primjerice u njemačkom, nizozemskom i portugalskom pravu (V. Petrić, *op. cit.* str. 23.)

35 Takav pristup imaju zakonodavstva Francuske, Belgije i Luxemburga (*Ibid.*).

36 Codice civile, Regio Decreto, 16. marzo 1942, n. 262.

problematika nepoštenih ugovornih odredbi regulirana je u ZZZP-u. Također, neki posebni zakoni u hrvatskom pravu izravno ili neizravno reguliraju problematiku nepoštenih ugovornih odredbi i kontroliraju posebne vrste ugovora s tog aspekta.

3. Pravno uređenje nepoštenih odredbi ugovora u hrvatskom pravu

Opći zakon koji regulira materiju nepoštenih ugovornih odredbi je ZOO⁴² i te odredbe odnose se na sve vrste ugovora. S druge strane, ZZZP regulira materiju nepoštenih ugovornih odredbi u potrošačkim ugovorima⁴³, a čitav niz posebnih zakona, kao što su primjerice ZPK i Zakon o elektroničkim komunikacijama⁴⁴, neizravno regulira zaštitu od nepoštenih ugovornih odredbi u odnosu na polje njihove primjene, na način da propisuju postupanje u svezi sklapanja ugovora kao i obvezatni sadržaj ugovora. Stoga se može zaključiti da su ZOO i ZZZP opći zakoni koji reguliraju problematiku nepoštenih ugovornih odredbi za sve ugovore ili velik broj sličnih ugovora, dok posebni zakoni reguliraju tu materiju isključivo za pojedinu vrstu posebnih ugovora.

3.1. Zakon o obveznim odnosima

Odredba čl. 296. ZOO-a opća je odredba koja regulira nepošteno odredbe općih uvjeta ugovora i primjenjuje se na sve vrste građanskopravnih ugovora. Do donošenja ZOO-a tu problematiku regulirao je ZOO/91. u čl. 143., s time da te odredbe nisu bile usklađene s Direktivom 93/13. ZOO-a ne upotrebljava termin „nepošteno odredbe ugovora“, odnosno „nepošteno odredbe općih uvjeta ugovora“, već koristi termin „ništete odredbe“. S obzirom na propisane pretpostavke za ništete odredbe općih uvjeta u čl. 296. ZOO-a, može se zaključiti da se radi zapravo o pretpostavkama za proglašenje neke odredbe općih uvjeta nepoštenom, a posljedica je ništete takve odredbe.⁴⁵ Potrebno je napomenuti da i u slučaju općih pretpostavki za ništete propisanih u čl. 322. ZOO-a⁴⁶, odredbe općih uvjeta mogu ujedno biti i nepošteno u smislu pretpostavki iz čl. 296. ZOO-a.

Pretpostavke prema čl. 296. st. 1. ZOO-a za ništete (nepošteno) pojedinih odredbi općih uvjeta su sljedeće: da je suprotno načelu savjesnosti i

poštenja prouzročena očigledna neravnopravnost u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja strane koja je sastavila ugovor (opće uvjete) ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora, i to bez obzira ako je čak opće uvjete koje sadrži ugovor odobrilo nadležno tijelo. Te pretpostavke odgovaraju zahtjevima iz čl. 3. st. 1. Direktive 93/13., ali idu i iznad propisanog stupnja zaštite u direktivi jer ustanovljuju odredbu ništete i kad ugrožava postizanje svrhe sklopljenog ugovora.⁴⁷

Suprotno načelu savjesnosti i poštenja procjenjuje se u svakom konkretnom slučaju uz primjenu opće prihvaćenih etičkih normi koje nalažu postupanje u skladu s tim normama. Pojam savjesnosti odnosio bi se na spremnost da se preuzete obveze ispune u potpunosti i na valjan način, dok bi se pojam poštenja odnosio na spremnost na pridržavanje svega onoga što od ugovaratelja zahtijeva konkretni obveznopravni odnos.⁴⁸ U bitnom, to načelo s etičkog stajališta korigira primjenu prava tako što uklanja primjenu određene norme onda kada bi učinak primjene, zbog povrede načela savjesnosti i poštenja, bio protivan tome istom načelu.⁴⁹

Daljnja pretpostavka za eventualnu ništete odredbi općih uvjeta prema ZOO-u je prouzročene očigledne neravnopravnosti u pravima i obvezama suugovaratelja strane koja je sastavila opće uvjete. ZOO je time prihvatio temeljni razlog iz Direktive 93/13. da bi se radilo o nepoštenoj odredbi potrošačkog ugovora, s time da je ZOO proširio odredbu Direktive 93/13. na sve vrste ugovora, a ne samo na potrošačke ugovore. Neravnopravnost se također utvrđuje u svakom konkretnom slučaju jer ZOO predviđa opću klauzulu, bez navođenja mogućih situacija neravnopravnosti.⁵⁰

Umjesto prouzročena očigledne neravnopravnosti suugovaratelja pretpostavka za ništete (nepošteno) pojedine odredbe općih uvjeta može biti i ugrožavanje postizanja svrhe sklopljenog ugovora. Zakonodavac niti u tom slučaju ne daje definiciju svrhe sklopljenog ugovora, već je tu svrhu potrebno definirati i pronaći u svakom konkretnom slučaju, sukladno zajedničkoj volji stranaka. Odredbe općih uvjeta mogu biti ništete pod pretpostavkama iz čl. 296. st. 1. ZOO-a, bez obzira je li konkretne opće uvjete odobrilo nadležno tijelo. U čl. 296. st. 2. ZOO zakonodavac primjerice navodi kriterije koje sud treba primijeniti kod provjere po-

42 V. čl. 296. ZOO-a

43 V. čl. 49. – 56. ZZZP-a.

44 „Narodne novine“, br. 73/08., 90/11., 133/12., 80/13. i 71/14. – dalje ZEK.

45 ZZZP u odnosu na potrošačke ugovore jasno govori o nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora, a kao sankciju za nepošteno ugovorne odredbe određuje ništete (v. čl. 55. ZZZP-a).

46 Opće pretpostavke ništete su protivnost Ustavu RH, prisilnim propisima ili moralu društva.

47 Čl. 3. st. 1. Direktive 93/13. EEZ Vijeća određuje da ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra će se nepoštenom ako suprotno dobroj vjeri na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

48 Vizner, B. i Bukljaš, I.; Komentar Zakona o obveznim odnosima, knjiga 1. i 2., Zagreb, 1978. str. 69. i 71.

49 Gorenc, V. *et al.*; Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, 2014., str. 12.

50 U tom slučaju mogu se koristiti liste mogućih nepoštenih odredbi iz ZZZP-a ili iz Dodatka Direktivi 93/13.

stojanja pretpostavki za ništetnost (nepoštenost) odredbi općih uvjeta ugovora.⁵¹ Treba napomenuti da se pored tih kriterija mogu koristiti i svi drugi kriteriji i pretpostavke, koje primjerice navodi Dodatak Direktive 93/13. ili koje se primjenjuju kod ocjene postojanja ništetnosti sukladno čl. 322. ZOO-a. Iznimke od primjene općih pretpostavki iz čl. 296. st. 1. ZOO-a za utvrđenje ništetnosti općih uvjeta ugovora propisane su u čl. 296. st. 3. ZOO-a. i zapravo su preuzete iz Direktive 93/13. Te iznimke odnose se na odredbe općih uvjeta čiji je sadržaj preuzet iz važećih propisa ili se prije sklapanja ugovora o njima pojedinačno pregovaralo, pri čemu je druga strana mogla utjecati na njihov sadržaj te na odredbe o predmetu i cijeni ugovora te ako su te odredbe jasne, razumljive i lako uočljive. Iznimke od primjene općih pretpostavki za ništetnost (nepoštenost) općih uvjeta ugovora navedene u čl. 296. st. 3. ZOO-a preuzete su iz Direktive 93/13, te se ne može raditi o nepoštenim ugovornim odredbama, ako se o njima pojedinačno pregovaralo ili je njihov sadržaj preuzet iz pozitivnih propisa.⁵² Kada se radi o jasnim, razumljivim i lako uočljivim odredbama općih uvjeta faktično je pitanje koje se procjenjuje i utvrđuje u svakom konkretnom slučaju s obzirom na sve okolnosti pojedinog ugovora.

ZOO kod ugovora o osiguranju sadrži posebnu odredbu o ništetnosti ugovora koja je u svojoj osnovi nepoštena ugovorna odredba,⁵³ ali je takva odredba izuzeta iz ocjenjivanja nepoštenosti jer se radi o posebnoj zakonskoj odredbi prisilne naravi pa je svaka odredba ugovora o osiguranju suprotna toj zakonskoj odredbi ništetna prema općoj odredbi o ništetnosti ugovora, odnosno pojedinih odredbi ugovora.

Može se zaključiti da je ZOO prihvatio kriterij opće klauzule nepoštenosti s dodatnim kriterijima koje sud mora uzimati u obzir, ali koji su postavljani vrlo općenito i ostavljaju sudovima da u svakom konkretnom slučaju utvrđuju i procjenjuju

jesu li ispunjene pretpostavke iz opće klauzule o nepoštenosti. Također, ti kriteriji ne predstavljaju zatvorenu listu okolnosti o kojoj sud mora voditi računa, odnosno mogu koristiti i druge kriterije za koje smatraju da su značajne u konkretnom slučaju. ZOO za razliku od ZPP-a i Direktive 93/13. u općoj odredbi o nepoštenosti (ništetnosti) odredbi općih uvjeta ugovora kao razlog nepoštenosti navodi i ugrožavanje postizanja svrhe sklopljenog ugovora, a mišljenja smo da se kod svakog od dva razloga za nepoštenost kumulativno mora ispuniti i pretpostavka suprotnosti načelu savjesnosti i poštenja.⁵⁴

3.2. Zakon o zaštiti potrošača

ZPP regulira nepošteno odredbe u potrošačkim ugovorima,⁵⁵ slijedom čega je ZPP *lex specialis* za potrošačke ugovore u odnosu na ZOO koji je opći propis i koji se odnosi na sve vrste ugovora. Također, ZPP propisuje supsidijarnu primjenu odredbi ZOO-a, što znači da ako u ZPP-u nije drukčije određeno, na obveznopravne odnose između potrošača i trgovca primjenjuju se odredbe ZOO-a⁵⁶. ZPP određuje prvotno pojam nepošteno ugovorne odredbe, koja je ujedno i opća klauzula temeljem koje se provodi test nepoštenosti odredbi potrošačkih ugovora.⁵⁷ Uz opću klauzulu nepoštenosti ZPP sadrži i listu potencijalno nepoštenih odredbi potrošačkih ugovora uz kumulativno ispunjenje pretpostavki iz opće klauzule.⁵⁸

Opća klauzula preuzeta je iz Direktive 93/13. i sastoji se iz dva kriterija, uz uvjet da se radi o ugovornoj odredbi o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo. Jedan je kriterij da je odredba uzrokovala znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, a drugi kriterij je da je to u suprotnosti s načelom savjesnosti i poštenja. Kao i u ZOO-u, smatramo da ti kriteriji moraju biti ispunjeni kumulativno.⁵⁹ Pitanje neravnoteže u pravima i obvezama postoji samo ako su pozicije stranaka različito strukturirane povodom istoga

54 To znači da je odredba ugovora nepoštena (nepravilna), ako uzrokuje neravnopravnost (neravnotežu) u pravima i obvezama ili ugrožava postizanje svrhe sklopljenog ugovora i ako je ujedno protivna načelu svjesnosti i poštenja. Samo jedna od pretpostavki nije dovoljna za proglašenje odredbe nepoštenom (ništetnom).

55 V. čl. 49. – 56. ZPP-a.

56 V. čl. 4. st. 2. ZPP-a. Primjerice, prema načelu supsidijarne primjene ZOO-a, nepoštena ugovorna odredba potrošačkih ugovora je i ona koja je suprotno načelu savjesnosti i poštenja ugrozila postizanje svrhe sklopljenog ugovora jer taj razlog ne propisuje ZPP, ali ga propisuje ZOO u čl. 296. st. 1.

57 V. čl. 49. st. 1. ZPP-a.

58 V. čl. 50. ZPP-a.

59 Neki smatraju da je dovoljno da je ispunjen samo jedan kriterij, ali to ne proizlazi iz teksta odredbe čl. 49. st. 1. ZPP, već naprotiv sve pretpostavke moraju biti kumulativno ispunjene (da se o odredbi ugovora nije pojedinačno pregovaralo, da je odredba unesena suprotno načelu savjesnosti i poštenja, da je ona uzrokovala znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana i to na štetu potrošača).

51 Moraju se uzeti u obzir sve okolnosti prije i u vrijeme sklapanja ugovora, pravna narav ugovora, vrsta robe i-ili usluge koja je predmet činidbe, ostale odredbe ugovora kao i odredbe drugog ugovora s kojim je ta odredba općih uvjeta ugovora povezana.

52 U tzv. „slučaju franak“ tužitelj je tražio utvrđenje ništetnom odredbe ugovora o kreditu kojom je ugovorena devizna (valutna) klauzula, a takvu odredbu propisuje ZOO u čl. 22., a propisivao ju je i ZOO/91. u čl. 395. Dakle, sadržaj te odredbe ugovora je preuzet iz važećeg propisa, slijedom čega se ne bi moglo raditi o nepoštenosti takve odredbe sukladno ZOO-u. Međutim ZPP u čl. 49. st. 5. izuzima iz primjene mogućnost utvrđivanja nepoštenosti odredbe ugovora jedino ako se radi o kogentnoj zakonskoj odredbi koja je unesena u ugovor.

53 V. čl. 942. ZOO-a koji određuje da su ništetne odredbe ugovora o osiguranju koje predviđaju gubitak prava na osigurninu, ako osigurani nakon nastupanja osiguranog slučaja ne ispuni neku od propisanih ili ugovorenih obveza. Istu je odredbu imao i ZOO/91. u čl. 918.

pravnog pitanja u ugovornom odnosu,⁶⁰ dok je pitanje „znatne neravnoteže“ faktično pitanje na koje mora odgovoriti sudska praksa. Kriterij savjesnosti i poštenja u svojoj osnovi podrazumijeva da obje strane u svim aspektima ugovornog odnosa vode računa ne samo o svojim interesima, već i o interesima druge strane.⁶¹ U odnosu na pretpostavku savjesnosti i poštenja vrijedi sve isto kao kod opće klauzule iz ZOO-a.

ZZP sadrži presumpciju o tome da se o pojedinačnoj odredbi potrošačkog ugovora nije pojedinačno pregovaralo,⁶² a što je preduvjet za provjeru njene nepoštenosti. Ta presumpcija će uvijek vrijediti ako se radi o odredbi koju je unaprijed formulirao trgovac, slijedom čega potrošač nije imao utjecaj na njen sadržaj, a posebno ako se radi o unaprijed formuliranom tipskom ugovoru. Trgovac može dokazivati suprotno i na njemu je teret dokaza.⁶³ Nadalje, bez obzira ako se pojedinačno pregovaralo o nekoj odredbi ugovora, ili pojedinim gledištima neke ugovorne odredbe, a cjelokupna ocjena ugovora ukazuje da se radi o formuliranom tipskom ugovoru trgovca, to ne utječe na mogućnost da se ostale odredbe tog ugovora ocjenjuju nepoštenima.⁶⁴ ZZP izuzima od mogućnosti provjere nepoštenosti one ugovorne odredbe potrošačkih ugovora kojima se u ugovor unose zakonske odredbe prisilne naravi, odnosno kojima se u ugovor unose odredbe i načela konvencija koje obvezuju RH.⁶⁵

Za razliku od ZOO-a koji sadrži samo opću klauzulu o nepoštenosti odredbi općih uvjeta ugovora, ZZP uz opću klauzulu primjerice navodi i listu potencijalnih nepoštenih odredbi ugovora.⁶⁶ Navode-

nje liste mogućih nepoštenih odredbi potrošačkog ugovora u svakom slučaju olakšava provođenje testa nepoštenosti ugovornih odredbi potrošačkog ugovora jer su sudu na raspolaganju konkretni primjeri za koje je samo potrebno provjeriti postojanje pretpostavki iz opće klauzule u čl. 49. st. 1. ZZP-a. Okolnosti koje se trebaju uzeti u obzir pri ocjeni nepoštenosti neke ugovorne odredbe slične su kao u ZOO-u,⁶⁷ a što je u potpunosti u skladu s Direktivom 93/13. ZZP isključuje mogućnost ocjenjivanja nepoštenosti ugovorne odredbe o predmetu ugovora i primjerenosti cijene, ako su te odredbe jasne, lako razumljive i uočljive. Radi se o ograničenju koje je omogućila Direktiva 93/13., a isto ograničenje ima ZOO.⁶⁸ Iznimka od nemogućnosti

za usluge koje još nije obavio, 8. odredba kojom se trgovca ovlašćuje na otkaz ugovora sklopljenog na neodređeno vrijeme bez ostavljanja primjerenog otkaznog roka, osim u slučajevima kada postoje opravdani razlozi za otkaz, 9. odredba kojom se određuje da će se ugovor na određeno vrijeme produljiti na neodređeno ili određeno vrijeme ne izjavi li potrošač, prije prestanka ugovora, da ne želi produljenje ugovora, ako je rok u kojem potrošač to može izjaviti neprimjereno kratak, 10. odredba kojom se potrošaču nameću određene obveze, a da potrošač prije sklapanja ugovora nije bio u mogućnosti upoznati se s tom odredbom, 11. odredba kojom se trgovcu dopušta da jednostrano mijenja ugovorne odredbe bez valjanog, ugovorom predviđenog razloga, 12. odredba kojom se trgovcu dopušta da jednostrano mijenja obilježja proizvoda ili usluge koji su predmet ugovora, bez valjanog razloga, 13. odredba kojom se cijena robe ili usluge utvrđuje u vrijeme isporuke robe, odnosno pružanja usluge ili odredba kojom se trgovcu dopušta povećanje cijene, u oba slučaja ne priznajući pritom potrošaču pravo na raskid ugovora, ako je stvarna cijena znatno viša od cijene dogovorene u vrijeme sklapanja ugovora, 14. odredba kojom se trgovcu daje pravo ocijeniti je li prodani proizvod ili pružena usluga u skladu s ugovorom, 15. odredba kojom se trgovcu daje isključivo pravo tumačenja svih ili pojedinih odredaba ugovora 16. odredba kojom se isključuje ili ograničava odgovornost trgovca za obveze koje je za njega preuzeo njegov zastupnik ili odredba kojom se dužnost poštovanja tih obveza uvjetuje ispunjenjem određenih formalnosti, 17. odredba kojom se obvezuje potrošača na ispunjenje njegovih ugovornih obveza čak i u slučajevima kada trgovac nije ispunio svoje ugovorne obveze, odredba kojom se trgovcu dopušta da, bez prethodnog pristanka potrošača, prenese prava i obveze iz ugovora na treću osobu, ako se potrošač time dovodi u nepovoljniji položaj, 18. odredba kojom se isključuje, ograničava ili otežava pravo potrošača da prava iz ugovora ostvari pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, a poglavito odredba kojom se obvezuje potrošača na rješavanje spora pred arbitražom koja nije predviđena mjerodavnim pravom, ili odredba kojom se teret dokaza prebacuje na potrošača kada bi, prema mjerodavnom pravu, teret dokaza bio na trgovcu (čl. 50. ZZP-a).

67 Čl. 51. ZZP-a određuje da će se kod provođenja testa nepoštenosti uzeti u obzir priroda proizvoda ili usluge koji predstavljaju predmet ugovora, sve okolnosti prije ili prilikom sklapanja ugovora, ostale odredbe ugovora, kao i neki drugi ugovor koji, s obzirom na ugovor koji se ocjenjuje, predstavlja glavni ugovor. ZOO u čl. 296. st. 2. ima gotovo identičnu odredbu o okolnostima koje se uzimaju u obzir kod procjene o nepoštenosti odredbe ugovora, s time da još kao dodatni kriterij navodi „pravnu narav ugovora“.

68 V. čl. 4. st. 2. Direktive 93/13. i čl. 296. st. 3. ZOO-a. Direktiva 93/13. ostavila je mogućnost da svaka zemlja članica može proširiti provođenje testa nepoštenosti i na odredbe o predmetu i cijeni, što RH nije učinila, za razliku od nekih drugih članica EU-a kao što su Austrija, Danska, Grčka, Latvija, Luksemburg, Rumunjska, Slovenija, Španjolska i Švedska. (v. Petrić, S. str. 55.). Na taj način na području zemalja EU-a dolazi do različite razine zaštite potrošača.

60 Petrić, S. *op. cit.* str. 45., primjerice ako se jednoj strani priznaju određena prava, a drugoj se ta ista prava uskraćuju.

61 Direktiva 93/13. naglašava upravo koncept dobre vjere, odnosno da je trgovac u dobroj vjeri (pošten), ako postupi pošteno i pravedno prema drugoj strani, uzimajući u obzir sve njene interese (recital 16. Preambule)

62 V. čl. 49. st. 2. ZZP-a.

63 V. čl. 49. st. 4. ZZP-a.

64 V. čl. 49. st. 3. ZZP-a.

65 V. čl. 49. st. 5. ZZP-a.

66 Lista sadrži 18 mogućih nepoštenih odredbi uz kumulativno ispunjenje pretpostavki iz opće klauzule o nepoštenosti. To su sljedeće odredbe: 1. odredba o ograničenju ili isključenju odgovornosti trgovca za štetu uzrokovanu smrću ili tjelesnom ozljedom potrošača, ako je šteta posljedica štetne radnje trgovca, 2. odredba o ograničenju ili isključenju prava koja potrošač ima prema trgovcu ili nekoj trećoj osobi u slučaju potpunog ili djelomičnog neispunjenja ugovora, uključujući i odredbu o isključenju prijeboga potrošačeva duga s dugom koji trgovac ima prema potrošaču, 3. odredba kojom se potrošač obvezuje na ispunjenje ugovorne činidbe, dok je ispunjenje obveze trgovca uvjetovano okolnošću čije ispunjenje ovisi isključivo o volji trgovca, 4. odredba kojom se predviđa da trgovac zadrži plaćeno od strane potrošača kada ovaj odluči da neće sklopiti, odnosno ne ispuni ugovor, dok se isto pravo ne predviđa za potrošača u slučaju da trgovac ne želi sklopiti, odnosno ne ispuni ugovor, 5. odredba kojom se potrošač obvezuje platiti nadoknadu štete zbog neispunjenja koja je znatno veća od stvarne štete, 6. odredba kojom se trgovca ovlašćuje na raskid ugovora na temelju njegove diskrecijske ocjene, dok isto pravo nije predviđeno i za potrošača, 7. odredba kojom se trgovca ovlašćuje da, u slučaju kada raskine ugovor, zadrži plaćeno

ocjenjivanja nepoštenosti odredbe kod predmeta i cijene potrošačkih ugovora odnosi se na pravilo o „transparentnosti te klauzule“, odnosno one postaju predmet kontrole kad su nejasne, nerazumljive i neuočljive.

ZKP propisuje općenitu transparentnost odredbi potrošačkog ugovora u pisanom obliku, tako da njegove odredbe moraju biti napisane jasno i razumljivo te moraju biti lako uočljive.⁶⁹ Pisani oblik potrošačkog ugovora može proizlaziti temeljem zakona ili sporazuma stranaka,⁷⁰ a ako su ugovorne odredbe dvojbene, nerazumljive ili nisu lako uočljive, tumače se *in favorem* potrošača.⁷¹ ZKP izrijekom određuje da su nepošteno ugovorne odredbe ništetne te da ništetnost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništetnost i samog ugovora, ako on može opstati bez ništetne odredbe.⁷²

Zaključno se može navesti da je ZKP preuzeo odredbe Direktive 93/13., slijedom čega je zaštita potrošača u potrošačkim ugovorima u skladu s europskim standardima. Može se kao eventualni nedostatak u stupnju zaštite potrošača kod nepoštenih odredbi ugovora uzeti činjenica da je zakonodavac iskoristio mogućnost izuzimanja ugovornih odredbi o predmetu i cijeni iz kontrole nepoštenosti te da nije predvidio i listu apsolutno nepoštenih odredbi potrošačkih ugovora.

3.3. Ostali zakoni

Posebni zakoni koji reguliraju postupanje u svezi sklapanja nekih posebnih potrošačkih ugovora te koji dobrim dijelom određuju i njihov sadržaj, također su značajni za zaštitu potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi. Takvi posebni zakoni u pravilu nemaju izričite odredbe o nepoštenim odredbama ugovora, ali svojim kogentnim normama u svezi obveznog postupanja prije sklapanja i tijekom sklapanja ugovora, kao i propisivanjem obveznog sadržaja, direktno utječu na smanjenje mogućnosti unosa nepoštenih odredbi u ugovor od strane sastavljača tipskog ugovora kojem potrošač pristupa. Odredbe ugovora koje bi bile u suprotnosti s prisilnim odredbama posebnog zakona ništetne su prema općoj odredbi o ništetnosti iz ZOO-a⁷³, slijedom čega niti nema potrebe ispitivati radi li se o nepoštenoj odredbi ugovora.⁷⁴

Tako ZKP svojim odredbama prisilne naravi uređuje ugovore o potrošačkom kreditiranju na koji način utječe na zaštitu potrošača i smanjuje mogućnost nepoštenih ugovornih odredbi u tipskim ugovorima o kreditu o čijim se odredbama nije pojedinačno pregovaralo. ZKP tako propisuje koje standardne informacije moraju biti obuhvaćene već kod oglašavanja ponude kredita, s time da te informacije moraju biti jasne, određene i vidljive putem reprezentativnog primjera.⁷⁵ Također, davatelj kredita dužan je prije prihvaćanja ponude ili sklapanja ugovora o kreditu u pisanom obliku ili nekom drugom trajnom mediju, na temelju ponuđenih kreditnih uvjeta pravodobno potrošaču pružiti sve informacije sa sadržajem navedenim u čl. 5. ZPK-a. Nadalje, ZKP propisuje obvezatni sadržaj ugovora o kreditu koji mora biti naveden sažeto i jasno⁷⁶. Ako su ugovorene promjenjive kamatne stope vjerovnik je dužan obavijestiti potrošača o svim promjenama tih stopa, u pisanom obliku ili nekom drugom trajnom mediju, najmanje 15 dana prije nego što se one počnu primjenjivati,⁷⁷ a striktno su određeni parametri o korekciji promjenjive kamatne stope, a koji moraju biti jasni i poznati potrošačima⁷⁸. Zadnjom izmjenom ZPK-a⁷⁹ zakonodavac je drastično intervenirao u već sklopljene stambene ugovore o kreditu u CHF ili u kunama s valutnom klauzulom u CHF, zamrzavajući tečaj CHF na godinu dana od stupanja na snagu tog zakona⁸⁰.

ZEK je također jedan od posebnih zakona koji svojim kogentnim odredbama utječe na zaštitu prava korisnika usluga na području elektroničkih komunikacija, odnosno kojima se kontroliraju potrošački ugovori koji se sklapaju u području telekomunikacijskih usluga. S obzirom da se prava i obveze iz pretplatničkog odnosa između operater

---

ispitivanja nepoštenosti dispozitivne zakonske odredbe unesene u ugovor. Formalno gledajući, ako se radi o potrošačkom ugovoru ta mogućnost bi postojala jer ZKP isključuje test nepoštenosti samo za odredbe zakona unesene u ugovor koje su prisilne naravi, dok to ne bi bilo moguće kod trgovačkih i ostalih građanskopravnih ugovora s obzirom da ZOO u čl. 296. st. 3. isključuje mogućnost ocjenjivanja nepoštenosti bilo koje odredbe zakona unesene u ugovor. Teško je prihvatljivo da bi se bilo koja zakonska norma mogla procjenjivati s gledišta poštenosti, već eventualno s gledišta usklađenosti s Ustavom RH.

75 V. čl. 4. ZPK-a.

76 V. čl. 10. ZPK-a.

77 V. čl. 11. ZPK-a.

78 Ta odredba ZPK mijenjana je Zakonom o izmjenama i dopunama ZPK-a („Narodne novine“, broj 143/13.) nakon pokrenutog postupka u tzv. „slučaju franak“, te su određeni jasni parametri na koji način i temeljem kojih varijabli se može mijenjati kamatna stopa. Upravo u nedostatku takve jasne određene prisilne zakonske odredbe, odredbe ugovora o kreditu u CHF o promjenjivoj kamatnoj stopi u „slučaju franak“ utvrđene su nepoštenima, a slijedom toga ništetnim. O odluci VSRH Revt-249/14-2 od 9. travnja bit će više riječi u dijelu rada u kojem se analizira dosadašnja sudska praksa u odnosu na nepošteno odredbe ugovora.

79 V. Zakon o dopuni ZPK („Narodne novine“, broj 9/15.).

80 To zbog toga što je došlo do naglog rasta tečaja CHF u odnosu na kunu i drugu valutu.

69 V. čl. 53. ZKP-a.

70 *Ibid.*

71 V. čl. 54. st. 1. ZKP-a.

72 V. čl. 55. ZKP-a. To je u skladu i s općom odredbom čl. 324. ZOO-a o djelomičnoj ništetnosti.

73 V. čl. 322. st. 1. i čl. 324. ZOO-a.

74 Ako bi u konkretni potrošački ugovor bile unesene zakonske odredbe prisilne naravi koje se odnose na konkretni ugovor, ne bi bilo niti mogućnosti utvrđivanja eventualne nepoštenosti takve odredbe jer to isključuje čl. 49. st. 5. ZKP-a koji izuzima iz mogućnosti primjene glavu ZKP-a o nepoštenim ugovornim odredbama, ako je u ugovor unesena zakonska odredba prisilne naravi. Međutim, postavlja se pitanje bi li postojala mogućnost

ra javnih komunikacijskih usluga i pretplatnika tih usluga uređuju njihovim međusobnim ugovorom, ZEK propisuje da pretplatnički ugovor i opći uvjeti poslovanja moraju biti pisani jednostavnim jezikom, razumljivom prosječnom korisniku usluga, za razumijevanje kojeg nije potrebno posebno obrazloženje.⁸¹ Nadalje, ZEK određuje da pretplatnički ugovori moraju sadržavati odredbe koje su utvrđene posebnim zakonom kojim je uređena zaštita potrošača,⁸² a propisuje što sve čini sastavni dio pretplatničkog ugovora, kada pretplatnik ima pravo na raskid ugovora kao i što se pretplatniku ne smije uvjetovati kod sklapanja ugovora⁸³. ZEK propisuje da su operatori javnih komunikacijskih usluga obvezni izraditi jasne, čitljive i sveobuhvatne opće uvjete poslovanja te propisuje što obvezno moraju sadržavati⁸⁴.

Pravilnik o načinu i uvjetima obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga,⁸⁵ u dijelu u kojem regulira odnose operatera s krajnjim korisnicima, izrijekom određuje da pretplatnički ugovori ne smiju sadržavati nepošteno uvjete, odnosno odredbe koje uzrokuju znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu pretplatnika.⁸⁶ Pri tome Pravilnik o obavljanju djelatnosti navodi listu ugovornih odredbi koje se smatraju nepoštenima,⁸⁷ s time da se i pored te liste mogu i druge odredbe proglasiti nepoštenima prema općoj odredbi Pravilnika o obavljanju djelatnosti o nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora.

81 V. čl. 41. st. 2. ZEK-a.

82 V. čl. 41. St. 4. ZEK-a.

83 V. čl. 41. St. 5. – 11. ZEK-a.

84 V. čl. 42. ZEK-a. Pored ostalog, operatori javnih komunikacijskih usluga obvezni su u općim uvjetima poslovanja navesti vrste i opis usluga koje se pružaju, temeljne tehničke značajke te vrijeme uspostave priključka, odredbe o najmanjoj razini kakvoće ponuđenih usluga, podatke o postupcima mirenja, način i uvjete zasnivanja, prijennosa i raskidanja pretplatničkog odnosa, odredbe o postupku u slučaju nepodmirenja dugovanja za pružene usluge i dr. Operateri su dužni opće uvjete poslovanja te njihove izmjene dostaviti Hrvatskoj agenciji za poštu i elektroničke komunikacije (dalje HAKOM) te njihove izmjene dostaviti HAKOM-u na uvid najmanje 8 dana prije njihove objave u najmanje jednom dnevnom listu i na svojim internetskim stranicama.AKOMuH

85 „Narodne novine“, br. 154/11., 149/12., 82/14. i 24/15. – dalje: Pravilnik o obavljanju djelatnosti.

86 V. čl. 10. st. 1. Pravilnika o obavljanju djelatnosti.

87 To su sljedeće odredbe: mogućnost naplate ponovnog uključivanja u situaciji kada je do isključivanja došlo pogreškom operatora, uvjetovanje ponovnog uključivanja prijevremenim plaćanjem novčanog iznosa koji predstavlja nedospjela potraživanja nastala korištenjem javnih komunikacijskih usluga, osim u slučaju iz čl. 24. st. 2. Pravilnika o obavljanju djelatnosti, mogućnost privremene obustave pružanja usluge ili raskida pretplatničkog ugovora, ako je pretplatnik povrijedio odredbe nekog drugog ugovora između istih stranaka, mogućnost odbijanja zahtjeva za zasnivanje pretplatničkog odnosa zbog dugovanja u slučajevima kada krajnji korisnik navedena dugovanja osporava u sudskom ili kojem drugom izvansudskom postupku, osim u slučaju kada se radi o istoj vrsti usluge između istih ugovornih strana, mogućnost izbjegavanja ili ograničavanja ispunjenja ugovornih obveza na štetu pretplatnika.

Može se zaključiti da posebni zakoni, kao i neki podzakonski akti koje smo naveli, u znatnoj mjeri utječu na zaštitu ugovaratelja koji pristupaju tipskim potrošačkim ugovorima, koje su trgovci unaprijed sastavili, od nepoštenih odredbi takvih ugovora. Ta zaštita ogleda se prvenstveno u prisilnim normama kojima se uređuje postupanje prije samog sklapanja ugovora, postupanje i prava potrošača tijekom trajanja ugovora kao i nakon prestanka ugovora, a u nekim slučajevima regulira se izrijekom i problematika nepoštenih ugovornih odredbi.

4. Praksa sudova u RH u svezi nepoštenih odredaba ugovora

Praksa sudova u RH u svezi nepoštenih odredbi ugovora uglavnom se odnosi na primjenu odredbi ZOO/91. o nepoštenim odredbama općih uvjeta ugovora, a gotovo da i nema sudske prakse u svezi primjene ZPZ/03., ZPZ/07. ili ZPZ-a⁸⁸. Upravo u vrijeme pisanja ovog rada VSRH je objavio svoju prvu odluku povodom revizija u sporu u vezi s tužbom za zaštitu kolektivnih interesa potrošača u tzv. „slučaju franak“.⁸⁹ VSRH i drugi sudovi su u svojim odlukama povodom revizija u postupcima radi utvrđenja nepoštenih odredbi općih uvjeta ugovora iz čl. 143. ZOO/91. najčešće zauzimali pravna stajališta u odnosu na odredbe općih uvjeta ugovora o osiguranju, ugovora o sudjelovanju u igri na sreću te ugovora o kupoprodaji.

Tako je VSRH zauzeo pravno stajalište da je nepoštena odredba općih uvjeta ugovora o osiguranju od posljedica nesretnog slučaja, a time i nišetna, kojom je određeno da ako ugovaratelj, osiguranik ili korisnik osiguranja, ne prijavi osigurani slučaj uz odgovarajuću dokumentaciju osiguratelju, već odmah pokrene sudski spor protiv osiguratelja, da takva tužba nema značaj prijave i smatra se preuranjena.⁹⁰ U svezi odredbe općih uvjeta ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti koja

88 To se prije svega odnosi na odluke VSRH. Nije pronađena niti jedna odluka VSRH koja bi se pozivala na ZPZ, ZPZ/07. ili ZPZ/03. u svezi nepoštenih odredbi ugovora. Isto se odnosi na praksu drugih sudova u RH te je samo nekoliko odluka doneseno temeljem ZPZ/03. ili ZPZ/07. (odluke Županijskog suda u Zagrebu broj Gž-5173/10-2 od 23. studenog 2010. i broj Gž-7188/08-2 od 21. travnja 2009., odluke Županijskog suda u Varaždinu broj Gž-1074/08. od 4. kolovoza 2008. i Gž-1052/08 Od 12. lipnja 2008., te odluka Visokoga trgovačkog suda RH broj Pž-3114/05-3 od 26 listopada 2007.).

89 V. odluku VSRH broj Revt-249/14 od 9. travnja 2015. Tužba za zaštitu kolektivnih interesa potrošača propisana je u čl. 106. – 123. ZPZ-a, odnosno bila je propisana u čl. 131. – 139. ZPZ/07. temeljem Zakona o izmjenama i dopunama ZPZ/07. („Narodne novine“, broj 79/09.). Do te izmjene ZPZ/07. postojala je mogućnost kolektivne zaštite potrošača putem Državnog inspektorata ili drugoga nadležnog tijela.

90 V. odluku VSRH broj 819/1996. od 7. ožujka 2000.

je određivala isključenje obveze osiguratelja ako je nesretni slučaj nastao pri upravljanju motornim i drugim vozilima bez propisane isprave koja daje ovlast vozaču da upravlja i vozi motorno vozilo, VSRH je zaključio da se radi o odredbi općih uvjeta ugovora koja je u suprotnosti s načelom savjestnosti i poštenja iz čl. 12. ZOO/91. kao jednog od temeljnih načela i da je ona nepravična te pretjerano stroga, odnosno nepoštena i ništetna.⁹¹ Nadalje, Županijski sud u Bjelovaru zauzeo je pravno stajalište da se radi o nepoštenoj odredbi općih uvjeta ugovora o kasko osiguranju vozila kojom se isključuje obveza osiguratelja za naknadu štete, ako nakon prijavljivanja krađe vozila osiguranik nije u mogućnosti predočiti osiguratelju originalne ključeve, vlasnički list i prometnu dozvolu.⁹² Isto pravno stajalište izraženo je i u jednoj odluci Visokoga trgovačkog suda RH.⁹³

U svezi nepoštenih odredbi općih uvjeta ugovora o sudjelovanju u igrama na sreću Hrvatske lutrije d.o.o., VSRH je proglasio nepoštenom odredbu općih uvjeta koje se odnose na igru „Loto“ u kojoj se dobitak sudionika u toj igri uvjetuje time da listić sudionika stigne na vrijeme u trezor priređivača igre.⁹⁴ Zaključeno je da je odredba općih uvjeta kako se ugovor smatra zaključenim tek kada ispravan listić stigne tužitelju i bude snimljen na mikro-film i pohranjen u trezor, suprotna je svrsi sklopljenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, i to bez obzira što opći uvjeti imaju odobrenje nadležnog tijela i doneseni su u skladu sa Zakonom o igrama na sreću i zabavnim igrama.⁹⁵

VSRH je također zauzeo pravno stajalište da je ništetna (nepoštena) odredba općih uvjeta ugovora o zakupu (pravilnika zakupodavca) kojom se zakupcu uvjetuje pravo na povrat uložених sredstava samo ako je ugovorena zakupnina veća od deseterostrukog iznosa početne zakupnine.⁹⁶ U toj odluci se takva odredba smatra nepravičnom i pretjerano strogom prema zakupcu i stoga su ispunjene pretpostavke ništetnosti iz čl. 143. st. 2. ZOO/91. Ujedno je odbijen prigovor kojim se tvrdilo da je pravilnik jedinice lokalne samouprave kao zakupodavca podzakonski akt, a ne opći uvjeti ugovora, s obrazloženjem da je pravilnik donijelo poglavarstvo, a ne gradsko vijeće, a pravilnik je i u suprotnosti s odlukom gradskog vijeća koja upra-

vo predviđa povrat uložених sredstava zakupca, što se utvrđuje elaboratom sudskog vještaka.

U odnosu na postupke radi utvrđenja ništetnim odredbama ugovora o kupoprodaji VSRH je u nekoliko slučajeva zaključio da nema pretpostavki iz čl. 143. ZOO/91.⁹⁷ Tako je zaključeno u jednoj odluci da se ne radi o pretpostavkama iz čl. 143. ZOO/91 u situaciji kad su tužitelji potpisali aneks ugovora kojim su se odrekli daljnjih potraživanja prema tuženiku, jer da bi u protivnom ostali i bez poslovnog prostora i bez novca, zbog toga što su tužitelji imali drugu mogućnost zakonske zaštite (mogli su tražiti ispunjenje ugovora i naknadu štete, ili raskid ugovora, povrat uplaćenog iznosa uza zakonsku zateznu kamatu i naknadu eventualne štete koju bi pretrpjeli)⁹⁸.

4.1. Tzv. „slučaj franak“

U odluci broj Revt-249/14. od 9. travnja 2015. VSRH je odlučivao povodom revizija stranaka u sporu za zaštitu kolektivnih interesa potrošača u smislu odredbi ZZP-a. Tužitelj je u tom postupku zahtijevao utvrđenje da su odredbe iz ugovora o kreditu, koje su tužene banke sklapale s potrošačima u utuženim razdobljima, a u kojima je bio ugovoren CHF kao valuta uz koju je vezana glavnica, te ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom trajanja ugovornih obveza promjenjiva u skladu s jednostranim odlukama tuženika, sadržajno bile nepoštene ugovorne odredbe o kojima se nije pojedinačno pregovaralo, čime da su povrijeđeni kolektivni interesi potrošača.

U postupku koji je prethodio revizijskom, prvostupanjski sud je prihvatio takav tužbeni zahtjev tužitelja, izrazivši pravno shvaćanje da su ugovorne odredbe kojima su tužene banke glavnice iz ugovora o kreditu sklapanih s potrošačima vezale uz tečaj CHF, te uz to im u tim ugovorima ugovorile redovnu kamatnu stopu koja je tijekom trajanja ugovornih obveza promjenjiva, u skladu s jednostranim odlukama tuženika, nepoštene odredbe kojima su povrijeđeni kolektivni interesi i prava potrošača, a posljedica čega je ništetnost takvih odredbi ugovora.

Drugostupanjski sud je, odlučujući o žalbama stranaka, djelomično preinačio prvostupanjsku presudu te odbio tužbeni zahtjev tužitelja u dijelu kojim je ugovaranje CHF kao valute uz koju je vezana glavnica ocijenjeno povredom kolektivnih interesa i prava potrošača. Pri tome je drugostupanjski sud izrazio pravno shvaćanje kako su ugovorene

91 V. odluku VSRH broj 1018/10. od 19. siječnja 2011.

92 Zaključeno je da se radi o nepravičnim i pretjerano strogim odredbama koje lišavaju osiguranika da stavi prigovore i u konačnici joj uskraćuju prava iz ugovora pa je takva odredba općih uvjeta nepoštena i time ništetna (odluka broj GZ-1158/04 od 29. rujna 2004.).

93 V. odluku broj PZ-7102/2003. Od 19. rujna 2007.

94 V. odluke VSRH broj Rev-555/1992 od 23. rujna 1992., broj Rev-1997/2 od 21. siječnja 1998., broj Rev-3658/1999., broj Gzz-98/99. od 1. lipnja 2000. i broj Rev-1034/04 od 20. rujna 2005.

95 „Narodne novine“, broj 61/91. i 2/94.

96 V. odluku VSRH broj Rev-1000/06 od 11. srpnja 2007.

97 V. odluke VSRH broj Rev-2354/1997. od 1. veljače 2001., broj Rev-409/1996. od 10. veljače 2000. i broj Rev-1748/1996 od 12. travnja 2000.

98 V. odluku broj Rev-2354/1997 od 1. veljače 2001.

odredbe u ugovorima o kreditu kojima je glavnica bila vezana za tečaj CHF, a koje ugovore su tužene banke sklapale u spornim razdobljima s klijentima-potrošačima, bile jasne, razumljive i uočljive te kao takve da su bile izuzete od ispitivanja njihove poštenosti, a sve u smislu odredbe čl. 85. ZZP/03., odnosno čl. 99. ZZP/07.

Drugostupanjski sud je u cijelosti prihvatio žalbu jedne tužene banke te je u odnosu na tog tuženika preinačio prvostupanjsku presudu i odbio u cijelosti tužbeni zahtjev, dakle i u dijelu koji se odnosi na odredbe ugovora o kreditu kojima je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom trajanja ugovornih obveza promjenjiva u skladu s jednostranim odlukama tog tuženika, ocijenivši da su odredbe iz ugovora o kreditu glede ugovorene promjenjive kamatne stope, a koje je taj tuženik sklapao s potrošačima u razdoblju od 10. rujna 2003. do 31. prosinca 2008., bile ne samo uočljive i jasne, već i razumljive pa su izuzete od ispitivanja njihove poštenosti u smislu čl. 85. ZZP/03., odnosno čl. 99. ZZP/07.

U odnosu na druge tuženike, drugostupanjski sud je odbio žalbe sedam tuženih banaka i potvrdio prvostupanjsku presudu u dijelu kojim je ugovaranje redovne kamatne stope, koja je tijekom trajanja ugovorenih kreditnih obveza promjenjiva u skladu s jednostranim odlukama tih tuženika, ocijenjeno nepoštenim odredbama kojima su povrijeđeni kolektivni interesi i prava potrošača. Pritom, taj sud ocjenjuje kako su ugovorne odredbe u ugovorima o kreditu koje su te banke sklapale u spornim razdobljima s korisnicima kredita-potrošačima, a u kojima je bila ugovorena promjenjiva kamatna stopa, bila uočljiva i jasna, ali ne i razumljiva. Stoga, primjenom testa poštenosti tih odredbi ugovora, a kojem takve nerazumljive ugovorne odredbe podliježu u smislu odredbe čl. 85. ZZP/03., odnosno čl. 99. ZZP/07., taj sud je ocijenio da su ove ugovorne odredbe nepošteno, a slijedom toga ništete u smislu odredbe čl. 87. ZZP/03., odnosno čl. 102. ZZP/07.

Odlučujući o revizijama tužitelja i sedam od osam tuženika, VSRH je odbio sve revizije kao neosnovane, prihvaćajući pravna shvaćanja drugostupanjskog suda. U odnosu na nepoštenost valutne klauzule, VSRH je na temelju utvrđenja u postupku da su odredbe o valutnoj klauzuli u ugovorima o kreditu bile jasno navedene, uočljive i nedvosmislene, da je potpuno jasan i razumljiv njihov smisao i njihova svrha te polazeći od nesporne činjenice da su te odredbe bile odredbe o predmetu, da nema mjesta ocjenjivati poštenost ovih ugovornih odredbi primjenom testa poštenosti, a što proizlazi iz čl. 84. ZZO/03. i čl. 99/ZZP/07. Osim toga, VSRH navodi da je valutna klauzula predviđena zakonom,⁹⁹ da je tijekom cijelog razdoblja, od kada je uveden

99 V. čl. 395. ZOO/91. i čl. 22. ZOO.

taj institut, valutna klauzula bila općeprihvaćena i u svakodnevnoj primjeni kod sklapanja pravnih poslova. Stoga je odbijena revizija tužitelja u dijelu kojim se pobijala drugostupanjska presuda kojom je preinačena prvostupanjska presuda i odbijen tužbeni zahtjev tužitelja da je devizna klauzula nepoštena odredba u ugovorima o kreditu.

VSRH je odbio reviziju tužitelja i u dijelu u kojem se pobijala drugostupanjska presuda kojom je odbijen tužbeni zahtjev tužitelja u odnosu na jednu tuženu banku da je nepoštena odredba u ugovorima o kreditu koje je sklapala ta banka u spornom razdoblju, a vezano za promjenjivu kamatnu stopu koja je promjenjiva jednostranom odlukom banke. To zbog toga što je prihvaćeno pravno stajalište drugostupanjskog suda da su odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi u ugovorima o kreditu te banke u cijelosti zadovoljavale pretpostavke koje su naknadno propisane u ZPK-u¹⁰⁰. Stoga su takve odredbe bile razumljive i ne podliježu testu poštenosti iz čl. 84. ZZP/03. i čl. 99. ZZP/07.

VSRH je odbio i revizije sedam tuženih banaka koje su pobijale drugostupanjsku presudu u dijelu u kojem je potvrđena prvostupanjska presuda kojim je ugovaranje promjenjive kamatne stope u skladu s jednostranim odlukama tih banaka ocijenjeno nepoštenim odredbama kojima su povrijeđeni kolektivni interesi i prava potrošača. Pritom, VSRH polazi od toga da je nesporno kako su odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi bile jasne i uočljive. Međutim, one nisu bile razumljive potrošačima jer su sadržavale neodređene formulacije glede promjenjive kamatne stope te je time, suprotno temeljnim načelima obveznog prava, korisnik kredita doveden u neravnopravni položaj.¹⁰¹ Primjenom testa poštenosti VSRH zaključuje da su odredbe koje su se odnosile na ugovorenu kamatnu stopu kod tih banaka bile dio standardnog ugovora o kreditu unaprijed sastavljenog od banke, da se o tim odredbama nije pojedinačno pregovaralo, da potrošač nije imao utjecaj na njihov sadržaj i da je suprotno načelu savjesnosti i poštenja potrošaču nametnuta obveza koju on objektivno nije mogao sagledati kao u cjelinu u vrijeme sklapanja ugovora. Slijedom toga, takva odredba ugovora uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama korisnika kredita-potrošača, kao jedne ugovorne strane u odnosu na banku-trgovca kao drugu ugovornu stranu, a što je suprotno temeljnim načelima obveznog prava, uz ostalo načelu ravnopravnosti sudionika u obveznim odnosima te načelu dužnosti

100 Zakonom o izmjeni i dopuni ZPK-a („Narodne novine“, broj 112/12.) u čl. 11. a određeno je što je sve vjerovnik kod ugovaranja promjenjive kamatne stope dužan definirati.

101 Korisnici kredita su na temelju takvih odredbi jedino znali kolika je visina kamatne stope na dan sklapanja ugovora, dok oni ni približno nisu mogli ocijeniti zašto, kako te u kojem smjeru će se tijekom budućega kreditnog razdoblja kamatna stopa kretati.

njihove suradnje kao i načelu zabrane zlouporabe prava. Zaključak je VSRH da su odredbe o ugovornoj kamati u ugovorima o kreditu sklapani kod sedam tuženih banaka u utuženom razdoblju, osim u dijelu kojim je visina kamatne stope određena na dan sklapanja ugovora o kreditu, bile nepoštene, slijedom čega su temeljem čl. 87. ZZZP/03. i čl. 102. ZZZP/07. te odredbe ništetne.

Posebno je bitno da VSRH jasno navodi kako u preostalom dijelu ugovornih odredbi o promjenjivoj ugovornoj kamatnoj stopi, a kojima je određeno naznačena visina kamatne stope na dan sklapanja ugovora o kreditu, nisu nepoštene, a time ništetne odredbe, a zbog čega njihova valjanost, primjena i učinak nije dovedena u pitanje odlukom VSRH. Time je potpuno jasno da nije ništetna cijela odredba o promjenjivoj kamatnoj stopi uključujući i početnu, jer je ugovorena kamatna stopa bitni sastojak ugovora o kreditu pa bi se moglo postaviti pitanje ništetnosti cijelog ugovora, jer ugovor o kreditu ne može opstati bez ugovorene kamate. Nadalje, takvim pravnim shvaćanjem otvoren je put korisnicima kredita da pojedinačnim tužbama ostvaruju naknadu štete u visini razlike povišene kamate u odnosu na početnu, i to po nama za cijelo razdoblje kredita jer zastara potraživanja naknade štete započinje saznanjem za štetu, a to je dan pravomoćnosti drugostupanjske odluke povodom tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača.¹⁰²

5. Nepoštene odredbe ugovora u pravu EU-a

Europska unija se započela baviti pitanjem zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih odredaba još prije četrdesetak godina, s time da je u posljednja dva desetljeća rad na pitanju zaštite potrošača intenziviran. U tom razdoblju doneseno je mnogo direktiva kojima se regulira navedena materija,¹⁰³

¹⁰² V. čl. 118. ZZZP u svezi čl. 230. ZOO-a.

¹⁰³ To su, primjerice, Direktiva 85/374/EEZ o odgovornosti za neispravne proizvode, Direktiva 85/577/EEZ Vijeća od 20. prosinca 1985. za zaštitu potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (SL L 372, 31. 12. 1985.), Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, 4. 6. 1997.), Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21. 4. 1993.), Direktiva 98/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. o zaštiti potrošača prilikom isticanja cijena proizvoda ponuđenih potrošačima (SL L 080, 18. 3. 1998.), Direktiva 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. rujna 2002. o trgovanju na daljinu financijskim uslugama koje su namijenjene potrošačima i o izmjeni Direktive Vijeća 90/619/EEZ i Direktiva 97/7/EZ i 98/27/EZ (SL L 271, 9. 10. 2002.), Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, Direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, Direktiva 2008/122/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 14. siječnja 2009. o zaštiti potrošača u odnosu na određene aspekte ugovora o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine, o dugoročnim

ali je daleko najznačajnija Direktiva 93/13. koja je u cijelosti implementirana u ZOO i ZZZP.

Sve potrošačke direktive, osim Direktive 2002/65/EZ, Direktive 2005/29/EZ i Direktive 85/374/EEZ, temelje se na načelu minimalne harmonizacije, što znači da su nacionalni zakonodavci prilikom preuzimanja direktiva u svoje domaće pravo mogli uvesti i primijeniti strože mjere, odnosno povišiti stupanj zaštite u odnosu na onaj propisan direktivom putem donošenja novih ili zadržavanja postojećih nacionalnih propisa. To je s jedne strane omogućilo veću fleksibilnost pojedinim članicama EU-a, ali je s druge strane dovedeno u pitanje ostvarenje proklamiranih ciljeva u preambulama potrošačkih direktiva, odnosno ostvarenje nesmetanog funkcioniranja unutarnjeg tržišta EU-a. Stoga se u pravu EU-a krenulo u smjeru donošenja potrošačkih direktiva koje se temelje na maksimalnoj harmonizaciji, što znači da nacionalna zakonodavstva moraju u cijelosti preuzeti odredbe takvih direktiva, odnosno moraju u cijelosti preuzeti točno određena rješenja za neka najvažnija pitanja.¹⁰⁴

5.1. Direktiva 93/13.

Cilj Direktive 93/13. je osiguravanje nesmetanog funkcioniranja zajedničkog tržišta, no istodobno je cilj i zaštita interesa potrošača, odnosno usklađivanje zakonodavstava država članica na način pružanja minimalne zaštite potrošačima. Direktiva je stoga od izuzetne važnosti za svakog europskog potrošača, željnog prednosti koje pruža veliko tržište EU-a, a na čiju će zaštitu moći računati neovisno o mjestu kupovanja dobara ili plaćanja usluga na zajedničkom tržištu zemaља članica Europske unije.

Problem širokoga korištenja nepoštenih odredaba općih uvjeta ugovora uočen je još sedamdesetih godina 20. stoljeća kao prijetnja pravima potrošača, ali i kao jedna od ozbiljnih prepreka funkcioniranju jedinstvenoga europskog tržišta. Osim toga, problem su predstavljale velike razlike između pojedinih država u načinu sankcioniranja nepoštenih odredbi jer su se zakoni država članica EU-a koji reguliraju pitanje nepoštenih odredbi razlikovali u stupnju zaštite koja se pruža potrošačima. Sve je to potaknulo Europsku zajednicu da započne s radom na direktivi koja bi odredila temeljne stan-

proizvodima za odmor, preprodaji i razmjeni, Direktiva 2009/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača (kodificirana verzija), Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, 22. 11. 2011.).¹⁰⁴ Radi se o tzv. ciljanoj potpunoj harmonizaciji (engl. *targeted full harmonization*).

darde pravičnosti u potrošačkim transakcijama. Rad na tekstu Direktive započeo je vrlo rano, tako da je prvi prijedlog nacrtu Direktive izradila Komisija još 1975. godine. Nakon 1977. godine rad je na dulje vrijeme obustavljen jer je 1970-ih većina država članica započela intenzivnu aktivnost na donošenju zakonskih propisa u ovom području. Međutim, nacionalna zakonodavna aktivnost ne samo da nije uklonila prepreke funkcioniranju zajedničkog tržišta, nego je stvorila u nekim elementima još veće probleme. Stoga je 14. veljače 1984. Komisija objavila komunikacijski dokument „Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima“, kojim je inicirala javnu raspravu o tom problemu. Prvi prijedlog Direktive objavljen je 24. srpnja 1990., da bi nakon usuglašavanja stavova konačni tekst bio prihvaćen u travnju 1993. Proces njezina donošenja bio je otežan zbog različitog pristupa pojedinih država pitanjima nepoštenih odredbi i teškoći oko usuglašavanja njezinog polja primjene. Rok za implementaciju Direktive u nacionalna prava bio je 31. prosinca 1994. i do danas su sve države članice prenijele njezine odredbe u svoja nacionalna zakonodavstva.

Primjena Direktive 93/13. ograničena je na potrošačke ugovore,¹⁰⁵ i to na ugovore ili pojedine odredbe ugovora koje je isključivo odredio trgovac, odnosno koje nisu individualno određene. Smatra se da odredba nije individualno određena ako je unaprijed formulirana i ako potrošač nije mogao utjecati na njezin sadržaj. Odredbe o kojima se pojedinačno pregovaralo isključene su iz polja primjene Direktive 93/13. temeljem čl. 3. st. 1. Direktive. Činjenica da se o pojedinoj odredbi ili o nekim gledištima pojedine odredbe pojedinačno pregovaralo, ne isključuje primjenu Direktive na ostatak ugovora ako ga je unaprijed odredio trgovac. Ako trgovac tvrdi da se o pojedinoj odredbi individualno pregovaralo, teret dokaza je na njemu (čl. 3. st. 2.). Pravila Direktive ne primjenjuju se na one odredbe ugovora kojima se preuzimaju kogentne norme države članice te pravila međunarodnih konvencija kojima su te države ili Zajednica članice (čl. 1. st. 2.). Recital 10. preambule Direktive isključuje primjenu Direktive na ugovore o zapošljavanju, ugovor o nasljeđivanju, ugovore u svezi s obiteljskim pravom te ugovore o osnivanju i organizaciji trgovačkih subjekata.

5. 1. 2. Nepoštene odredbe ugovora prema Direktivi 93/13.

Sukladno čl. 3. st. 1. Direktive smatrat će se nepoštenom ona jednostrano određena odredba koja, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroči

značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača. Radi se o tzv. općoj klauzuli o nepoštenosti koja sadrži tri osnovne pretpostavke da bi neka odredba potrošačkih ugovora bila nepoštena.

Prva pretpostavka je da se radi o ugovornoj odredbi o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo. Prvi nacrt Direktive obuhvaćao je sve vrste ugovora, dakle kako ugovore o čijim se odredbama pojedinačno pregovaralo, tako i one o čijim se odredbama nije pojedinačno pregovaralo. Takvo se rješenje najviše kritiziralo u Njemačkoj koja je smatrala da je to u suprotnosti s načelom autonomije stranaka i te su kritike urodile plodom, tako da se Direktiva primjenjuje samo na ugovorne odredbe o kojima se nije pojedinačno pregovaralo. U čl. 3. st. 2. Direktive određeno je da će se odredbom o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatrati ona koja je donesena unaprijed, bez mogućnosti utjecaja potrošača na njezin sadržaj. Najčešće se nepoštene klauzule nalaze u tipskim, adhezijskim ugovorima ili općim uvjetima poslovanja na koje potrošač ne može utjecati.

Druga pretpostavka koja se mora ispuniti je značajna neravnoteža u pregovaračkim položajima. Pojam „značajna neravnoteža“ teško je definirati jer je teško utvrditi koji su to elementi nužni za određivanje pojma neravnoteže u pregovorima. Pojam neravnoteže ispituje se s obzirom na konkretne okolnosti slučaja, uzimajući u obzir odnos prava i obveza ugovornih strana, pri čemu nije relevantan svaki vid neravnoteže, već se zahtijeva da ona bude značajna. Ona neravnoteža koja je u tržišnim odnosima uobičajena ne bi se trebala uzimati u obzir, već samo one situacije koje izlaze iz uobičajenih okvira.

Treća i posljednja pretpostavka koja se mora ispuniti je protivnost načelu savjesnosti i poštenja. Direktiva ne definira ovo načelo budući da je ono opće načelo čiji se sadržaj uvijek utvrđuje s obzirom na činjenice konkretnog slučaja. Zbog toga je Direktiva prepustila pojedinim pravnim sustavima samostalno određivanje njegova sadržaja. Međutim, upravo zbog toga što ne postoji jedna jedinstvena definicija tog načela, omogućava se vrlo elastičan pristup njegovu tumačenju pa Preambula Direktive postavlja pomoćne kriterije za tumačenje. Preambula navodi kako se pri procjenjivanju povrede načela savjesnosti i poštenja uzima u obzir odnos pregovaračkih položaja strana, je li potrošač prethodno bio potaknut na zaključenje ugovora, kao i je li potrošač prethodno tražio određena dobra i usluge. U svakom konkretnom slučaju sud će morati sam vagati i procjenjivati sve okolnosti, pri čemu će naročito uzeti u obzir položaj potrošača, njegovo razumijevanje konkretne

¹⁰⁵ Tzv. B2C (engl. *business to consumer*)

transakcije kao i to ima li mogućnost izbora ukoliko se želi ugovorno obvezati.

Prilikom ocjene je li određena odredba ugovora nepoštena uzet će se u obzir priroda robe ili usluge (čl. 4. st. 1.), sve okolnosti vezane za zaključenje ugovora te sve ostale odredbe ugovora kao i drugog ugovora o kojemu je ovisan ugovor čija se odredba ispituje. Uzet će se u obzir sve bitne okolnosti u vrijeme zaključenja ugovora (relevantan je trenutak zaključenja ugovora, a ne situacije i okolnosti koje se kasnije mogu pojaviti). Iz testa poštenosti isključene su glavne odredbe koje definiraju glavni predmet ugovora i primjerenost cijene, pod uvjetom da su izražene jasnim i razumljivim jezikom (čl. 4. st. 2.). Ova odredba svakako ide na štetu potrošača. Smatralo se kako predmet i cijenu treba prepustiti slobodnoj tržišnoj utakmici, a ne kontroli koju nameće Direktiva, a jedini zahtjev kojeg nameće Direktiva je da su odredbe na jeziku koji je lako razumljiv. I bitni elementi ugovora bit će podvrgnuti testu ispitivanja nepoštenosti, ako nisu pisani na jasan i razumljiv način.

Vezano uz pravne posljedice nepoštene odredbe, čl. 6. st. 1. Direktive određuje da nepoštene odredbe moraju biti bez pravnog učinka, ne određujući vrstu sankcije, već se to prepušta nacionalnim pravima. Ugovor može ostati na snazi ako je to moguće bez nepoštene klauzule (čl. 6. St. 1.). Prvi nacrt Direktive izričito je predviđao kako je u tom slučaju nepoštena ugovorna odredba ništetna. Međutim, konačni tekst Direktive samo navodi da takve odredbe neće obvezivati potrošača. Smatra se kako je riječ o ništavoj odredbi koja neće stvoriti tzv. namjeravane pravne učinke. Ipak, konačne pravne posljedice ovisit će o načinu na koji nacionalna zakonodavstva uređuju pitanja nevaljanosti ugovora. ZKP određuje da će odredba u tom slučaju biti ništetna. Ukoliko ugovor može opstati bez te odredbe, on će i dalje obvezivati stranke samo u onim odredbama koje su valjane jer se primjenjuje načelo *utile per inutile non vitiatur*.

Također je nužno razlikovati odredbu koja kumulativno ispunjava kriterije nepoštenosti i klauzule koja nije jasna i transparentna. Dakle, ako je riječ o nepoštenoj odredbi, pravna posljedica bit će njezina ništetnost, a ako je riječ o netransparentnoj odredbi, uzet će se u obzir tumačenje koje je povoljnije za potrošača.

Kako je opća klauzula nepoštenosti postavljena vrlo općenito, Dodatak (Aneks) Direktive sadrži tzv. „sivu listu“ nepoštenih odredaba potrošačkih ugovora koje mogu biti utvrđene nepoštenima prema kriterijima opće klauzule. Ta je lista samo indikativna, što znači da će njezine klauzule biti nepoštene samo pod uvjetom da ne udovolje testu iz opće klauzule nepoštenosti (odredbe s navedene liste učestalo jesu, ali ne moraju nužno biti

nepoštene). Države mogu neke ili sve navedene klauzule obuhvatiti svojom „crnom“ listom. Naime, načelo minimalnog usklađivanja Direktive dopušta nacionalnim pravima i da utvrde zatvorenu „crnu“ listu klauzula koje su u svakom slučaju ništetne, dakle, ne moraju se niti podvrgavati testu poštenosti iz čl. 3. Direktive da bi bile proglašene ništetnima, već su *ex lege* ništetne. Sivu listu nepoštenih odredbi potrošačkih ugovora preuzeo je gotovo doslovno ZKP.

Vezano uz sprječavanje upotrebe nepoštenih klauzula valja reći da Direktiva propisuje kako države članice moraju osigurati primjerena i učinkovita sredstva koja će spriječiti upotrebu nepoštenih odredbi u ugovorima koje zaključuju potrošači s prodavateljima ili dobavljačima (čl. 7., st. 1.). Način na koji će to države ostvariti nije objašnjen jer se smatralo da države članice mogu same odabrati s kojim će sredstvima zaštititi potrošače, odnosno da to područje nije potrebno unificirati. Samo se u čl. 7. st. 2. predviđa da osobe ili organizacije koje imaju legitimni interes temeljem nacionalnog prava mogu pokrenuti postupke pred sudovima ili nadležnim upravnim tijelima. Smatram da su javni bilježnici u pravnom sustavu RH upravo u skladu s čl. 7. st. 1. Direktive u poziciji spriječiti upotrebu nepoštenih odredbi u potrošačkim ugovorima u okviru svojih ovlasti.

6. Praksa Suda EU-a u svezi nepoštenih odredaba ugovora

Za tumačenje i pravilnu primjenu odredaba ZKP-a važno je poznavanje sudske prakse Suda EU-a, budući da je ZKP gotovo doslovno preuzeo Direktivu 93/13. iz 1993. godine.

U čitavom nizu odluka Suda EU-a zauzeto je stajalište o potrebi tumačenja europskog zakonodavstva na način koji maksimalno pogoduje potrošačima. Najznačajnije su odluke Suda EU-a koji je regulativu o nepoštenim ugovornim odredbama kvalificirao kao dio javnog poretka te posljedično tome obvezao nacionalne sudove da *ex officio* ispituju nepoštenost spornih odredbi, bez obzira radi li se o materijalnim ili postupovnim odredbama. Tako je Sud EU-a obvezao nacionalne sudove da u potrošačkim ugovorima *ex officio* ispituju primjenjuju li se na ugovornu odredbu zakonske odredbe o nepoštenim ugovornim odredbama te ocijene je li ona ništetna.¹⁰⁶ Značajan korak u zaštiti potrošača

¹⁰⁶ V. presude od C – 240/98 do C – 244/98 u predmetima: Oceano Grupo Editorial SA i Salvat Editores SA v Rocio Murciano Qintero i dr., presudu C – 473/00 u predmetu Cofidis SA v Jean – Louis Fredout, presudu C – 40/08 u predmetu Asturcom Telecomunicaciones SL v Cristina Rodriguez Nogueira, presudu C – 137/08 u predmetu Penzugyi Lizing Zrt. V Ferenc Schneider

učinio je Sud EU-a u predmetu *Banco Espanol* u kojem je odlučio da je nacionalno zakonodavstvo prema kojem sud ne može po službenoj dužnosti i *in limine litis* ocjenjivati nepoštenost ugovorne odredbe u postupku izdavanja platnog naloga suprotno europskom pravu.

Kada se utvrdi da je riječ o nepoštenoj ugovornoj odredbi, takva odredba utvrdit će se apsolutno ništetnom *ex tunc*, što je u skladu s ustaljenom praksom Suda EU-a kod potrošačkih ugovora. U presudi *Oceano* utvrđeno je da nacionalni sudovi moraju imati ovlast ispitati (ne)poštenost ugovorne odredbe po službenoj dužnosti, dok je u daljnjim presudama *Claro* i *Cofidis* Sud EU-a otišao korak dalje utvrdivši da nacionalni sudovi „imaju obvezu“ ispitivati (ne)poštenost ugovorne odredbe *ex offio*. U presudama *Pannon*, *Rodriguez* i *Pohotovostov* sud je obvezu uvjetovao stvarnom mogućnošću nacionalnog suda da preispita (ne)poštenost ugovorne odredbe s obzirom na dostupnost potrebnih pravnih i činjeničnih elemenata. Konačna konkretizacija ove obveze uslijedila je u presudi *Penzugyi Lizing* kojom je potvrđena obveza nacionalnim sudovima da po službenoj dužnosti ispituju (ne)poštenost ugovorne odredbe. Valja napomenuti da presude Suda EU-a ne daju odgovor na pitanje je li konkretna ugovorna odredba ništetna jer je zadaća suda ograničena na tumačenje prava EU-a. Ništetnost odredbe u konkretnom slučaju utvrđuju nacionalni sudovi prosuđujući okolnosti svakog pojedinog slučaja, pri čemu su im korisna tumačenja Suda EU-a dana u presudama.

U odnosu na pitanje postojanja znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, kao jedne od pretpostavki da bi se ugovorna odredba smatrala nepoštenom, Sud EU-a je također zauzeo stajališta u svezi tumačenja postojanja te pretpostavke.¹⁰⁷ Vezano uz pitanje vremenske nadležnosti Suda EU-a (*ratione temporis*) za tumačenje Direktive 93/13 valja ukazati na praksu suda da je nadležan tumačiti pravo EU-a u pogledu njegove primjene u državi člani-

107 V. presudu C – 226/12 u predmetu *Costructora Principado SA v Josea Ignacija Mendez Alvaraza*. U toj odluci sud je zauzeo stajalište da odredbu čl. 3. st. 1. Direktive 93/13. treba tumačiti da postojanje „znatnije neravnoteže“ ne zahtijeva nužno da troškovi koje neka ugovorna odredba stavlja na teret potrošača moraju s obzirom na njega imati značajan ekonomski utjecaj u odnosu na iznos predmetne transakcije, već može proizlaziti iz same činjenice da se dovoljno ozbiljno šteti pravnom položaju u koji je na temelju primjenjivih nacionalnih odredbi stavljen potrošač kao stranka predmetnog ugovora, bilo u obliku ograničenja sadržaja prava koja prema tim odredbama ima na temelju ugovora ili ograničenja u njihovu korištenju ili pak u obliku nametanja dodatne obveze koja nije predviđena nacionalnim pravilima. Kod toga je na sudu koji je uputio zahtjev da, kako bi ocijenio postoji li znatnija neravnoteža, vodi računa o prirodi robe ili usluge na koju se odnosi dotični ugovor, oslanjajući se na sve popratne okolnosti vezane za njegovo sklapanje kao i na sve druge odredbe tog ugovora.

ci isključivo od dana njezina pristupanja EU-u¹⁰⁸. (C-302/04, C-64/06, C-96/08, C-32/10, C-433/11). Stoga u situaciji kada je predmet glavnog postupka bio ugovor o potrošačkom kreditu sklopljen 10. prosinca 2002., a Slovačka Republika pristupila je Europskoj uniji 1. svibnja 2004., Sud je nenadležan za davanje odgovora na upućeno prethodno pitanje (C-153/13).

7. Postupanje javnih bilježnika

Javni bilježnici kao nepristrani povjerenici strana, koji između ostalih ovlasti sastavljaju isprave o pravnim poslovima te ovjeravaju i potvrđuju (solemniziraju) privatne isprave koje su sastavile same stranke, prije svega trebaju poznavati problematiku nepoštenih ugovornih odredbi. Poznavanje problematike nepoštenih ugovornih odredbi odnosi se na poznavanje zakonodavnog okvira koji regulira nepoštene ugovorne odredbe, ali isto tako i poznavanje relevantne sudske prakse. Bez tog poznavanja javni bilježnik nema mogućnosti uočiti i prepoznati odredbu ugovora koja je već od strane sudova utvrđena nepoštenom, a time i ništetnom, odnosno prepoznati potencijalno nepoštenu (ništetnu) ugovornu odredbu na koju je dužan upozoriti stranke. Osnovni propisi koji reguliraju nepoštene ugovorne odredbe u pravnom sustavu RH su ZOO¹⁰⁹ i ZZP¹¹⁰ koji su usklađeni s Direktivom 93/13. Navedena direktiva je temeljni pravni akt u pravu EU-a koji se odnosi na problematiku nepoštenih ugovornih odredbi u potrošačkim ugovorima.

U slučaju da je od javnog bilježnika zatražena ovjera (solemnizacija) tipskog ugovora o čijim odredbama se nije pregovaralo, očekuje se da javni bilježnik uoči nepoštenu ugovornu odredbu ili potencijalno nepoštenu. Veći problem za javnog bilježnika će biti prepoznavanje nepoštenih ugovornih odredbi kod takvih trgovačkih i ostalih građanskopravnih ugovora na koje se primjenjuju odredbe ZOO-a i gdje nema pomoćne liste (tzv. sive liste) potencijalnih nepoštenih ugovornih odredbi. Međutim, nema zapreke da se i kod ugovora koji nisu potrošački kao pomoćno sredstvo za utvrđenje možebitnih nepoštenih odredbi koriste liste potencijalno nepoštenih odredbi iz čl. 50. ZZP-a ili Dodatka Di-

108 V. npr. odluke: C – 302/04, C – 64/06, C – 96/08, C – 32/10, C – 433/11, C – 153/13. Tako je Sud EU-a u odluci na prethodno pitanje u predmetu C – 153/13 naveo da u situaciji kada je predmet glavnog postupka bio ugovor o potrošačkom kreditu sklopljen 10. prosinca 2002., a Slovačka Republika pristupila je EU-u 1. svibnja 2004., sud je nenadležan za davanje odgovora na upućeno prethodno pitanje.

109 V. čl. 295. i 296. ZOO-a.

110 V. čl. 49. – 56. ZZP-a.

rektivi 93/13.¹¹¹ Kod potrošačkih tipskih ugovora gdje potrošač nije imao mogućnosti određivati i pregovarati o sadržaju ugovora, javni bilježnik kao pomoćno sredstvo uvijek ima primjerice navedene potencijalne nepoštene odredbe ugovora navedene u ZPZ-u ili Dodatku Direktive 93/13.

Kad javni bilježnik uoči nepoštenu ugovornu odredbu koju je kao takvu već sud proglasio nepoštenom i ujedno ništetnom, dužan je upozoriti obje stranke na tu činjenicu i zatražiti da je stranke uklone iz ugovora. U suprotnom, dužan je utvrditi može li ugovor opstati bez ništetne odredbe¹¹² i upozoriti stranke da će ugovor opstati i bez te odredbe koja se jednostavno neće primjenjivati. Ako se radi o bitnom sastojku ugovora (predmet i cijena)¹¹³ javni bilježnik će upozoriti stranke da je cijeli ugovor ništetan i odbiti solemnizaciju istog.

Ako javni bilježnik procijeni da je u ugovoru navedena neka od potencijalno nepoštenih ugovornih odredbi, koja se uz ispunjenje općih pretpostavki o nepoštenosti eventualno može proglasiti nepoštenom odredbom od strane suda, također je dužan o toj mogućnosti upozoriti stranke, a na stranaka je da eventualno izmjene spornu odredbu. Takav ugovor javni bilježnik može potvrditi jer se radi samo o potencijalno nepoštenoj ugovornoj odredbi i za javnog bilježnika je bitno da je upozorio stranke na tu činjenicu. Javni bilježnik nije ovlašten utvrđivati da je neka odredba ugovora nepoštena, a time i ništetna jer je to isključivo u nadležnosti suda.

Sve navedene radnje javnog bilježnika u svezi nepoštenih ugovornih odredbi ugovora značajne su za pravnu sigurnost, izbjegavanje sporova između stranaka te eventualnu odgovornost javnog bilježnika za naknadu štete. Stranke koje traže potvrdu (solemnizaciju) određenog ugovora podrazumijevaju da je nakon solemnizacije ugovora cjelokupni sadržaj ugovora u skladu s propisima i da je takav ugovor pravaočan. U tzv. „slučaju franak“ jedan od prigovora tuženih banaka bio je taj da su svi sporni ugovori koji su sadržavali odredbe o promjenljivosti kamatne stope temeljem jednostranih odluka banaka bili ovjereni (solemnizirani) od strane javnih bilježnika pa da slijedom toga ta odredba ne može biti nepoštena i ujedno ništetna. Iako je takav prigovor neosnovan, on ukazuje na značaj postupanja javnih bilježnika i očekivanja stranaka da je solemnizirani ugovor u skladu s propisima u pogledu sadržaja i forme.

111 To zbog toga jer su kriteriji koji se uzimaju u obzir za utvrđenje nepoštenih ugovornih odredbi (općih uvjeta) ugovora prema ZOO-u navedeni samo primjerice, te nema zapreke da se koriste i svi drugi kriteriji, pa tako i oni koji vrijede za potrošačke ugovore (čl. 296. st. 2. ZOO-a).

112 V. čl. 55. st. 2. ZZP-a i čl. 324. st. 1. ZOO-a)

113 Isto ako se radi o odredbi koja je bila uvjet ugovora ili odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen (čl. 324. st. 1. ZOO-a).

Stoga je poznavanje instituta nepoštenih ugovornih odredbi kao i sudske prakse sudova u RH i Suda EU-a u svezi te problematike nužnost u postupanju javnih bilježnika kod potvrđivanja privatnih isprava, posebno potrošačkih ugovora koje unaprijed sastavljaju trgovci, a kod kojih potrošači nemaju mogućnosti pregovarati o odredbama ugovora. Prepoznavanje nepoštenih ugovornih odredbi od strane javnih bilježnika, odnosno potencijalno nepoštenih odredbi, pridonosi pravnoj sigurnosti, izbjegavanju sporova između stranaka te jačanju povjerenja i digniteta u javnobilježničku službu.

8. Zaključne napomene

Institut nepoštenih ugovornih odredbi reguliran je u pravnom sustavu RH u ZOO-u i ZZP-u, pri čemu ZOO regulira taj institut u odnosu za sve vrste ugovora, a ZZP samo za potrošačke ugovore. Pretpostavke za utvrđenje neke odredbe ugovora nepoštenom te ujedno ništetnom, gotovo su identične u ZOO-u i ZZP-u i zapravo su preuzeti iz Direktive 93/13. Te pretpostavke su da se radi o tipskom ugovoru koji je sastavila jedna strana, da se o toj odredbi nije pojedinačno pregovaralo te da se radi o odredbi koja suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu suugovaratelja sastavljača ugovora (u pravilu potrošača). ZOO predviđa kao alternativnu pretpostavku da je takva odredba ugrozila postizanje svrhe ugovora. Nije dopušteno ocjenjivati jesu li ugovorne odredbe o predmetu ugovora i cijeni poštene ako su te odredbe jasne, lako razumljive i uočljive, a u potpunosti je isključena primjena odredbi o nepoštenim ugovornim odredbama za one čiji je sadržaj preuzet iz važećih propisa, odnosno kod potrošačkih ugovora iz prisilnih zakonskih odredbi ili konvencija koje obvezuju RH.

Javni bilježnici u okviru svojih ovlasti koje se sastoje u potvrđivanju (solemnizaciji) privatnih isprava, u poziciji su utvrđivati je li neka odredba ugovora od strane sudova već proglašena nepoštenom, odnosno koja odredba ugovora je potencijalno nepoštena. Da bi mogli utvrditi postojanje nepoštenih ugovornih odredbi, odnosno potencijalno nepoštenih, javni bilježnici moraju poznavati propise koji reguliraju tu problematiku, ali isto tako i praksu sudova u RH i Suda EU-a. Pravilno prepoznavanje nepoštenih ugovornih odredbi i potencijalno nepoštenih ugovornih odredbi, a slijedom toga i odgovarajuće postupanje javnih bilježnika s obzirom na ništetnost pojedinih odredbi ugovora ili cijelog ugovora, od izuzetnog je značenja za pravnu sigurnost, izbjegavanje sudskih sporova i jačanje povjerenja u javnobilježničku službu.

Javni bilježnici i državni arhivi – problematika odnosa i moguća rješenja

„Od svih pravnih ustanova iz starine, koje su têtom vjekova do nas doprle, te kojima u višoj ili manjoj mjeri, ama svedj jednakim ciljem i temeljem, nalazimo traga kod svih danas obrazovanih naroda, nijedna se možda, po važnosti, ne može srazniti sa bilježništvom“.

Vladimir Pappafave, *Bilježnički obraznik sa izjašjenjima povjestnim, bibliografskim i pravničkim*, Zadar, 1896., iz Predgovora str. III.

Uvod¹

Radoslav Zaradić,
mag. hist.

Arhivist u
Državnom
arhivu u
Zagrebu

Budući da javni bilježnici u Republici Hrvatskoj imaju javne ovlasti i obavljaju javnu službu, njihovim radom i djelovanjem nastaje javno arhivsko i registraturno gradivo.² I na javne bilježnike kao stvaratelje javnog arhivskog i registraturnog gradiva odnose se obveze iskazane u čl. 7. *Zakona o arhivskom gradivu i arhivima*, a to su: savjesno ga čuvati u sredenom stanju i osiguravati od oštećenja do predaje nadležnom arhivu, dostavljati na zahtjev nadležnoga državnog arhiva popis gradiva i javljati sve promjene u svezi s njim, pribavljati mišljenje nadležnoga državnog arhiva prije poduzimanja mjera koje se odnose na njihovo gradivo, redovito odabirati arhivsko gradivo iz registraturnoga gradiva, omogućiti ovlaštenim djelatnicima nadležnoga državnog arhiva obavljanje stručnog nadzora nad čuvanjem njihova gradiva te pridržavati se uputa nadležnoga državnog arhiva glede zaštite gradiva.

S obzirom da s javnim bilježnicima na području nadležnosti Državnog arhiva u Zagrebu suradujem godinu dana, u dogovoru s Uredništvom časopisa *Javni bilježnik* pripremio sam ovaj prilog. U tih godinu dana zajedno s kolegama iz Vanjske službe zagrebačkog arhiva proveli smo stručni nadzor nad gradivom 25 javnih bilježnika.³ U međuvremenu smo u suradnji s Hrvatskom javnobilježničkom

komorom i Hrvatskim državnim arhivom izradili strukturu gradiva javnobilježničkog ureda koja se može vidjeti na kraju ovog članka (Prilog br. 1). Zaključio sam da nekoliko problema opterećuje javne bilježnike, o kojima ću pisati dalje u nastavku. To su: nedovoljni kapaciteti javnobilježničkih pismohrana, osiguranje zakonskih uvjeta smještaja gradiva, (ne)mogućnost izlučivanja i zaštita (arhiviranje) elektronskih dokumenata.

Povijesna vrijednost javnobilježničkih spisa

Na prostoru Republike Hrvatske javni bilježnici djeluju, s kratkim polustoljetnim prekidom u prošlom stoljeću, više od jednog tisućljeća. Prvi bilježnici javljaju se u dalmatinskim srednjovjekovnim komunama već u X. stoljeću. U početku su tu službu obavljali svećenici, no od XIII. st. dolazi do laicizacije struke i pojave profesionalnih notara školovanih u talijanskim notarskim školama. Notarijat je uglavnom opstao u primorskim gradovima, odnosno na prostoru pod izravnim političkim utjecajem Mletačke Republike. Gotovo svaki statut dalmatinskih priobalnih i otočkih gradova vrlo opširno govori o ulozi notara.⁴ Javni bilježnici djelovali su i u kontinentalnoj Hrvatskoj, no zbog različitih (političkih) čimbenika nisu razvili kontinuirani i značajni utjecaj kao u gradovima na Jadranskoj obali. U kontinentalnom dijelu Hrvatske bilježničku djelatnost uglavnom su obavljali kaptoli po uzoru na susjedne ugarske kaptole. To stanje bilo je do XIX. st. kada na prostoru svih hrvatskih teritorija u

1 Ovaj članak nastao je na temelju dva rada koja su mi u postupku objave i to: „Javni bilježnici kao stvaratelji (javnoga) arhivskog gradiva“ u *Zborniku s 48. savjetovanja hrvatskih arhivista* te „Arhivsko gradivo javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj – povijesni pregled“ u časopisu *Arhivska praksa* (Tuzla, BiH).

2 Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, *NN* 105(1997), 64(2000), 65(2009) i 125(2011), čl. 5.

3 Uzorak u ovom radu čini stručni nadzor nad gradivom 22 javna bilježnika.

4 Milan Šufflay, *Dalmatinsko-hrvatska srednjovjekovna listina*, bilješka XXVIII. na str. 17.

Austro-Ugarskoj dolazi do modernizacije bilježništva i njihovog ravnomjernog razvoja. Za vrijeme Kraljevine SHS/Jugoslavije javno bilježništvo je postojalo samo na području bivše Austro-Ugarske s iznimkom Bosne i Hercegovine. *Zakonom o javnim bilježnicima* koji je stupio na snagu 1930. g. cilj je bio proširenje javnog bilježništva u cijeloj državi, međutim to se nije dogodilo. Za vrijeme Drugog svjetskog rata, vlasti NDH 18. travnja 1941. ukidaju bilježničku službu, a Predsjedništvo AVNOJ-a 17. studenog 1944. g. tu odluku potvrđuje čime je zapravo ukinuta institucija javnog bilježništva na cijelom jugoslavenskom području.⁵ M. Krešić navodi dva razloga zbog kojih su vlasti NDH ukinuli javno bilježništvo. Smatrali su da je bilježništvo u jugoslavenskom razdoblju bilo sinekura miljenika režima koja se dodjeljivala kao nagrada te nastojanje da se izbjegnju manji troškovi u ostavinskim postupcima koje su sudovi trebali obavljati besplatno.⁶ Javne bilježnike mijenjaju sudovi i tijela općinskih skupština.⁷ Gradivo srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih bilježnika predstavlja prvoklasni izvor za proučavanje socijalne, gospodarske, ekonomske i upravne slike države i društva u pojedinom vremenskom razdoblju. Zahvaljujući institucionaliziranoj i pravno-reguliranoj obvezi koju su notari imali, njihovi spisi su se sve do danas sačuvali u relativnom broju.⁸

Notarski arhivi kao prvi oblik institucionaliziranog prikupljanja i čuvanja spisa

Zahvaljujući ranom jačanju notarijata u Dalmaciji i Istri te već ustaljenoj brizi za arhive vjerskih ustanova, sustavnu i organiziranu zaštitu arhivskoga i registraturnog gradiva na području Republike Hrvatske možemo pratiti u kontinuitetu već od XII. i XIII. st.⁹ Dakle, prvi zabilježeni institucionalizirani oblik prikupljanja spisa u svrhu njihove zaštite bili su arhivi srednjovjekovnih dalmatinskih notara. U *Statutu grada Splita* iz 1312. g. sačuvana je najstarija odluka o čuvanju, zaštiti, popisivanju i uporabi arhivskoga gradiva na hrvatskom prostoru. U Glavi 61. druge knjige *Statuta* označuje se ponajprije svrha čuvanja zapisa, obveza izrade popisa, kao mjesto čuvanja određuje se općinska kula, strogi nadzor ulaska i način korištenja gradiva. Zahvaljujući tim odredbama sačuvali su se i općinski i

bilježnički spisi srednjovjekovnog Splita.¹⁰ Obveza čuvanja notarskih isprava u komunalnim arhivima imala je svoju tradiciju u Dalmaciji još od srednjeg vijeka najvjerojatnije pod utjecajem razvitka notarskih arhiva u talijanskim gradovima. Ispočetka su se notarske knjige čuvale skupa s ostalim dokumentima jedne općine, upravno-sudskim i diplomatskim, da bi se postepeno izdvojile i čuvale u posebnim arhivima. Smatra se da su među prvima bili uspostavljeni bilježnički arhivi u Bologni 1260. i Modeni 1272. g., da bi se kasnije osnovali i u drugim dijelovima Italije. Nakon završetka svoje službe notari su svoje knjige morali predati na trajno čuvanje komuni. Obveza notara da nakon završetka službe sve svoje knjige mora predati na čuvanje komunalnom arhivu postala je temelj kasnijih posebnih javnih notarskih arhiva.¹¹

Kontinuitet odgovornosti notara nad svojim gradivom nastavljen je i tijekom XIX. st. U već navedenom Dandolovom *Pravilniku o notarijatu* cijelo peto poglavlje posvećeno je notarskim arhivima. Tako saznajemo da samim sastavljanjem isprave nije prestajala obveza notara u odnosu na stranku koja mu se obratila za stručnu pomoć. Notar je bio obvezan održavati i čuvati na sigurnom mjestu sve originale isprava koje je sastavljao sa svim eventualnim dodacima kako bi mogao strankama kasnije izdavati prijepise i izvode. Notari su bili dužni čuvati i držati sve isprave uredno složene, povezane u fasciklu i numerirane u skladu s registrom u koji su bile upisane. Registar broj morao je biti upisan na svaki originalni akt kao i na sve priloge koji su mu pripadali. U registre su morali upisivati redom sve akte i ugovore koje su napravili a čije su originale morali čuvati. Na kraju registra moralo je postojati abecedno kazalo s prezimenima i imenima stranaka. Početkom svakog mjeseca, točnije prvih 8 dana svakog mjeseca, notar je bio dužan predati arhivu kojemu je pripadao točnu kopiju upisa u registar svih akata učinjenih prethodnog mjeseca. U slučaju zakašnjenja notar je bio kažnjavao globom od 20 lira. Kontrolu nad radom notara u Dandolovoj Dalmaciji obavljali su prvostupanjski sudovi u Zadru i Splitu. Notarski arhivi bile su javne ustanove čiji je zadatak bio skupljati i čuvati sve spise, isprave, registre i pečate umrlih notara ili pak notara koji su se iz bilo kojeg razloga prestali baviti notarijatom.¹²

Indikativan podatak je da u Francuskoj javnobilježnički arhivi nisu nikad postojali, već je samim notarima bilo povjereno čuvanje i održavanje spisa svojih prethodnika. Kraljevina Italija je svojim

5 Mirela Krešić, *Razvoj modernoga javnog bilježništva u Hrvatskoj, Hrvatsko javno bilježništvo*, Zagreb, 2014., 93-97.

6 M. Krešić, *Javno bilježništvo*, 80.

7 M. Krešić, *Javno bilježništvo*, 97.

8 O srednjovjekovnom dalmatinskom notarstvu vidi radove Branke Grbavac, a o povijesti bilježničke službe u XIX. i u prvoj polovini XX. st radove Mirele Krešić.

9 Josip Kolanović, Arhivska služba u Republici Hrvatskoj, *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, Zagreb, 2006., XVII.

10 Josip Kolanović (gl. ur.), *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, Zagreb, 2006., 727.

11 Bonina Bezmalinović, Notarijat u Dandolovoj Dalmaciji, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, XXVIII/II, 1990., 77-98, 92.

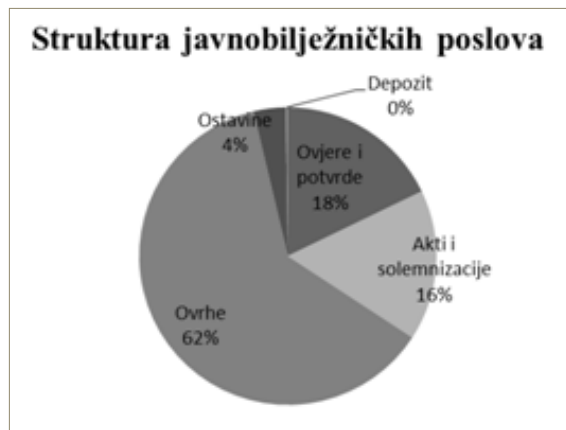
12 B. Bezmalinović, *Notarijat u Dandolovoj Dalmaciji*, 86-92.

Pravilnikom poštovala tradiciju i regulirala pitanje čuvanja notarskih spisa uspostavom glavnih i supsidijarnih arhiva. Na osnovi Dandolovog *Pravilnika o notarijatu*, u Dalmaciji su glavni ili generalni arhivi morali biti osnovani u sjedištima prvostupanjski sudova u Zadru i u Splitu, dok je vlada mogla osnovati pomoćne arhive i u drugim mjestima. Na čelu generalnog arhiva stajali su konzervator i kancelar, dok je na čelu pomoćnog arhiva stajao vicekonzervator. Sve njih imenovala je vlada. Konzervatori arhiva u Dalmaciji bili su u Zadru, Splitu, Šibeniku i Makarskoj.¹³

Struktura gradiva u javnobilježničkim uredima

Vrste, sadržaj, oblik i način vođenja javnobilježničkih knjiga, spisa te isprava uređuju se *Javnobilježničkim poslovnikom*. Uredsko poslovanje javnih bilježnika u okviru njihovog poslovanja detaljnije je uređeno *Pravilnikom o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima*. Njega je 2008. g. usvojila Skupština Hrvatske javnobilježničke komore, a odobrio Hrvatski državni arhiv. On je obvezujući za sve javne bilježnike

13 B. Bezmalinović, *Notarijat u Dandolovoj Dalmaciji*, 93.

i kao takav zamjenjuje pravilnik koji bi trebao posebno donijeti svaki javni bilježnik.

U srpnju 2014. g. Odjel za zaštitu arhivskog gradiva izvan arhiva Državnog arhiva u Zagrebu uputio je prvi poziv javnim bilježnicima na području svoje nadležnosti za dostavom zbirne evidencije gradiva. Do tada su tek pojedini javnobilježnički uredi jednom godišnje dostavljali podatke o gradivu koje nastaje radom njihovih ureda. U suradnji s Hrvatskom javnobilježničkom komorom napravljena je unificirana struktura arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima temeljem koje su javni bilježnici započeli dostavljati svoje zbirne evidencije uglavnom u xml. obliku.¹⁴ Do sada je to učinilo oko 90% javnih bilježnika na području nadležnosti Državnog arhiva u Zagrebu. Drugi mogući način dostave zbirne evidencije o gradivu je preko ARHiNET-a (Arhivskog informacijskog sustava). Njegovo korištenje od 1. travnja 2015. g. postalo je besplatno. Svega nekoliko javnih bilježnika za sada se odlučilo na ARHiNET, no vjerujemo da će ih u budućnosti biti sve više.

Uz isprave javni bilježnici vode upisnike, imenike te razne pomoćne evidencije. Njih su od studenog 2012. g. počeli voditi isključivo u elektroničkom obliku. Izuzetak su upisnik (registar) o protestima i pomoćne knjige o ovjerama i potvdama koje i dalje ručno vode.¹⁵ Manji dio javnih bilježnika započeo je i ranije voditi upisnike u elektroničkom obliku usporedno s dotadašnjim konvencionalnim ručnim načinom.¹⁶

14 Vidi Prilog 1. Struktura gradiva u javnobilježničkim uredima.

15 Izmjena i dopuna Javnobilježničkog poslovnika, NN 115(2012), čl. 2.

16 To im je omogućavao čl. 9. *Izmjena i dopuna Javnobilježničkog poslovnika* iz 2005., NN 115(2005), prema kojemu „javni bilježnik koji upisnike, knjige i evidencije vodi u elektronskom obliku, nije dužan iste voditi i ručno“.

ARHiNET
arhivski informacijski sustav

Prijavljeni ste kao: [ime] Javni bilježnik [ime]

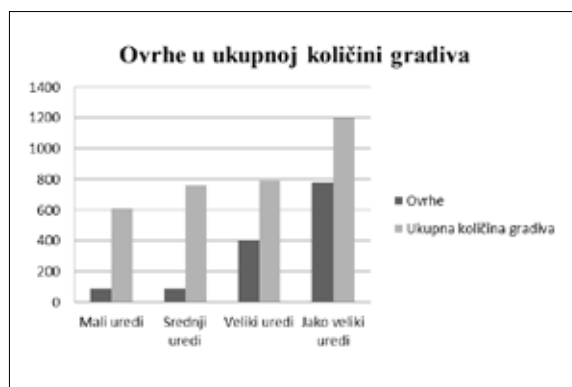
Registraturne jedinice
Popis registraturnog gradiva

Naziv	Signatura	Razdoblje	Vrsta	Mode
ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE	1	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓
LJUDSKI RESURSI, RAD I RADNI ODNOSI	2	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓
NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA	3	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓
FINANCIJSKO POSLOVANJE I RAČUNOVODSTVO	4	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓
INFORMACIJSKI RESURSI I DOKUMENTACIJA	5	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓
JAVNOBILJEŽNIČKI POSLOVI	6	09.01.1995 - 31.12.2014	serija	✓

Rokovi čuvanja gradiva u javnobilježničkom uredu

Prema *Javnobilježničkom poslovniku* trajno se čuvaju upisnici i imenici, javnobilježnički akti i potvrđene (solemnizirane) isprave koje se odnose na nekretnine, spisi o povjerenim izjavama posljednje volje, „drugi spisi koji su zbog svog sadržaja ili osoba na koje se odnose od osobitog povijesnog, znanstvenog ili političkog značenja“. Spisi ovjera i potvrda čuvaju se tri godine. Spisi u vezi povjerenog posla, koje javni bilježnik prema odredbama posebnog zakona, zadržava samo u prijepisu, ču-

vaju se 5 godina. Ostali spisi, koji se ne odnose ni na jedan od prethodnika stavaka, čuvaju se pet godina. Dok se izvorne isprave povjerenih poslova čuvaju u nadležnom sudu, javni bilježnici su dužni kopije tih dokumenata čuvati 5 godina.

Kod javnih bilježnika od 2006. g. značajan je porast ovršnih spisa. Zahvaljujući *Odluci o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona*, javni bilježnici su od sudova uglavnom preuzeli posao naplate tražbine ovrhovoditelja. Upravo kod velikih i jako velikih ureda zamjetan je velik udio ovršnih spisa u ukupnoj količini gradiva (50-70%), dok ovrhe kod malih i srednjih ureda nemaju takav primat u radu ureda. Dok se upisnik o ovrhama prema *Pravilniku o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima* čuva trajno, *Poseban popis gradiva s rokovima čuvanja u javnobilježničkim uredima* ne navodi rok čuvanja ovršnih spisa, a izgleda da je zaboravljeno i u *Javnobilježničkom poslovniku* iskazati rok čuvanja tih spisa. Prema *Sudskom poslovniku* spisi koji se odnose na ovršni postupak čuvaju se 5 godina od dana obustave ili dovršetka ovrhe. Ovrhe u kojima je rješenje doneseno na temelju vjerodostojne isprave čuvaju se 10 godina, a spisi ovršnog postupka koji se odnose na stvarnopravne zahtjeve čuvaju se 30 godina.

Javnobilježnička pismohrana

Prema analizi, oko 70 % javnobilježničkih ureda spada u male (do 100 d/m) i srednje (101-200 d/m) stvaratelje gradiva. Njih 30 % su veliki i jako veliki stvaratelji zahvaljujući upravo prioritetu rada nad ovrhama. Pojedini javnobilježnički uredi dio svog gradiva su dislocirali – bilo da je riječ o financijskoj dokumentaciji u knjigovodstvenim servisima, pohrani dijela spisa kod privatnih pravnih subjekata ili u vlastitim prostorima koji se često ne nalaze u sklopu samog ureda. Razlog tome prije svega su financijske – nedostatak prostora, kao i praktične naravi – financije i računovodstvo u knjigovodstvenim servisima. Prema uzorku, to je učinilo 50 % javnih bilježnika.

U početku javni bilježnici su mogli za smještaj „predmeta u radu“ i „javnobilježničkog arhiva“ koristiti vatrootporne ormare.¹⁷ *Izmjenama i dopunama Pravilnika o javnobilježničkim uredima* koje su uslijedile te iste godine istaknuto je kako javni bilježnici svoje gradivo mogu čuvati u vatrootpornim ormarima „čija otpornost na vatru iznosi najmanje pola sata“ ili u vatrootpornoj prostoriji „čiji zidovi, podovi, stropovi i otvori imaju otpornost na vatru od najmanje jednog sata“. To je iziskivalo velike građevinske zahvate i financijske izdatke. Navedeni uvjeti vrijedili su do 2011. g. kada je novim *Pravilnikom o javnobilježničkim uredima* definirano kako prostor za arhiv „mora ispunjavati (općenite op.a.) uvjete i standarde definirane *Pravilnikom o zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva izvan arhiva*“, što vrijedi do danas.

Prema *Pravilniku o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima* javni bilježnik dužan je imati opći, a može imati i priručni arhiv. U priručni arhiv stavljaju se „dovršeni spisi tekuće i prethodne godine“ i to oni koji se ne čuvaju trajno. Priručni arhiv može se nala-

¹⁷ Pravilnik o javnobilježničkim uredima, *NV 38(1994)*, čl. 6.

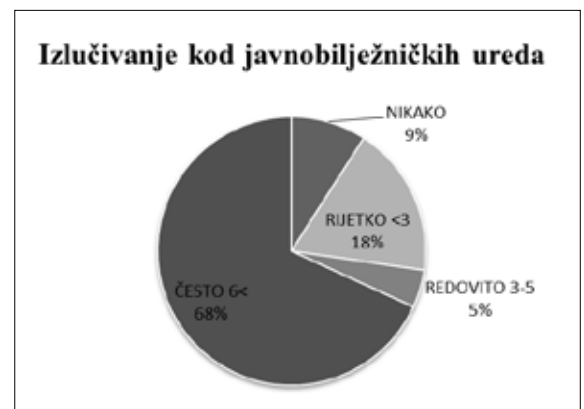
ziti u „ma kojoj radnoj prostoriji javnobilježničkog ureda“. U opći arhiv koji bi trebao činiti „posebnu prostoriju“ trebali bi ići svi spisi koji se čuvaju trajno. Što se tiče uvjeta smještaja, regulirano je kako prostor mora ispunjavati uvjete i standarde definirane *Pravilnikom o zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva izvan arhiva*.

Knjigovodstvene isprave koje se odnose na poslovanje javnobilježničkog ureda, a koje se po posebnim propisima čuvaju trajno, čuvaju se u općem arhivu ili u blagajni ili trezoru, dok se ostale knjigovodstvene isprave mogu čuvati i u posebnim ormarima u radnim prostorijama ureda ili kod ovlaštenog knjigovodstvenog servisa.¹⁸ Prema analizi oko 45 % javnih bilježnika svoje financije i računovodstvo drži u knjigovodstvenim servisima.

Po pitanju predaje gradiva javnih bilježnika na „trajno čuvanje“, nadležni zakoni su u međusobnoj koliziji. Prema *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* javno arhivsko i registraturno gradivo, odnosno i gradivo javnih bilježnika, predaje se nadležnom arhivu u roku koji „u pravilu ne može biti dulji od 30 godina od njegovog nastanka.“ *Zakon o javnom bilježništvu* je pomalo nedorečen po pitanju čuvanja javnobilježničkih spisa. Kad javnom bilježniku prestane služba ili promjeni svoje sjedište na područje drugog zakonom određenog suda, njegovo arhivsko i registraturno gradivo preuzima zakonom određeni sud ili drugi javni bilježnik. Posljednji stavak, st. 7. čl. 6. *Zakona o javnom bilježništvu* kaže da se „na predaju javnobilježničkih spisa javnom arhivu te na čuvanje i uništenje spisa, (...), na odgovarajući se način primjenjuju propisi o arhiviranju odnosno uništenju spisa zakonom određenog suda.“ Od toga su izuzimaju javnobilježnički akti te javnobilježničke knjige koje se trajno čuvaju, a za koje se eksplicitno ne navodi gdje bi se trebali „trajno“ čuvati. *Javnobilježnički poslovnik* prati *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima* te navodi kako „gradivo javnog bilježnika ima status javnog arhivskog gradiva prema *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* te se isto čuva u pismohrani javnog bilježnika do predaje na pohranu u spremište nadležnog državnog arhiva.“

Što se tiče gradiva u elektroničkom obliku, a tu prije svega mislimo na upisnike koje gotovo sve od 2012. g. javni bilježnici vode u tom obliku, u javnobilježničkom *Pravilniku* se nedefinirano iskazuje kako se „pojedini upisnici mogu čuvati isključivo na nekonvencionalnim nositeljima podatka kad na takav način i nastaju“.

¹⁸ Pravilnik o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima, NN 123(2008), čl. 14.

Izlučivanje registraturnog gradiva

Izlučivanje se radi sukladno *Pravilniku o vrednovanju te postupku odabiranja i izlučivanja arhivskoga gradiva* i *Pravilniku o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima*. Za svako pojedino gradivo za koje se traži izlučivanje potrebno je navesti sljedeće podatke: točan naziv gradiva, njegovu pripadajuću oznaku iz Posebnog popisa, razdoblje nastanka (od-do) te količinu izraženu brojem tehničkih jedinica u kojima se to gradivo nalazi (mape, registratori, arhivske kutije).¹⁹

Zbog nedovoljnih kapaciteta svojih pismohrana javni bilježnici uglavnom dosta često rade izlučivanje registraturnog gradiva. Za parametar smo uzeli zakonsku obvezu stvaratelja javnog arhivskog gradiva da barem jedanput u pet godina rade izlučivanja. Zaključili smo kako gotovo 70% javnih bilježnika to radi često, u prosjeku barem jednom u dvije ili tri godine, dok su pojedini uredi znali na jednogodišnjoj razini raditi više izlučivanja.

Javnobilježnički uredi koji su uzeti kao uzorak značajnije izlučivanje radili su početkom 2000.-ih. Od 2005. znakovit je značajan kontinuirani porast

¹⁹ Vidi 2. prilog na kraju teksta.

broja izlučivanja zbog sve većeg priljeva ovršnih spisa.

Javni bilježnici kao stvaratelji javnog arhivskog gradiva i kategorizirani stvaratelji arhivskog gradiva I. i/ili II. kategorije prema *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* dužni su imati djelatnika odgovornog za rad pismohrane, a po potrebi i djelatnika odgovornog za rad u pismohrani. Djelatnici koji rade s arhivskim gradivom trebali bi imati položen stručni ispit za djelatnika u pismohranama. Javnobilježnički *Pravilnik* decidirano navodi da kao odgovornu osobu za rad pismohrane javni bilježnik može imenovati sebe ili nekoga drugog djelatnika iz ureda. Analiza uzorka (stručni nadzori nad gradivom 22 javna bilježnika) pokazala je da 75% javnobilježničkih ureda ima imenovanog djelatnika za rad u pismohrani. Polovina od toga broja položili su stručni ispit za djelatnika u pismohranama, njih čak 87% tijekom 2015. g., neposredno nakon obavljenog stručnog nadzora od strane djelatnika Državnog arhiva u Zagrebu.²⁰

Centralizirani arhiv javnih bilježnika u RH

Iskustvo rada s javnim bilježnicima kao stvarateljima javnog arhivskog gradiva iz arhivske perspektive do sada se pokazalo uspješnim na obostrano zadovoljstvo. Javni bilježnici svjesni su važnosti svog gradiva i odgovornosti koju prema njemu imaju.

Uočili smo i nedostatke javnobilježničkog *Pravilnika* i Posebnog popisa, a to su: neutvrđeni rokovi čuvanja za ovršne spise koji zatrpavaju javnobilježničke pismohrane te nedovoljno razrađen način pohrane elektroničkoga gradiva. Jednom godišnje javni bilježnici kopije elektroničkoga gradiva šalju nadležnom Ministarstvu pravosuđa i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori, a sebi ostavljaju jednu kopiju na DVD-ima koji imaju limitiran rok trajanja.

Najveći problem javnim bilježnicima predstavlja smještaj gradiva. Zbog toga su ga primorani dislocirati što povećava financijske troškove i mogućnost ugroze samog gradiva (gubitak, otuđenje). Složit ćemo se s nespornim pravnim autoritetom Mihajlom Dikom koji zaključuje kako je budućnost javnobilježničke službe uspostava „središnjeg elektroničkog javnobilježničkog arhiva“.²¹

Budući da su javni bilježnici stvaratelji javnog arhivskog gradiva njihovo gradivo trebalo bi jednog dana biti pohranjeno u državnim arhivima. Međutim, postavlja se logično pitanje pohrane i čuvanja u državnim arhivima arhivskog gradiva svih javnih

bilježnika na području nadležnosti pojedinog državnog arhiva. Treba li Državni arhiv u Zagrebu za 10 godina početi preuzimati gradivo svih 100 javnih bilježnika²² na području svoje nadležnosti ili da preuzme jedan relevantan uzorak? U javnobilježničke upisnike unose se elementarni podatci koji bez samih spisa ne pružaju dublji kontekst nekog zabilježenog pravnog procesa. Logično bi bilo da pojedini državni arhivi, ako se za to odluče, preuzmu samo uzorak javnih bilježnika na području svoje nadležnosti i da njihovo gradivo čuvaju u cijelosti – arhivsko i sadašnje registraturno. Većina državnih arhiva već sada nema mjesta u svojim spremištima. Smatramo da bi pohranu većeg dijela javnobilježničkih fondova trebalo centralizirati u jednom javnobilježničkom arhivu. To bi uvelike smanjilo troškove smještaja i pohrane gradiva samim bilježnicima, a dugoročno državne arhive oslobodilo „viška“ arhivskog gradiva. Nadam se da je ovaj članak jedan uvod konstruktivnoj raspravi između javnih bilježnika i predstavnika državnih arhiva.

Prilog 1. Struktura gradiva javnobilježničkog ureda²³

1. Organizacija i upravljanje
  - 1.1. Osnivanje, prijava i promjena poslovanja
    - 1.1.1. Rješenja i odluke o osnivanju
    - 1.1.2. Promjene
  - 1.2. Identifikacijske isprave
  - 1.3. Pečati i žigovi
  - 1.4. Osiguranja
  - 1.5. Propisi i normativni akti
  - 1.6. Izvješća o radu
2. Ljudski resursi, rad i radni odnosi
  - 2.1. Rješenja i odluke vezane uz zaposlenike
  - 2.2. Rješenja i odluke vezane uz radno vrijeme, odmor i dopuste
  - 2.3. Rješenja i odluke vezane uz plaće, nagrade i osiguranja
  - 2.4. Doškolovanja i državni ispiti
    - 2.4.1. Pravosudni ispit
    - 2.4.2. Javnobilježnički ispit
3. Nekretnine, postrojenja i oprema
  - 3.1. Poslovni prostor

22 Navedeni broj javnih bilježnika je ilustrativan. Trenutno ih djeluje 90, s tim da nekolicina javnih bilježnika već ima gradivo svojih prethodnika koji su umirovljeni.

23 Struktura gradiva u javnobilježničkim uredima napravljena je u suradnji djelatnika Državnog arhiva u Zagrebu i Hrvatskog državnog arhiva s Hrvatskom javnobilježničkom komorom. Doprinos projektu dali su i zaposlenici ureda javnog bilježnika Vladimira Marčinka iz Zagreba.

20 56% djelatnika zaduženih za radu u pismohrani ima srednju stručnu spremu, 6% više, a 38% visoku stručnu spremu.

21 Vidi više u: Dika, M. „O statusu i budućem razvitku javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj“ u: Hrvatsko javno bilježništvo (ur. Maleković, I.). Zagreb, 2014., str. 86-107.

- 3.2. Postrojenja i oprema
- 3.3. Komunikacijski sustav, prijevoz i opskrba
- 3.4. Police osiguranja imovine
- 4. Financijsko poslovanje i računovodstvo
  - 4.1. Financijski planovi i izvještaji
  - 4.2. Knjigovodstvo i računovodstvo
    - 4.2.1. Dnevnik i glavna knjiga
    - 4.2.2. Knjigovodstvene isprave
      - 4.2.2.1. Blagajna
      - 4.2.2.2. Računi
      - 4.2.2.3. Mjesečni troškovi
- 5. Informacijski resursi i dokumentacija
  - 5.1. Dostupnost i korištenje informacija
  - 5.2. Informacijski sustavi
    - 5.2.1. Tehnička dokumentacija i specifikacije
    - 5.2.2. Priručnici i uputstva
  - 5.3. Vrednovanje, izlučivanje i predaja dokumentacije
- 6. Javnobilježnički poslovi
  - 6.1. Evidencija u skladu s Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma
  - 6.2. OU predmeti
    - 6.2.1. Opći poslovni upisnik
    - 6.2.2. OU spisi
      - 6.2.2.1. OU spisi koji se ne upisuju u poseban upisnik
      - 6.2.2.2. OU spisi upisani u Depozitnu knjigu
      - 6.2.2.3. OU spisi upisani u Imenik predanih raspoložbi za slučaj smrti
  - 6.3. Upisnik (registar) o protestima
  - 6.4. Poslovi depozita
    - 6.4.1. Depozitna knjiga
    - 6.4.2. Kontovnik gotovinskih depozita
    - 6.4.3. Dnevnik gotovinskih pologa
  - 6.5. OV predmeti
    - 6.5.1. Upisnik OV
    - 6.5.2. Pomoćna knjiga uz upisnik OV
    - 6.5.3. OV spisi
    - 6.5.4. Evidencija o zadužnicama
  - 6.6. Ovršni predmeti
    - 6.6.1. Upisnik za ovrhu
    - 6.6.2. Ovršni spisi
  - 6.7. Povjereni poslovi
    - 6.7.1. Upisnik UPP-OS
    - 6.7.2. Imenik povjerenih poslova
    - 6.7.3. UPP-OS spisi
  - 6.8. Zajednički abecedni imenik

Prilog 2. Primjer zahtjeva za izlučivanje

REPUBLIKA HRVATSKA
JAVNI BILJEŽNIK MIRKO MIRKIĆ
PUT SLJEMENA 290, ZAGREB

U Zagrebu, 1.9.2015. g.

DRŽAVNI ARHIV U ZAGREBU
OPATIČKA 29, ZAGREB

PREDMET: Prijedlog za izlučivanje registraturnog gradiva

Poštovani,

Sukladno Pravilniku o vrednovanju te postupku odabiranja i izlučivanja arhivskoga gradiva (NN 90/02) i Pravilniku o zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva u javnobilježničkim uredima (NN 123/08) molim da mi se odobri izlučivanje registraturnog gradiva navedenog u tabeli.

RED. BR.	NAZIV	RAZDOBLJE	KOLIČNA	OZNAKA IZ POS. POPISA
1.	Spisi ovjera i potvrda koji se upisuju u OV upisnik	1998.-2011.	9 kut, 3 mape	II/4
2.	Spisi povjerenih poslova u prijepisu	2005.-2009.	3 reg.	II/6
3.	Ulazni i izlazni računi	1995.-2005.	15 reg.	8

S poštovanjem,

M.P.

Javni bilježnik Mirko Mirkić

Stjecanje prava vlasništva stranaca na nekretninama na temelju zakona i nasljeđivanjem

Odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹ primjenjuju se i na strane fizičke i pravne osobe. Određeni izuzeci od primjene tog zakona mogu postojati, ako je to propisano drugim zakonom ili međunarodnim ugovorima. Opće odredbe o stjecanju vlasništva stranaca ne dovode u određene dvojbe način postupanja kada se radi o stjecanju vlasništva na temelju pravnog posla. No kada govorimo o stjecanju prava vlasništva stranaca na temelju zakona, tada se postavljaju neka pitanja na koja u teoriji, a i u praksi, nailazimo na različita pravna shvaćanja. Ta se pitanja prije svega odnose na to mogu li strane osobe stjecati pravo vlasništva na temelju zakona i to na poljoprivrednom zemljištu i šumama i šumskom zemljištu. Osim toga, kada je posebnim zakonom onemogućeno stjecanje prava vlasništva stranaca na poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu, postavlja se pitanje načina postupanja u sporovima radi utvrđenja bračne stečevine.

Ključne riječi: strana osoba, vlasništvo, poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, suglasnost ministra, bračna stečevina, nasljeđivanje, uknjižba prava vlasništva

¹ U daljnjem tekstu ZV

Goran Milaković,
dipl. iur.

sudac Županijskog suda
u Bjelovaru

1. STRANE OSOBE

Sa stajališta primjene ZV-a, fizička osoba smatra se stranom kad nema državljanstvo Republike Hrvatske, osim ako je što drugo određeno zakonom. Ne smatraju se stranim osobama one osobe koje nemaju državljanstvo RH, ali su iseljenici s područja RH ili njihovi potomci, a tijelo državne uprave nadležno za odlučivanje o državljanstvu utvrdilo je da ispunjavaju pretpostavke za stjecanje državljanstva Republike Hrvatske. Kada govorimo o pravnoj osobi tada se ona smatra stranom osobom kad ima registrirano sjedište izvan područja RH, osim ako je što drugo zakonom određeno.

2. PRETPOSTAVKE ZA STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA

Prema odredbi članka 48. st. 3. Ustava Republike Hrvatske strana osoba može stjecati pravo vlasništva uz uvjete određene zakonom. Time je

omogućeno da se za strane osobe (iako su načelno izjednačeni s domaćim državljanima i domaćim pravnim osobama) zakonom odredi drugačiji pravni režim stjecanja prava vlasništva od onoga koji važi za domaće osobe.

Strane osobe za stjecanje prava vlasništva moraju ispunjavati sve opće i posebne pravne pretpostavke koje važe i za domaće fizičke i pravne osobe. Te su pretpostavke propisane odredbama članka 114. – 160. ZV-a. U primjeni tih propisa nema nikakvih razlika između domaćih i stranih osoba, no kada se radi o stjecanju prava vlasništva stranih osoba tada postoje neka ograničenja u stjecanju prava vlasništva. Ta ograničenja mogu imati različite domašaje i to u odnosu na državljanstvo strane osobe i u odnosu na vrstu nekretnine. Kada govorimo o državljanstvu strane osobe, tada različit pravni položaj u stjecanju određenih nekretnina imaju strane osobe koje su državljani ili pravne osobe iz država članica Europske unije od drugih

stranih fizičkih ili pravnih osoba. Tako je zakonom propisano da strana osoba ne može biti vlasnikom nekretnine koja leži na području koje je radi zaštite interesa i sigurnosti RH zakonom proglašeno područjem na kojem strane osobe ne mogu imati pravo vlasništva². U slučaju kada je strana osoba stekla pravo vlasništva na nekretnini prije nego što je područje na kojemu nekretnina leži proglašeno takvim područjem, tada toj osobi prestaje pravo vlasništva te nekretnine, a ona ima pravo na naknadu prema propisima o izvlaštenju. Ograničenja u stjecanju prava vlasništva propisana člancima 354. – 358. ZV-a ne primjenjuju se na državljane i pravne osobe iz država članica Europske unije i te osobe stječu pravo vlasništva nekretnina pod pretpostavkama koje vrijede za stjecanje prava vlasništva za državljane RH i pravne osobe sa sjedištem u RH, a izuzetak su nekretnine na izuzetom području.³

Stjecanje prava vlasništva stranih fizičkih i pravnih osoba na nekretninama na području Republike Hrvatske uredeni su ZV-om (Narodne novine, br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06. i 141/06.) kao općim propisom, kojim su u odnosu na strane osobe uz opće pretpostavke propisane i neke posebne pretpostavke stjecanja i neka ograničavajuća pravila u odnosu na određenu nekretninu (isključena područja), kao i nekim posebnim zakonima za određenu vrstu nekretnina (Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o šumama), prema kojima je strancima uskraćeno pravo da stječu vlasništvo nekretnine određene namjene.

Prema ZV-u, na temelju nasljeđivanja stranac može steći vlasništvo nekretnina na području RH, ako je uz opće i posebne pretpostavke pod kojima se stječe vlasništvo nasljeđivanjem, ispunjena i dodatna pretpostavka da postoji uzajamnost.

Na temelju pravnoga posla stranac može steći vlasništvo nekretnina, ako su uz sve opće i posebne pretpostavke stjecanja na tom pravnom temelju ispunjene i dvije dodatne pretpostavke, od kojih je jedna uzajamnost, a druga suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa. Prema izričitoj odredbi ZV-a pravni posao bez te suglasnosti je ništetan.

Prema već navedenim posebnim zakonima na nekretninama, koje su tim zakonima proglašene dobrima od interesa za Republiku Hrvatsku i u odnosu na koje je propisan posebni pravni režim, stranci ne mogu stjecati pravo vlasništva (poljoprivredno zemljište, nekretnine u zaštićenim područ-

jima, šume i šumsko zemljište), osim ako je međunarodnim ugovorom što drugo određeno.⁴

Republika Hrvatska sklopila je 29. studenoga 2001. s Europskom unijom i njezinim državama članicama Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (u daljnjem tekstu Sporazum), koji je stupio na snagu 1. veljače 2005. godine.

Prema članku 60/2. Sporazuma Republika Hrvatska se obvezala da će, nakon stupanja na snagu Sporazuma “dopustiti državljanima država članica Europske unije stjecanje nekretnina u Hrvatskoj, uz potpunu i svrhovitu primjenu postojećih postupaka, osim za područja i pitanja navedena u Dodatku VII. (u tom Dodatku izuzeti su od općih pravila stjecanja vlasništva stranih osoba poljoprivredno zemljište i zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode, ali nije navedeno isključeno područje i šume i šumsko zemljište.) Sposobnost da stječu vlasništvo šuma oduzeta je stranim osobama od časa stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (Narodne novine, broj 13/02), tj. od 16. veljače 2002.

Prema Sporazumu Republika Hrvatska se dakle obvezala u razdoblju od četiri godine od njegova stupanja na snagu (rok je istekao 1. veljače 2009.) dopustiti državljanima država članica Europske unije stjecanje vlasništva nekretnina (osim poljoprivrednog zemljišta i zaštićenih dijelova prirode), s tim da je do tada pridržala pravo primjenjivati postojeće propise.⁵ Istodobno je preuzela obvezu prilagodivati svoje zakonodavstvo u smislu izjednačavanja državljana Europske unije s domaćim državljanima glede stjecanja i pravnog režima vlasništva nekretnina.

Izjednačavanje državljana i pravnih osoba iz država članica Europske unije s domaćim osobama znači uklanjanje iz važećeg Zakona posebnih pretpostavki (uzajamnost i suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa) za stjecanje prava vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj, u odnosu na te državljane i pravne osobe. To znači da će te osobe nakon 1. veljače 2009. stjecati pravo vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj uz uvjete koji su propisani i za domaće osobe (osim izuzetih nekretnina), dakle samo uz opće, a ne i posebne uvjete stjecanja vlasništva nekretnina.

Izmijenjenim ZV-om uređuju se također pravni odnosi koji nastaju u slučajevima kada strana osoba ne može nasljeđivanjem steći vlasništvo nekretnine na isključenom području, a koji proizlaze iz članka 358. stavak 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, temeljem kojeg strana osoba

2 Članak 358. stavak 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

3 Nekretnine na izuzetom području koje su takvima određene Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju su zakonom zaštićeni dijelovi prirode i poljoprivredno zemljište.

4 Izuzetak je prema Zakonu o poljoprivrednom zemljištu (NN 39/2013.) stjecanje vlasništva nasljeđivanjem.

5 Rezultat takvog ugovora i preuzetih obveza RH tim ugovorom je izmjenjena ZV-a propisivanjem odredbe čl. 358. a.

umjesto nekretnine stječe pravo na naknadu prema propisima o izvlaštenju, kao da je ta nekretnina oduzeta u postupku izvlaštenja.

Time se popunjava dosadašnja pravna praznina jer niti jednim propisom nije bilo uređeno tko postaje vlasnik nekretnine na isključenom području, koja nije mogla biti predmet nasljeđivanja. Vlasnikom tih nekretnina postaje Republika Hrvatska koja je onda i obveznik naknade za izvlaštene nekretnine. Navedeni Sporazum predstavlja međunarodni ugovor koji je po pravnoj snazi iznad zakona, a kojim je Republika Hrvatska preuzela obvezu liberalizacije odnosno usklađenja svojega zakonodavstva koji se odnosi na stjecanje vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj u odnosu na državljane i pravne osobe Europske unije, na način da oni budu izjednačeni s domaćim državljanima (koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom te čini dio unutarnjega pravnog poretka države).

Međutim, i tu postoji izuzetak koji ZV čini samo u odnosu na poljoprivredno zemljište i zaštićene dijelove prirode prema posebnom zakonu⁶.

Kada se radi o vrsti nekretnine tada u odnosu na neke nekretnine postoji nemogućnost stjecanja prava vlasništva stranih osoba bez obzira na njihovo državljanstvo. Tu možemo izdvojiti one koje se najčešće pojavljuju u pravnom prometu, a to su poljoprivredna zemljišta i šume i šumska zemljišta, no ovdje valja voditi računa o pravnom temelju za stjecanje prava vlasništva i vremenskom važenju posebnih zakona – Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o šumama.

3. POSEBNI PROPISI KOJI REGULIRAJU STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA

Uvodno je rečeno da stjecanje prava vlasništva stranih osoba mogu regulirati posebni zakoni. Ovdje ćemo se posebno osvrnuti na nekretnine koje se često pojavljuju u pravnom prometu i u odnosu na koje je bio propisan različiti režim stjecanja prava vlasništva, ovisno o tome radi li se o nasljeđivanju, zakonu ili pravnom poslu.

3.1. STJECANJE VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA NA POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU

Stjecanje prava vlasništva stranih fizičkih i pravnih osoba nije bilo posebno propisano Zakonom o poljoprivrednom zemljištu iz 1991. godine.⁷ Tim su zakonom bile prvenstveno određene značajke poljoprivrednog zemljišta i pretvorba poljoprivrednog zemljišta u društvenom vlasništvu, no nikakvih pravila u pogledu stjecanja prava vlasništva stranaca

nisu bila sadržana u tom zakonu. Tek njegovim izmjenama i dopunama iz 1993. godine⁸ dodan je stavak 3. članka 1. Zakona kojim je propisano da nositeljima prava vlasništva na poljoprivrednom zemljištu ne mogu biti strane pravne i fizičke osobe, niti ga mogu steći ulaganjem kapitala ili kupnjom domaće pravne osobe, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije propisano.

Taj zakon isključuje stjecanje prava vlasništva stranih osoba po bilo kojem pravnom temelju i tu nema nikakvih izuzetaka, osim onih predviđenih međunarodnim ugovorima, dakle strane osobe ne bi mogle steći vlasništvo poljoprivrednog zemljišta niti nasljeđivanjem, na temelju zakona, odluke suda, a niti pravnim poslom.

Takvo normativno uređenje u pogledu stjecanja prava vlasništva stranih osoba važno je do stupanja na snagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu iz 2008. godine⁹. Tim je zakonom uređena zaštita, korištenje i promjena namjene poljoprivrednog zemljišta, raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH, osnivanje i djelatnost Agencije za poljoprivredno zemljište, promet privatnoga poljoprivrednog zemljišta te upravni i inspeksijski nadzor. Poljoprivredno zemljište i dalje ostaje dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. No u pogledu stjecanja prava vlasništva stranih osoba ovaj zakon izričito propisuje da vlasništvo zemljišta ne mogu pravnim poslom stjecati strane pravne i fizičke osobe, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Pravni poslovi koji bi bili sklopljeni protivno toj odredbi bili bi ništetni. U ovom pravnom režimu nije bilo onemogućeno stjecanje prava vlasništva stranih osoba na temelju zakona, odlukom suda ili nasljeđivanjem.¹⁰ S obzirom na vrijeme stupanja na snagu ovog zakona, valjalo bi ovdje razmotriti i opće odredbe propisane ZV-om. Dakle, tim zakonom je u pogledu stjecanja prava vlasništva stranih osoba propisano da strana osoba ne može biti vlasnikom nekretnine koja leži na području koje je radi zaštite interesa i sigurnosti RH zakonom proglašeno

8 Narodne novine 79/93., stupio na snagu 7. rujna 1993.

9 Narodne novine 152/08., stupio na snagu 1. siječnja 2009.

10 KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU, drugo čitanje, P. Z. br. 124., Zakon je donesen na 7. sjednici 15. prosinca 2008. Iz objašnjenja odredbi predloženog zakona proizlazi:

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuje se zaštita, korištenje i promjena namjene poljoprivrednog zemljišta, kao i raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, osnivanje i djelatnost Agencija za poljoprivredno zemljište, raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem te upravni i inspeksijski nadzor.

Članak 2.

Poljoprivredno je zemljište dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu.

Utvrđeno je da poljoprivredno zemljište ne mogu kupiti strane pravne i fizičke osobe, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Pravni poslovi sklopljeni suprotno stavku 2. ovoga članka su ništetni.

6 Članak 358.a ZVDSF-a

7 Narodne novine 34/91.

područjem na kojem strane osobe ne mogu imati pravo vlasništva, osim ako je zakonom što drugo određeno, a izmjenama i dopunama ZV-a iz 2008. godine¹¹ propisano je da se ta odredba ne odnosi na državljane i pravne osobe iz država članica Europske unije. Te osobe stječu pravo vlasništva nekretnina pod pretpostavkama koje vrijede za stjecanje prava vlasništva za državljane Republike Hrvatske i pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Međutim, to se ne odnosi na nekretnine u izuzetom području i to poljoprivrednom zemljištu što je određeno posebnim zakonom i zaštićenim dijelovima prirode prema posebnom zakonu. No u odnosu na stjecanje prava vlasništva na temelju zakona ili odlukom suda poseban zakon, i to Zakon o poljoprivrednom zemljištu iz 2008., ne čini nikakva ograničenja u odnosu na strane osobe i one bi mogli steći vlasništvo po ova dva temelja, a ne mogu ga steći temeljem pravnog posla.

Taj pravni režim na poljoprivrednom zemljištu¹² važio je sve do stupanja na snagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu iz 2013. godine. Tim je zakonom ponovno izričito propisano da nositeljima prava vlasništva na poljoprivrednom zemljištu ne mogu biti strane pravne i fizičke osobe, osim ako međunarodnim ugovorom i posebnim propisom nije drugačije određeno. Iznimno, strane pravne i fizičke osobe mogu stjecati pravo vlasništva na poljoprivrednom zemljištu nasljeđivanjem. Konceptijski se ovaj zakon vraća na prijašnje zakonodavno rješenje iz 1993., s tom iznimkom da se omogućuje stranim osobama stjecanje vlasništva nasljeđivanjem.

3. 2. STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA NA ŠUMAMA I ŠUMSKOM ZEMLJIŠTU

Zakon o šumama iz 1983.¹³ određivao je da su šume i šumska zemljišta dobra od općeg interesa i da uživaju posebnu zaštitu i koriste se pod uvjetima i na način koji su propisani ovim zakonom. Šume i šumska zemljišta su specifično prirodno bogatstvo te s općekorisnim funkcijama šuma predstavljaju posebne prirodne i gospodarske uvjete rada. U pogledu imovinsko-pravnih odnosa propisivao je da se šume i šumska zemljišta u državnom vlasništvu ne mogu otudivati iz državnog vlasništva, osim u slučajevima predviđenim zakonom (arondacija, komasacija). Na šumama i šumskim zemljištima u državnom vlasništvu ne može se steći pravo vlasništva do-

sjelošću.¹⁴ Šume i šumska zemljišta u državnom vlasništvu, izuzev šuma i šumskih zemljišta kojima gospodari Poduzeće za šume, mogu se prenositi na drugu društvenu pravnu osobu bez naknade ili uz naknadu, ako se time ne mijenja namjena i način gospodarenja šumskog zemljišta. Poduzeće za šume, odnosno pravna osoba, imaju pravo na naknadu kojom se osigurava da njezini uvjeti rada ne budu pogoršani, u skladu s ovim zakonom.

Ovim zakonom nije bilo regulirano stjecanje vlasništva na šumama i šumskom zemljištu od strane stranih osoba, sve do izmjena i dopuna tog zakona iz 2002. godine.¹⁵ Tada je izmijenjen članak 1. Zakona o šumama na način da je dodan novi stavak kojim je propisano da strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na šumama i šumskom zemljištu, osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Ovo pitanje regulirano je i Zakonom o šumama iz 2005.¹⁶ Tim je zakonom propisano da se šume i šumska zemljišta u vlasništvu RH ne mogu otudivati iz vlasništva RH, osim u slučajevima predviđenim ovim zakonom. Strane pravne i fizičke osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na šumama i šumskom zemljištu, osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno. Međutim, sve do 2002. godine zapreke za stjecanje prava vlasništva stranih osoba na šumama i šumskom zemljištu nisu postojale.

4. POSEBNE PRETPOSTAVKE ZA STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA

Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima propisane su posebne pretpostavke za stjecanje prava vlasništva stranih osoba. Tako je određeno da u slučaju stjecanja prava vlasništva nasljeđivanjem traži se uzajamnost kao posebna pretpostavka stjecanja prava vlasništva na nekretninama. Strane fizičke i pravne osobe mogu pod pretpostavkom uzajamnosti stjecati vlasništvo nekretnina na području RH, ako suglasnost za to daje ministar nadležan za poslove pravosuđa RH. Ta je suglasnost upravni akt.¹⁷ ZV dalje određuje da ako je za stjecanje prava vlasništva nekretnine potrebna suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa RH, pravni posao kojemu je cilj stjecanje toga prava vlasništva ništetan je bez suglasnosti ministra. Suglasnost ministra treba zatražiti osoba koja namjerava steći vlasništvo određene nekretn-

11 Narodne novine 146/08., stupio na snagu 1. veljače 2009, osim odredaba članka 1. i 3. koje su stupile na snagu 17. svibnja 2009.

12 Narodne novine 39/2013., stupio na snagu 11. travnja 2013.

13 Narodne novine 54/83., pročišćeni tekst 52/90.

14 Odlukom Ustavnog suda RH broj U-I-374/1998 od 12. siječnja 2000. ukinuta je odredba članka 55. stavka 2. Zakona o šumama, kojom je bilo određeno da se na šumama i šumskom zemljištu u državnom vlasništvu ne može steći pravo vlasništva dosjelošću.

15 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o šumama, Narodne novine 13/2002., stupio na snagu 16. veljače 2002.

16 Narodne novine 140/05., stupio na snagu 5. prosinca 2005.

17 Članak 356. ZV-a.

nine ili osoba koja namjerava otuđiti tu nekretninu. Uz taj zahtjev treba priložiti ugovor koji predstavlja pravnu osnovu stjecanja vlasništva i to kupoprodajni ugovor, darovni ugovor, ugovor o uzdržavanju ili sl., u izvorniku ili ovjerovljenoj preslici, dokaz o vlasništvu otudivatelja nekretnine, uvjerenje (potvrdu) ureda državne uprave nadležnog za prostorno uređenje da se nekretnina nalazi u granicama građevinskog područja predviđenim urbanističkim planom, dokaz državljanstva stranog kupca i punomoći, ako zahtjev podnosi punomoćnik.¹⁸ Kada su podnesene sve ove isprave, tada ministar ispituje jesu li ispunjene pretpostavke za sklapanje ugovora, a te se pretpostavke odnose na to može li predmet ugovora biti objektom prava vlasništva te može li stranac na njemu steći pravo vlasništva. Naime, stranci ne mogu steći pravo vlasništva na nekretninama koje se nalaze na isključenom području, području zaštićenih dijelova prirode, šumi i šumskom zemljištu i poljoprivrednom zemljištu. Nakon što stranac ishodi suglasnost na ugovor o prodaji nekretnina strana osoba može ishoditi upis svoga prava vlasništva u zemljišnim knjigama.

5. PRETPOSTAVKE NA KOJE PAZI SUD KOD ODLUČIVANJA O STJECANJU PRAVA VLASNIŠTVA STRANE OSOBE

Strane osobe mogu kao i domaće osobe stjecati vlasništvo nekretnina, ako zadovoljavaju opće pretpostavke za stjecanje prava vlasništva. Kada se radi o pravnom poslu kao temelju stjecanja prava vlasništva, tada se to pravo ne može steći preko granice otudivateljeve ovlasti da raspolaže sa stvarju. Vlasništvo nekretnina stječe se zakonom predviđenim upisom stjecateljeva vlasništva u zemljišnoj knjizi na temelju valjano očitovane volje dotadašnjeg vlasnika, usmjerene na to da njegovo vlasništvo priđe na stjecatelja, ako zakonom nije određeno drukčije. Uz te opće pretpostavke za stjecanje vlasništva, strane osobe moraju ispuniti i već ovdje navedene posebne pretpostavke, s time da strane osobe državljani članica EU-a ne moraju ispunjavati te posebne pretpostavke kada je riječ o stjecanju prava vlasništva nekretnina, ali ne mogu stjecati nekretnine na izuzetom području. S obzirom na to da se više ne traži suglasnost ministra za stjecanje vlasništva na nekretninama za ove državljane članica EU-a, pri podnošenju prijedloga za upis zemljišnoknjižni sudovi bi trebali pripaziti na to radi li se o nekretninama na izuzetom području, odnosno radi li se o poljoprivrednom zemljištu, šumama ili šumskom zemljištu, odnosno

nekretninama na zaštićenom području. Zbog toga bi prilikom podnošenja takvih prijedloga predlagatelj upisa trebao pridonijeti ugovor o stjecanju vlasništva nekretnine, dokaz o državljanstvu, uvjerenje (potvrdu) o tome da se nekretnina nalazi u građevinskom području, dakle sve one isprave na koje je pazio do novele ZV-a nadležni ministar. U odnosu na strane osobe izvan kruga državljana EU-a, oni i dalje trebaju ispunjavati posebne pretpostavke za stjecanje vlasništva nekretnina, a to znači uzajamnost i suglasnost nadležnog ministra.

6. STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA DOSJELOŠĆU I OGRANIČENJA U STJECANJU TOG PRAVA

Kada je zakon odredio da će se vlasništvo steći ispunjenjem određenih pretpostavki koje nisu pravni posao, ni odluka suda ili drugoga tijela na temelju kojega se stječe vlasništvo, niti su nasljeđivanje, onaj kome se glede neke stvari ispune te pretpostavke stječe samim tim pravo vlasništva na njoj u trenutku ispunjenja tih pretpostavki. Kod stjecanja vlasništva dosjelošću pretpostavke za stjecanje prava vlasništva su određena kvaliteta posjeda i vrijeme posjedovanja stvari. To su opće pretpostavke koje mora ispunjavati osoba koja tvrdi da je u samostalnom posjedu nekretnina te da je protekom vremena određenog zakonom, ovisno o tome radi li se o kvalificiranom posjedu ili barem poštenom posjedu, stekla pravo vlasništva. Dakle, ta osoba stječe pravo vlasništva u trenutku ispunjenja zakonskih pretpostavki za to i to stjecanje ima deklaratorni karakter. Ta osoba može zahtijevati i upis svog stečenog prava u zemljišnu knjigu. Strana fizička ili pravna osoba, neovisno o tome radi li se o stranoj osobi državljaninu EU ili drugoj stranoj osobi, u pravilu ne može steći pravo vlasništva na izuzetim nekretninama (poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, zaštićeni dijelovi prirode). No, s obzirom na to da se vlasništvo nekretnine dosjelošću stječe u trenutku ispunjavanja zakonskih pretpostavki za to trebalo bi razmotriti, je li, s obzirom na vremensko važenje posebnih propisa o stjecanju vlasništva stranih osoba s obzirom na temelj stjecanja ta strana osoba mogla steći pravo vlasništva dosjelošću.

U pogledu poljoprivrednog zemljišta, uvodno je rečeno da u vremenu od 1991. do 1993. nije bilo zapreka za stjecanje vlasništva nekretnina stranih osoba, pa kada bi strana osoba do tog trenutka na temelju dosjelošti stekla pravo vlasništva nekretnina koje su u naravi poljoprivredno zemljište, smatramo da nema zapreke za stjecanje tog prava. To proizlazi i iz završnih odredbi o stjecanju stvarnih prava ZV-a koje određuju da se stjecanje,

¹⁸ Isprave koje je potrebno pridonijeti Ministarstvu pravosuđa radi odlučivanja o davanju suglasnosti ministra navedene su na internetskim stranicama Ministarstva pravosuđa.

promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava do stupanja na snagu ZV-a prosuđuju prema pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka.¹⁹ Prema tome, ako su u vrijeme važenja Zakona o poljoprivrednom zemljištu (od 1991. do 1993.), koji nije onemogućavao stjecanje vlasništva na temelju zakona ispunjene pretpostavke za stjecanje vlasništva dosjelošću, smatramo da bi i ta strana osoba trebala imati isti položaj kao i domaća osoba jer u to vrijeme stjecanja vlasništva nisu bile propisane zakonske pretpostavke koje priječe stjecanje tog prava. Isto možemo zaključiti i u odnosu na šume i šumska zemljišta, s obzirom na to da u odnosu na tu vrstu nekretnine u pojedinim razdobljima važenja tog zakona nisu bila propisana ograničenja za stjecanje prava vlasništva stranaca.

S obzirom na drukčije stvarnopravno uređenje u pogledu mogućnosti stjecanja prava vlasništva na poljoprivrednom zemljištu to bi značilo da strane osobe mogu na temelju zakona, odluke suda i nasljeđivanjem stjecati vlasništvo nekretnina, ako su ga stekle u razdoblju od 1. siječnja 2009. do 11. travnja 2013. Naime, u tom razdoblju Zakon o poljoprivrednom zemljištu propisivao je da strane fizičke i pravne osobe ne mogu pravnim poslom stjecati vlasništvo poljoprivrednog zemljišta, a ZV u tom razdoblju od donesenih izmjena koje su stupile na snagu 17. svibnja 2009. ograničenje u stjecanju prava vlasništva u odnosu na poljoprivredno zemljište i zakonom zaštićene dijelove prirode propisuje samo u odnosu na državljane članica EU-a, i to u onom dijelu kada se traže posebne pretpostavke i to suglasnost ministra pravosuđa na pravni posao koji je temelj stjecanja prava vlasništva te u primjeni posebnih zakona koji reguliraju stjecanje prava vlasništva stranih osoba. No ako su pretpostavke za stjecanje vlasništva na temelju zakona ispunjene za vrijeme važenja Zakona o poljoprivrednom zemljištu iz 2013. godine, tada niti jedna strana osoba ne bi mogla steći vlasništvo poljoprivrednog zemljišta jer taj zakon to izričito ne dopušta, osim u slučaju nasljeđivanja.

Kada se radi o šumama i šumskom zemljištu sve do 16. veljače 2002. nije bilo zakonom propisano ograničenje u stjecanju prava vlasništva stranih osoba, pa do stupanja na snagu tog zakona i te osobe mogle su steći pravo vlasništva tih nekretnina temeljem zakona i odlukom suda, a nasljeđivanjem na temelju uzajamnosti jer je tako uređeno ZV-om. No ovdje se postavlja pitanje daljnjeg postupanja u slučaju stjecanja prava vlasništva po bilo kojem pravnom temelju u odnosu na državljane članica EU-a. Naime, Sporazumom o sta-

bilizaciji i pridruživanju zaključenim između RH i članica EU-a u odnosu na šume i šumska zemljišta ne postoji ograničenje prava vlasništva i te nekretnine nisu naznačene kao izuzeta područja. Ovdje se radi o sukobu domaćeg zakona koji ne dopušta stjecanje vlasništva stranih osoba iz članica EU-a i međunarodnog ugovora koji ne sadrži takva ograničenja, već ograničava stjecanje vlasništva u odnosu na poljoprivredno zemljište i zaštićene dijelove prirode^{20 21}. Stoga u rješenju ovog problema međunarodni ugovor ima jaču pravnu snagu i iznad je zakona pa ne bi trebalo biti ograničenja u stjecanju prava vlasništva na šumama i šumskom zemljištu državljana članica EU-a, unatoč tome što posebni zakon to pravo onemogućava.

20 Iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju proizlazi u pogledu nekretnina sljedeće:

Članak 60. st. 3.

1. U pogledu transakcija na kapitalnom računu i financijskom računu bilance plaćanja nakon stupanja na snagu ovoga Sporazuma stranke će osigurati slobodno kretanje kapitala koji se odnosi na izravna ulaganja u društva koja su ustanovljena u skladu s pravom zemlje domaćina i ulaganja koja su obavljena u skladu s odredbama poglavlja II., glave V., kao i likvidaciju ili povrat tih ulaganja i bilo kakve dobiti koja iz njih proizlazi.

2. U pogledu transakcija na kapitalnom i financijskom računu bilance plaćanja od stupanja na snagu ovoga Sporazuma stranke će osigurati slobodno kretanje kapitala s obzirom na potraživanja koja se odnose na trgovačke transakcije ili pružanje usluga u kojima sudjeluje osoba koja ima prebivalište u jednoj od stranaka, te na financijske zajmove i kredite s rokom dospijega duljim od jedne godine.

Po stupanju na snagu ovoga Sporazuma Hrvatska će dopustiti državljanima država članica Europske unije stjecanje nekretnina u Hrvatskoj, uz potpunu i svrhovitu primjenu postojećih postupaka, osim za područja i pitanja navedena u Dodatku VII. U razdoblju od četiri godine od stupanja na snagu ovoga Sporazuma Hrvatska će postupno usklađivati svoje zakonodavstvo koje se odnosi na stjecanje nekretnina u Hrvatskoj kako bi državljanima članica Europske unije osigurala isti tretman kao i hrvatskim državljanima. Nakon isteka četvrtre godine od stupanja na snagu ovoga Sporazuma Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje ispitat će načine za proširivanje tih prava na područja i pitanja navedena u Dodatku VII.

DODATAK VII.

STJECANJE NEKRETNINA

Popis izuzetaka naveden u članku 60. stavak (2)

Izuzeta područja

- Poljoprivredno zemljište kao što je određeno u Zakonu o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine, br. 54/94, pročišćeni tekst, 48/95., 19/98. i 105/99.);

- Područja zaštićena Zakonom o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 30/94.).

21 O mogućnosti stjecanja prava vlasništva stranih fizičkih i pravnih osoba, pa i u odnosu na šume i šumsko zemljište, Ministarstvo pravosuđa dalo je svoje mišljenje 22. srpnja 2009., klasa:93201/09-01/430, urbr.514-14-0272-09-1 iz kojeg izdvajamo: Kako je Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju određeno da za šume i šumska zemljišta ne postoji ograničenje prava vlasništva, pri odlučivanju o pravu stjecanja prava vlasništva državljana članica Europske unije i pravnih osoba sa sjedištem u državama članicama Europske unije na šumama i šumskom zemljištu nema zapreka za stjecanje i upis tog prava po bilo kojoj osnovi, dakle i nasljeđivanjem i pravnim poslom. To stoga što u slučaju sukoba domicilnih zakona i međunarodnih ugovora (a Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ima status međunarodnog ugovora) treba primijeniti međunarodni ugovor.

19 Članak 388. stavak 2. ZV-a.

7. STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA NA TEMELJU OBITELJSKOG ZAKONA

Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine. Po svojoj pravnoj naravi ona je suvlasništvo odnosno vlasništvo obaju bračnih drugova u alikvotnim dijelovima, tj. udio svakog od njih je polovina te je to neoboriva zakonska predmnijeva. Kod stjecanja te imovine, u odnosu na izuzeto područje nekretnina, može se dogoditi da jedan bračni drug koji je u braku sa strancem, ugovorom o kupoprodaji nekretnine stečne temelj za upis prava vlasništva, a potom se i upiše u zemljišnim knjigama kao vlasnik nekretnina. Ako je ta nekretnina bračna stečevina, postavlja se pitanje može li strana osoba s uspjehom u parnici radi utvrđenja bračne stečevine tražiti da se utvrdi suvlasnikom te nekretnine koja u naravi predstavlja poljoprivredno zemljište ili šume i šumsko zemljište.

Već je navedeno da u određenim razdobljima važenja Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o šumama nisu postojala ograničenja u stjecanju vlasništva stranih osoba na temelju zakona. Zbog toga smatramo da u slučaju kada je nekretnina koja je predmet bračne stečevine stečena u vrijeme važenja tih posebnih zakona koja ne propisuju ograničenja u stjecanju vlasništva nekretnina po ovom pravnom temelju, da ta strana osoba može steći vlasništvo te nekretnine i da se to presudom u parničnom postupku može utvrditi, a o svim pretpostavkama za stjecanje prava vlasništva na tim nekretninama treba voditi računa parnični sud. Drugo je pitanje kada se radi o poljoprivrednom zemljištu i šumama i šumskom zemljištu, a u vrijeme stjecanja te bračne stečevine postojala su ograničenja u stjecanju prava vlasništva stranaca. Ovdje možemo poći od dva moguća rješenja:

1. da se toj stranoj osobi onemogućući u parničnom postupku stjecanje stvarnog prava, već da ima pravo na obveznopravni zahtjev od drugoga bračnog druga u vrijednosti suvlasničkog dijela nekretnine
2. da se postupi kao u slučaju kada strana osoba ne može steći takvu nekretninu nasljeđivanjem pa se prema propisima o izvlaštenju isplati naknada od strane RH koja bi u tom slučaju postala suvlasnik tog dijela nekretnine.

ZV-om²² je uređeno postupanje u slučaju kada stranoj osobi prestane vlasništvo na nekretnini koja se nalazi na području koje je zakonom proglašeno područjem na kojem strane osobe ne mogu imati

pravo vlasništva, osim ako je zakonom što drugo određeno. U toj situaciji kao i onda kada nekretnine strana osoba ne može steći nasljeđivanjem, te nekretnine postaju vlasništvo Republike Hrvatske koja je obveznik naknade prema propisima o izvlaštenju. I u odnosu na druge nekretnine koje strane osobe ne mogu steći nasljeđivanjem Republika Hrvatska bi postala vlasnik nekretnine koja bi trebala pripasti stranoj osobi, te i tada dolazi do njene obveze na plaćanje naknade za to zemljište prema propisima o izvlaštenju. Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade²³ propisuje da za nekretnine za koje je stranoj osobi prestalo pravo vlasništva na temelju članka 358. stavka 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, kao i nekretnine koje strana osoba ne može steći nasljeđivanjem na temelju članka 358. stavka 3. toga Zakona, naknada se po zahtjevu strane osobe određuje u postupku i na način propisan ovim Zakonom. Obveznik isplate naknade je Republika Hrvatska. Strana osoba ostvaruje pravo na naknadu na temelju pravomoćnog rješenja kojim joj je prestalo pravo vlasništva odnosno pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju kojim joj je utvrđeno pravo na naknadu.

S obzirom na to da je zakonodavac propisao način postupanja prilikom stjecanja vlasništva stranih osoba na nekretninama koje su na isključenom području te nekretninama za koje je propisano da se ne može steći vlasništvo nasljeđivanjem, smatramo da se ne bi na ovakav način trebalo postupati i pri stjecanju vlasništva nekretnina koje su bračna stečevina jer zakon ne propisuje takvo postupanje u ovim slučajevima. Zbog toga, u slučaju kada je posebnim zakonom kao što je npr. Zakon o poljoprivrednom zemljištu ili Zakon o šumama, izričito propisano da strane osobe ne mogu steći pravo vlasništva na tim nekretninama, u slučaju kada je ta nekretnina predmet bračne stečevine, tada strana osoba ne bi mogla steći pravo vlasništva, ali imala bi pravo na obveznopravni zahtjev prema drugom bračnom drugu. Izuzetak bi bio onda kada zakon ne zabranjuje stjecanje vlasništva tih nekretnina temeljem zakona, a to je bilo u naprijed naznačenim razdobljima kod Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o šumama, kada nije bilo ograničenja u stjecanju prava vlasništva stranih osoba na temelju zakona pa u takvim slučajevima ne bi ni bilo ograničenja u stjecanju prava vlasništva temeljem zakona niti u slučaju utvrđenja bračne stečevine. No ta strana osoba trebala bi ishoditi suglasnost ministra pravosuđa za stjecanje prava vlasništava jer se radi o posebnoj pretpostavci za stjecanje prava vlasništva stranih osoba, koja uza zadovoljavanje općih pretpostavki čini temelj za stjecanje prava vlasništva.

²² Članak 358. i članak 358. b. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

²³ Narodne novine br.74/2014. , vidjeti članak 57.

8. STJECANJE VLASNIŠTVA STRANIH OSOBA NA POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU NASLJEĐIVANJEM

Pravila o pravu nasljeđivanja stranih osoba bila su propisana Zakonom o nasljeđivanju²⁴ na način da su strani državljani prema tom zakonu imali, pod uvjetima primjene načela reciprociteta, ista nasljedna prava kao i domaći državljani. U pogledu ograničenja stjecanja poljoprivrednog zemljišta bilo je propisano samo to da strani državljanin ne može na temelju nasljedstva imati više poljoprivrednog zemljišta nego što to može imati domaći državljanin. Dakle, tim zakonom nije bilo onemogućeno stjecanje vlasništva stranih osoba na poljoprivrednom zemljištu, već su ograničenja postojala u zemljišnom maksimumu.

Važeći Zakon o nasljeđivanju²⁵ propisuje da su stranci, pod pretpostavkom uzajamnosti, u nasljeđivanju ravnopravni s državljanima Republike Hrvatske. Uzajamnost se predmnijeva dok se suprotno ne utvrdi na zahtjev osobe koja u tome ima pravni interes.

Kada se radi o poljoprivrednom zemljištu, važeći Zakon o poljoprivrednom zemljištu²⁶ određuje da strane pravne i fizičke osobe mogu stjecati pravo vlasništva na poljoprivrednom zemljištu nasljeđivanjem.

Uspoređujući ovaj zakon s izmijenjenim Zakonom o poljoprivrednom zemljištu iz 1993. možemo zaključiti da tadašnji zakon nije omogućavao stjecanje prava vlasništva stranaca na poljoprivrednom zemljištu ni po kojem pravnom osnovu pa niti nasljeđivanjem. Zakon o poljoprivrednom zemljištu iz 2008. onemogućavao je stjecanje prava vlasništva na poljoprivrednom zemljištu na temelju pravnog posla, pa se dakle za vrijeme važenja tog zakona moglo stjecati vlasništvo nasljeđivanjem.

U ocjeni mogućnosti stjecanja prava vlasništva stranih osoba na poljoprivrednom zemljištu smatramo da treba primjenjivati onaj Zakon o poljoprivrednom zemljištu koji je bio na snazi u vrijeme otvaranja nasljedstva. Naime, nasljedno se pravo stječe u trenutku ostaviteljeve smrti pa prema tome

24 Zakon o nasljeđivanju, SL SFRJ br. 42/65., 44/65., 47/65., NN 47/78.).

25 Zakon o nasljeđivanju, NN br. 48/2003.

26 Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN 39/2013

u tom trenutku nasljednik postaje vlasnik ostavinske imovine, pa bi stoga trebalo ocjenjivati mogućnost stjecanja prava vlasništva na poljoprivrednom zemljištu prema odredbama tog posebnog zakona koji je vrijedio u trenutku otvaranja nasljedstva jer se smrću osobe otvara njezino nasljedstvo.

Kada se postavlja pitanje uzajamnosti u stjecanju nasljednog prava strane osobe na takvom zemljištu, tada važeći Zakon o poljoprivrednom zemljištu koji to pravo daje, ništa ne propisuje o toj uzajamnosti. Međutim, s obzirom na to da opći propisi Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima²⁷ u tom pogledu propisuju kako je potrebna uzajamnost kod nasljeđivanja, a to propisuje i Zakon o nasljeđivanju²⁸, smatramo da je ipak kod nasljeđivanja stranih osoba na poljoprivrednom zemljištu potrebna uzajamnost.

9. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da posebni zakoni, koji uređuju pitanje stjecanja prava vlasništva stranih fizičkih i pravnih osoba u pojedinim razdobljima svog važenja, drugačije propisuju ograničenja u stjecanju tog prava, a stjecanje vlasništva temeljem zakona i nasljeđivanjem bilo bi moguće u odnosu na poljoprivredno zemljište u razdoblju od 24. srpnja 1991. do 6. rujna 1993., te od 1. siječnja 2009. do 10. travnja 2013., kao i nasljeđivanjem dalje od 11. travnja 2013., te u odnosu na šume i šumsko zemljište u razdoblju od stupanja na snagu Zakona o šumama (Narodne novine br. 54783) do 15. veljače 2002. No kada se radi o šumama i šumskom zemljištu tada, u odnosu na stjecanje prava vlasništva stranih osoba državljana članice Europske unije, valja voditi računa o primjeni međunarodnog ugovora i to Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u kojem nije navedeno da u izuzeta područja spadaju šume i šumsko zemljište.

Propisi:

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

Zakon o poljoprivrednom zemljištu

Zakon o šumama

Zakon o nasljeđivanju

27 Vidi odredbu članka 356. St. 1. ZV

28 Vidi članak 2. St.2. ZN

Izvansudsko namirenje prodajom založenih poslovnih udjela

Potaknuti jednim aktualnim postupkom izvansudskog namirenja, u kojem založni vjerovnik pred javnim bilježnikom prodaje založene poslovne udjele, u ovom članku obrađujemo pravila iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima o izvansudskom namirenju založnih vjerovnika. Ta pravila nerijetko se različito tumače, ali nažalost, i pogrešno primjenjuju. Ovdje se iznosi model postupanja založnog vjerovnika i javnog bilježnika u postupku izvansudskog namirenja koji je potvrđen kao ispravan i zakonit rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, br. 75 Gžovr-7483/13, od 20. svibnja 2014. Govori se o stadijima postupka izvansudskog namirenja uz navođenje zakonskih rješenja u stranim pravima koja su poredbena hrvatskom pravnom sustavu, a u kojima se detaljnije uređuje izvansudsko namirenje založnih vjerovnika. Pretpostavke izvansudskog namirenja svode se u pravilu na sporazum stranaka, ali urednost postupka ovisi o pravnoj tradiciji i o praksi koja je u hrvatskom pravnom sustavu tek u začetku.

Ivan Jurić

Javnobilježnički
prisjednik u
uredu javnog
bilježnika
Marijana Jurića

Ključne riječi: izvansudsko namirenje, poslovni udjel, javni bilježnik

1. UVOD

Nakon 20 godina¹ postojanja javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj sklopljen je i solemniziran razmjerno mali broj sporazuma kojima se osiguravaju novčane tražbine založnih vjerovnika zalaganjem poslovnih udjela založnih dužnika (dalje u tekstu: Sporazum ili Sporazumi)². U tih 20 godina javni bilježnici nisu proveli nijedan postupak izvansudskog namirenja prodajom založenih poslovnih udjela³, i to je već dovoljan razlog da se ovoj temi obrati pozornost. Sporazumi o kojima se

ovdje govori solemniziraju se kada se ugovaraju osiguranja financiranja velikih investicijskih projekata. Analiziranjem sporazuma koji su solemnizirani unutar jednoga javnobilježničkog ureda lako je bilo identificirati one kapitalne sporazume⁴ koji sadržavaju klauzulu o izvansudskom namirenju založnih vjerovnika prodajom založenih poslovnih udjela. Kada sam unutar toga javnobilježničkog

1 Dana 14. studenog 2014. Hrvatska javnobilježnička komora je obilježila 20 godina postojanja javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj.

2 Zaključak je izveden na osnovi pregledanih sporazuma o zalaganju poslovnih udjela koji su solemnizirani u uredu javnog bilježnika Marijana Jurića, Zagreb, Savska 56.

3 Ne samo da javni bilježnici u Republici Hrvatskoj nisu proveli nijedan izvansudski postupak namirenja založnog vjerovnika prodajom založenih poslovnih udjela, već unutar javnobilježničke službe postoje različita gledišta o tome jesu li javni bilježnici uopće nadležni izvansudski prodavati založene poslovne udjele.

4 Pregledani su sporazumi koji prema visini osigurane tražbine ili vrijednosti založenog poslovnog udjela prelaze 37 400 000,00 kn kao granicu po kojoj se određuje maksimalna javnobilježnička nagrada, sukladno članku 12. Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (NN 97/01.). Budući da autora članka obvezuje dužnost čuvanja javnobilježničke tajne, čl. 37. Zakona o javnom bilježništvu, za potrebe ovog članka može se navesti tek da su svi pregledani sporazumi o zalaganju poslovnih udjela sklopljeni u zadnjih 15 godina i to između banaka kao založnih vjerovnika i založnih dužnika kao članova projektnih društava s ciljem financiranja projekata cestogradnje, projekata izgradnje vjetroelektrana, projekata izgradnje trgovačkih centara, projekata izgradnje hotela i hotelskih naselja i sličnih investicijskih projekata velikih razmjera. Ovdje se govori o sporazumima koji nisu brojni, ali koji ravnopravno s ostalim instrumentima osiguranjima, koji su sklapani, osiguravaju tražbine založnih vjerovnika u iznosu većem od dvije milijarde eura.

ureda analizirao sadržaj mnogobrojnih solemniziranih sporazuma o zalaganju pokretnina, moglo se uočiti da većina takvih sporazuma također sadržava klauzulu o izvansudskom namirenju vjerovnika prodajom založene pokretnine. Stoga se može reći da je danas teško zamisliti sporazum kojim se osigurava financiranje nekog značajnijeg projekta, a da taj sporazum u sebi ne sadržava ovlasti založnog vjerovnika da se namiri izvansudskim putem prodajom založenoga poslovnog udjela. Takve ugovorne odredbe unose se u sporazume na inzistiranje vjerovnika (u pravilu banaka) jer tada založni vjerovnici mogu računati da će postupak namirenja biti proveden učinkovito i bez potrebe vođenja sudskog postupka. Postavlja se pitanje zašto onda u Republici Hrvatskoj nema nijednog primjera uspješno okončane izvansudske prodaje založenih poslovnih udjela?

U okviru svoje službene dužnosti imao sam priliku aktivno sudjelovati u jednom takvom postupku izvansudskog namirenja u kojem je založni vjerovnik zatražio od javnog bilježnika da proda založene poslovne udjele založnog dužnika radi namirenja osigurane novčane tražbine⁵. Taj postupak će biti iznesen u ovom članku kako bi založni vjerovnici na poslovnim udjelima imali pred sobom jasnu sliku o tome kako i pred kojim tijelom se vodi postupak izvansudskog namirenja. Cilj ovog članka nije sveobuhvatna analiza stvarnopravnih sredstava osiguranja, čak ni izvansudskog (komisornog) namirenja založnih vjerovnika, već u prvom redu izložiti zakoniti model postupanja sudionika u izvansudskom postupku namirenja koji je o nedavna potvrđen i pravomoćnom sudskom odlukom.

2. ZAKONSKE PRETPOSTAVKE ZA IZVANSUDSKO NAMIRENJE ZALOŽNIH VJEROVNIKA PRODAJOM ZALOŽENIH POSLOVNIH UDJELA

Članak 337. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN br. 143/12., dalje u tekstu: ZV) jedini je propis koji sadrži pretpostavke za izvansudsko namirenje založnih vjerovnika iz založenih pokretnih stvari ili prava⁶, pa je taj propis primjenjiv

5 Postupak pred javnim bilježnikom još nije okončan, ali je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, broj 75 Gžovr-7483/13 od 20. svibnja 2014., potvrđeno da u izvansudskom postupku namirivanja založnog vjerovnika iz založenog poslovnog udjela sud uopće ne sudjeluje niti se prisilno primjenjuje Ovršni zakon. Detaljnije o navedenom postupku i pravomoćnoj odluci suda bit će izneseno u nastavku članka.

6 O određenju poslovnog udjela kao ukupnosti prava i obveza člana društva s ograničenom odgovornošću vidjeti u: Barbić, J., Pravo društava, knjiga druga Društva kapitala, svezak II., peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2010., str. 78.

i na poslovne udjele.⁷ Založni vjerovnik može se namirivati izvansudskim putem iz založenoga poslovnog udjela, ako su stranke sporazuma takav način namirenja ugovorile u trenutku osnivanja založnoga prava ili ako je naknadno založni dužnik na to izričito pristao u pisanom obliku.⁸ Kada je sklopljen sporazum radi osiguranja tražbine koja proizlazi iz trgovačkog ugovora, tada nije potrebna suglasnost stranaka o izvansudskom namirivanju iz vrijednosti založenih poslovnih udjela u sporazumu jer se ona pretpostavlja temeljem članka 337. stavak 3. ZV-a. Međutim, ugovorne strane u trgovačkom ugovoru mogu isključiti pravo založnog vjerovnika da izvansudski prodaje založene poslovne udjele. Kada nisu ispunjene navedene pretpostavke za izvansudsko namirivanje ili je takvo namirenje isključeno sporazumom stranaka, založni vjerovnici se mogu namirivati samo u ovršnom postupku pred sudom koji je propisan člancima 133. – 168. OZ-a. U praksi to znači da čak i sporazumi koji nemaju izričito ugovorenu klauzulu o izvansudskom namirenju založnog vjerovnika, a radi se o trgovačkim ugovorima i stranke takvo namirenje nisu ugovorom isključile, potpadaju pod režim izvansudskog namirenja.

Ovršni zakon (NN 93/14., dalje u tekstu: OZ) ne sadrži niti jednu odredbu o izvansudskom namirenju založnih vjerovnika prodajom pokretnina ili poslovnih udjela. U pogledu pravnih pretpostavki i posljedica provedbe postupka osiguranja, OZ u članku 21. zapravo upućuje da se na izvansudsko namirenje primjenjuju pravila ZV-a⁹. Čak i kada

7 Članak 337. ZV-a, stavci 1. – 4. propisuju sljedeće:

„(1) Svoje pravo na namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti zaloga ovlašten je založni vjerovnik ostvarivati izvansudskim putem, ako je predmet založnoga prava pokretna stvar ili pravo koje se ne smatra nekretninom, a založni je dužnik u trenutku osnivanja založnoga prava ili naknadno izričito u pisanom obliku dopustio takvo namirivanje.

(2) Ako je pokretna stvar ili pravo koje se ne smatra nekretninom dano u zalog za osiguranje tražbine iz trgovačkoga posla, založni je vjerovnik ovlašten izvansudskim putem ostvarivati svoje pravo na namirenje te tražbine iz vrijednosti zaloga, ako založni dužnik nije takvo namirivanje izričito isključio u trenutku osnivanja zaloga.

(3) Kad je založni vjerovnik ovlašten ostvarivati svoje pravo na namirenje izvansudskim putem, ovlašten ga je ostvarivati putem javne dražbe (javnoga nadmetanja), a na neki drugi način jedino ako ima na temelju pravnoga posla ili zakona pravo da ga ostvaruje na taj način ili je to u danim okolnostima jedini mogući način za ostvarenje prava na namirenje.

(4) Ako je založnom vjerovniku, koji je ovlašten ostvarivati svoje pravo na namirenje izvansudskim putem, založena takva pokretna stvar ili pravo koje ima burzovnu ili tržišnu cijenu, on je ovlašten radi namirenja prodati zalog za tu cijenu iz slobodne ruke, a putem osobe koja je javno ovlaštena za prodaju na burzi, odnosno za javne prodaje takvih stvari i prava.“

8 Također, o tome da je izvansudsko namirenje moguće primjenom pravila stvarnog prava, ali i posebnog pravila iz članka 495./2. Zakona o tržištu kapitala, kada su predmet zaloga dionice, navodi i Mihelčić, G., u članku Namirenje s naslova založnog prava na dionici, objavljenom u časopisu Javni bilježnik broj 36/2012.

9 Članak 21. stavak 2. OZ-a propisuje sljedeće:

„Na materijalnopravne pretpostavke i posljedice provedbe ovršnog

članak 308. OZ-a upućuje da se na javnobilježničko osiguranje na odgovarajući način primjenjuju odredbe 300. – 306. OZ-a, osim članka 305. stavak 1. OZ-a, tada OZ zapravo propisuje da se na postupak zasnivanja javnobilježničkog osiguranja primjenjuju pravila o zasnivanju sudskog osiguranja. Stoga se člankom 308. OZ-a normira samo postupak zasnivanja osiguranja i bilo bi pogrešno zaključiti da se i na izvansudsko namirenje, koje potpada u stadij provedbe postupka osiguranja, primjenjuju pravila OZ-a o sudskom namirenju ili pravila o ovrsi. OZ i ZV u pogledu izvansudskog namirenja nisu u koliziji jer je materija izvansudskog namirenja isključivo u području ZV-a.¹⁰ Prema uvodno iznesenim rezultatima analize sporazuma koju sam proveo, poslovni udjeli se u pravilu zalažu u korist banaka radi osiguravanja novčanih tražbina koje proizlaze iz njihovih trgovačkih ugovora.¹¹ Značaj i potencijalni učinci trgovačkih ugovora o zalaganju poslovnih udjela nalažu potrebu da stranke, pa i javni bilježnici, razumiju obveze koje preuzimaju nakon sklapanja takvog ugovora jer se o postupku naplate osigurane tražbine iz takvog ugovora, naravno izvan članka 337. ZV-a, ne propisuje ništa.

3. PRAKSA IZVANSUDSKOG NAMIRENJA PRODAJOM ZALOŽENIH POSLOVNIH UDJELA

Iako još od vremena Austro-Ugarske baštino pojam izvansudskoga ili komisornog namirenja založnih vjerovnika, još nemamo konkretnih primjera izvansudskih postupaka prodaje založenih poslovnih udjela koji su uspješno provedeni. Razlog tomu treba potražiti u okolnostima razvoja hrvatskoga pravnog sustava, tj. u činjenici da je naše pravo društava i trgovačko pravo kao i naše društvo u cijelosti u zadnjih 20 godina prošlo, i još uvijek prolazi, preobrazbu iz samoupravnoga socijalističkog sustava u tržišno orijentirani gospodarski sustav. Takvom zaokretu trebalo je prilagoditi i pravne propise kako bi se potaknulo poduzetništvo i stvorili

uvjeti za nesmetan priljev investicija. Od početnog nastojanja da se mladoj državi i njenim poduzetnicima ponude svi oblici pravnog ustrojavanja trgovačkih društava, pa i gotovo nametnutoga kreiranja tržišta kapitala, tek odnedavna profiliraju se oni oblici trgovačkih društava koji su najprikladniji za poslovanje. Posljedica toga je da fleksibilnija društva s ograničenom odgovornošću prevladavaju, a dionička društva ostaju rezervirana za najveća državna ili poludržavna poduzeća.

Paralelno s razvojem društvene i individualne svijesti o najprikladnijem obliku pravnog ustrojavanja trgovačkog društva za određeni poduzetnički pothvat otvarale su se i mogućnosti da društva s ograničenom odgovornošću s nominalno niskim temeljnim kapitalima i jednostavnom vlasničkom strukturom postanu nositelji velikih projekata domaćih i stranih investitora. Takvi investicijski projekti su dugoročni pa, primjerice, plan otplate kredita za izgradnju jedne dionice autoceste koja je financirana sindiciranim kreditom banaka iznosi više od 20 godina.¹² Ako se takvi dugoročni megaprojekti osiguravaju zalaganjem poslovnih udjela u projektnom hrvatskom društvu s ograničenom odgovornošću, jasno je zašto u praksi nema izvansudskih postupaka o kojima je ovdje riječ. Vjerovnici društva s ograničenom odgovornošću, u kojem su istodobno stekli zalog na poslovnim udjelima, najprije će iscrpiti sve mogućnosti da njihov dugoročni projekt opstane. Tek kada i ako propadnu svi pokušaji refinanciranja projekta zasnivanjem novih osiguranja radi spašavanja projekta, može doći do aktiviranja sredstava osiguranja i eventualnog pokretanja postupka izvansudskog namirenja založnog vjerovnika prodajom založenih poslovnih udjela.

Trenutno je primjetno određeno oklijevanje banaka, ali i javnih bilježnika da se upuste u izvansudsko namirenje prodajom založenih poslovnih udjela. Što više kapitalnih kreditnih plasmana banaka bude u bliskoj budućnosti dospjevalo na naplatu i banke se budu opredjeljivale da naplatu ostvare u ugovorenim postupcima izvansudskog namirenja, praksa će biti bogatija. Zasad je način provedbe izvansudskog namirenja prodajom založenih poslovnih udjela još uvijek pravno pitanje koje se čini jasno sve dok se s njim ne suočimo u praksi. Neovisno o scenariju razvoja ovog pravnog modela namirivanja založnog vjerovnika, važno je sada osnažiti spoznaju da postupak izvansudskog namirivanja postoji u našem pravnom sustavu i da je on sukladno pravilima ZV-a sasvim oslobođen

postupka i postupka osiguranja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju stvarna prava, odnosno obvezni odnosi."

¹⁰ Ovdje treba ukazati i na pravilo o tzv. *datio in solutum* iz članka 167. Zakona o obveznim odnosima (NN 125/11., dalje: ZOO) koje također predstavlja oblik komisornog namirenja i na odgovarajuću bilješku o tome u: Gavella N. Zakon o obveznim odnosima, *Stvarno pravo II.*, str. 513, bilješka 143., NN 53/05. i 41/08., o čemu podrobnije piše i Mihelčić G. u svom članku *Komisorno ostvarenje ovlasti na namirenje založnih vjerovnika iz vrijednosti pokretnina*, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka (1991.) v. 31., br. 1., Suppl 203.-2014.

¹¹ Članak 14. stavak 2. ZOO-a propisuje sljedeće: „Trgovački ugovori, prema ovom Zakonu, jesu ugovori što ih sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti.“

¹² Svi ugovori o osiguranju povrata konkretnoga sindiciranog kredita solemnizirani su u uredu javnog bilježnika iz cit. bilj. 2., ali zbog obveze čuvanja javnobilježničke tajne iz članka 37. Zakona o javnom bilježništvu ne navode se pojedinosti ugovora.

utjecaja suda i prisilnih postupovnih normi OZ-a, zbog čega se i naziva izvansudskim.

3.1. Konkretni primjer postupka izvansudskog namirenja založnog vjerovnika

U godini 2006. sklopljen je i pred javnim bilježnikom¹³ solemniziran sporazum kojim su založni dužnici založili u korist založnog vjerovnika svoje poslovne udjele u nekoliko trgovačkih društava (radi jednostavnosti iznošenja primjera sva društva u kojima su založeni poslovni udjeli nazivat ću: društva ili pojedinačno društva 1., 2. i 3.). U sporazumu je ugovoreno pravo založnog vjerovnika da po dospijeću osigurane novčane tražbine izabere želi li na poslovnim udjelima provesti neposrednu ovrhu ili založene poslovne udjele izvansudski prodati¹⁴. Sporazum je postao ovršan 2010. g. kada je javni bilježnik, koji je solemnizirao sporazum, izdao klauzulu ovršnosti. Temeljem takvoga ovršnog sporazuma i članka 337. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, založni vjerovnik je u 2013. g. zatražio od javnog bilježnika¹⁵ provedbu javne dražbe radi izvansudske prodaje založenih poslovnih udjela u društvima.

Javni bilježnik je, postupajući prema zahtjevu založnog vjerovnika, sastavio oglas u kojem su, uz odgovarajuću primjenu članaka 148. i 149. OZ-a u vezi s člancima 97. – 110. OZ-a, utvrđeni poslovni udjeli koji će se prodati na javnoj dražbi, mjesto i vrijeme održavanja javne dražbe, uvjeti sudjelovanja na javnoj dražbi i postupak javne dražbe. Takav oglas je objavljen u dnevnim novinama dostupnim u cijeloj Republici Hrvatskoj, 15 dana prije dana održavanja javne dražbe. Ovdje ističem da su pravila javne dražbe određena po uzoru na pravila OZ-a o prodaji nekretnina u ovršnom postupku s određenim elementima postupka unovčenja nekretnine koja je fiducijarno prenesena u vlasništvo predlagatelju osiguranja. O primljenom prijedlogu založnog vjerovnika i održavanju javne dražbe javni bilježnik je dopisom upućenim preporučenom poštom obavijestio založne dužnike i prije dražbe dao svim založnim dužnicima na uvid

¹³ Ne pred javnim bilježnikom iz cit. bilj. 2.

¹⁴ Zbog obveze čuvanja javnobilježničke tajne iz članka 37. Zakona o javnom bilježništvu, klauzula kojom je ugovoreno pravo založnog vjerovnika da izvansudski proda založene poslovne udjele u društvima iznosi se bez navođenja stranaka, a glasi približno ovako:

„Dužnik i založni dužnik, društvo x d.o.o. i založni dužnici – društva izričito dopuštaju i ovlašćuju vjerovnika i založnog vjerovnika da na temelju ovog sporazuma može po slobodnom izboru provesti neposrednu i prisilnu ovrhu na založenim poslovnim udjelima ili izvršiti prodaju izvansudskim putem neposrednom pogodbom u kom smislu se ova odredba ima smatrati kao nalog dužnika i založnog dužnika, društva x d.o.o. i društava, vjerovniku i založnom vjerovniku za prodaju putem ovlaštene osobe za javnu prodaju, a sve to radi naplate osigurane tražbine iz članka 1. ovog sporazuma, nakon njenog dospijea.“

¹⁵ Javni bilježnik iz cit. bilj. 2.

sve isprave na kojima je založni vjerovnik temeljio svoj prijedlog za izvansudsko namirenje. Procjenu vrijednosti poslovnih udjela sastavio je ovlaštenu sudski vještak. Procijenjena tržišna vrijednost založenih poslovnih udjela, u trenutku kada je javni bilježnik primio prijedlog za prodaju, bila je znatno niža od njihove nominalne vrijednosti.

Na dan održavanja dražbe, u rujnu 2013., prvostupanjski Općinski građanski sud u Zagrebu donio je rješenje pod brojem Ovr-2407/13-2 kojim je, prema prijedlogu založnih dužnika za odgodu ovrhe zasnovanim na članku 252.g, stavak 5. OZ-a, odgodio ovrhu do pravomoćnog okončanja parničnog postupka koji se vodi pred Trgovačkim sudom u Zagrebu radi utvrđenja da sporazum nema snagu ovršne isprave. Obrazloženje navedenog rješenja o odgodu ovrhe, a zapravo rješenja o odgodu izvansudskog namirenja pred javnim bilježnikom, glasilo je ovako:

„Po čl. 61. Ovršnog zakona (NN 67/08.) na prijedlog ovršenika sud može, ako ovršenik učini vjerojatnim da bi provedbom ovrhe trpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu ili ako učini vjerojatnim da je to potrebno da bi se spriječilo nasilje u potpunosti ili djelomice, odgoditi ovrhu uz uvjete određene u točkama 1. - 8. istog članka. U konkretnom slučaju sud smatra da su ovršenici učinili vjerojatnim da bi provedbom ove ovrhe trpjeli teško nadoknadivu štetu, jer točni su navodi ovršenika da bi se stekla mogućnost da ovrhovoditelj stekne poslovne udjele ovršenika, a vodi se parnični postupak protiv ovdje ovrhovoditelja radi naknade štete u kojem su između ostalog tužitelji i društva, te potražuju novčani iznos od 998 000 000,00 kn, a koji iznos bi bio teško naplativ u slučaju otuđenja poslovnih udjela. Osim toga, ovršenici su dokazali i uvjet iz čl. 61. st. 1. točka 4. Ovršnog zakona, odnosno podnesena je tužba za stavljanje izvan snage javnobilježničke isprave na temelju koje je dopuštena ovrha, a uz to ovršenici su podnijeli i žalbu nakon proteka roka... Stoga je odlučeno kao u izreci uz primjenu odredbe čl. 252.g, st. 5. Ovršnog zakona.“

Javni bilježnik je odmah odgodio javnu dražbu, a uplaćene jamčevine prijavljenih sudionika javne dražbe vraćene su svim prijavljenim potencijalnim kupcima. Na taj način postupak izvansudskog namirenja pred javnim bilježnikom je zapravo odgoden odlukom suda o odgodu ovrhe kao da se radi o sudskom ovršnom postupku. Navedeno rješenje prvostupanjskog suda iz 2013. godinu dana kasnije po žalbi založnog vjerovnika preinačeno je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, broj 75 Gžovr-7483/13 od 20. svibnja 2014., tako da je odbijen prijedlog ovršenika za odgodu ovrhe, uz eksplicitno obrazloženje da se u konkretnom jav-

nobilježničkom postupku radi o izvansudskom namirenju kojeg temeljem članka 337.

ZV-a i sporazuma ovlašteno provodi javni bilježnik putem javne dražbe i da u tom izvansudskom postupku prvostupanjski sud uopće ne smije postupati niti donositi odluke zasnovane na OZ-u. Obrazloženje rješenja Županijskog suda u Zagrebu, broj 75 Gžovr-7483/13 od 20. svibnja 2014., glasi ovako:

"Iz stanja spisa proizlazi da je javni bilježnik¹⁶ oglasio prvu javnu dražbu radi prodaje poslovnih udjela u postupku izvansudskog namirenja. Izvansudsko namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti zaloga provodi se temeljem čl. 337. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima jer o tome postoji izričito pisano dopuštenje založnih dužnika u čl. 9. sporazuma što u samom prijedlogu ne spore niti ovršenici. Sukladno čl. 337. st. 3. ZV-a izvansudsko namirenje ostvaruje se putem javne dražbe. Osnovano žalitelj ističe da u takvom postupku izvansudskog namirenja po čl. 337. ZV-a nema mjesta "odgodi ovrhe" niti bilo kakvom drugom postupanju prvostupanjskog suda prema odredbama Ovršnog zakona, jer se ne radi o namirenju koje potpada pod regulaciju Ovršnog zakona, već namirenju založnog vjerovnika izvansudskim putem koje je regulirano posebnim zakonom, pa u konkretnom slučaju ne egzistira postupak iz čl. 1. OZ-a na koji bi se taj zakon mogao primijeniti. Kako dakle ne egzistira postupak koji bi potpadao pod regulaciju Ovršnog zakona, to je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je usvojio prijedlog ovršenika za odgodu ovrhe."

Iz citiranog rješenja drugostupanjskog suda nesporo proizlazi da je izvansudsko namirenje prodajom poslovnih udjela pred javnim bilježnikom autonoman postupak u koji sud ne smije intervenirati. Sud ne smije taj postupak odgoditi¹⁷, niti uvjetovati bilo kakvim ispunjenjem dodatnih pretpostavki jer se ne radi o delegiranoj, već izvornoj nadležnosti javnog bilježnika koja je zasnovana na ovršnom sporazumu stranaka i članku 337. ZV-a. U času pisanja ovog članka izloženi postupak izvansudskog namirenja prodajom poslovnih udjela u društvima još uvijek nije okončan, ali način na koji je postupak vođen pred javnim bilježnikom sada je potvrđen citiranom pravomoćnom odlukom suda.

¹⁶ Javni bilježnik iz cit. bilj. 2.

¹⁷ Sudska odgoda izvansudskog postupka namirenja samo teoretski bi bila moguća u ekstremnim slučajevima kada je neophodno da sud spriječi nasilje, zaštiti pravni poredak, spriječi kriminalno postupanje ili zloupotrebe ovršne isprave od strane založnog vjerovnika, ali uvijek u okviru članka 65. OZ-a.

Ako je klauzula o izvansudskom namirenju izvršena, kao u iznesenom primjeru, postupak izvansudskog namirenja se i dalje može uspješno i zakonito provesti. Međutim, prikazani postupak izražava karakternu crtu naše pravne tradicije zasnovanu na nedodirljivosti propisanog postupka (u prvom redu, parničnog, kaznenog ili ovršnog), pa ako takvog propisanog postupka nema onda se, naravno pogrešno, uzima da postupak pred javnim bilježnikom nije niti dopušten¹⁸.

4. NADLEŽNOST JAVNOG BILJEŽNIKA

Javni bilježnik je, prema članku 2. Zakona o javnom bilježništvu (NN 16/07., dalje u tekstu: ZJB), određen kao osoba koja javnobilježničku službu obavlja samostalno, neovisno i kao osoba od javnog povjerenja. To javno povjerenje koje utjelovljuje u sebi javnobilježnička služba u cijelosti i svaki javni bilježnik pojedinačno bitna je značajka zbog koje je, prema članku 337. ZV-a, javni bilježnik ovlašten po prijedlogu založnog vjerovnika provesti postupak izvansudskog namirenja. Vidjet će se u kasnije iznesenim obrazloženjima austrijskih i njemačkih propisa da je tamo čak proširen krug osoba koje mogu provoditi izvansudske postupke na tzv. poduzetnike s javnim ovlastima. Stoga je bitno naglasiti da u postupku izvansudskog namirenja javni bilježnik nastupa kao osoba s javnim ovlastima koje ima prema zakonu. Upravo zbog toga bi se sudovi trebali suzdržati od nezakonitih intervencija u izvansudski postupak namirenja koji provodi javni bilježnik kao što se to već dogodilo u iznesenom primjeru. Zakonodavac je donošenjem ZJB-a dodijelio javnom bilježniku svojstvo osobe od javnog povjerenja, a to svojstvo svoju konkretizaciju nalazi upravo u postupku izvansudskog namirenja založnih vjerovnika prema članku 337. ZV-a.

Ako se javnom bilježniku založni vjerovnik obrati sa zahtjevom da izvansudski proda založeni poslovni udjel, može se postaviti pitanje je li i na temelju čega javni bilježnik dužan postupiti prema prijedlogu založnog vjerovnika i provesti postupak

¹⁸ Ovdje se može relativizirati teza o tome da izvansudski postupak pred bilježnikom nije propisan. Danas su u Republici Hrvatskoj formalno na snazi pravna pravila o izvanparničnom postupku iz 1934. g. Načela tog postupka kao što su: pojačane inkvizitorne ovlasti voditelja postupka, elastičnost procesnih instituta, mogućnost postupanja samo s jednom strankom i sl., karakteristična su i vrlo primjenjiva upravo u izvansudskom namirenju koje provodi javni bilježnik. U tom smislu je i mogućnost iznošenja prigovora založnog dužnika u odnosu na postupanje javnog bilježnika ili založnog vjerovnika ograničena upravo na temelju načela izvanparničnog postupka. Više o pravilima izvanparničnog postupka vidjeti u: Jurić, A., Izvanparnični postupak, Vizura, Pravo u praksi, 2012.

izvansudskog namirenja? Temeljem članka 2. ZJB-a javni bilježnik je osoba od javnog povjerenja koja je stoga ovlaštena provoditi javne dražbe. Članak 2. ZJB-a općenito propisuje u čemu se sastoji javnobilježnička služba, ali to nije prepreka za postupanje javnog bilježnika u postupku izvansudskog namirenja. ZJB ne propisuje da su javni bilježnici nadležni provoditi postupak unovčenja nekretnine koja je fiducijarno prenesena predlagatelju osiguranja, ali OZ o tome sadrži detaljne odredbe i javni bilježnici takve postupke vode. Primjerice, u mađarskom pravnom sustavu je izričito propisano da su javni bilježnici osobe s javnim ovlastima kojima su prenesene određene sudske ovlasti, pa s obzirom na njihov status koji je blizak statusu suca, javnom bilježniku u mađarskoj (za razliku od hrvatskoga pravnog sustava), primjerice, ne može se narediti postupanje u određenom predmetu.¹⁹

Javni bilježnik, postupajući po prijedlogu založnog vjerovnika, zapravo ispunjava nalog koji su mu stranke sporazumno dale u svom ovršnom sporazumu i koji je javni bilježnik prihvatio kada je sporazum solemnizirao. Javni bilježnici su specijalisti za statusne promjene u društvima s ograničenom odgovornošću, a bez njih je promet poslovnih udjela nemoguć. Prešlo bi okvire ovog rada kada bi se nabrajale ekskluzivne nadležnosti javnih bilježnika u pogledu poslovnih udjela društva s ograničenom odgovornošću.²⁰ Prema članku 307. OZ-a javni bilježnik može s jednakim učinkom kao i sud sastaviti u formi javnobilježničkog akta ili solemnizirati privatni sporazum o zalaganju poslovnih udjela i po dospijeću utvrditi njegovu ovršnost. Pored nesporno ekskluzivne uloge javnih bilježnika u prome-

tu i zalaganju poslovnih udjela, postavlja se daljnje pitanje može li javni bilježnik odbiti provesti postupak izvansudskog namirenja?

Prema člancima 33. i 34. ZJB-a, javni bilježnik je dužan uskratiti službenu radnju samo ako je ona nespojiva s njegovom dužnošću ili ako se njegovo sudjelovanje zahtijeva radi postizanja očigledno nedopuštenoga ili nepoštenog cilja, a ovlašten je uskratiti službenu radnju isključivo zbog prezauzetosti. Ako bi javni bilježnik izvan razloga, navedenih u člancima 33. i 34. ZJB-a, odbio provesti postupak izvansudskog namirenja prodajom poslovnih udjela, predsjednik suda na čijem je području sjedište javnog bilježnika bi temeljem članka 108. ZJB-a rješenjem naredio javnom bilježniku da poduzme traženu službenu radnju i provede postupak izvansudskog namirenja. Hrvatska javnobilježnička komora bi u tom slučaju bila dužna prisiliti javnog bilježnika na poduzimanje tražene radnje ili naložiti drugom javnom bilježniku da poduzme takvu radnju na trošak, zakon kaže, nemarnoga javnog bilježnika. Ne treba zanemariti ni činjenicu da javni bilježnik, koji odbije provesti postupak izvansudskog namirenja, odgovara i za stegovni prijestup zbog neizvršavanja službene dužnosti iz članka 145. stavak 1. ZJB-a. Ako su brokeri specijalisti za izvansudsku prodaju dionica, onda se može kategorički tvrditi da su javni bilježnici specijalisti za promet pa tako i izvansudsku prodaju poslovnih udjela. U prilog tome treba tumačiti i alternativnu ovlast javnog bilježnika koji prodaju poslovnog udjela može povjeriti brokeru. Međutim, javni bilježnici tu svoju gotovo ekskluzivnu nadležnost ne smiju ignorirati jer ona proizlazi iz odredaba ZJB-a i ZTD-a. Još samo ostaje da javni bilježnici doista i provedu što više postupaka izvansudske prodaje poslovnih udjela i stvore praksu koja je za sada još uvijek deficitarna, kao što je podnormiran i sam postupak izvansudskog namirenja.

5. NAČINI IZVANSUDSKOG NAMIRENJA ZALOŽNIH VJEROVNKA

Založni vjerovnik ovlašten je svoje pravo na izvansudsko namirenje ostvarivati u prvom redu putem javne dražbe (javnog nadmetanja), a ako založena pokretna stvar ili pravo imaju burzovnu ili tržišnu cijenu onda i prodajom iz slobodne ruke putem ovlaštene osobe za takvu prodaju.²¹ Kada OZ u člancima 149., 231. i 232. propisuje pravila postupka prodaje dionica, poslovnih udjela ili pokret-

19 Prema članku dr. Lőrincsa Asbóth-Hermányija, javnog bilježnika u Budimpešti, Mađarska, objavljenom pod nazivom Javnobilježnički sustav u Mađarskoj u časopisu Javni bilježnik, broj 40/2014., mađarsko pravo prenosi na javne bilježnike javnu ovlast kako bi izbjegli pravne sporove i pružali nepristrane pravne usluge. Javni bilježnici, kao dio državnog pravosuđa, provode službenu pravnu vlast u skladu s pravnim pravilima o njihovoj nadležnosti. Stoga javni bilježnici imaju javnu ovlast. To je razlog zašto isključivo mađarski državljani mogu biti imenovani javnim bilježnicima i zašto su neki od elemenata dužnosti javnih bilježnika slični onima koje imaju suci. Sljedeći elementi pritom se mogu istaknuti: imenovanje je jedino moguće kao rezultat postupka javnog natječaja i ograničeno je na nadležnost lokalnog suda, u slučaju odsutnosti javnog bilježnika, prisjednika može postaviti samo lokalna javnobilježnička komora, javni bilježnik mora djelovati osobno, nepristrano, u skladu sa zakonima koji uređuju njegovu nadležnost, javni bilježnik dužan je surađivati, što znači da može odbiti postupati samo ako mu je to dopušteno zakonom, a oblik odbijanja je isprava, kako bi omogućio nepristrani postupak, javni bilježnik je obavezan, u skladu s obvezom pružanja jednakih mogućnosti, obavijestiti stranke o njihovim pravima i obvezama, javni bilježnik podvrgnut je samo pravnim pravilima, a ne smije mu se narediti, javni bilježnik ovlašten je koristiti državni grb, pravila o odgovornosti i izuzeću sudaca primjenjuju se i na javne bilježnike, nagrade javnih bilježnika određene su zakonom.

20 Prema članku 412. Zakona o trgovačkim društvima (NN 68/13., dalje u tekstu ZTD-a) samo je javni bilježnik ovlašten solemnizirati ugovor o prijenosu poslovnog udjela, a javnobilježnička solemnizacija ili javnobilježnički akt su propisani kao obvezni oblik ugovora o prijenosu poslovnog udjela.

21 Ovdje neće biti govora o preostala dva načina izvansudskog namirenja kada je u zalag dan novac ili kada se vjerovnik namiruje ubiranjem plodova od založene pokretne stvari.

nina u okviru sudskog namirivanja ovrhovoditelja ili založnog vjerovnika, OZ predviđa namirivanje ovrhovoditelja javnom dražbom ili neposrednom pogodbom. Ako se poslovni udjel prodaje putem javne dražbe, onda pravila javne dražbe moraju biti takva da osiguravaju namirenje vjerovnika na brz i učinkovit način, a da se pritom ne ošteti založni dužnik²² ili pak drugi založni vjerovnici koji eventualno imaju založno pravo prioritetskoga, prvenstvenog reda.²³ Pri ugovaranju izvansudskog namirenja putem javne dražbe ugovorne strane mogu predvidjeti odgovarajuću primjenu pravila OZ-a o oglašavanju javne dražbe, rokovima koji moraju proteći između dana objave oglasa i održavanja javne dražbe, o dužnosti založnog vjerovnika da upozori založnog dužnika na namjeravanu izvansudsku prodaju založenih poslovnih udjela i pozove ga na podmirenje²⁴, o uplati pologa zainteresiranih stranaka kako bi potencijalni kupac imao pravo licitirati na javnoj dražbi ili pak pravilo OZ-a o najnižoj cijeni po kojoj se založeni poslovni udjel smije prodati na prvoj i drugoj javnoj dražbi itd..

Međutim, tada se OZ primjenjuje „na odgovarajući način“ jer se ne radi o sudskom namirivanju u kojem sud postupi prema OZ-u, već o izvansudskom namirivanju gdje javni bilježnik postupi prema ovršnom sporazumu stranaka. Ta distinkcija između sudskoga i izvansudskog namirivanja je ključna, a proizlazi već iz koncepcije članaka 336. i 337. ZV-a koji različito normiraju sudsko i izvansudsko namirivanje založnog vjerovnika²⁵. Za razliku od članka 336. ZV-a koji propisuje sudsko namirenje, izvansudsko namirivanje normirano je u članku 337. ZV-a bez ikakvog upućivanja na pravila OZ-a.²⁶ Način prodaje zaloga u izvansudskom postupku namirenja mora biti predložen već u prijedlogu založnog vjerovnika radi pokretanja izvansudskog

postupka namirivanja pred javnim bilježnikom. Založni vjerovnik u svom prijedlogu za pokretanje postupka određuje želi li prodati poslovne udjele u postupku javne dražbe ili neposrednom pogodbom tj. „iz slobodne ruke“, kako propisuje ZV.

5.1. Prodaja poslovnih udjela putem javne dražbe

Imajući u vidu nedostatak bilo kakvog propisa o tome kako se provodi javna dražba radi izvansudske prodaje založenih poslovnih udjela, pravila javne dražbe treba odrediti založni vjerovnik u suradnji s javnim bilježnikom koji, pak, treba voditi računa da se u tom postupku ne ošteti založni dužnik. OZ u člancima 97. – 110. sadrži detaljna pravila o provođenju javne dražbe kada propisuje način prodaje nekretnina u ovršnom postupku, a u člancima 316. – 327. za ovu temu iznimno korisna pravila o postupanju javnog bilježnika koji prodaje fiducijarno prenesene nekretnine. Međutim, iznimno je opasno izvansudsko namirenje svesti na improvizaciju i neselektivno primijeniti pravila OZ-a. Uloga javnog bilježnika je tu aktivna i iznimno važna jer bez kontrolnog doprinosa javnog bilježnika, može se slobodno reći, nema niti fer-postupka za založnog dužnika. Kada bi ta pravila bila oblikovana po uzoru na prije navedena pravila OZ-a o prodaji nekretnina i unovčenju fiducijarno prenesenog predmeta osiguranja, doista nitko ne bi mogao osnovano prigovoriti da se takvom javnom dražbom diskriminira založni dužnik u odnosu na sudski postupak namirenja ili da se založni dužnik oštećuje ili da su ta pravila možda određena arbitražno s ciljem pogodovanja založnom vjerovniku. Takvu vrstu prigovora založnog dužnika najsigurnije je ukloniti tako da javni bilježnik bude taj koji će prema prijedlogu založnog vjerovnika, ali svakako autonomno, utvrditi pravila javne dražbe i objaviti ih u oglasu. Ovdje treba istaknuti da su prigovori i raspravljanje suprotni karakteru postupka izvansudskog namirenja. Radi se o izvanparničnom postupku koji se zasniva na načelu formalnog legaliteta u kojem su ovlasti iznošenja prigovora vrlo ograničena ili isključena. Tek kada bi iz prigovora založnog dužnika sa stupnjem izvjesnosti proizlazilo da su ispunjeni uvjeti iz članka 33. stavka 3. ZJB-a, kada je javni bilježnik uvijek dužan odbiti postupiti prema zahtjevu stranke, javni bilježnik bi bio dužan uvažiti prigovor založnog dužnika i odbiti provesti postupak.

Prva radnja javnog bilježnika po primitku prijedloga založnog vjerovnika je objava oglasa u dnevnim novinama, gdje će biti određen predmet prodaje, mjesto i vrijeme održavanja javne dražbe te uvjeti sudjelovanja i provođenja javne dražbe radi

22 O nužnosti sprečavanja nastanka štete na strani založnog dužnika navodi se i u odluci VSRH, Rev-78/02-2 od 25. veljače 2004., Ing. SP 2004, 6,1,1 str. 142., IO VSRH 2004., 2,86. str. 84.

„Kad je vjerovnik zbog nepodmirenog dospjelog dugovanja prodao založene dionice ispod njihove burzovne vrijednosti, dužniku pripada pravo na naknadu štete u visini razlike između cijene po kojoj su dionice prodane i veće cijene tih dionica na tržištu na dan prodaje.“

23 Prema članku 302. stavci 2. i 3. ZV-a izvansudsko namirivanje ne daje i prednost pri namirivanju. Ako je zalog opterećen s više založnih prava, prednost pri namirivanju ima ona tražbina koja je ispred ostalih u prvenstvenom redu, a mjesto u prvenstvenom redu se određuje prema trenutku nastanka založnog prava, ako zakonom nije drukčije određeno.

24 O pozivanju založnog dužnika navodi se i u presudi VTSRH Pž-1297/97, od 13. siječnja 1998., Zbirka odluka VTSRH 5/49.

25 Članak 336. ZV-a koji normira sudsko namirivanje založnog vjerovnika propisuje u stavku 2. sljedeće:

„Pravo na namirivanje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti zaloga ostvaruje založni vjerovnik putem suda, a po pravilima određenim u ovom Zakonu i na način određen propisima o ovrši novčanih tražbina, ako nije što drugo određeno zakonom.“

26 Razliku između sudskog namirivanja po članku 336. ZV-a i izvansudskog namirivanja po članku 337. ZV-a eksplicitno se ističe u: Gavela N., Josipović T., Belaj V., Gliha I., Stipković, Z., Stvarno pravo, str. 769., bilješka 73., Informator, Zagreb, 1998.

prodaje založenih poslovnih udjela.²⁷ Kao što OZ u članku 95. stavak 4. propisuje pravila objave zaključka o prodaji nekretnine u ovrsi, javnobilježnički oglas s uvjetima javne dražbe trebao bi se objaviti u dnevnim novinama o trošku založnog vjerovnika koji on mora prethodno predujmiti javnom bilježniku ili direktno podmiriti trošak objave izdavaču dnevnih novina. Javni bilježnik je potom dužan, ako to založni vjerovnik već nije učinio, analogno pravilu iz članka 149. stavak 6. i 317. stavak 2. OZ-a, obavijestiti založnog dužnika o objavi oglasa i zakazanoj javnoj dražbi tako da mu pošalje preporučenom poštom dopis na njegovu adresu navedenu u sporazumu.

Odgovarajućom primjenom članka 95. stavak 6. ili članka 148. OZ-a, između dana objave oglasa i dana održavanja javne dražbe pred javnim bilježnikom mora proteći najmanje 15 ili 30 dana. Založni vjerovnik neće pogriješiti niti ako skрати rok za pripremu javne dražbe na 15 dana jer je to rok koji vrijedi za prodaju pokretnina u ovršnom postupku. Međutim, ovdje treba voditi računa o tome koji je rok ostavljen potencijalnim kupcima za uplatu jamčevine nakon objave oglasa. Tridesetodnevni rok je svakako komforniji za potencijalne kupce koji, osobito kad se radi o vrijednim poslovnim udjelima, imaju vremena pribaviti sredstva za financiranje njihova stjecanja na javnoj dražbi. Analogno pravilima iz članka 98. OZ-a, u oglasu treba odrediti tko ima pravo sudjelovanja na javnoj dražbi, dakle u pravilu sve domaće i strane pravne i fizičke osobe. Kako bi javna dražba bila provedena s ozbiljno zainteresiranim kupcima, sudionici dražbe bi morali uplatiti jamčevinu na određeni račun javnog bilježnika u visini utvrđenoj u određenom postotku od tržišne vrijednosti poslovnih udjela koji se prodaju. U javnoj dražbi smije sudjelovati sudionik koji, sukladno oglasu o javnoj dražbi, uplati jamčevinu i o tome podnese potvrdu javnom bilježniku do početka dražbe.

Kako bi se zaštitio založni dužnik preporučljivo je što više postaviti donju granicu ispod koje se na prvoj javnoj dražbi poslovni udjeli ne mogu prodati. OZ u članku 102. propisuje da nekretnina ne može u ovrsi biti prodana na prvoj javnoj dražbi ispod 2/3 od utvrđene vrijednosti nekretnine, pa bi taj granični kriterij trebalo usvojiti i za prvu javnu dražbu u izvansudskom postupku prodaje poslovnih udjela pred javnim bilježnikom. Ročište za javnu dražbu javni bilježnik može provesti prema

27 Gavela N. i dr. op. cit. u Bilj. 23. na strani 777. pod bilješkom 93. navodi se da je založni vjerovnik ovlašten namirivanje ostvarivati izvansudskim putem jedino putem javne dražbe koja može biti privatna (ne mora biti sudska), ali mora biti javna, pa kada se zahtijeva izvansudsko namirenje dražbom ona mora biti javno oglašena.

pravilima iz članka 103. OZ-a, koja se inače primjenjuju na prodaju nekretnina u ovršnom sudskom postupku. Dražba se provodi tako da sudionici javne dražbe podnose svoje ponude usmeno - licitiraju sve dok se ne postigne najpovoljnija ponuda za poslovne udjele.²⁸ Dražba se zaključuje nakon protoka deset minuta neposredno nakon podnošenja najpovoljnije ponude, nakon čega bi javni bilježnik trebao na zapisnik utvrditi koji je ponuditelj ponudio najveću cijenu i da je taj ponuditelj ispunio uvjete da se s njim sklopi ugovor o kupoprodaji i prijenosu poslovnih udjela za izlicitirani iznos kupoprodajne cijene.

Kupac je dužan u roku koji ne bi trebao biti kraći od 8 dana od dana održavanja javne dražbe, uplatiti kupovninu i s javnim bilježnikom koji nastupa u ime založnog dužnika sklopiti ugovor o kupoprodaji i prijenosu poslovnog udjela u formi javnobilježničkog akta. Ako u tom roku ne položi kupovninu i ne sklopi ugovor, javni bilježnik može pozvati kupce koji su ponudili nižu cijenu, redom prema veličini cijene koju su ponudili, da u određenom daljnjem roku uplate kupovninu i s javnim bilježnikom koji nastupa u ime založnog dužnika sklope ugovor o kupoprodaji i prijenosu poslovnog udjela u formi javnobilježničkog akta. U slučaju prodaje, uplaćena jamčevina bi se kupcu uračunavala u cijenu, a ostalim sudionicima bi se uplaćeni iznos jamčevine morao vratiti u određenom roku od održavanja dražbe.

5.2. Prodaja poslovnih udjela iz slobodne ruke

Prema člancima 337. stavci 3. i 4. ZV-a (koji propisuju načine izvansudskog namirenja), člancima 149., 231. i 232. OZ-a (koji propisuju da sudski ovršitelj, i osoba ovlaštena za prodaju pokretnina ili prava koja se smatraju pokretninama, može u ime i za račun ovršenika sklopiti ugovor o kupoprodaji zaplijenjene pokretnine ili prava) i članku 2. ZJB-a proizlazi da je javni bilježnik kao osoba od javnog povjerenja ovlašten (jednako kao i sudski ovršitelj u sudskom postupku) u ime i za račun založnog dužnika sklopiti s kupcem ugovor o kupoprodaji i prijenosu založenoga poslovnog udjela.

Prema članku 337. stavak 3. ZV-a neposredna pogodba ili prodaja iz slobodne ruke može se ugovoriti već u sporazumu o zalaganju poslovnog udjela, a takva prodaja je uvijek dopuštena kada to proizlazi iz zakona ili ako je to u danim okolnostima jedini mogući način za ostvarivanja prava na namirenje. Smatram da se i pored ova dva propisana slučaja, a prema članku 337. stavak 4. ZV-a, poslovni udjel može prodati iz slobodne ruke jer se radi o stvari ili pravu koje ima i kojem se može utvrditi tržišna

28 Smatram da ne bi bilo pogrešno ni da se dražba provede podnošenjem pisanih ponuda zainteresiranih kupaca između kojih će se na dražbi odabrati najpovoljniji ponuditelj.

vrijednost²⁹, a prodaje se ionako putem javnog bilježnika kao osobe ovlaštene za javne prodaje poslovnih udjela.³⁰ Ako bi založni vjerovnik postavio takav zahtjev javnom bilježniku obrazložen s osnove valjanoga ovršnog sporazuma i odredaba ZV-a, javni bilježnik bi morao provesti prodaju založenih poslovnih udjela „iz slobodne ruke“.³¹ Javni bilježnik bi u tom slučaju bio osoba s javnim ovlastima koja postupna na temelju zajedničkog naloga založnog vjerovnika i dužnika sadržanom u ovršnom sporazumu i na temelju određenog zahtjeva založnog vjerovnika. U tom zahtjevu bi založni vjerovnik bio dužan navesti da sukladno sporazumu, članku 337. stavak 3. ili 4. ZV-a, a uz odgovarajuću primjenu pravila OZ-a o prodaji poslovnih udjela iz članka 231. i 232. OZ-a, zahtijeva da javni bilježnik u ime i za račun založnog dužnika sklopi ugovor o kupoprodaji i prijenosu založenih poslovnih udjela s kupcem kojeg u svom prijedlogu odredi založni vjerovnik. Nema zapreka ni da u kontekstu članka 107. OZ-a taj kupac bude i sam založni vjerovnik. Pritom je bitno da založni vjerovnik, analogno propisima OZ-a o sudskoj prodaji poslovnih udjela ili pokretnina, priloži uz svoj zahtjev javnom bilježniku procjenu tržišne vrijednosti poslovnih udjela, koju je sastavio ovlašteni sudski vještak.³²

Odgovarajućom primjenom članka 232. u vezi s člankom 148. i 149. stavak 6. OZ-a, založni dužnik mora biti obaviješten o mjestu, danu i satu prodaje njegovih poslovnih udjela. U članku 317. stavak 3. OZ-a propisan je slučaj kada javni bilježnik u obliku javnobilježničkog akta sklapa u ime predlagatelja osiguranja s kupcem nekretnine ugovor o kupoprodaji nekretnine. Pravila o založnom pravu se temeljem članka 297. stavak 2. ZV-a na odgovarajući način primjenjuju na fiducijarni prijenos vlasništva radi osiguranja. Ako javni bilježnik kao osoba s javnim ovlastima za predlagatelja fiducijarnog osiguranja sklapa ugovor o kupoprodaji, onda je javni bilježnik ovlašten i dužan (u okviru

članka 337. stavci 3. i 4. ZV-a) sklopiti ugovor o kupoprodaji založenih poslovnih udjela u ime založnog dužnika kada založni vjerovnik zatraži da poslovni udjel proda neposrednom pogodbom. Metodološki gledano, javni bilježnik bi bio dužan uz primjenu pravila o obliku i sadržaju javnobilježničkog akta iz članaka 57. i 69. Zakona o javnom bilježništvu, sastaviti ugovor o kupoprodaji i prijenosu poslovnih udjela kao javnobilježnički akt u kojem će javni bilježnik nastupati u ulozi prodavatelja. Kupoprodajna cijena bila bi ugovorena na temelju procjene tržišne vrijednosti poslovnog udjela, koju je sastavio sudski vještak. Pritom bi trebalo utvrditi u kojem omjeru se nakon sklapanja ugovora smatra da je namirena dospjela novčana tražbina založnog vjerovnika.³³

Ako je založni vjerovnik kupac založenih poslovnih udjela, tada bi njegova dospjela tražbina prema založnom dužniku trebala prijebojem biti umanjena razmjerno utvrđenoj kupoprodajnoj cijeni, a eventualni višak bi založni vjerovnik bio dužan vratiti založnom dužniku. Ako bi založni vjerovnik ostvarivao svoje pravo na namirenje neposrednom pogodbom na neovlašten način, tj. tako da oštećuje založnog dužnika, založni vjerovnik bi, prema članku 337. stavak 7. ZV-a, odgovarao za svaku štetu koja bi iz takvog postupanja proizašla. Uloga javnog bilježnika je i u tom pogledu bitna jer je dužan temeljito ispitati ovlasti založnog vjerovnika za provedbu takvoga direktnoga izvansudskog namirivanja i obvezno zaštititi založnog dužnika od štete. Međutim, ako je zahtjev založnog vjerovnika osnovan, a prava založnog dužnika zaštićena u mjeri da mu se ne nanosi šteta takvom prodajom, izvansudsko namirenje prodajom poslovnih udjela javni bilježnik mora provesti i bez javne objave sklopiti ugovor s kupcem poslovnih udjela.

Založni dužnik nije bespomoćan jer on može od nadležnog suda zatražiti određivanje privremene mjere zabranom založnom vjerovniku³⁴ da proda založene poslovne udjele. To je jedino legitimno oružje kojim založni dužnik može zaustaviti prodaju svojih poslovnih udjela, iako je na prodaju već pristao u ovršnom sporazumu. Prilikom određivanja takve privremene mjere sud bi morao pažljivo odvagati između opasnosti ili štete koja prijete ako dode do izvansudske prodaje založenih poslovnih udjela založnog dužnika i legitimnog zahtjeva založnog vjerovnika koji u rukama drži ovršnu ispra-

29 Op. cit. bilj. 5. na strani 83. prof. J. Barbić o tržišnoj vrijednosti poslovnih udjela navodi da poslovni udjel ima tržišnu vrijednost koja se određuje prema onome što se za njega može dobiti na tržištu (tržišna vrijednost) ili kao vrijednost supstancije, pa tu vrijedi ono što je rečeno glede vrijednosti dionice uz rezervu da se poslovnim udjelima ne trguje na burzi.

30 Op. cit. bilj 5.

Naravno brokeri supsidijarno mogu biti također nadležni za prodaju poslovnih udjela, ali ako ih na to ovlasti sud ili javni bilježnik, pa je u tom smislu njihova nadležnost izvedena, a ne izvorna kao nadležnost javnih bilježnika.

31 Tako i Klarić, P., Vedriš M., u *Gradansko pravo*, Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo. X. izdanje Narodne novine, Zagreb, 2006., na strani 355. potvrđuju da je prodaja stvari ili prava iz slobodne ruke najpogodniji način namirenja za vjerovnika, ali to mora biti učinjeno preko osobe ovlaštene za javnu prodaju takvih stvari ili prava, pa se u tom smislu može smatrati da se ne radi baš o prodaji iz slobodne ruke jer je potreban posrednik u prodaji.

32 Prema članku 232. u vezi s člankom 231., stavak 2. OZ-a, ako se poslovni udjel (dionica) prodaje na javnoj dražbi ili neposrednom pogodbom ona prethodno mora biti procijenjena.

33 Gavela N. i dr. op. cit. u bilj. 15. U bilješci br. 94. na str. 777. navodi se da u svakom slučaju založni dužnik ima pravo zahtijevati obračun od založnog vjerovnika koji je izvansudski namirivao svoj tražbinu kao i predaju svega što je kao višak preostalo nakon namirenja.

34 Adresat privremene mjere nikako ne može biti javni bilježnik koji samo postupna prema prijedlogu založnog vjerovnika kao aktivno legitimiranog inicijatora postupka.

vu i traži od javnog bilježnika da postupi prema toj ovršnoj ispravi. Doista bi založni dužnik morao u svom prijedlogu kvalitetno dokazati i obrazložiti razloge za određivanje privremene mjere jer pravozaštitno dobro koje se nalazi s druge strane je gotovo apsolutno i svako sprečavanje vjerovnika da se naplati na temelju ovršne isprave trebalo bi biti tek rijetka iznimka. Kod dokazivanja osnovanosti prijedloga za određivanje privremene mjere traži se izvjesnost, a ne puka vjerojatnost. Ovo shvaćanje o sudskoj ocjeni osnovanosti prijedloga za određivanje privremene mjere bi trebalo vrijediti i u slučaju kada se traži sudska zabrana prodaje poslovnih udjela na javnoj dražbi pred javnim bilježnikom.

Bez obzira na koji način je proveden izvansudski postupak prodaje poslovnih udjela, postupak koji slijedi nakon sklapanja ugovora o kupoprodaji i prijenosa poslovnog udjela zahtjevan je jednako, ako ne i više nego prethodni izvansudski postupak prodaje poslovnih udjela. Tek kada kupac poslovnih udjela mora ostvariti upis u knjigu poslovnih udjela postavljaju se mnoga statusna pitanja, npr. kada će se smatrati da je kupac postao član društva i shodno tome kada kupac može početi ostvarivati svoja članska prava u društvu. Ta pitanja izlaze iz okvira ovog rada, ali su svakako zanimljiva za neke buduće rasprave o dužnostima javnog bilježnika kao i sudskog registra koji u konačnici odlučuje o registraciji svih navedenih promjena u društvu, čiji poslovni udjeli su stečeni izvansudskim putem uz posredovanje javnog bilježnika.

6. AUSTRIJSKI I NJEMAČKI PROPISI O IZVANSUDSKOM NAMIRENJU

U Obrazloženju konačnog prijedloga ZV-a³⁵ navodi se, citiramo odlomke prijedloga:

„...da je heterogenost normi o založnom pravu sadržanih u različitim pravnim izvorima često rezultiralo različitim gledanju na založno pravo, a teškoće koje je takvo stanje stvaralo osjećale bi se još više da je gospodarstvo bilo tržišno orijentirano što podrazumijeva nužno i besprijekorno djelovanje osiguranja vjerovnika založnim pravom. Sada kada se i naše gospodarstvo počinje razvijati kao tržišno bilo je nužno stvoriti konzistentan sustav normi koje uređuju založno pravo, a taj sustav je izgrađen primjenom tradicionalnih pravila OGZ-a o založnom pravu.“

Ovako naš zakonodavac izražava stajalište da su

35 Žuvela, M., Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Organizator, Zagreb, 1997., str. 451. ili na str. 664. Organizatorova izdanja istog ZV-a iz 2009.

društvene promjene koje su se dogodile u Republici Hrvatskoj poslije stjecanja državne neovisnosti uvjetovale promjenu čitavoga gospodarskoga i pravnog sustava, pa tako i promjenu propisa o založnom pravu. U hrvatski pravni sustav je zapravo vraćen tradicionalni sustav normi po uzoru na nekadašnji Opći građanski zakonik (dalje u tekstu: OGZ)³⁶ koji i danas čini okosnicu pravila o založnom pravu u državama srednje Europe koje su bile u okviru Austro-Ugarske ili pod njezinim utjecajem. Izravna poveznica s tim tradicionalnim OGZ-ovskim pristupom našeg zakonodavca je austrijski Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (dalje u tekstu: ABGB)³⁷ koji od 1812. g. u gotovo nepromijenjenom obliku čini temeljni građanski propis Republike Austrije koji uređuje vlasničkopravne odnose i stvarna prava. ZV je zasnovan na istim temeljima kao i ABGB, pa se ti propisi ne mogu različito tumačiti kada je u pitanju materija namirivanja založnih vjerovnika iz založene pokretnine. Oba propisa sadržavaju konceptualno jednaki pristup namirivanju vjerovnika iz založene stvari, tj. oba propisa odvojeno normiraju namirivanje založnih vjerovnika u sudskom postupku i izvansudskom postupku pred javnoovlaštenom osobom, pred kojom se zalog prodaje neposrednom pogodbom ili na javnoj dražbi. ABGB u člancima 466.a – 466.e, za razliku od našeg ZV-a, sadrži detaljna pravila o izvansudskom namirenju založnih vjerovnika iz vrijednosti založene pokretnine.³⁸ Prema ABGB-u

36 Detaljnije o pravnom sustavu OGZ-a koji je utjecao na sve tzv. njemačke nasljedne teritorije, pa tako i na naš pravni sustav, u začetku iznosi prof. dr. sc. D. Čepulo, Tradicija i modernizacija: „Iritantnost“ Općeg građanskog zakonika u hrvatskom pravnom sustavu, izvorni znanstveni rad, UDK 347(497.5)(094), studeni 2007., Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u čast 70. rođendana profesora emeritusa Nikole Gavelle, i na web stranici: www.academia.edu, posjećena 15. siječnja 2015.

37 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), JGS Nr. 946/1811, posljednje izmjene BGBl. I Nr. 83/2014. Objavljene u: Rechtsinformationssystem des Bundeskanzleramts der Republik Österreich zum österreichischen Bundes- und Landesrecht ili na web stranici: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>, pregledane 2. siječnja 2015.

38 Članci 466.a – 466.d ABGB-a izvorno glase ovako:

„d) außergerichtliche Pfandverwertung

466.a (1) Der Pfandgläubiger kann sich aus einer beweglichen körperlichen Sache (§ 460.a Abs. 1), die ihm verpfändet worden ist oder an der er ein gesetzliches Pfandrecht erworben hat, auch durch den Verkauf der Sache befriedigen.

(2) Der Pfandgläubiger hat bei der Verwertung der Sache angemessen auf die Interessen des Pfandgebers Bedacht zu nehmen.

(3) Der Pfandgläubiger und der Pfandgeber können abweichende Arten der außergerichtlichen Pfandverwertung vereinbaren. Besondere Vorschriften über die außergerichtliche Verwertung von Sicherheiten bleiben unberührt.

§ 466.b (1) Der Pfandgläubiger hat dem Pfandgeber nach Eintritt der Fälligkeit der gesicherten Forderung den Verkauf der Sache anzudrohen, soweit dies nicht unzulässig ist. Er hat dabei die Höhe der ausstehenden Forderung anzugeben. Der Verkauf darf erst einen Monat nach dessen Androhung oder, wenn diese unzulässig war, nach Eintritt der Fälligkeit stattfinden. Besteht an der Sache ein anderes Pfandrecht, so hat der Gläubiger den Verkauf auch dem anderen Pfandgläubiger anzudrohen. Diesem ist die

založni vjerovnik i založni dužnik mogu ugovoriti različite načine izvansudskog namirenja iz vrijednosti zaloga kojeg čini pokretna materijalna stvar koja mu je bila založena ili na kojoj je stekao zakonsko založno pravo, ali se mora prilikom namirenja prodajom zaloga voditi računa o interesima založnog dužnika i drugih založnih dužnika, čija prava prestaju prodajom založene stvari. ABGB, jednako kao i naš ZV, sadrži presumpciju ugovorenoga izvansudskog namirenja za osiguranja zalogom koja proizlaze iz trgovačkih ugovora. Založni vjerovnik nakon dospijea osigurane tražbine mora obavijestiti založnog dužnika o prodaji stvari, osim ako to nije izvedivo. On mora u obavijesti založnom dužniku odrediti visinu tražbine, a prodaja se može održati najranije mjesec dana nakon obavijesti, a kad to nije izvedivo, može i odmah poslije datuma dospijea osigurane tražbine. Ako je založena pokretnina opterećena i založnim pravom drugih vjerovnika, vjerovnik mora o prodaji obavijestiti i njih. Prodaju će izvršiti, putem javne dražbe (aukcije), za to ovlaštena osoba koju ABGB ozna-

čuje kao poduzetnik. Vrijeme i mjesto dražbe se javno objavljuju. Založni dužnik i treće osobe koje imaju određena prava na predmetu zaloga, o tome moraju biti posebno obaviješteni. Pokretnine koje imaju burzovnu ili tržišnu cijenu mogu se, osim na javnoj dražbi pred ovlaštenim „poduzetnikom“, prodati po toj cijeni i iz slobodne ruke neposredno od strane založnog vjerovnika.

Vrijednosni papiri koji imaju kotiranu tržišnu ili burzovnu cijenu, kao i štedni dokumenti/isprave, mogu se prodavati samo iz slobodne ruke po njihovoj tržišnoj cijeni ili vrijednosti. ABGB izričito propisuje da se ugovor o prodaji založenih poslovnih udjela sklapa u obliku javnobilježničke isprave koji sklapa založni vjerovnik u ime založnog dužnika i to na temelju punomoći koju založni dužnik izda založnom vjerovniku. Takvu punomoć založni dužnik izdaje založnom vjerovniku već u času zasnivanja zaloga ili kasnije. Tek ako založni dužnik nije uopće izdao takvu punomoć založnom vjerovniku, on se može obratiti sudu koji će donijeti sudsku odluku o prodaji koja će nadomjestiti zapravo prioritetni ugovor u obliku javnobilježničke isprave ³⁹.

Njemački Bürgerliches Gesetzbuch (dalje u tekstu: BGB) ⁴⁰ u člancima 1204. – 1259. također sadrži detaljne odredbe o zalogu na pokretninama i namirenju založnih vjerovnika iz založene pokretnine, a bit ovih opsežnih propisa je da se omogućiti založnom vjerovniku što učinkovitije izvansudsko namirenje iz predmeta zaloga. Pritom BGB izričito ne propisuje razliku između sudskoga i izvansudskog namirenja, nego propisuje određene slučajeve u kojima založni vjerovnik može ostvarivati izvansudsko namirenje prodajom predmeta zaloga putem javne dražbe. Primjerice, u slučaju izgledne propasti zaloga založni vjerovnik može uz prethodnu obavijest založnom dužniku odmah prodati založenu stvar putem javne dražbe, a u slučaju značajnog smanjenja vrijednosti založene pokretnine založni vjerovnik može također, a nakon što prethodno obavijesti založnog dužnika i ponudi zamjenski predmet zaloga, prodati predmet zaloga na javnoj dražbi. Pritom se nikako ne traži odobrenje suda ili vođenje sudskog postup-

Einlösung der Forderung zu gestatten (§ 462).

(2) Der Verkauf ist im Wege einer öffentlichen Versteigerung durch einen dazu befugten Unternehmer zu bewirken.

(3) Zeit und Ort der Versteigerung sind unter allgemeiner Bezeichnung des Pfandes öffentlich bekannt zu machen. Der Pfandgeber und Dritte, denen Rechte am Pfand zustehen, sind hievon zu benachrichtigen.

(4) Sachen mit einem Börsen- oder Marktpreis dürfen zu diesem Preis vom Pfandgläubiger auch aus freier Hand verkauft werden. Wertpapiere, die einen Börsen- oder Marktpreis haben, sowie Sparkunden dürfen nur aus freier Hand zu ihrem Preis oder Wert verkauft werden.

§ 466.c (1) Das Pfand darf nur mit der Bestimmung verkauft werden, dass der Erwerber den Kaufpreis sofort zu entrichten hat. Wird die Sache dem Erwerber vor der Entrichtung des Preises übergeben, so gilt auch der Kaufpreis als dem Pfandgläubiger übergeben.

(2) Der Pfandgläubiger hat den Pfandgeber vom Verkauf des Pfandes und von dessen Ergebnis unverzüglich zu verständigen.

(3) Mit dem Verkauf erlöschen die Pfandrechte an der Sache selbst. Das Gleiche gilt für andere dingliche Rechte, sofern diese nicht allen Pfandrechten im Rang vorgehen.

(4) Der Kaufpreis gebührt dem Pfandgläubiger nach Maßgabe seines Ranges im Ausmaß der gesicherten Forderung und der angemessenen Kosten einer zweckentsprechenden Verwertung. Im Übrigen tritt der Anspruch des Pfandgebers auf Herausgabe des Mehrbetrags an die Stelle des Pfandes.

(5) Wenn der Pfandgläubiger und der Pfandgeber eine abweichende Art der Pfandverwertung vereinbaren und am Pfand einem Dritten ein Recht zusteht, das durch die Verwertung erlischt, so bedarf die Vereinbarung zu ihrer Wirksamkeit der Zustimmung des Dritten.

466.d Wenn der Pfandgläubiger die Sache außergerichtlich als Pfand verwertet, genügt für die Redlichkeit des Erwerbers (§§ 367 und 368) der gute Glaube in die Befugnis des Pfandgläubigers, über die Sache zu verfügen.

466.e (1) Besteht das Pfandrecht an einem Inhaber- oder Orderpapier, so ist der Pfandgläubiger berechtigt, eine etwa erforderliche Kündigung vorzunehmen und die Forderung aus dem Wertpapier einzuziehen.

(2) Ist die Forderung aus dem verpfändeten Papier bereits fällig, so kann der Pfandgläubiger diese auch dann einziehen, wenn die gesicherte Forderung noch nicht fällig ist. In diesem Fall erwirbt der Pfandgläubiger ein Pfandrecht an der erhaltenen Leistung. Besteht die Leistung in Geld, so hat der Pfandgläubiger den erhaltenen Betrag nach den Bestimmungen über die Anlegung von Mündelgeld zu veranlagen.“

39 Tako se obrazlaže model izvansudskog namirivanja ABGB-a i u brošuri Bank finance and regulation, Multi-jurisdictional survey Austria, Enforcement of security interests in banking transactions, Volker Glas and Christian Aichinger, objavljene na web stranici: <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=C0CDA3E1-0746-40A8-9EAF-629324753974>, pregledane 2. siječnja 2015.

40 Njemački Bürgerliches Gesetzbuch objavljen u njemačkom javnom glasilu Das Bundesgesetzblatt (BGBl). I S. 42, 2909; 2003 I S. 738, posljednje izmjene BGBl. I S. 1218., koji se može pronaći na web stranici njemačkog Ministarstva pravosuđa: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>, pregledana 2. siječnja 2015.

ka⁴¹, ali je založni vjerovnik dužan, osim ako to nije moguće, o javnoj dražbi prethodno obavijestiti založnog dužnika ili mu odgovara za štetu.⁴²

Za takve izvanredne slučajeve izvansudske prodaje založene pokretnine na javnoj dražbi postupak je detaljno propisan u člancima 1234. – 1240. BGB-a. Založni dužnik mora biti mjesec dana unaprijed obaviješten o prodaji predmeta zaloga i cijeni po kojoj će zalog biti prodan, osim u slučaju kada je to založnom vjerovniku neizvedivo. Prodaja se obavlja putem javne dražbe na mjestu gdje se pokretnine drže, a ovisno o predmetu zaloga može i na drugom odgovarajućem mjestu. Javna dražba mora biti objavljena u službenom glasilu i u oglasu se mora opisati založeni predmet koji se prodaje. O javnoj dražbi moraju biti obaviješteni i drugi založni vjerovnici, osim ako to nije moguće. Ovo pravilo vrijedi i kod nas u postupku izvansudske prodaje poslovnih udjela pred javnim bilježnikom. Kupoprodajna cijena mora biti plaćena u gotovini, a ako založni vjerovnik sudjeluje u javnoj dražbi kao kupac i kupi založenu pokretninu, smatrat će se da je njegova novčana tražbina namirena do visine izlicitirane kupoprodajne cijene.

Međutim, BGB propisuje i mogućnost tzv. „abweichende vereinbarungen“ ili sporazuma kojima ugovorne strane mogu neovisno o odredbama BGB-a o prodaji založene stvari neopozivo ugovoriti i drukčiji postupak namirenja, ali pod uvjetom da i treće osobe koje imaju određena prava na založenoj stvari i čija prava prodajom prestaju daju svoju suglasnost na takav ugovoreni način prodaje zaloga.⁴³ Ako su stranke sporazuma o zalaganju

trgovci i predmet zaloga ima tržišnu ili burzovnu vrijednost, BGB u članku 1259. propisuje ovlasti ugovornih strana da ugovore tzv. privatnu prodaju založene pokretnine, prodaju putem ovlaštene osobe ili da ugovore da će založni vjerovnik po dospijeću osigurane novčane tražbine steći vlasništvo založene stvari.

U tim slučajevima smatra se da je novčana tražbina založnog vjerovnika namirena od strane založnog dužnika do visine tržišne ili burzovne vrijednosti, važeće na dan dospijeća tražbine.⁴⁴ Ako predmet zaloga ima tržišnu ili burzovnu vrijednost založni vjerovnik može prodati založenu pokretninu izvansudski („privatno“) po tržišnoj cijeni putem brokera ili druge osobe koja je javno ovlaštena za prodaje na javnoj dražbi („aukciji“).⁴⁵ U navedenom postupku izvansudskog namirenja založnog vjerovnika do intervencije suda može doći samo iznimno, kada je to neophodno radi zaštite prava založnog dužnika⁴⁶ ili ako je to potrebno radi zašti-

---

izvansudske prodaje založene pokretnine na sljedeći način:

„§ 1245 Abweichende Vereinbarungen

(1) Der Eigentümer und der Pfandgläubiger können eine von den Vorschriften der §§ 1234 bis 1240 abweichende Art des Pfandverkaufs vereinbaren. Steht einem Dritten an dem Pfande ein Recht zu, das durch die Veräußerung erlischt, so ist die Zustimmung des Dritten erforderlich. Die Zustimmung ist demjenigen gegenüber zu erklären, zu dessen Gunsten sie erfolgt; sie ist unwiderruflich.

(2) Auf die Beobachtung der Vorschriften des § 1235, des § 1237 Satz 1 und des § 1240 kann nicht vor dem Eintritt der Verkaufsberechtigung verzichtet werden.“

44 Članak 1259. BGB-a glasi ovako:

„§ 1259 Verwertung des gewerblichen Pfandes

Sind Eigentümer und Pfandgläubiger Unternehmer, juristische Personen des öffentlichen Rechts oder öffentlich-rechtliche Sondervermögen, können sie für die Verwertung des Pfandes, das einen Börsen- oder Marktpreis hat, schon bei der Verpfändung vereinbaren, dass der Pfandgläubiger den Verkauf aus freier Hand zum laufenden Preis selbst oder durch Dritte vornehmen kann oder dem Pfandgläubiger das Eigentum an der Sache bei Fälligkeit der Forderung zufallen soll. In diesem Fall gilt die Forderung in Höhe des am Tag der Fälligkeit geltenden Börsen- oder Marktpreises als von dem Eigentümer berichtigt. Die §§ 1229 und 1233 bis 1239 finden keine Anwendung.“

45 Članak 1221. BGB-a u pogledu namirenja iz predmeta zaloga koji ima burzovnu ili tržišnu cijenu propisuje sljedeće:

„§ 1221 Freihändiger Verkauf

Hat das Pfand einen Börsen- oder Marktpreis, so kann der Pfandgläubiger den Verkauf aus freier Hand durch einen zu solchen Verkäufen öffentlich ermächtigten Handelsmäkler oder durch eine zur öffentlichen Versteigerung befugte Person zum laufenden Preis bewirken.“

46 Prema članku 1217. BGB-a propisan je sljedeći slučaj kada založni dužnik može zahtijevati zaštitu suda u odnosu na založnog vjerovnika koji postupa nesavjesno:

„§ 1217 Rechtsverletzung durch den Pfandgläubiger

(1) Verletzt der Pfandgläubiger die Rechte des Verpfänders in erheblichem Maße und setzt er das verletzende Verhalten ungeachtet einer Abmahnung des Verpfänders fort, so kann der Verpfänder verlangen, dass das Pfand auf Kosten des Pfandgläubigers hinterlegt oder, wenn es sich nicht zur Hinterlegung eignet, an einen gerichtlich zu bestellenden Verwahrer abgeliefert wird.

(2) Statt der Hinterlegung oder der Ablieferung der Sache an einen Verwahrer kann der Verpfänder die Rückgabe des Pfandes gegen Befriedigung des Gläubigers verlangen. Ist die Forderung unverzinslich und noch nicht fällig, so gebührt dem

---

41 Citiram članak 1219. BGB-a o pravu založnog vjerovnika da proda izvansudski predmet zaloga u slučaju kada predmetu prijeto propast ili značajno umanjeno vrijednosti:

„§ 1219 Rechte des Pfandgläubigers bei drohendem Verderb

(1) Wird durch den drohenden Verderb des Pfandes oder durch eine zu besorgende wesentliche Minderung des Wertes die Sicherheit des Pfandgläubigers gefährdet, so kann dieser das Pfand öffentlich versteigern lassen.

(2) Der Erlös tritt an die Stelle des Pfandes. Auf Verlangen des Verpfänders ist der Erlös zu hinterlegen.“

42 Citiram članak 1220. BGB-a o dužnosti založnog vjerovnika da obavijesti založnog dužnika o namjeravanoj prodaji predmeta zaloga:

„§ 1220 Androhung der Versteigerung

(1) Die Versteigerung des Pfandes ist erst zulässig, nachdem sie dem Verpfänder angedroht worden ist; die Androhung darf unterbleiben, wenn das Pfand dem Verderb ausgesetzt und mit dem Aufschub der Versteigerung Gefahr verbunden ist. Im Falle der Wertminderung ist außer der Androhung erforderlich, dass der Pfandgläubiger dem Verpfänder zur Leistung anderweitiger Sicherheit eine angemessene Frist bestimmt hat und diese verstrichen ist.

(2) Der Pfandgläubiger hat den Verpfänder von der Versteigerung unverzüglich zu benachrichtigen; im Falle der Unterlassung ist er zum Schadensersatz verpflichtet.

(3) Die Androhung, die Fristbestimmung und die Benachrichtigung dürfen unterbleiben, wenn sie unzulässig sind.“

43 Članak 1245. BGB-a propisuje slobodu ugovaranja postupka

te načela pravičnosti u odnosima između založnog vjerovnika i dužnika⁴⁷.

7. ZAKLJUČAK

Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj nadležni su na prijedlog založnog vjerovnika i bez prethodnog odobrenja ili naloga suda provesti postupak izvan-sudske prodaje založenih poslovnih udjela. Ako pravila postupka nisu ugovorena, onda ih javni bilježnik mora sam odrediti, vodeći računa o zaštiti interesa založnog dužnika. Pravila OZ-a o prodaji nekretnina ili pokretnina u ovršnom postupku kao i pravila o namirenju prodajom fiducijarno prenesene nekretnine ili drugih stvari, mogu poslužiti kao orijentir po kojem javni bilježnik na odgovarajući način može oblikovati pravila izvan-sudske prodaje. Na postupak pred javnim bilježnikom ne primjenjuje se OZ, a sudovi ne smiju svojim odlukama

intervenirati u taj postupak, osim privremenom mjerom kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti. Javni bilježnik ne smije odbiti provesti postupak izvan-sudskog namirenja za koji su ispunjene zakonske pretpostavke iz članka 337. ZV-a, osim zbog razloga propisanih u ZJB zbog kojih je i inače ovlašten odbiti postupanje na zahtjev stranke.

Summary

In the Republic of Croatia public notaries are competent to conduct procedure of a non-judicial sale of pledged shares, upon pledgee's application and without court's prior authorisation or order to do so. If procedural rules are not stipulated, a notary has to determine them by himself taking into account the protection of pledger's interests. Rules of the Enforcement Act on sales of immovable and movable property in the enforcement procedure as well as rules on foreclosure by means of sales of fiduciary transferred of movable property or other items may serve as guidance pursuant to which a notary may correspondingly set the rules of non-judicial sale. Procedure before a notary is not subject to the Enforcement Act and courts are not allowed to encroach through their decisions upon such a procedure, except by means of an injunction provided statutory requirements are fulfilled. A notary is not permitted to refuse to conduct a non-judicial foreclosure procedure if statutory requirements from Article 337. of the Act on Ownership and Other Proprietary Rights Act are fulfilled, except in cases provided for by the Notaries Act, in which he is otherwise entitled to refuse to proceed upon party's application.

Pfandgläubiger nur die Summe, welche mit Hinzurechnung der gesetzlichen Zinsen für die Zeit von der Zahlung bis zur Fälligkeit dem Betrag der Forderung gleichkommt.“

47 Prema članku 1246. BGB-a do intervencije suda u sam postupak izvan-sudskog namirenja dolazi u času kada nema sporazuma stranaka o tome kako se postupak treba namirenja treba provesti s ciljem očuvanja načela pravičnosti između stranaka. Citiram članak 1246. BGB:

„§ 1246 Abweichung aus Billigkeitsgründen

(1) Entspricht eine von den Vorschriften der §§ 1235 bis 1240 abweichende Art des Pfandverkaufs nach billigem Ermessen den Interessen der Beteiligten, so kann jeder von ihnen verlangen, dass der Verkauf in dieser Art erfolgt.

(2) Kommt eine Einigung nicht zustande, so entscheidet das Gericht.

Pečati, isprave i uloga kaptola u njihovom sastavljanju prema tripartitnom pravu važećem u Međimurju do 20. stoljeća

UVOD

Područje Međimurja tijekom povijesti gotovo se neprekidno, uz kratke povijesne iznimke, nalazilo u sastavu mađarske države. Pravni sustav ugarsko-hrvatske zajednice, pa samim time i Međimurja kada je bilo njenim dijelom, zasnivao se na tradicijskim temeljima s ključnom ulogom Werböczyjeva Tripartita kao zbornika običajnog prava¹ te brojnim kasnijim propisima², a važno je na području Međimurja, ako nije bilo posebnim propisima isključeno ili izmijenjeno, čak do Drugoga svjetskog rata³!

Imajući to na umu, valja voditi računa o tome da je i razvitak pojedinih pravnih instituta, pa tako i notarijata, u Međimurju tekao različito od ostatka Hrvatske. Ulogu bilježnika u Međimurju od srednjeg vijeka uglavnom obavljaju kaptoli (lat. *capitulum*)⁴ kao vjerodostojna mjesta (*loca credibilia*), te su imali presudnu ulogu u sastavljanju javnih isprava, odnosno obavljanju javne djelatnosti prema običajnim pravilima koja su vrijedila u tripartitnom pravu. Ta pravila su utrla put razvoju javnog bilježništva kao zasebno regulirane službe na tome području u 19. stoljeću, donošenjem ugarskog Za-

kona o bilježništvu iz 1874. i svih njegovih kasnijih izmjena i dopuna⁵.

Cilj ovog rada jest ukratko, u glavnim crtama, prikazati pravno uređenje isprava i pečata kojima su se isprave ovjeravale prema tripartitnom pravu te osnovne uloge koju su kaptoli, kao preteče javnih bilježnika, imali u njihovu sastavljanju.

Valja napomenuti kako sam se u analizi služio tiskanom izdanjem Decretuma⁶ (Tripartita), najstarijom hrvatskom kajkavskom knjigom tiskanom u Nedelišću 1574. godine, čiji je autor Ivan Pergošić, a koja je prijevod originalnog Werböczyjeva Tripartita, doduše uz mnoštvo namjerno učinjenih odstupanja u prijevodu od mađarskog izvornika⁷. Decretum je važno vrelo za razumijevanje običajnih pravila koja su vrijedila na tom području jer je na kajkavskom narječju, a pisan je s namjerom da bude razumljiv narodu, tj. kao takav se očito i koristio. Jedan od rijetkih koji se u Hrvatskoj bavio tripartitnim pravom bio je profesor hrvatske pravne povijesti Mihajlo Lanović, posebice u knjizi *Privatno pravo Tripartita* (1929.) koja najvećim dijelom čini oslonac ovoga prikaza.⁸

Neven Kočila

Javnobilježnički vježbenik u uredu javnog bilježnika Marijana Jurića

PEČATI

Pečati su imali vrlo raširenu ulogu u ovjerovljivanju isprava pa stoga Decretum (Tripartit) predviđa više različitih vrsta pečata. Pečati, njihova vrijednost i krivotvorine obrađuju se u drugom dijelu

1 „Tripartitum ili punim imenom *Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti Regni Hungariae* iz 1514. godine temeljna je poluslužbena zbirka običajnog prava koju je sastavio István Werböczy (oko 1465. – 1541.) koja je vrijedila u Ugarskoj, Hrvatskoj i Slavoniji do uvođenja Općega građanskog zakonika 1853. g. Zbirka je napisana na latinskom jeziku te tiskana 1517., dok je hrvatski (kajkavski) prijevod pripremio Ivanuš Pergošić, 1574. g.“ Karlović, Tomislav, *Pignus rei immobilis* kao fiducijarni posao? Shvaćanja o naravi zaloga nekretnina u Tripartitu, Zbornik PFZ, 63., (5-6) 1293.-1318. (2013.), str. 1294.

2 Margetić, Lujo; Beuc, Ivan; Čepulo, Dalibor, *Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu*, Zagreb, 2005., str. 168.-170.

3 Župan, Mirela; Petrak, Marko (ur.), *Suvremeni pravni izazovi: EU-Mađarska-Hrvatska*, Pečuh-Osijek, 2012. str. 71. Vidjeti i: *ibid.*, str. 170.

4 Više o razvitku i ulozi kaptola u srednjem vijeku na području sjeverne i središnje Hrvatske vidjeti: Gulin, Ante, *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli, Sjeverna i središnja Hrvatska*, Zagreb, 2001.

5 Krešić, Mirela, *Javno bilježništvo na hrvatsko-slavonskom pravnom području 1859.–1941.*, ČSP, br. 1., 91.-126. (2010.), str. 357.

6 Pergošić, Ivan, *Decretum 1574.: hrvatski kajkavski editio princeps/Ivanuš Pergošić*; za tisak priredio i priloge napisao Zvonimir Bartolić, Čakovec, 2003. (dalje u tekstu: Decretum)

7 *Decretum*, str. 433.-434.

8 Lanović, Mihajlo, *Privatno pravo Tripartita*, Zagreb, 1929. (dalje u tekstu: Privatno pravo Tripartita)

Decretuma u nekoliko Tituluša⁹. Tako se u Titulušu XIII. pečat definira kao općepoznati znak koji, utisnut u zlato, srebro, mjed ili vosak, utvrđuje svaku činjenicu¹⁰. Nadalje se navodi da postoje dvije vrste („fele“) pečata, autentični („istina“) i neautentični („neistina“)¹¹.

Pod autentične pečate ubrajaju se pečati koji imaju naročiti ugled pa im se bezuvjetno vjeruje jer na ispravi potvrđuju svaku činjenicu i svaku izjavu koja je u njoj sadržana. U istom Titulušu XIII. nabrojani su autentični pečati: kraljevski pečati, pečati redovnih kraljevskih („orsaških“) sudova, kaptoli i konventi kao vjerodostojna mjesta i posljednje, pečati slobodnih i neslobodnih kraljevskih gradova („varaši slobodni i neslobodni“) za poslove koji spadaju u njihovu nadležnost. Već ovdje se vidi uloga kaptola kao tijela koje je bilo ovlašteno koristiti autentične pečate pri sastavljanju isprava i davati im iznimno visoko svojstvo javne vjere.

Pod neautentične pečate privatnih osoba kojima se ne može ništa trajno zasjeđočiti Decretum nabroja posebice: pečat nadbiskupa („eršeki“), biskupa („biškup“), priora vranskog („prior Auranae“¹²), nadstojnika vlastelinstava (župana – „špani“) i raškog despota¹³ („racki despot“). Pod tim svojim pečatima mogle su ove osobe samostalno opunomoćiti odvjetnike („prokurore“) za zastupanje u parnicama, dok su ostali poput baruna, magnata i plemića za opunomoćenje odvjetnika te sastavljanje i potvrđivanje isprava o pravnim poslovima („valovanja“) morali tražiti pečat pred redovitim kraljevskim sudovima ili kaptolima odnosno konventima.

Autentični pečati su se dijelili još i na općenito autentične ili veće¹⁴ i djelomično autentične ili manje¹⁵. Kriterij razli-

kovanja bilo je u tome što su veći važili na čitavom području hrvatsko-ugarske države i samo pod njima se moglo prenijeti nekretnine pravnim poslom među živima, dok je pravna snaga i moć manjih pečata bila ograničena teritorijalno na određena mjesta i na pravne poslove koji su bili u nadležnosti tih mjesta¹⁶. Za potrebe rada valja spomenuti da su veće autentične pečate imali kaptoli i konventi kao vjerodostojna mjesta (*loca credibilia*) u svojoj ovlasti sastavljanja, pohranjivanja i izdavanja isprava¹⁷.

Čini se da definicija pečata iz Decretuma kao općepoznatog znaka koji utvrđuje svaku činjenicu nije potpuna, jer već u istom Titulušu autor utvrđuje da samo pojedina vrsta pečata (i to oni autentični) imaju snagu utvrditi svaku činjenicu. Između ostaloga, to su kaptoli kao vjerodostojna mjesta i preteče javnih bilježnika na hrvatsko-ugarskom području, odnosno Medimurju.

ISPRAVE

Isprave su se općenito mogle podijeliti na javne i privatne. Javne isprave izdavali su pod vjerodostojnim pečatom pojedinci (palatin, ban, itd.) ili pak ustanove javne vlasti, od kojih su najvažniji bili kaptoli i konventi¹⁸. Privatne su pak isprave izdavali ili pojedinci pod svojih porodičnim pečatima, ili ustanove koje izdaju javne isprave, ako nisu bile ovjerene vjerodostojnim pečatima¹⁹.

Decretum poznaje izvorne isprave („driečni list, original“- isprava koja je jača, trajnija), kao i neizvorne isprave („maša listov“), odnosno one koje su prepisane iz izvornika. Ako je neizvornu ispravu izradilo neko vjerodostojno mjesto (*loca credibilia*), takve isprave bile su autentični prijepis, koji je pak mogao biti autentični prijepis izvornika ili prijepis prijepisa, što se na ispravi moralo i konstatirati. Neizvornu ispravu mogla je izraditi i neka privatna osoba, u kom slučaju

9 *Decretum* ima tri dijela pa mu odatle i alternativni naziv *Tripartitum*, a podijeljen je na tzv. *Tituluše*. U Prvom dijelu sa 134 Tituluša govori o plemstvu, stjecanju plemstva, plemićkim pravima, privilegijama, nasljeđivanju, pravu žena, sinova, tutorstvu... Drugi dio sadrži 86 Tituluša te govori o statutima, običajima, privilegijama, ispravama, pečatima, njihovoj vrijednosti, pravilima svjedočenja... Treći pak dio u 36 Tituluša govori o posebnim pravima, homagiju, kaznama za umorstvo, zločinima... Više o tome: *Decretum*, str. 428.-429. Za potrebe prikaza Tituluše ću označavati rimskim brojem koji pokazuje o kojem dijelu Decretuma je riječ, i arapskim brojem koji označava broj Tituluša unutar tog dijela (npr. II. 13- drugi dio, trinaesti Tituluš).

10 II. 13. „Pečat je zato neko istino zriežano znamenje ili na zlate ili na srebre, ili na miedi ili na vojsku pritisnjeno, poterđavajući vsako činjenje.“

11 II. 13. „I dvoje je fele pečat, jedna istina, a druga neistina“.

12 Vranski priorat ili priorat vranski (lat. *prioratus Auranae*, mađarski *vránai perjelség*) bio je naziv organizacije vitezova templara na području Hrvatske i Ugarske kada su se 1169. pojavili na tom području. Središte im se nalazilo u Vrani, a uživali su posebnu naklonost ugarskih kraljeva. Na vrhuncu moći ovaj je priorat posjedovao po Dalmaciji, Bosni, Slavoniji i Medimurju oko 40 vlastelinstava, samostana i gradova. Više o tome vidjeti: Kos, Lucijan, *Prior vranski i njegove funkcije u našoj pravnoj povijesti, Povijest Vrane*, Radovi Instituta JAZU u Zadru, Zadar 1971., sv. 18., str. 227.-235., vidjeti i: Andrijić, Ljubica, *Ivanovci u hrvatskim zemljama u srednjem vijeku, Povijesni zbornik godišnjak za kulturu i povijesno nasljeđe* br. 3., Osijek, 2008., str. 249.-253.

13 Despot je naziv za visoku titulu koja je pripadala carskim pokrajinskim vladarima u Srbiji. Vidjeti: Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, 2007. g., str. 121. Raška je srednjovjekovna država Srba i sinonim za Srbiju.

14 Među većima se navodi pet kraljevskih pečata: zlatna bula, dvostruki, tajni i sudski pečat te pečatni prsten, kao i pečati vjerodostojnih mjesta, odnosno kaptola i konvenata. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 369.

15 Među manje autentične pečate su spadali pečati trojice redovnih kraljevskih sudaca: palatina, dvorskog suca i vrhovnoga dvorskoga

kancelara. Protonotari prvih dvojice imali su duplikate pečata svojih šefova u čije su ime sastavljali i izdavali isprave, dok protonotari posljednjih nisu imali ovlasti sastavljanja i izdavanja isprava. Spadali su još i pečati mađarskih distriktnih sudova, županijski pečati, pečati viših nastavnih zavoda: sveučilišta, akademija i gimnazija, pečati raznih javnih službenika, itd. Dakako, svaki samo u okviru svoje nadležnosti. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 369. i 370.

16 *Privatno pravo Tripartita*, str. 368.

17 Vidjeti *supra*: *Uloga kaptola u sastavljanju isprava*

18 Isprave koje su izdavali i providali kaptolskim pečatima uživale su javnu vjeru (*fides publica*). Vidjeti: *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, str. 16.

19 *Privatno pravo Tripartita*, str. 371.

bi ona bila jednostavni prijepis, koji je opet mogao biti bilo prijepis izvornika ili prijepis prijepisa izvornika. No ukoliko bi takav jednostavni prijepis vjerodostojno mjesto usporedilo s izvornikom i potvrdilo da je u skladu s njim, takav prijepis dobivao bi svojstvo ovjerenog prijepisa²⁰.

Prema Lanoviću²¹ i Decretumu²², opće su pretpostavke koje moraju sadržavati isprave kako bi se mogle upotrijebiti kao dokazna sredstva pred sudom:

- a) da je isprava istinita i po formi i sadržaju, tj. da potječe od onoga tko je na njoj naveden kao izdavalatelj i da ono što je napisano odgovara činjenicama
- b) da na ispravi nema brisanja, precrtavanja, ispravljavanja i dodavanja, naročito na bitnim dijelovima teksta, jer je inače sumnjiva i ne može poslužiti kao neupitno dokazno sredstvo
- c) da na njoj bude datum i mjesto izdavanja, te potpis i pečat izdavalatelja
- d) ako je sastavljena na stranom jeziku koji stranke ne govore, da im je sadržaj protumačen na jeziku koji razumiju, pod prijeljnom ništavosti
- e) ne smije biti u suprotnosti s tuđim pravima, jer se u tom slučaju može poništiti
- f) predmet isprave može biti samo onaj predmet kojim osoba u čije se ime izdaje može slobodno raspolagati.

Osim općih pretpostavki, postojale su i posebne pretpostavke za pojedine vrste isprava, što prema zakonu, a što prema običajnom pravu.

DOKAZNA SNAGA ISPRAVA

Prema Decretumu, autentični originali („driečni list“) pružali su potpun dokaz o onome o čemu su izdani²³. Jednaku dokaznu snagu imali su i prvi autentični prijepisi („maše listov“), uz uvjet da je u njima izričito konstatirano da se njihovi izvornici nalaze u javnom arhivu i registrirani u autentičnom protokolu²⁴. Oni autentični prijepisi na kojima je bilo konstatirano da izvornik nije valjano arhiviran, nego su nađeni negdje drugdje, ili su ih pak stranke samo donijele na prijepis i odnijele, nisu imali dokazne snage pred sudom. U tom slučaju, doduše, vjerodostojno mjesto je jamčilo da je pri-

jepis istovjetan izvorniku, no nisu mogli jamčiti za postojanje i valjanost izvornika²⁵.

Autentični prijepis prijepisa mogao je poslužiti kao dokazno sredstvo samo za obranu posjeda²⁶, no za stjecanje bilo kojih prava kao dokazi su mogli poslužiti samo izvornici i autentični prvi prijepisi izvornika pohranjeni u javnim arhivima.²⁷

Kod privatnih isprava, kao dokaznih sredstava, za ugovore koji su se mogli valjano sklapati privatnim ispravama²⁸, dokazna snaga proizlazila je iz vlastoručnog pisma isprave, vlastoručnog potpisa i pečata strane koja se na nešto obvezala²⁹.

Od dviju suprotnih isprava u istom predmetu, prednost je imala ona koja je bila autentičnija i vjerodostojnija³⁰. Ako su bile podjednako autentične i vjerodostojne, uzajamno bi se poništavale.

Protiv dokaza ispravama bilo je moguće voditi i protudokaz svjedocima, a autentične javne isprave imale su prednost pred privatnim svjedocima, osim ako se neizravnim putem (izravno se javne isprave nisu smjele preispitivati) utvrdilo da je javna isprava lažna³¹.

Decretum poznaje istinite i neistinite isprave. Neistinite su one koje ili ne potječu od onog tko je na njoj označen kao izdavalatelj, ili sadržaj isprave ne odgovara stvarnim činjenicama. U tom slučaju Decretum u Titulušu XVI. drugog dijela predviđa, osim nedostatka dokazne snage, i vrlo stroge kazne poput gubitka časti i uništenja pečata u vatri te takav rastaljeni pečat pritisnuti na čelo³². Isprava, čiji se sadržaj nikad nije izvršio, nije mogla ovlašteniku stvoriti neko pravo, unatoč svojoj valjanoj formi i sadržaju³³.

25 *Privatno pravo Tripartita*, str. 375.

26 *Privatno pravo Tripartita*, str. 375.

27 I. 37., II. 15. „Jer takova transumption ima mesto i moć, kotere su driečni list prijedi v pravde dobro premetali.“ „Jer kako jur be poviedano, takov z maše pisan list nema moći.“

28 Npr. kupoprodaja pokretnih stvari, privremeno (ne trajno) otuđenje nekretnina, itd. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 375.

29 Zato su jednostrane isprave mogle biti dokazno sredstvo za izdavalatelja samo ako su bile na njegovu štetu, ne i korist. Dvostrane su također dokazivale samo obvezu, a ne i pravo! Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 375.-376.

30 *Decretum*, II. 42.

31 Kod svjedočanstva se nije gledalo toliko na broj svjedoka, koliko vjerodostojnost. Ako je svjedoka bilo koliko i potpisnika isprave, a npr. na ispravi je bila potpisana neka zakleta osoba vjerodostojnog mjesta, takva isprava je imala prednost pred svjedočanstvima. Ako je i na jednoj i na drugoj strani bilo isti broj vjerodostojnih osoba, ta dokazna sredstva se poništavaju. Ako ispravi protuslove svi svjedoci potpisani na njoj, ona nema nikakvu vrijednost. Ako pak jedan dio potpisnika tvrdi jedno, drugi drugo, odluka ostaje na sudu. Ako su svi potpisnici umrli, ili ispravu nije potpisao nitko osim izdavalatelja, njezinu dokaznu snagu mogu oduzeti dva protivna vjerodostojna svjedoka. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 376.

32 II. 16. „A pravdeni sudec ili orsaški, glavum i imienjem, kotero se listor njih samih dostoji i počtenje i pečat imaju pogubiti. I potomtoga v ognji ona pečat razbieljena ima na njih lica i na čelo, koteri su v takovom dielnici, pripeči poleg občinskoga dekretoma zapovedi.“

33 Npr. II. 12. „Privilegium pogiblje i nemočen bude gda što kaj včini proti privilegiumu koteri je njemu dan ili njim hudo žive.“

20 *Privatno pravo Tripartita*, str. 371.

21 *Privatno pravo Tripartita*, str. 372.

22 Npr., cijeli II. 17. *Decretuma*

23 Npr., I. 37. „Ako to hoće posvedočiti da se ono imienje nie pristojilo diekline sverži, potriebno je da original, to je tuo, da iz onoga imienja i z plemenščine početka spravljjen list napred prinese.“

24 II. 15. „Maše listov, kotere su z kaptoloma ili z konventa ili pred toga orsaga sudcem prez roke zešle, nehasnovite su prez driečnoga lista (originala)“

ULOGA KAPTOLA U SASTAVLJANJU ISPRAVA

Djelatnost i nadležnost kaptola u obavljanju javne djelatnosti bila je uistinu široka³⁴, a to je i razlog što je ovaj prikaz za potrebe časopisa usredotočen samo na njihovu ulogu u sastavljanju isprava. Dovoljno je spomenuti da su se pred njima sklupali kupoprodajni ugovori, sastavljale oporuke, utvrđivalo podrijetlo roda, mirile zavadene strane, prodavali i kupovali, darivali i zalagali, otuđivali i omeđivali posjedi i zemlje, a obavljali su funkciju arhiva te su kod njih bile pohranjene sve isprave o navedenim poslovima³⁵.

Kao što je već spomenuto, isprave su prema Tripartitu sastavljale kraljevske i dvorske kancelarije, redovni suci kraljevstva i njihovi protonotari, županije, poglavarstva kraljevskih slobodnih gradova, svatko u okviru svoje nadležnosti te kaptoli i konventi kao vjerodostojna mjesta (*loca credibilia*) o svim mogućim vrstama pravnih poslova.

Postojala su dva načina sastavljanja isprava u kaptolima, pred čitavom korporacijom ili pred njezinim izaslanicima (*homo fidelis capitulu*).

Onaj tko je htio sastaviti ispravu pred čitavom korporacijom došao bi osobno, ili putem punomoćnika, i usmeno izjavio svoju volju. Na osnovi te izjave sastavljala bi se isprava u kojoj su se navodila imena svih članova korporacije. Zatim bi se sadržaj isprave pročitao svim sudionicima i ovjerio autentičnim pečatom, a onda bi je potpisala ovlaštena osoba³⁶. Nakon toga bi zakleti bilježnik unio sadržaj isprave, doslovce, u autentični zapisnik, a izvornik bi se, potpisan od još dvojice članova, pohranjivao u arhivu. Na zahtjev stranaka izdavale bi se autentične potvrde o sklopljenom poslu³⁷.

Izaslanici su izlazili na teren za sastav pojedinih akata prema traženju stranaka. Uvjet valjanosti radnje bio je da budu barem dvojica članova korporacije, s obzirom na to da jedan svjedok nije imao valjanu autentičnost. Izaslanstvo nije moglo

izlaziti izvan područja svoje nadležnosti, a kad su se vratili, morali su ostale članove detaljno izvještiti o sklopljenom poslu. Nakon toga bi se izradila isprava o tom poslu na jednak način kao i kada se radi pred korporacijom, osim što se u ispravu unosila napomena da se radi prema izvještaju izaslanika.

Izvornici isprava čuvali bi se u arhivu, a mogli su se izdavati samo bilježnicima za njihovu službenu uporabu, dok su ostale stranke imale pravo uvida uz prisutnost dvojice članova vjerodostojnog mjesta.

Unutar godine dana od sastavljanja izvornika izdavali su se autentični prijepisi na zahtjev stranaka, a nakon proteka roka samo na temelju tzv. potražnog naloga, sve uz prijetnju visokih novčanih kazni³⁸.

ZAKLJUČAK

Uloga kaptola u obavljanju javne djelatnosti bila je tijekom povijesti od neprocjenjive važnosti jer su kaptoli, osim kao temelj bilježništva poznatog u današnje vrijeme, bili i bogati javni arhivi te prva središta naše kulturne pismenosti. Medimurje je zbog svoga specifičnog položaja tijekom povijesti bilo dugo pod ugarskom vlašću, s važećim propisima ugarskoga privatnog prava, a to je rezultiralo time da se povjerenje u notarijat sporije prihvaćalo u tim dijelovima, nego npr. u Dalmaciji, pa su i kaptoli obavljali javnu djelatnost duže nego u ostalim dijelovima Hrvatske. Jer ono što je u Dalmaciji bio notarijat, to su u sjevernoj Hrvatskoj i Medimurju bili kaptoli kao vjerodostojna mjesta (*loca credibilia*), s praktički istim ciljem – obavljanje javne djelatnosti u interesu građanstva kao preteče javnog bilježništva.

34 *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, str. 57-63.

35 *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, str. 16.

36 U kaptolima je to bio kanonik štioč, u konventu superior, odnosno neki drugi član vjerodostojnog mjesta, ako ovih nije bilo. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 373.

37 II 13, 17. Vidjeti i: *Privatno pravo Tripartita*, str. 373.

38 Lanović navodi kako je novčana kazna uskrate izdavanja prijepisa bila 500 forinti, a k tome još i naknada štete za svaki slučaj uskrate posebno. Vidjeti: *Privatno pravo Tripartita*, str. 374.

Nomotehnika i motrišta oblikovanja javnobilježničkih isprava

SAŽETAK

Kad pomislimo o javnobilježničkim ispravama prve riječi koje će nam pasti na pamet bit će sigurnost i pravna zaštita, postojanost i prepoznatljivost prava koje možemo zahvaliti bogatoj povijesno-formalističkoj bilježničkoj tradiciji, ali i suvremeno ekspanzivnim i edukacijskim aspektima ove službe. Ipak, radi još kvalitetnijeg sastavljanja, prepoznatljive formalne kompozicije i jednoobraznosti izgleda, moguće bi bilo primjenjivati određena pravila nomotehnike pri izradi isprava, iako se po predmetu uređenja ta pravila primarno na takve vrste isprava ne odnose. Cilj ovog članka je da ukaže na moguću sintezu određenih nomotehničkih zadanosti s pravilima kreiranja javnobilježničkih isprava te da iz takve kohezije izluči, analizira i evaluira koristi koje bi se takvom primjenom mogle ostvariti. Osnovna svrha koja bi se tom sinergijom metoda i pravila kreiranja mogla postići je postizanje egzaktnosti određenosti sastavnih dijelova isprava, preglednosti i prepoznatljivosti stila i načina pisanja, jasnoće jezika, terminološke preciznosti, jednostavnosti, a na taj način i povećanju pravne sigurnosti.

Ključne riječi: *javnobilježnička isprava, nomotehnika, opći akt, pojedinačni akt, unifikacija, pravna sigurnost.*

Mira Grbac

Javnobilježnički
prisjednik u
uredu javnog
bilježnika
Aljoše
Gojanovića

1. UVOD

Ovaj članak se bavi korelacijom discipline kreiranja općih propisa i metodama stvaranja javnobilježničkih isprava kod kojih idejno implicira primjenu pojedinih nomotehničkih pravila. Nomotehnika je disciplina koja se bavi izradom pravnih propisa (grč. = nomos+ tehne, hrv. = zakon + vještina), odnosno to je skup pravila koje se koriste pri sastavljanju zakona i ostalih propisa. Pravila nomotehnike odnose se na opće akte kao što su ustav, međunarodni ugovori, ustavni zakoni, zakoni, poslovnici, uredbe, pravilnici, naputci, preporuke, naredbe, odluke i sl. Konkretizacijom strukture akata od općih prema pojedinačnima, a u potonje spadaju i javnobilježničke isprave, dolazi se do specifičnih dijelova koji su svojstveni jednoj i drugoj vrsti akata te u mnogim dijelovima slični. Takva sličnost formalne konstrukcije akata navodi na zaključak da je moguće proširiti primarne postavke nomotehničkih pravila u odnosu prema objektu njihove primjene. Razlikovno težište u ovom čl. stavlja se na pravnu bit općih i pojedinačnih akata i njihovo djelovanje prema adresatima. Teza ovog članka temelji se na ideji da se i kod stvaranja pojedinačnih akata izvrši osvrt na pojedine zakonitosti nomotehnike i da se pritom struktura reguliranja tih isprava podvrgne

prepoznatljivoj uredenosti, predviđenosti, jasnoći stila i izraza te jednostavnosti forme. Kompozicija ovog članka predstavlja pojedina pravila nomotehničkog normiranja te ih idejno prenosi na javnobilježničke isprave. Formalnom konstrukcijom i sadržajnom verifikacijom, koju provodi javni bilježnik kao nositelj povjerenja u vjerodostojnost akata koje donosi, javnobilježnička isprava već dugi niz godina potvrđuje se kao temelj sigurnosti u pravnom prometu. Njena formalna konstrukcija i način sadržajne verifikacije koju provodi javni bilježnik detaljno su uređene zakonom i podzakonskim propisima. Međutim, pojedine javnobilježničke isprave svojom formalnom kohezijom nalikuju strukturi općih akata (npr. osnivački akt određenoga trgovačkog društva), pa nema zapreke da se i na njih primjenjuju neka pravila nomotehničkog uređenja akata. Osim toga, karakteru jasnoće, preciznosti i dosljednosti kao javnobilježničkoj konstanti u formiranju isprava treba još pridodati i zahtjev unifikacije u formiranju između različitih javnih bilježnika kao autora isprava. U Republici Hrvatskoj sve donedavno vladala je pravna nesigurnost koja se izražavala putem nepostojanja jasnih i istozačnih nomotehničkih pravila koja bi se mogla primijeniti

na izradu svih vrsta pravnih propisa. Udovoljavajući zahtjevu pravne izvjesnosti i mi smo se odnedavno svrstali u red zemalja koje ulažu napore da bi se metode i smjernice u izradi pravnih propisa ujednačile i kodificirale, pa su tako od 1. rujna 2015. u Republici Hrvatskoj na snazi «Jedinstvena metodološko-nomotehnička pravila za izradu akata koje donosi Hrvatski sabor» (nastavno u tekstu: Pravila)¹.

1.1. RAZLIKA IZMEĐU OPĆIH I POJEDINAČNIH AKATA

Odredba čl. 1. Pravila uređuje primjenu u odnosu na subjekte te taksativno u čl. 2. navodi što se sve smatra propisom. Pravila se odnose na opće akte, iako npr. ista takva pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine predviđaju da se mogu primjenjivati i na pojedine pojedinačne akte, ako priroda akta to dopušta.² Za razliku od općih akata, pojedinačni akti (presude, rješenja, privatni pravni poslovi) konkretizirani su u odnosu prema subjektima njihove primjene te se s njihovim donošenjem pravo ne stvara, već primjenjuje. Nomotehnika se kao metodološka disciplina oblikovanja općih pravnih akata primjenjuje u normativnoj djelatnosti. Sve do danas pravna teorija nije dala konačan odgovor na pitanje obuhvaća li normativna djelatnost samo donošenje općih pravnih akata, ili i pojedinačnih. Javnobilježničke se isprave mogu smatrati pojedinačnim aktima koje imaju snagu javnih isprava, ako su prilikom njihova sastavljanja i izdavanja ispunjene određene zakonske predispozicije. Članak 3. Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93., 29/94., 162/98., 16/07. i 75/09., nastavno u tekstu: ZJB) definira javnobilježničke isprave i utvrđuje da su to isprave o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (javnobilježnički akti), zapisnici o pravnim radnjama koje su obavili ili kojima su bili nazočni javni bilježnici (javnobilježnički zapisnici) i potvrde o činjenicama koje su posvjedočili javni bilježnici (javnobilježnička potvrda). Kao što je već navedeno, javnobilježničke isprave imaju individualni karakter, odnosno djeluju samo u odnosu na stranke određenoga pravnog posla (*inter partes*), te ih odlikuje izostanak općeg djelovanja prema znatnom broju neodređenih adresata, odnosno prema svima (*erga omnes*). Primjerice, tako ugovor o prijenosu poslovnog udjela u trgovačkom društvu predstavlja konkretizaciju općeg prava i kao pravni odnos stvara prava i obveze samo za

1 Hrvatski sabor ih je donio na sjednici 19. lipnja 2015. i objavljena su u Narodnim novinama 3. lipnja 2015., br. NN 74/15., sa stupanjem na snagu 1. rujna 2015. (čl. 69. Pravila).

2 Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine, Parlament BiH; "Službeni glasnik BiH", br. 11/05. čl. 2., st. 2.

stranke navedene u njemu te se odlikuje određenim normiranim dispozicijama³. Ipak, bez obzira što takav ugovor nije opći normativni akt, primjenom i poznavanjem određenih dijelova Pravila možemo olakšati njegovu kreiranje i sastavljanje, unificirati njegovu strukturu, podjelu na članke, sintaksu, pisanje riječi, njegovog naziva, primjenu interpunkcijskih znakova, kratica, istoznačnica i sl.

2. OSVRT NA PRAVILA NOMOTEHNIKE I MOGUĆA PRIMJENA NA ISPRAVE

Kao što je već navedeno, pri sastavljanju javnobilježničkih isprava mogu se primjenjivati neka načela i pravila nomotehnike, u dijelu i opsegu koliko to specifična narav pojedine isprave dopušta. U drugom dijelu, Poglavlje I. Pravila, normirana je jedinstvena tehnika izrade propisa koja u čl. u 3. konkretizira strukturu propisa. Korelacijom strukture propisa koja sadrži: uvodni dio, glavni dio i završni dio⁴, sa strukturom javnobilježničkih isprava, može se uočiti njihova istovjetnost. U čl. u 4. Pravila normiran je uvodni dio propisa koji sadrži preambulu, naziv propisa i obuhvat sadržaja.

2.1. UVODNI DIO ISPRAVE

Dio pravnog akta koji se nalazi na njegovu početku te prethodi predmetu uređenja, a sadrži naznaku pravnog temelja donošenja i naziv donositelja akta naziva se preambula. Pravilna izrada preambule čini pretpostavku da bi se moglo kontrolirati poštivanje načela zakonitosti u materijalnom i formalnom smislu.⁵ Preambula kao uvodni dio pravnih akata može biti i strukturalna sastavnica određenih javnobilježničkih isprava obzirom na to da ista sadržava naznaku pravne osnove za donošenje isprave, odnosno odredbe propisa iz kojeg se izvodi ovlaštenje za donošenje konkretnog akta. Na taj način se jasno i detaljno izvode ovlaštenja temeljem kojih nastupa javni bilježnik kao sastavljač pojedine isprave i nepristrani povjerenik među strankama

3 Ako ugovor sadrži samo dispozicije, radić će se o nepotpunom pojedinačnom aktu, a ako sadrži i sankcije u slučaju neispunjenja pojedinih stavki ugovora (npr. ugovorna kazna), tada će se raditi o potpunom pojedinačnom aktu. Dakle, značajka potpunog pojedinačnog akta jest postojanje dispozicije i sankcije, dok kod nepotpunog je postojanje samo jedne od tih odrednica.

4 Struktura propisa normirana je u čl. 3. stavak 1. Pravila, dok je u stavku 2. ostavljena mogućnost da propis može imati priloge i dodatke (anekse), koji čine njegov sastavni dio, a donose se, mijenjaju, dopunjuju i objavljuju po istom postupku i na način kao i sam propis.

5 Milotić, I., Peranić, D., „Nomotehnika, izrada općih akata s praktičnim primjerima“ RRF, Zagreb, 2015., str 201.

koje sudjeluju u određenom pravnom poslu.

Naziv isprave je prva sastavnica s kojom dolazimo u kontakt prilikom uočavanja neke isprave i ujedno specifična odrednica kojom se razlikuju i individualiziraju pojedine vrste isprava. Ekvivalentnom primjenom Pravila (čl. 6. st. 2.) na javnobilježničke isprave, naziv te isprave trebao bi se pisati bez kratica i bez znakova interpunkcije. Također bi naziv trebao biti kratak i sažet, a iznimno ako sadržaj pojedine isprave obuhvaća više područja, za naziv se treba uzeti ono područje koje je najznačajnije za ispravu koja se stvara. (čl. 6. st. 3. Pravila).

2.2. PREDMET ISPRAVE

Analogno utvrđenjima u čl. u 7. Pravila i javnobilježnička isprava može sadržavati osnovne odredbe u kojima se utvrđuju ciljevi i načela njenog donošenja. Predmet pojedine isprave može se izraziti u čl. 1., odmah iza naziva, odnosno ako isprava nema članaka onda u početnom dijelu materije koju uređuje i sadrži pojedina isprava.

U skladu s čl. 10. st. 2. Pravila skraćivanje naziva i pojmovnih sklopova obavlja se na mjestu na kojem se prvi put navodi naziv ili pojmovni sklop koji se namjerava skratiti. Dva ili više skraćivanja u jednoj odredbi treba izbjegavati.⁶

Stil pisanja javnobilježničke isprave može se provoditi rodno osjetljivim jezikom, pa bi se tako korišteni izrazi koji imaju rodno značenje odnosili jednako na muški i ženski spol i imali bi neutralno značenje. Primjerice, tako se riječ *darovatelj* odnosi jednako i na muški i ženski spol i nije potrebno dodavati sufiks – *ica* (*darovateljica*) u tvorbi ženskih oblika imenica koje označuju svojstvo u kojem se nalazi pojedina stranka pravnog posla. Ta rodna neutralnost pojmova normirana je u čl. 13. Pravila te je ona uvrštena u mnogobrojne propise kao rezultat napora u umanjenju rodne diskriminacije. *A contrario*, navedenom u čl. 45. Pravila koji se odnosi na gramatiku u propisima, određeno je da se u propisu trebaju koristiti imenice u muškom rodu, dok stavak 2. istog članka upućuje na rodnu neutralnost iz članka 13.

Međutim, kako su javnobilježničke isprave pojedinačni akti i nisu upućene velikom krugu neidentificiranih osoba te se odnose na specifičan krug individualiziranih osoba ili osobu, nema zapreke da se u njima koriste, rodno određeni izrazi koji spolno determiniraju nositelja određenoga pravnog posla. Također, postojat će i neki slučajevi gdje će biti moguća samo upotreba imenica u muškom rodu, npr. «kupac», jer u hrvatskom nazivlju za tu riječ ne postoji ženski rod.

2.3. GLAVNI DIO ISPRAVE- SADRŽAJ

Sadržaj isprave je bitna sastavnica koja individualizira pojedinu ispravu na način da joj daje onaj njoj svojstven i specifični karakter, povezan i određen u odnosu na materiju koju obuhvaća. Dakle, radi se o središnjem i integralnom dijelu isprave koji svojim obuhvatom te materijalnom gradom detaljno činjenično i pravno konstruira cijelu ispravu. Isprava bi trebala biti raspoređena na način da se njene odrednice (ovisno o prirodi i pravno zadanoj formi pojedine isprave) snagom svoje važnosti i značenja strukturiraju, počev od početka glavnog dijela isprave pa slijedom prema njezinu kraju. Prema Pravilima u čl. 14. i 15. te se odrednice odnose na materijalno-pravne odredbe, odredbe o nadzoru i druge odredbe, odnosno prava i obveze, ovlasti i nadležnosti i na kaznene, odnosno prekršajne odredbe. Sadržaj kao materijalna konstrukcija pojedinog akta u svakom pojedinačnom slučaju ovisi o specifičnim odrednicama, pa su tako i pravila nomotehnike u većem opsegu primjenjiva u odnosu prema formalnim sastavnicama pojedine isprave.

2.4. FORMALNA STRUKTURA ISPRAVA

Upravo poput općeg propisa i javnobilježnička isprava treba imati određenu formalnu strukturu koja služi njenoj preglednosti, lakšem čitanju i snalaženju. Struktura isprave varira ovisno o pravnim, stilskim, sadržajnim i drugim motrištima koja tvore i identificiraju specifičnu bit određenog dokumenta. Prema čl. 29. Pravila temeljna strukturalna odrednica propisa je članak koji se sastoji od određenja koja tvore jednu logičnu cjelinu. Kod javnobilježničkih isprava situacija je nešto drukčija pa se tako možemo susresti s mnogim ispravama čija temeljna strukturalna gradacija ne predviđa podjelu na članke (npr. javnobilježnički zapisnik o deponiranju novca). Ako je priroda isprave takva da predviđa podjelu na članke, oportuno bi bilo osvrnuti se na Pravila u dijelu uredjenja oblika na članke, stavke, podstavke, točke i podtočke. Javnobilježničkim poslovnikom (NN 38/94., 82/94., 37/96., 151/05., 115/12. i 120/14., nastavno u tekstu: Poslovnik) propisan je oblik javnobilježničkih isprava te njihovih otpravaka i prijepisa, dok se u dijelu koji nije ureden tim poslovnikom analogno primjenjuje Sudski poslovnik (NN 37/14., 49/14., 08/15. i 35/15.). Ipak, dijelovi koji su uredeni tim poslovnicima materijom su divergentni od nomotehičkih zakonitosti normiranih u Pravilima, pa bi dodatna primjena Pravila kod pojedinih dijelova isprava pridonijela jednostavnijem i prepoznatljivom formiranju isprava.

6 Čl. 10. stavak 3. Pravila, str. 4.

2.5. STIL I NAČIN PISANJA ISPRAVA

Prema čl. 41. Pravila stil pisanja propisa je uvjetovan nomotehničkim pravilima, pravopisom, gramatikom i semantikom jezika u službenoj uporabi.⁷

Način pisanja javnobilježničkih isprava detaljno je propisan u ZJB-u (čl. 43. – 52.) i u Poslovniku (čl. 41. i 43. – 45.). Odlika je javnobilježničkih isprava inkorporacija stroge formalnosti i jasne određenosti njihovih sastavnica jer bi se u protivnom mogla stvoriti zabuna i nejasnoća o pojedinim formulacijama ili o ispravi u cjelini. Tek u dijelu koji nije ureden javnobilježničkim propisima, moglo bi se uputiti na određene odredbe Pravila da bi se tako u potpunosti pridonijelo pravnom jedinstvu u pisanju isprava.

2.6. JEZIK I TERMINOLOGIJA ISPRAVA

Analognom primjenom čl. 35. st. 2. i 3. Pravila isprave bi trebalo pisati jasnim stilom, jednostavnim riječima te precizno i razvidno izraženim namjerama donositelja, a korištena terminologija, odnosno pojmovi korišteni u ispravama trebali bi biti jasni, dosljedni, precizni i prijeko potrebni. Jezik treba biti izričaj svojega vremena te da ne sadrži pojmovne i jezične relikte.⁸ Zahtjev dosljednosti, preciznosti i jasnoće izričaja u službenom pisanju isprava ima svoj korijen u samoj povijesnoj naravi javnobilježničke službe. Tako i Bilježnički obraznik iz davne 1896. godine predviđa sljedeće:

«I. Nejasnoća daje povoda dvoumici i postaje klicom razmirica i priepora, oružjem himbenosti; nepredieljenost daje povoda raznom tumačenju, i slabo se slaže sa istinom i prosto dušnošću.

Jasnoća i točnost postizavaju se:

svojstvenošću izraza, koji su kao što opaža Quintilian, uvijek izvrsni kad su na svome mjestu: Omnia verba suis locis optima;

redom, jer: Ubi non est ordo, ibi est confusio.»⁹

Prema čl. 36. st. 1. Pravila strani bi se izrazi (tudiće) mogli koristiti jedino ako u hrvatskom jeziku za pojedini izraz nema odgovarajuće riječi. Pravilo se odnosi i na strane riječi na latinskom jeziku. U čl. 36. st. 2. Pravila izraženo je odstupanje i nepodudaranje s odredbama prethodnog stavka pa se tako strane riječi upotrebljavaju na način da se u

zagradama, nakon korištenja hrvatske riječi, upiše odgovarajuća strana riječ.

U ispravama bi trebao biti zastupljen stručni, odnosno pravni jezik sa preciznim, jasnim i nedvosmislenim pojmovima te pravno-logičkim formulacijama.¹⁰ Pravila propisuju upotrebu dosljednog izričaja pa se tako pojedini izraz treba koristiti u istom značenju kroz cijeli tekst (čl. 38.) te je propisano suzdržavanje od upotrebe nepreciznih odrednica te stavljanje težišta na određene ili barem odredive pojmove, a isto je regulirano člankom 39. Pravila. Sukladnom primjenom članka 40. Pravila upotreba istoznačnica (sinonima) u tekstu nije preporučljiva jer se na taj način povećava duljina teksta i nastaje temelj za nastanak mogućih pogrešaka.

2.7. PRAVOPIS U ISPRAVAMA

Primjena interpunkcijskih znakova regulirano je u čl. 42. Pravila te određuje da bi pri njihovu korištenju trebalo voditi računa o smještaju tih znakova u tekstu isprava. Neprimjerenim smještajem interpunkcijskih znakova i korištenjem koje nije u skladu s pravopisnim pravilima moglo bi doći do pogrešnog tumačenja pojedinih odredbi isprava. Navod, odnosno pozivanje u ispravi na već navedene dijelove u tekstu trebalo bi provesti određenim navođenjem dijela gdje se nalazi taj dio na koji želimo uputiti, a ne korištenjem izraza kao što su prethodni, naredni, sljedeći i sl. Pravila detaljno reguliraju navođenje u čl. 43., dok je uporaba kratice normirana člankom 44. Prema Pravilima kratice bi samo iznimno trebalo koristiti u tekstu isprava, osim onih čija je upotreba ustaljena, kao što su: npr., dr., sl., čl., zk. ul., g. ... Treba istaknuti da istovjetan način korištenja kratice propisuje i ZJB u čl. 43. st. 2.

2.8. IZMJENE, DOPUNE I ISPRAVCI U ISPRAVAMA

Specifičan režim izmjena i dopuna u javnobilježničkim ispravama propisuje čl. 46. ZJB-a, dok je u odnosu na opće akte isto normirano u dijelu trećem Pravila, počevši od čl. 48. U odnosu prema

7 Semantika je lingvistička grana koja se bavi proučavanjem značenja jezičnih pojmova i odnosom između značenja i njegova izraza.

8 Milotić, I., Peranić, D., „Nomotehnika, izrada općih akata s praktičnim primjerima“ RRIF, Zagreb, 2015., str. 111.

9 Odvjetnik dr. Vladimir Pappafave, «Bilježnički obraznik s izjašnjenjima, bibliografskim i pravničkim» L. Woditzka, Zadar, 1896., str. 158.

10 Akademik Josip Bratulić povodom dvadesete obljetnice javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj istaknuo je sljedeće: «Svaki je jezik sustav, ili barem teži postati sustavom. I poslovni jezik je sustav, ali hrvatski poslovni jezik, kojim su pisane isprave, zakoni i statuti nije imao nikakvih pisanih pravila, ali je zato imao dugu tradiciju i praksu.» Navedeni tekst nosi naziv «Javno bilježništvo u Hrvatskoj od početaka do 19. stoljeća» i objavljen je u monografiji «Hrvatsko javno bilježništvo», nakladnik Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, studeni 2014., str. 32.

javnobilježničkim ispravama ta utvrđenja iz Pravila mogla bi se djelomično primjenjivati na određene javnobilježničke akte (npr. Odluku o izmjeni izjave o osnivanju s odlukom o dopuni djelatnosti za određeno trgovačko društvo).

Ispravljanje pogrešaka u javnobilježničkim ispravama također je podvrgnuto specifičnom tretmanu koji je reguliran čl. 47. ZJB-a te se u tom području stvaranja isprava ne bi mogla utvrditi analogna primjena Pravila jer ona propisuju način ispravaka i objave općih akata.

2.9. PROČIŠĆENI TEKST

Pročišćeni tekst je potpuni i završni prikaz akta u kojem su normirane sve važeće cjeline tog akta s njegovim izmjenama i dopunama. U javnobilježničkom poslovanju u dijelu trgovačkih društava susretat ćemo se sa zahtjevom donošenja potpunog teksta osnivačkog akta pojedinoga trgovačkog društva i potvrdom tog teksta, pa bi se autori isprava u tom dijelu normiranja mogli upoznati s čl. 63. Pravila, gdje je naveden konstruktivan i kompletan prikaz strukturiranja pojedinih sastavnih dijelova pročišćenog teksta.

3. ZAKLJUČAK

Svrha ovog priloga je da približi pravila nomotehničke i onim autorima isprava na koje se ti propisi primarno ne odnose, pa bi tako Pravila mogla služiti kao fakultativni radni materijal koji svojim zadano-

stima upućuje na svestrano, kvalitetno i jednolično sastavljanje isprava. Unifikacija sastavljanja i reguliranja javnobilježničkih isprava pretpostavlja olakšavanje izrade isprava među javnim bilježnicima i ostalim ovlaštenim osobama u javnobilježničkim uredima koje pripremaju nacрте i završne verzije tih isprava. Iako je u ovom tekstu težište primjene Pravila korelirano s javnobilježničkim ispravama, zapravo sam zahtjev pragmatičnosti i unifikacije traži da se s nomotehničkim pravilima upoznaju i ostale profesionalne grane koje sudjeluju u sastavljanju isprava, koje kao pojedinačni pravni akti u pravnom prometu stvaraju prava i obveze među strankama.

Ne postoje jedinstvena pravila za sastavljanje pojedinačnih akata, ali morfologija, stil pisanja i struktura pojedinih isprava podsjeća na iste te sastavnice kod općih akata, pa bi se analognom primjenom Pravila u dijelovima isprava, gdje je to moguće, udovoljilo izjednačenom formalnom integritetu tih isprava.

Bez obzira na to što javnobilježničke isprave nisu opći akti i na njih bi se trebale odnositi nomotehničke zadanoosti unifikacije, jer bi isto u pravnom poretku rezultiralo koherentnošću i preciznošću sustava te dalo stijeg pravnoj sigurnosti i lakšem snalaženju kako adresatima određenog pravnog posla, tako i svima ostalima. Dakle, unifikacijom na svim razinama (od općih do pojedinačnih akata) postiglo bi se predvidivo i jednostavnije djelovanje sastavljača akata te lakše snalaženje u pravnom prometu onima na koje su adresirani akti, što u ukupnosti stvara pozitivne konotacije i pridonosi krajnjem cilju - postizanju pravne sigurnosti.

PRILOZI S EDUKACIJE:

NASLJEDNO PRAVO – UREDBA (EU) br. 650/2012 O NASLJEĐIVANJU

Uredba EU o nasljeđivanju

Prof. dr. sc. Davor Babić

Pravni fakultet
Sveučilišta u
Zagrebu

- Uredba 650./2012. Europskoga parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsci odluka te prihvaćanju i ovrsci javnih isprava u nasljednopravnim stvarima te o uspostavljanju Europske potvrde o nasljeđivanju¹
- Službeni list L 201./107., 27. srpnja 2012.
- Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650./2012. (Nar. nov. 152./2014.)

Uvod

- Mjera pravosudne suradnje u građanskim predmetima s međunarodnim obilježjem, čl. 81. TFEU-a
- Ostali propisi u tom području, npr.:
  - Uredba 44./2001. o nadležnosti i priznanju i ovrsci sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Bruxelles I)
  - Uredba 2201./2003. o nadležnosti te priznanju i ovrsci sudskih odluka u bračnim stvarima i u postupcima o roditeljskoj odgovornosti - Bruxelles IIbis)
  - Uredba 1346./2000. o insolventijskim postupcima
  - Uredba 805./2004. o europskom ovršnom naslovu za nesporne tražbine
  - Uredba 1896./2006. o Europskom postupku za platni nalog
  - Uredba 861./2007. o sporovima male vrijednosti
  - Uredba 1393./2007. o dostavi

- Uredba 593./2008. o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze (Rim I)
- Uredba 864./2007. o pravu mjerodavnom za izvanugovorne obveze (Rim II)
- Uredba 4./2009. o uzdržavanju
- Uredba 1259./2010. o pravu mjerodavnom za razvod braka

- Uredbe imaju opću primjenu, neposredno su primjenjive (čl. 288. TFEU-a)
- Razlika u odnosu na direktive
- Unutar svoga polja primjene, uredbe derogiraju unutarnje pravo država članica
- Uredba o nasljeđivanju derogira odredbe zakona RH koji se tiču njezinog predmeta, tj. odgovarajuće odredbe (ZRSZ)

Zašto Uredba o nasljeđivanju?

- Prema podacima EK-a, na području EU-a ima oko 450.000 nasljednopravnih predmeta s međunarodnim obilježjem.
- Ukupna vrijednost je oko 123 milijarde eura
- Različitosti u pravnom uređenju:
  - načelo cjelovitog nasljeđivanja vs. cijepanja nasljednog statuta
  - državljanstvo vs. prebivalište ili redovno boravište
  - neusklađenost pravila o nadležnosti i mjer. pravu
  - različiti režimi priznanja sudskih odluka
  - razlike u materijalnom pravu država članica.

¹ Uvodna PowerPoint prezentacija na edukaciji Hrvatske javnobilježničke akademije

Polje primjene:

- *ratione territorii*: sve države članice EU-a, osim Ujedinjenog Kraljevstva, Irske i Danske
- *ratione materiae*: samo nasljednopravna pitanja (čl. 1.)
- *ratione temporis*:

- Uredba je stupila na snagu 16. kolovoza 2012.
- primjenjuje se na nasljeđivanje osoba koje umru 17. kolovoza 2015. ili nakon toga dana (čl. 83.).
- iznimka - favor validitatis:
  - primjena Uredbe na stranački izbor mjerodavnog prava za nasljeđivanje (čl. 83./1.) te dopuštenost i materijalnu valjanost oporučnog raspolaganja (čl. 83./2.)

Međunarodna nadležnost

- Uredba uređuje nadležnost u svim postupcima u kojima se odlučuje o ostavini:
  - npr. ostavinski postupak
  - parnica povodom spora u vezi ostavine.
- Uredba uređuje samo međunarodnu, ne i mjesnu nadležnost (čl. 177. – prebivalište ostavitelja).
- „Sud” u smislu uredbe znači (čl. 3./2.):
  - tijelo sudbene vlasti
  - svako drugo tijelo ili pripadnici pravničkih zvanja nadležni u nasljednim stvarima koji obnašaju sudske ovlasti ili djeluju temeljem ovlasti koje im prenese tijelo sudbene vlasti ili djeluju pod kontrolom sudbene vlasti, pod pretpostavkom:
    - da jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i
    - da su njihove odluke prema pravu države članice u kojoj djeluju:
      - podložne žalbi ili drugoj kontroli sudbenog tijela
      - imaju slične pravne učinke kao odluke sudbenih tijela.

Opća nadležnost, čl. 4.:

- „Za odlučivanje o cjelokupnom nasljedstvu nadležni su sudovi države članice u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u vrijeme smrti.”
- Načelo jedinstva ostavine: sud uobičajenog boravišta ostavitelja nadležan je za svu ostavinu.

Hrvatsko unutarnje pravo:

- nepokretna imovina u Hrvatskoj (ZRSZ, čl. 71./1., 72./1.) – isključiva nadležnost
- pokretna imovina hrv. državljana u Hrvatskoj (čl. 71./2.)

- imovina hrv. državljana u inozemstvu ako nije nadležan strani sud (čl. 71./3.)
- pokretna imovina stranaca u Hrvatskoj, ako nije nadležan strani sud (čl. 72./2.)

Što je uobičajeno boravište?

- nije definirano ni u Uredbi niti u drugim izvorima
- temeljni pojam haških konvencija o mpp
- autonomni (europski ili međunarodni) pravni pojam, ne pojam unutarnjeg prava
- mjesto u kojemu se nalazi težište životnih odnosa neke osobe
- faktično, a ne pravno pitanje
- registracija prebivališta nije ni potrebna niti dovoljna da bi se dokazalo uobičajeno boravište

Postupak na zahtjev A, C 523./07.

- „mjesto koje pokazuje određenu društvenu i obiteljsku integriranost,“
- „posebno treba uzeti u obzir trajanje, redovitost i okolnosti boravka u nekoj državi članici kao i razloge tog boravka i preseljenja u tu državu, djetetovo državljanstvo, mjesto i okolnosti polaska u školu, poznavanje jezika te djetetovu obiteljsku i društvenu povezanost u toj državi. Stvar je nacionalnog suda da uzimajući u obzir sve stvarne okolnosti pojedinačnog slučaja utvrdi djetetovo uobičajeno boravište.”

Mercredi / Chaffe, C 497./10. PPU

- mjesto gdje postoji određena integracija djeteta u društveno i obiteljsko okruženje. Pritom se, kada se radi o dojenčetu koje je odvedeno u državu članicu koja nije država članica njegova uobičajenog boravišta, a koje se tamo zajedno sa svojom majkom nalazi tek nekoliko dana, između ostaloga, treba uzeti u obzir trajanje, redovitost i okolnosti boravka na području te države članice kao i razloge za taj boravak i preseljenje majke u tu drugu državu, ali zbog starosti djeteta, i geografskoga i obiteljskog podrijetla majke kao i obiteljske i društvene veze majke i djeteta u odnosnoj državi članici. Na nacionalnom je sudu da, uzimajući u obzir sve stvarne okolnosti, utvrdi uobičajeno boravište djeteta.

Uredba o nasljeđivanju, preambula, t. 23.:

- Pri određivanju uobičajenog boravišta, tijelo koje odlučuje o ostavini treba provesti ukupnu procjenu okolnosti života ostavitelja tijekom godina koje su prethodile njegovoj smrti te u vrijeme smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, a osobito trajanje i stalnost njegove prisutnosti u državi u kojoj

je riječ te pretpostavke i razloge za tu prisutnost. Uobičajeno boravište bi na taj način trebalo ukazati na blisku i stabilnu vezu s državom o kojoj je riječ, uzimajući u obzir specifične ciljeve Uredbe.

Preambula, t. 24.:

- U nekim slučajevima određivanje uobičajenog boravišta ostavitelja može biti složeno. To može osobito biti slučaj kada je ostavitelj, iz profesionalnih ili gospodarskih razloga, otišao živjeti u inozemstvo, ponekad i na dulje vrijeme, ali je održao tijesnu i stabilnu vezu s državom svoga državljanstva. U tom slučaju, moglo bi se, ovisno o okolnostima, smatrati da je ostavitelj zadržao uobičajeno boravište u državi porijekla u kojoj se nalazilo središte interesa njegove obitelji kao i njegov društveni život. Drugi složeni slučajevi mogu nastati onda kada je ostavitelj naizmjenice živio u više država ili putovao od jedne do druge države bez trajnog nastanjenja. Ako je ostavitelj bio državljanin jedne od tih država, ili u njoj imao pretežni dio imovine, državljanstvo odnosno smještaj imovine može biti osobit čimbenik pri općoj ocjeni okolnosti slučaja.

Nadležnost suda čije je pravo ostavitelj odredio kao mjerodavno

- Sporazum o nadležnosti (čl. 5.):
  - suda države čije je pravo ostavitelj odredio kao mjerodavno,
  - ako se stranke dogovore o nadležnosti toga suda, u pisanom obliku.
- Odbijanje nadležnosti u korist suda čije je pravo odredio kao mjerodavno (čl. 6.):
  - ako to traži jedna od stranaka, a sud smatra primjerenim
  - ako se o tome sporazumiju sve stranke.

Podredna nadležnost (čl. 10.):

- ako je ostavitelj umro s uobičajenim boravištem u trećoj državi, za ostavinu u cjelini nadležan je sud države članice na kojoj se nalazi njegova imovina:
  - ako je ostavitelj u vrijeme smrti bio državljanin te države; ili
  - ako je ostavitelj imao uobičajeno boravište u toj državi, a od promjene uobičajenog boravišta nije prošlo više od pet godina.
- Ako sud nijedne države članice nije nadležan po tim kriterijima, sudovi države članice na čijem se području imovina nalazi nadležni su odlučiti o nasljeđivanju te imovine.

Forum necessitatis (čl. 11.):

- ako prema Uredbi nije nadležan nijedan sud države članice
- iznimno se može oglasiti nadležnim sud neke države članice, ako se razumno postupak ne može provesti u trećoj državi
- za tu nadležnost mora postojati dovoljna veza s tom državom članicom.

Ograničenje nadležnosti (čl. 12.):

- u pogledu imovine koja se nalazi u trećoj državi, sud može, na prijedlog neke od stranaka, odrediti da neće odlučivati o toj imovini kad se može očekivati da odluka neće biti priznata odnosno izvršena u toj državi.

Mjerodavno pravo

- Kolizijske norme Uredbe primjenjuju se:
  - kada sud (ili drugo tijelo) odlučuje o ostavini prema Uredbi,
  - ali i u svim drugim slučajevima kada treba odrediti pravo mjerodavno za nasljeđivanje, npr. pri sastavljanju oporuke.
- Načelo univerzalne primjene (čl. 20.):
  - pravo mjerodavno prema Uredbi primjenjuje se bez obzira je li ono pravo neke države članice.
- Temeljno kolizijsko pravilo:
  - za nasljeđivanje je mjerodavno pravo države u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u vrijeme smrti (čl. 21. st. 1.)
  - ZRSZ: mjerodavno pravo državljanstva (čl. 30.).

Izbjegavajuća klauzula (čl. 21. st. 2.):

Iznimno, ako je iz svih okolnosti slučaja jasno da je, u vrijeme smrti, ostavitelj bio očito bliže povezan s nekom drugom državom, za nasljeđivanje je mjerodavno pravo te države.

Stranački izbor mjerodavnog prava (čl. 22.):

- novost u odnosu na ZRSZ
- stranka može izabrati pravo države čiji je državljanin u vrijeme izbora ili u vrijeme smrti kao pravo mjerodavno za nasljeđivanje
- u slučaju višestrukog državljanstva može izabrati bilo koje od prava čiji je državljanin
- izbor mora biti učinjen izričito u raspolaganju za slučaj smrti ili mora proizlaziti iz njegovih odredaba.

Opseg mjerodavnog prava (čl. 23. Uredbe), npr.:

- uzrok, vrijeme i mjesto otvaranja nasljedstva
- nasljednici, nasljedni dijelovi, obveze nasljednika
- sposobnost za nasljeđivanje
- isključenje iz nasljedstva
- prijenos imovine nasljednicima odnosno legatarima
- ovlasti nasljednika, upravitelja, izvršitelja oporuke
- odgovornost za obveze iz nasljedstva
- nužni dio i ostala ograničenja u pogledu raspolaganja imovinom za slučaj smrti.

Raspolaganja za slučaj smrti

- Pravo mjerodavno za dopuštenost i materijalnu valjanost:
- Za oporuku i druga raspolaganja za slučaj smrti (čl. 24.):
  - pravo koje bi bilo mjerodavno prema Uredbi da je oporučitelj (raspolagatelj) umro u vrijeme sastavljanja oporuke (raspolaganja)
  - za ta pitanja oporučitelj (raspolagatelj) može izabrati pravo iz čl. 22. Uredbe
- Pravo mjerodavno za ugovore o nasljeđivanju (čl. 25.):
  - pravo mjerodavno po uredbi za stranku na čiju se ostavinu odnosi u vrijeme sastavljanja ugovora
  - pravo mjerodavno po uredbi za obje stranke, ako se odnosi na ostavinu objiju stranaka
  - stranački izbor mjerodavnog prava

Pitanja koja obuhvaća materijalna valjanost (čl. 26.):

- sposobnost
- razlozi zbog kojih ne može raspolagati u korist neke osobe ili zbog kojih neka osoba ne može prihvatiti nasljedstvo
- dopuštenost raspolaganja temeljem punomoći
- tumačenje
- mane volje.

Formalna valjanost:

- čl. 75. st. 1.: međunarodni ugovori imaju prednost pred Uredbom
- Haška konvencija iz 1961. o pravu mjerodavnom za oblik oporučnih raspolaganja
- oporučno raspolaganje formalno je valjano ako udovoljava bilo:
  - pravu mjesta gdje je sastavljena
  - pravu državljanstva bilo u vrijeme raspolaganja ili u vrijeme smrti

- pravu prebivališta bilo u vrijeme raspolaganja ili u vrijeme smrti
- pravu uobičajenog boravišta bilo u vrijeme raspolaganja ili u vrijeme smrti
- pravu gdje se nekretnina nalazi.

Renvoi (čl. 34.):

ako Uredba upućuje na pravo neke države koja nije članica, primijenit će se kolizijske norme te države ako one:

- upućuju na pravo neke države članice ili
- na pravo neke treće države prema kojemu je također mjerodavno to pravo.

Ne primjenjuje se na:

- izbjegavajuću klauzulu
- stranački izbor mjerodavnog prava
- formalnu valjanost.

Javni poredak (čl. 35.):

primjena mjerodavnog prava može se odbiti samo ako bi njegova primjena bila očito protivna javnom poretku foruma.

Uzajamnost: čl. 2. st. 2.:

Zakona o nasljeđivanju

„Stranci su, pod pretpostavkom uzajamnosti, u nasljeđivanju ravnopravni s državljanima RH. Uzajamnost se predmnijeva, dok se suprotno ne utvrdi na zahtjev osobe koja u tome ima pravni interes.”

Uzajamnost se ne može tražiti za državljane drugih članica EU-a.

Priznanje i ovrha

- Vrijedi samo u pogledu odluka DČ-a.
- Načelo: nema egzekvaturе (čl. 39.)
- Presuda se priznaje i proglašava ovršnom, osim (čl. 40.):
  - ako je očito protivna javnom poretku države članice u kojoj se priznanje traži
  - ako se radi o presudi zbog ogluhe (izostanka), - ako stranci nije bio pravodobno dostavljen podnesak kojim je postupak pokrenut (uz dodatne pretpostavke)
  - domaća *res judicata*
  - strana *res judicata*.

- Nema preispitivanja u pogledu sadržaja niti u pogledu nadležnosti suda koji je donio odluku.

Javne isprave i nagodbe

- Čl. 59.:
  - dokazna snaga javnih isprava kao u DČ-u porijekla
  - vjerodostojnost isprave može se osporavati samo u DČ-u porijekla
  - pravni posao sastavljen u obliku javne isprave može se osporavati samo pred sudom nadležnim prema Uredbi i prema pravu mjerodavnom prema Uredbi
  - osim ako sud neke druge države o tome odlučuje incidenter.
- Čl. 60.:
  - ovršnost kao za sudske odluke, ako je isprava ovršna prema pravu države porijekla.
- Čl. 3./1. „javna isprava” je isprava u području nasljeđivanja koja je sastavljena ili registrirana kao takva u nekoj državi članici i čija se dokazna snaga:
  - (I.) odnosi na potpis i sadržaj te isprave; i
  - (II.) koju je izdalo javno tijelo ili drugo tijelo koje je za to ovlastila država članica porijekla.

Europska potvrda o nasljeđivanju

- Svrha: nasljednik, legatar, izvršitelj oporuke ili skrbnik ostavine se potvrdom kao takav legitimira u drugim državama članicama i ostvaruje prava koja mu pripadaju (čl. 63./1.).
- Nadležnost: sud ili drugo tijelo nadležno prema uredbi za odlučivanje o ostavini prema čl. 4., 7., 10. ili 11. (čl. 64.).
- Predlagatelj: nasljednik, legatar, izvršitelj oporuke, skrbnik ostavine (čl. 65./1.).
- Sadržaj prijedloga uređen Uredbom (čl. 65./3.).

Ispitivanje prijedloga (čl. 66.):

- Po primitku prijedloga, tijelo koje izdaje potvrdu ispitat će podnesene podatke, izjave, isprave i druge dokaze koje je podnio predlagatelj. To tijelo će po službenoj dužnosti obaviti potrebne provjere, ako je to predviđeno unutarnjim pravom ili će pozvati predlagatelja da podnese daljnje dokaze koje smatra potrebnima.
- Tijelo koje izdaje potvrdu poduzet će sve potrebne

korake da obavijesti ovlaštenike o prijedlogu za izdavanje potvrde. Ako je to potrebno radi potvrđivanja određenog sadržaja, saslušati bilo kojeg ovlaštenika, izvršitelja oporuke ili skrbnika ostavine te putem javnih obavijesti omogućiti eventualnim drugim ovlaštenicima mogućnost da se pozovu na svoja prava.

Izdavanje potvrde (čl. 67.)

- izdaje se na za to predviđenom obrascu neće se izdati:
  - u slučaju da je neki sastojak potvrde osporen
  - ako bi sadržaj bio protivan već donesenoj odluci.

Sadržaj – uređen Uredbom (čl. 68.)

Učinci (čl. 69.):

- stvara učinke u svim državama članicama bez posebnog postupka
- sadrži oboritu predmnijevu da točno utvrđuje sadržaj prema mjerodavnom pravu
- nema snagu *res iudicata*
- smatra se da je svaka osoba koja, postupajući prema potvrdi, obavi plaćanja ili preda imovinu osobi koja je u potvrdi navedena kao za to ovlaštena, to učinila ovlaštenoj osobi, osim ako zna da je sadržaj potvrde netočan ili to ne zna zbog svoje teške nepažnje.
- potvrda predstavlja temelj za upis ostavine u odgovarajući registar države članice, ne dirajući u točke (k) i (l) članka 1.(2.). Uredbe.
  - (k) priroda stvarnih prava; i
  - (l) registracija prava na nepokretnim ili pokretnim stvarima, uključujući pravne pretpostavke za registraciju kao i učinke registriranja ili neregistriranja tih prava.

Ovjereni prijepis (čl. 70.)

- ovlašteno tijelo zadržava izvornik, a predlagatelju ili drugoj osobi koja dokaže pravni interes izdaje ovjerene prijepise
- prijepis je valjan šest mjeseci od izdavanja, iznimno dulje.

Izmjena (čl. 71.):

- izvornik se može mijenjati, o čemu tijelo koje ga je izdalo mora obavijestiti osobe kojima je izdalo prijepis.

Europska potvrda o nasljeđivanju (EPN)

**Renata Košir
Skračić,**

sutkinja

**Ljiljana Vodopija
Čengić,**

javna
bilježnica

Iva Kemec Kokot

jb prisjednica

Svrha je Europske potvrde o nasljeđivanju olakšati prekogranično dokazivanje statusa i prava (nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke, skrbnika ostavine) u drugim državama članicama u ostavinskim postupcima s prekograničnim implikacijama.

Pravni izvori

UREDBA (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: UN)

PROVEDBENA UREDBA KOMISIJE (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju

ZAKON O PROVEDBI UREDBE (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: ZPUN),
Zakon o nasljeđivanju (NN br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.),

Zakon o parničnom postupku (NN br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14).

EPN za potrebe dokazivanja u drugoj državi članici:

- statusa i/ili prava svakog nasljednika i/ili legatara i njihovih ostavinskih dijelova, ili;
- pripadnost određene imovine koja čini dio ostavine nasljednicima i/ili legatarima, ili;
- ovlasti izvršitelja oporuke ili privremenog skrbnika ostavine.

EPN- podnositelj zahtjeva (čl.63.st.1. u vezi s čl.65. st.1. UN-a*)

- nasljednici,
- legatari koji imaju izravna prava u nasljedstvu
- izvršitelji oporuka ili privremeni skrbnik ostavine
- svaka osoba koja dokaže pravni interes (čl.70. UN-a)

Rješenje o nasljeđivanju ili EPN?

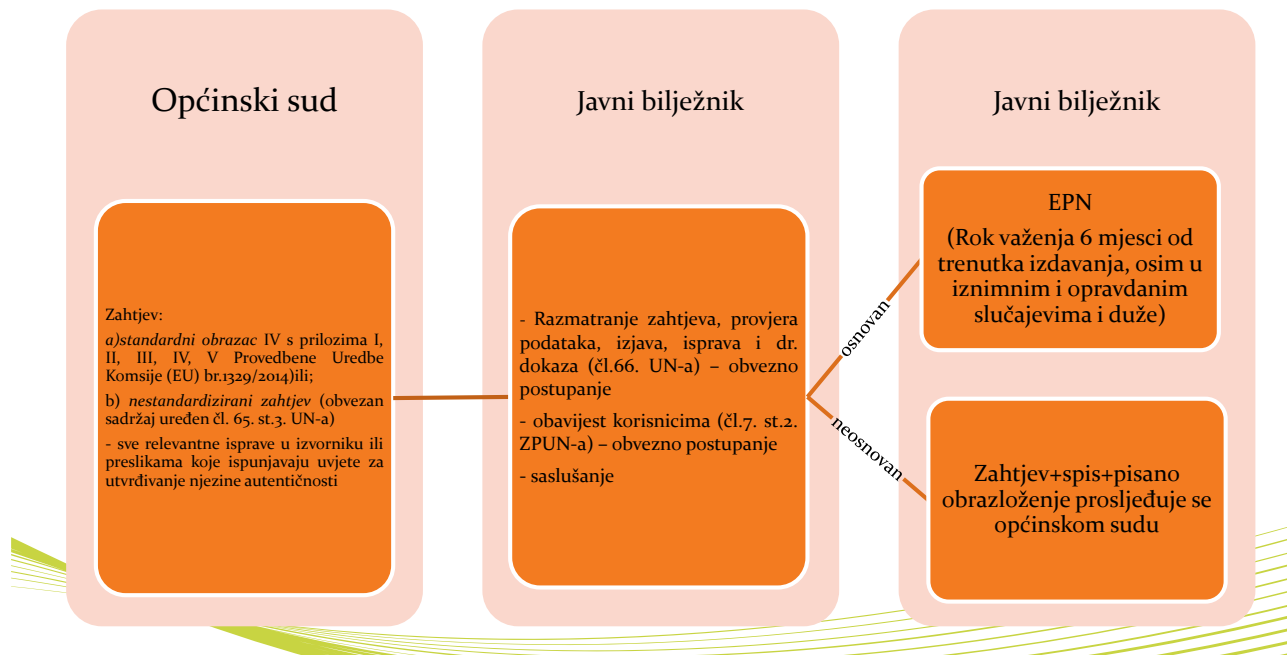
- Korištenje potvrde nije obvezno (čl.62. st.2. UN-a)
- EPN ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama koriste za slične svrhe (čl. 62. st.3. UN-a)

Nadležno tijelo

- međunarodna nadležnost: potvrda se izdaje u državi članici čiji sudovi imaju nadležnost po čl.4. čl.7., čl.10. i čl.11. UN-a(čl. 64. UN-a)
- stvarna nadležnost: općinski sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda (čl.6. st.1. i st.3. ZPUN-a*)
- mjesna nadležnost: određuje se primjenom odredaba Zakona o nasljeđivanju (čl.6. st.2. u vezi s čl.3. ZPUN-a)

Tekst je oblikovan temeljem PowerPoint prezentacija na edukaciji Hrvatske javnobilježničke akademije

Postupak

Izdavanje EPN-a

Javni bilježnik

- Pretpostavke (čl.67. UN-a):
  1. elementi koji se trebaju potvrditi utvrđeni su po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za određene elemente,
  2. elementi koji se trebaju utvrditi nisu sporni,
  3. EPN je u skladu s odlukom koja obuhvaća iste elemente.

Javni bilježnik

- ovjerenu presliku EPN-a – standardni obrazac br. V s prilogama I,II,III,IV,V,VI Provedbene Uredbe Komisije (EU) br. 1329/2014
- izvornik EPN-a zadržava javni bilježnik (čl.67. UN-a u vezi s čl.7. st.3. ZPUN-a)

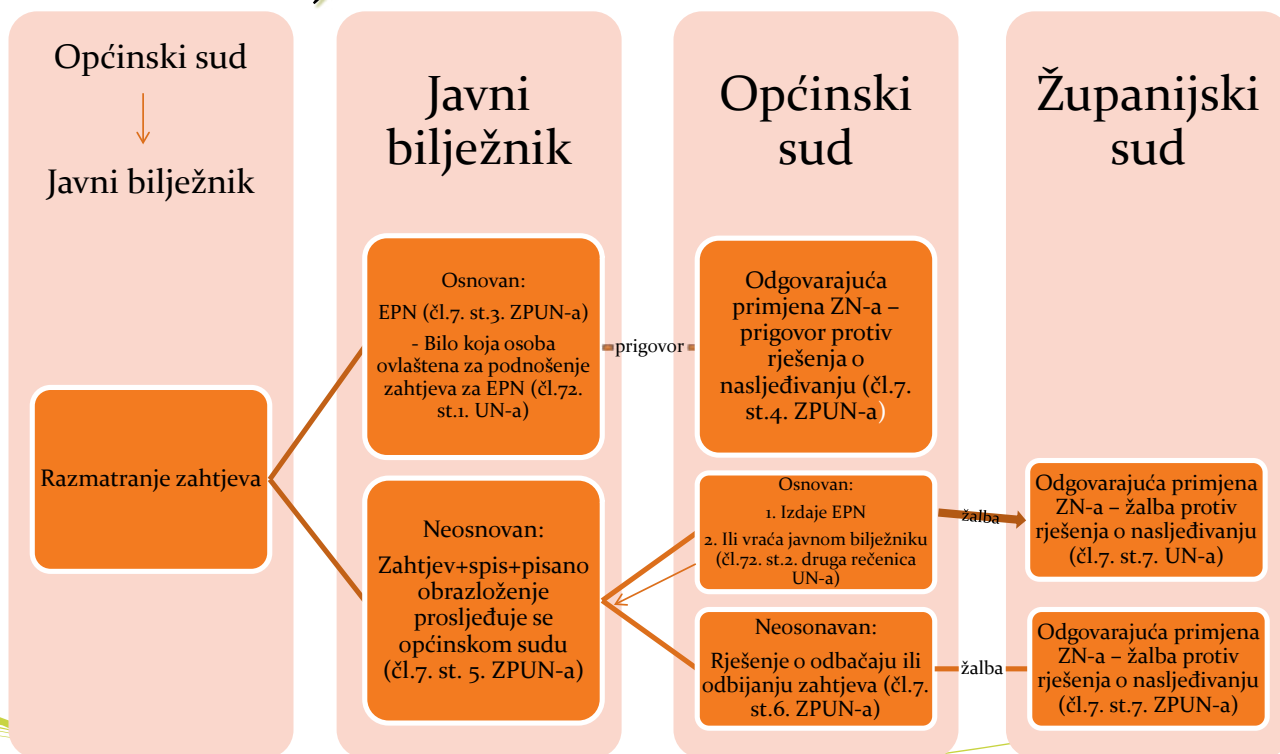
Javni bilježnik

- Obavijest korisnicima (čl.67. st.2. UN-a)

Javni bilježnik

- Dostava EPN-a općinskom sudu na čijem području se nalazi njegovo sjedište (čl.8. ZPUN-a)

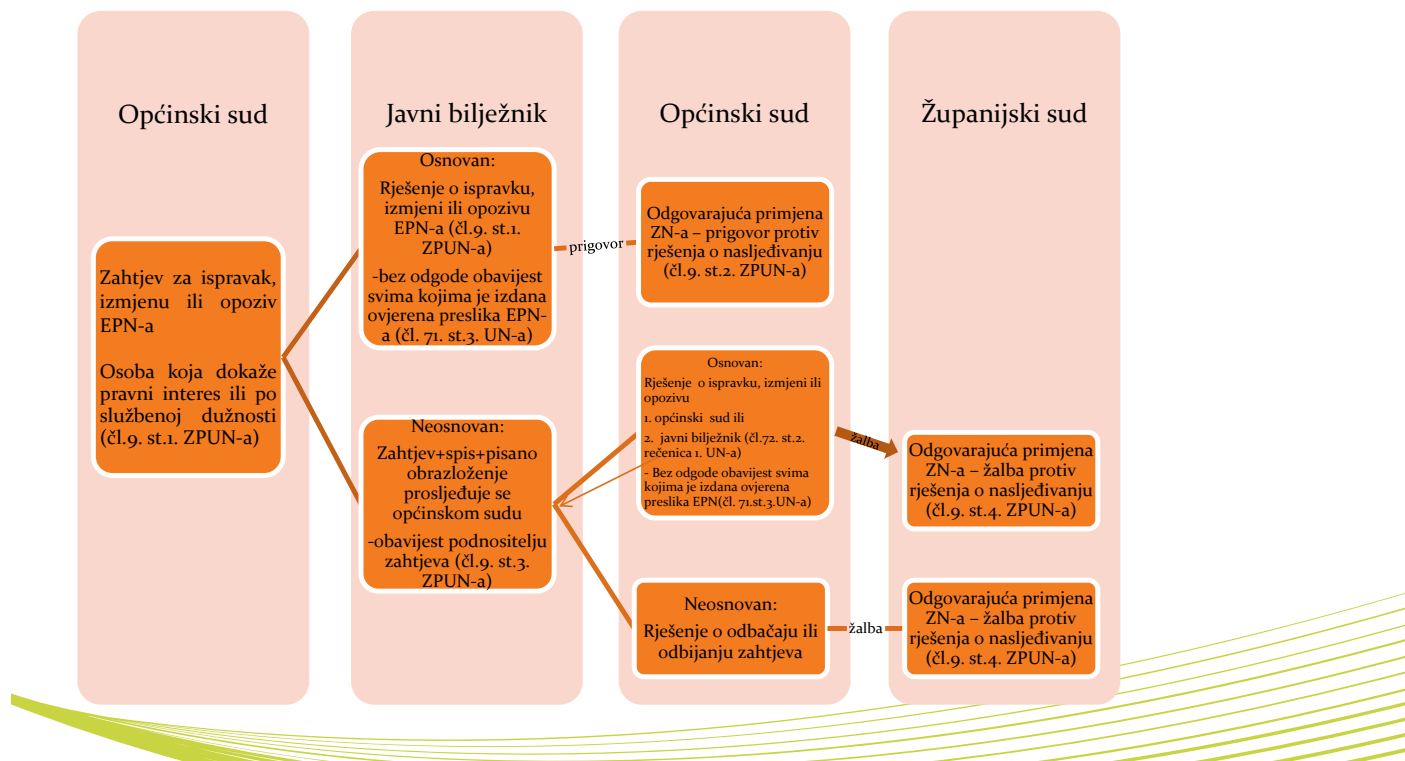
Pravni lijekovi

Učinak

- EPN ima dokaznu snagu u svim državama članicama, a da nije potreban poseban postupak (čl.69. st.1. UN-a)
- EPN ne bi trebala biti ovršna isprava(recital 71. Preambule)
- predmnijeva točnosti elemenata koji su utvrđeni EPN-om (čl.69.st.2.):
- status i/ili prava ili ovlasti nasljednika, legataru, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavinom
- povjerenje trećih u EPN (čl.69. st.3. UN-a)
- pravna osnova za daljnje upise (čl.69. st.5. UN-a)

Ispravak, izmjena ili opoziv EPN-a

Privremena obustava učinaka EPN-a

- Tijekom postupka izmjene ili opoziva EPN-a (čl.73. st.1.(a))

Tko je nadležan?

Općinski sud ili javni bilježnik pred kojim je u tijeku postupak izmjene ili opoziva EPN-a

Tko ima pravo tražiti?

Bilo koja osoba koja dokaže pravni interes

Pravni lijekovi?

Čl. 10. st.2. , st.3. i st.5. ZPUN-a

- Tijekom postupka po pravnim lijekovima (čl.73. st.1.(b))

Tko je nadležan?

Općinski sud koji je izdao EPN odnosno na čijem području se nalazi sjedište javnog bilježnika koji je izdao EPN

Tko ima pravo tražiti?

Bilo koja osoba ovlaštena za podnošenje zahtjeva za EPN

Pravni lijekovi?

Čl.10. st.5. ZPUN-a

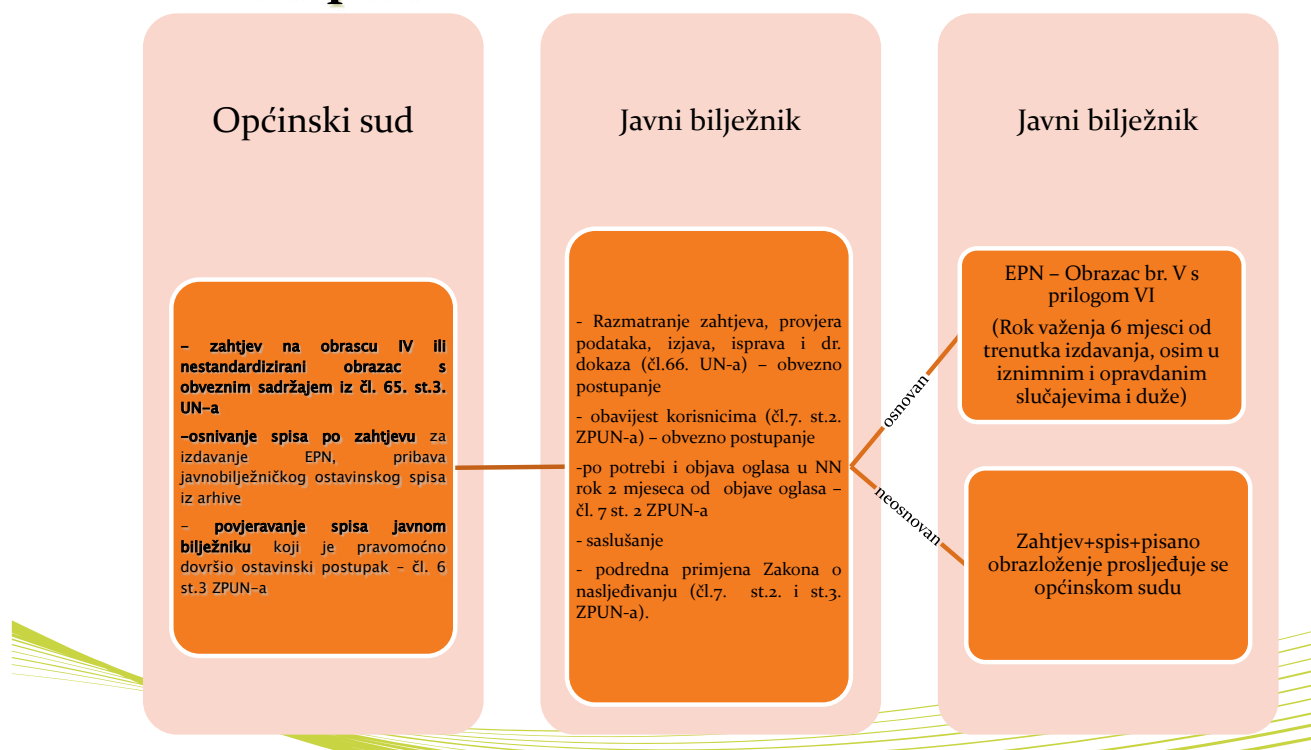
Praktični primjer:

- podnositelj zahtjeva - izvršitelj oporuke –

Činjenični opis

- podnositelj zahtjeva za EPN: izvršitelj oporuke Reno Renić, odvjetnik iz Zagreba
- svrha EPN-a: dokazivanje ovlasti izvršitelja oporuke, konkretno ovlasti na pribavljanje podataka iz banke u Italiji i podizanja novca, čime će se platiti školovanje kćeri ostavitelja u Washington D.C.-u
- ostavinski postupak je u tijeku pred javnim bilježnikom Ivom Ivićem U Zagrebu

Postupak

- Nagrada i naknada troškova javnog bilježnika prema Pravilniku o visini nagrade i naknadi troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv ili privremenu obustavu europske potvrde o nasljeđivanju (NN 99/2015)

REPUBLIKA HRVATSKA

JAVNI BILJEŽNIK

Ivo Ivić
ZAGREB 10000
Gundulićeva 2

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

Javni bilježnik Ivo Ivić, Zagreb, Gundulićeva 2, kao sudski povjerenik u ostavinskom postupku, na temelju članka 176. Zakona o nasljeđivanju (Narodne novine br. 48/2003., 163/2003., 35/05., 127/13. i 33/15.) i Rješenja Općinskog građanskog suda u Zagrebu od 20. kolovoza 2015. godine, iza pok. PETRA NOVOTNYA, sina Aleksandra, rođenog 15. srpnja 1941. godine u Varšavi, a umrlog 01. listopada 2015. godine, OIB 24725617375, umirovljenika, državljanina Republike Poljske, s boravištem na adresi Zagreb, Badalićeva 2, a nakon dovršene ostavinske rasprave donio je sljedeće:

RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU

Iza pok. PETRA NOVOTNYA, sina Aleksandra, rođenog 15. srpnja 1941. godine u Varšavi, a umrlog 01. listopada 2015. godine, OIB 24725617375, umirovljenika, državljanina Republike Poljske, s boravištem na adresi Zagreb, Badalićeva 2

I. Utvrđuje se da njegovu ostavinsku imovinu čine:

A/ NEKRETNINE:

1. odgovarajući suvlasnički dio nekretnine upisane u zemljišne knjige Općinskog građanskog suda u Zagrebu, k.o. Vrapče Novo, zk.ul. 3997, poduložak 177, označene kao 1.1 Stambena zgrada Badalićeva 2, Zagreb sagrađena na k.č.br. 4325, upisana u popisni list AI (jedan), a na kojem je uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela nekretnine i to: 1.1 stan na trećem katu desno, koji se sastoji od tri sobe i ostalih prostorija ukupne površine 73,65 čm, upisanog u popisni list AII (dva), uključujući suvlasnički dio zemljišta i zajedničkih dijelova zgrade- u cijelosti,
2. stan u Republici Poljskoj, Varšava, Gonecky 15, površine 50 m² upisan u Trešč ksiegi wieczystej nr wa4m/00122054/9, pokój - 2, kuchnia - 1, łazienka - 1, przedpokój – u cijelosti.

B/ POKRETNINE:

3. novčana potraživanja u neutvrđenom iznosu prema Zagrebačkoj banci d.d. po tekućem računu broj 3210881719,
4. novčana potraživanja u neutvrđenom iznosu prema Banca Intesa SanPaulo, Republika Italija, po deviznom računu broj 3227196271.

II. Njegovom nasljednicom na temelju zakona proglašava se:

MARICA NOVOTNY, rod. Perić, OIB: 69413983291, Zagreb, Badalićeva 2, supruga ostavitelja, zakonska nasljednica, koja nasljeđuje:

- nekretnine navedene pod I.A-1. i I.A.2. ovog rješenja – u cijelosti
- pokretnine navedena pod I.B-3. i I.B-4. ovog rješenja – u cijelosti.

III. Zemljišnoknjižni odjel Općinskog gradanskog suda u Zagrebu izvršit će nakon pravomoćnosti ovog rješenja uknjižbu prava vlasništva na nekretninama opisanima pod I.A-1. ovog rješenja na zakonsku nasljednicu Marici Novotny.

Obrazloženje

Na ročištu održanom 15. listopada 2015. godine, zakonski su nasljednici izjavili da je ostavitelj bio poljski državljanin, ali da je s obitelji živio i radio više od deset godina u Zagrebu. Djeca su pohađala vrtić i školu u Zagrebu, a supruga je bila zaposlena u jednoj zagrebačkoj tvornici. Zakonski nasljednici su suglasni da je posljednje uobičajeno boravište ostavitelja bilo u Zagrebu. Slijedom navedenoga, sukladno čl.4 Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i prihvaćanju i izvršenju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL L 201, 27.7.2012., u daljnjem tekstu Uredba o nasljeđivanju 650/2012)), u vezi s čl.3. Zakona o provedbi Uredbe o nasljeđivanju 650/2012 i članka 177. st. 2. ZN, utvrđena je nadležnost suda u Zagrebu za provedbu ostavinskog postupka.

U ostavinskom postupku iza pok. Petra Novotnya, umrlog bez oporuke, utvrđeni su nasljednici I. nasljednog reda Marica Novotny, supruga ostavitelja, Jelena Novotny Prahin, kći ostavitelja, i Ivan Novotny, sin ostavitelja.

Na istom ročištu Ivana Prahin, kći ostavitelja i Ivan Novotny, sin ostavitelja izjavili su da se prihvaćaju nasljedstva temeljem zakona i da svoje zakonske nasljedne dijelove ustupaju majci i sunasljednici Marici Novotny, koja se prihvatila nasljedstva temeljem zakona i ustupa.

Slijedom rečenog, valjalo je riješiti kao u izreci ovog rješenja, sukladno odredbi članka 9. Zakona o nasljeđivanju.

U Zagrebu, 15. listopada 2015. godine

JAVNI BILJEŽNIK
kao sudski povjerenik
Ivo Ivić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU:

Ispuštena kao nepotrebna budući da su se stranke na ostavinskoj raspravi održanoj dana 15. listopada 2015. godine odrekle prava na prigovor.

DNA:

1. Marica Novoty, Zagreb, Badalićeva 2
2. Jelena Novotny, Zagreb, Dobriše Cesarića 2
3. Ivan Novotny, Zagreb, Badalićeva 2

NAKON PRAVOMOĆNOSTI:

4. Ministarstvo financija – PU Zagreb
5. Općinski gradanski sud u Zagrebu, Zemljišnoknjižni odjel

Rješenje postalo pravomoćno
dana 15. listopada 2015.

OBRAZAC IV

ZAHTJEV ZA EUROPSKU POTVRDU O NASLJEĐIVANJU

(Članak 65. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju ⁽¹⁾)

OBAVIJEST PODNOSITELJU ZAHTJEVA

Ovim neobveznim obrascem može se olakšati prikupljanje podataka potrebnih za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. U njegovim prilogima možete dostaviti dodatne relevantne podatke u određenim situacijama.

Molimo provjerite unaprijed koji su podaci relevantni u svrhu izdavanja Potvrde.

Prilozi uključeni u obrazac zahtjeva ⁽²⁾

- Prilog I. — Podaci o sudu ili drugom nadležnom tijelu koje se bavi ili se bavilo nasljeđivanjem kao takvim (OBVEZNO ako se razlikuje od tijela iz odjeljka 2. obrasca zahtjeva)
- Prilog II. — Podaci o podnositelju zahtjeva ili više njih (OBVEZNO ako je podnositelj zahtjeva pravna osoba ili više njih)
- Prilog III. — Podaci o zastupniku podnositelja zahtjeva ili više njih (OBVEZNO ako podnositelj zahtjeva ima zastupnika)
- Prilog IV. — Podaci o (bivšem) bračnom ili (bivšem) izvanbračnom drugu umrlog (OBVEZNO ako je umrli imao (bivšeg) bračnog ili (bivšeg) izvanbračnog druga)
- Prilog V. — Podaci o mogućim korisnicima (OBVEZNO ako se razlikuju od podnositelja zahtjeva ili (bivšeg) bračnog ili (bivšeg) izvanbračnog druga)
- Prilozi nisu uključeni

1. Država članica tijela kojem se zahtjev podnosi ⁽³⁾ (*)

- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
 Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
 Švedska

2. Tijelo kojem se zahtjev podnosi ⁽⁴⁾

- 2.1. Naziv(*): ...Opcinski građanski sud u Zagrebu.....
- 2.2. Adresa
- 2.2.1. Ulica i broj/pošanski pretnac (*): ...Ulica grada Vukovara 84.....
- 2.2.2. Mjesto i poštanski broj (*): ...Zagreb 10 000.....
- 2.3. Drugi relevantni podaci (molimo navesti): .....

3. **Podaci o podnosiocu zahtjeva (fizička osoba)**

3.1. Prezime i ime (imena) (*): .....Novotny Marica.....
.....

3.2. Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 3.1.): ..Peric.....

3.3. Spol(*)

3.3.1. M

3.3.2. Ž

3.4. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto rođenja (*): .....10.08.1948. Zlatar.....

3.5. Bračno stanje

3.5.1. Neoženjen/neudana

3.5.2. Oženjen/udana

3.5.3. Registrirani partner

3.5.4. Razveden/razvedena

3.5.5. Udovac/udovica

3.5.6. Drugo (molimo navesti): .....

3.6. Državljanstvo(*)

Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska
 Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija
 Slovačka Finska Švedska
 Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

3.7. Identifikacijski broj (6): ..... OIB 69413983291.....

3.7.1. Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....

3.7.2. Broj socijalnog osiguranja: .....

3.7.3. Porezni broj: .....

3.7.4. Drugo (molimo navesti): .....

3.8. Adresa

3.8.1. Ulica i broj/poštanski pretinac (*): .....Badaliceva 2.....
.....
.....

3.8.2. Mjesto i poštanski broj (*): .....10 000 Zagreb.....

3.8.3. Država(*)

Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska
 Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija
 Slovačka Finska Švedska
 Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

- 3.9. Telefon: .....
- 3.10. Telefaks: .....
- 3.11. E-pošta: .....
- 3.12. Veza s umrlim (*):
 Sin Kći Otac Majka Unuk Unuka Djed Baka Bračni drug ⁽⁷⁾ Registrirani partner ⁽⁷⁾ *De facto partner* ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾ Brat Sestra Nećak Nećakinja Ujak Tetka Rođak Drugo (molimo navesti): .....

4. **Planirana namjena Potvrde ⁽⁸⁾**

4.1. **Nasljednik**

Potvrda je potrebna za korištenje u drugoj državi članici radi dokazivanja statusa i/ili prava nasljednika (molimo navesti): .....

PODIZANJE NOVČANIH SREDSTAVA I ZATVARANJE DEVIZNOG RAČUNA
 BROJ 3227196271 KOD BANCO INTESA SANPAULO, ITALIJA

4.2. **Legatar**

Potvrda je potrebna za korištenje u drugoj državi članici radi dokazivanja statusa i/ili prava legatara koji ima izravna prava u nasljedstvu (molimo navesti): .....

4.3. **Ovlasti izvršenja oporuke**

Potvrda je potrebna za korištenje u drugoj državi članici radi izvršenja ovlasti izvršenja oporuke (molimo navesti ovlasti i, ovisno o slučaju, imovinu na koju se ovlasti odnose): .....

5.8. Identifikacijski broj ⁽⁶⁾

5.8.1. Nacionalni osobni identifikacijski broj: ...OIB 24725617375.....

5.8.2. Broj rodnog lista: .....

5.8.3. Broj smrtnog lista: .....

5.8.4. Broj socijalnog osiguranja: .....

5.8.5. Porezni broj: .....

5.8.6. Drugo (molimo navesti): .....

5.9. Adresa u trenutku smrti ⁽¹⁾

5.9.1. Ulica i broj/pošanski pretinac (*): ...Badaliceva 2.....

.....

.....

5.9.2. Mjesto i poštanski broj (*): ...Zagreb, 10 000.....

5.9.3. Država (*)

- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
 Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
 Švedska

Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

6. **Dodatne informacije**

6.1. Elementi na kojima temeljite svoje pravo na nasljedstvo (**)

6.1.1. Ja sam korisnik na temelju raspolaganja imovinom za slučaj smrti

6.1.2. Ja sam zakonski korisnik

6.2. Elementi na kojima temeljite svoju ovlast za izvršenje oporuke umrlog (***)

6.2.1. Ja sam određen izvršiteljem raspolaganja imovinom za slučaj smrti

6.2.2. Sud me je imenovao izvršiteljem oporuke

6.2.3. Drugo (molimo navesti): .....

.....

.....

6.3. Elementi na kojima temeljite svoju ovlast upravljanja ostavinom umrlog (***)

6.3.1. Ja sam upravitelj ostavine na temelju raspolaganja imovinom za slučaj smrti

6.3.2. Sud me je imenovao upraviteljem ostavine

6.3.3. Određen sam upraviteljem ostavine izvansudskim sporazumom između korisnika

6.3.4. Imam ovlasti upravljanja po samom zakonu

6.4. Je li umrli izvršio ijedno raspolaganje imovinom za slučaj smrti? (*)

6.4.1. Da

6.4.2. Ne

6.4.3. Ne znam

6.5. Je li umrli naveo kojim bi se pravom trebalo urediti nasljeđivanje (izbor prava)? (*)

6.5.1. Da

6.5.2. Ne

6.5.3. Ne znam

6.6. Je li umrli u trenutku smrti bio zajednički vlasnik s nekom osobom, koja nije njegov/njezin (bivši) bračni ili (bivši) izvanbračni drug naveden u Prilogu IV., imovine koja čini dio ostavine? (*)

6.6.1. Da (molimo navesti podatke o dotičnoj osobi ili više njih i o imovini): .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6.6.2. Ne

6.6.3. Ne znam

6.7. Ima li drugih mogućih korisnika?*

6.7.1. Yes ⁽¹²⁾

6.7.2. Ne

6.7.3. Ne znam

6.8. Jesu li neki korisnici izričito prihvatili nasljedstvo? (*)

6.8.1. Da (molimo navesti): .....

.....
**DJECA KOJA SU POTOM SVOJE NASLJEDNE DIJELOVE USTUPILA MAJCI I
 SUNASLJEDNICI, SUPRUZI OSTAVITELJA**
 .....

6.8.2. Ne

6.8.3. Ne znam

6.9. Jesu li se neki korisnici izričito odrekli nasljedstva? (*)

6.9.1. Da (molimo navesti): .....

.....

.....

6.9.2. Ne

6.9.3. Ne znam

6.10. Drugi podaci koje smatrate korisnim za potrebe izdavanja Potvrde (uz podatke u odjeljku 4. obrasca zahtjeva ili u prilogima):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Pismena priložena obrascu zahtjeva

Podnositelj zahtjeva osigurava sve relevantne isprave radi dokazivanja podataka sadržanih u ovom obrascu. Stoga - ako je moguće i ako ga tijelo navedeno u odjeljku 2. još uvijek nema - molimo priložiti izvornik ili preslik isprave koji zadovoljava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine vjerodostojnosti.

- Smrtni list ili izjava o presumiranoj smrti
- Sudska odluka
- Sporazum o izboru suda
- Oporuka ili zajednička oporuka ⁽¹³⁾: .....
- Potvrda iz upisnika oporuka
- Ugovor o nasljeđivanju ⁽¹³⁾: .....
- Izjava o izboru prava ⁽¹³⁾: .....
- Bračni ugovor ili ugovor o odnosu koji ima usporedive učinke kao brak ⁽¹³⁾: .....
- Izjava o prihvatu nasljedstva
- Izjava o odricanju od nasljedstva
- Pismeno o imenovanju upravitelja ostavine
- Pismeno o popisu ostavine
- Pismeno o distribuciji ili podjeli ostavine
- Punomoć
- Drugo (molimo navesti): .....

Ako su dodani listovi i prilozi, navesti ukupan broj stranica(*): ...2.....

Ukupan broj pismena priloženih ovom obrascu zahtjeva (*): .....1.....

Sastavljeno u (*): ...Zagrebu..... dana (*) ...01.11.2015..... (dd/mm/gggg)

Potpis (*): ...Marica Novotny.....

Izjavljujem da, prema mojim saznanjima, nije u tijeku spor o elementima koje želim potvrditi ovom Potvrdom.

Sastavljeno u (*): ...Zagrebu..... dana (*) ...01.11.2015..... (dd/mm/gggg)

Potpis (*): ...Marica Novotny.....

PRILOG 5.

OBRAZAC V.

<p>Europska potvrda o nasljeđivanju</p> <p>(Članak 67. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju ⁽¹⁾)</p>
<p>Izvornik ove Potvrde zadržava tijelo izdavanja</p>
<p>Ovjereni preslici ove Potvrde vrijede do datuma naznačenog u odgovarajućem polju na kraju ovog obrasca</p>
<p>Prilozi uključeni u Potvrdu (1)</p> <p>☐ Prilog I. — Podaci o podnositelju zahtjeva ili više njih (OBVEZNO ako je podnositelj zahtjeva pravna osoba)</p> <p>☐ Prilog II. — Podaci o zastupniku podnositelja zahtjeva ili više njih (OBVEZNO ako podnositelj zahtjeva ima zastupnika)</p> <p>☐ Prilog III. — Podaci o režimu bračne stečevine ili drugom ekvivalentnom imovinskom režimu umrlog (OBVEZNO ako je umrli imao takav režim u trenutku smrti)</p> <p>☐ Prilog IV. — Status i prava nasljednika ili više njih (OBVEZNO ako je svrha Potvrde potvrđivanje navedenih elemenata)</p> <p>☐ Prilog V. — Status i prava legatarata ili više njih koji imaju izravna prava u nasljedstvu (OBVEZNO ako je svrha Potvrde potvrđivanje navedenih elemenata)</p> <p>☐ Prilog VI. — Ovlasti za izvršenje oporuke ili upravljanje ostavinom (OBVEZNO ako je svrha Potvrde potvrđivanje navedenih elemenata)</p> <p>☐ Prilozi nisu uključeni</p>
<p>1. Država članica tijela izdavanja (*)</p> <p>☐ Belgija ☐ Bugarska ☐ Češka Republika ☐ Njemačka ☐ Estonija ☐ Grčka ☐ Španjolska ☐ Francuska ☐ Hrvatska ☐ Italija ☐ Cipar ☐ Latvija ☐ Litva ☐ Luksemburg ☐ Mađarska ☐ Malta ☐ Nizozemska ☐ Austrija ☐ Poljska ☐ Portugal ☐ Rumunjska ☐ Slovenija ☐ Slovačka ☐ Finska ☐ Švedska</p>
<p>2. Tijelo izdavanja</p> <p>2.1. Naziv i oznaka tijela (*): .....</p> <p>2.2. Adresa</p> <p>2.2.1. Ulica i broj/poštanski pretinac (*): .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>2.2.2. Mjesto i poštanski broj (*): .....</p> <p>2.3. Telefon: .....</p> <p>2.4. Telefaks: .....</p> <p>2.5. E-pošta: .....</p>

3. Podaci o predmetu

3.1. Referentni broj (*): .....

3.2. Datum (dd/mm/gggg) izdavanja Potvrde (*): .....

4. Nadležnost tijela izdavanja (članak 64. Uredbe (EU) br. 650/2012)

4.1. Tijelo izdavanja nalazi se u državi članici čiji su sudovi nadležni za odlučivanje o nasljeđivanju u skladu s (*)

- člankom 4. Uredbe (EU) br. 650/2012 (opća nadležnost)
- člankom 7. točkom (a) Uredbe (EU) br. 650/2012 (nadležnost u slučaju izbora prava)
- člankom 7. točkom (b) Uredbe (EU) br. 650/2012 (nadležnost u slučaju izbora prava)
- člankom 7. točkom (c) Uredbe (EU) br. 650/2012 (nadležnost u slučaju izbora prava)
- člankom 10. Uredbe (EU) br. 650/2012 (supsidijarna nadležnost)
- člankom 11. Uredbe (EU) br. 650/2012 (*forum necessitatis*)

4.2. Dodatni elementi na temelju kojih tijelo izdavanja sebe smatra nadležnim za izdavanje Potvrde (²):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Podaci o podnositelju zahtjeva (fizička osoba (³))

5.1. Prezime i ime (imena) (*): .....

5.2. Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 5.1.): .....

5.3. Spol (*)

5.3.1. M5.3.2. Ž

5.4. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto rođenja (mjesto/država (oznaka ISO)) (*): .....

.....

5.5. Bračno stanje (*)

5.5.1. Neoženjen/neudana5.5.2. Oženjen/udana5.5.3. Registrirani partner5.5.4. Razveden/razvedena5.5.5. Udovac/udovica5.5.6. Drugo (molimo navesti): .....

5.6. Državljanstvo (*)

Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
 Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
 Švedska

Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

5.7. Identifikacijski broj ⁽⁴⁾

5.7.1. Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....

5.7.2. Broj socijalnog osiguranja: .....

5.7.3. Porezni broj: .....

5.7.4. Drugo (molimo navesti): .....

5.8. Adresa

5.8.1. Ulica i broj/poštanski pretinac (*): .....

.....

5.8.2. Mjesto i poštanski broj (*): .....

.....

5.8.3. Država (*)

Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
 Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
 Švedska

Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

5.9. Telefon: .....

5.10. Telefaks: .....

5.11. E-pošta: .....

5.12. Veza s umrlim

Sin Kći Otac Majka Unuk Unuka Djed Baka Bračni drug Registrirani partner
 De facto partner ⁽⁵⁾ Brat Sestra Nećak Nećakinja Ujak Tetka Rođak

Drugo (molimo navesti): .....

6. **Podaci o umrlom**

6.1. Prezime i ime (imena) (*): .....

.....

6.2. Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 6.1.): .....

6.3. Spol(*)

6.3.1. M

6.3.2. Ž

- 6.4. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto rođenja (mjesto/država (oznaka ISO)) (*): .....
- .....
- 6.5. Bračno stanje u trenutku smrti (*)
- 6.5.1. Neoženjen/neudana
- 6.5.2. Oženjen/udana
- 6.5.3. Registrirani partner
- 6.5.4. Razveden/razvedena
- 6.5.5. Udovac/udovica
- 6.5.6. Drugo (molimo navesti): .....
- .....
- 6.6. Državljanstvo(*)
- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
- Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
- Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
- Švedska
- Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
- .....
- 6.7. Identifikacijski broj (⁴)
- 6.7.1. Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....
- 6.7.2. Broj socijalnog osiguranja: .....
- 6.7.3. Porezni broj: .....
- 6.7.4. Broj rodnog lista: .....
- 6.7.5. Drugo (molimo navesti): .....
- .....
- 6.8. Adresa u trenutku smrti
- 6.8.1. Ulica i broj/poštanski pretnac(*): .....
- .....
- .....
- 6.8.2. Mjesto i poštanski broj (*): .....
- 6.8.3. Država*
- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
- Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
- Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
- Švedska
- Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
- .....
- 6.9. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto smrti (*): .....
- .....
- .....
- 6.9.1. Broj smrtnog lista, datum i mjesto izdavanja: .....
- .....

8. Pravo mjerodavno za nasljeđivanje

8.1. Pravo mjerodavno za nasljeđivanje je pravo (*)

- Belgije Bugarske Češke Njemačke Estonije Grčke Španjolske Francuske
 Hrvatske Italije Cipra Latvije Litve Luksemburga Mađarske Malta
 Nizozemske Austrije Poljske Portugal Rumunjske Slovenije Slovačke Finske
 Švedske
 Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

8.2. Mjerodavno pravo određeno je na temelju sljedećih elemenata (*)

8.2.1. Umrli je u trenutku smrti imao prebivalište u toj državi (članak 21. stavak 1. Uredbe (EU) br. 650/2012).

8.2.2. Umrli je izabrao pravo države čiji je bio državljanina (članak 22. stavak 1. Uredbe (EU) br. 650/2012) (vidjeti točku 7.2.).

8.2.3. Umrli je očigledno bio više povezan s tom državom nego s državom svojeg uobičajenog boravišta (članak 21. stavak 2. Uredbe (EU) br. 650/2012), molimo navesti: .....

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

8.2.4. Pravo treće države primijenjeno na temelju članka 21. stavka 1. Uredbe (EU) br. 650/2012 upućuje na pravo te države (članak 34. stavak 1. Uredbe (EU) br. 650/2012). Molimo navesti: .....

.....
 .....
 .....
 .....

8.3. Mjerodavno pravo je pravo države s više od jednog pravnog sustava (članci 36. i 37. Uredbe (EU) br. 650/2012). Primjenjuju se sljedeća pravna pravila (molimo navesti, ovisno o slučaju, teritorijalnu jedinicu): .....

.....
 .....

8.4. Primjenjuju se posebna pravila o ograničenjima koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje u pogledu određene imovine umrlog (članak 30. Uredbe (EU) br. 650/2012) (molimo navesti dotična pravila i imovinu): .....

.....
 .....
 .....
 .....

Tijelo potvrđuje da je poduzelo sve potrebne korake radi informiranja korisnika o zahtjevu za Potvrdu i da u trenutku izdavanja Potvrde korisnici nisu osporili nijedan njezin element.

Točke u nastavku nisu popunjene jer se ne smatraju relevantnim za svrhu izdavanja Potvrde (*): .....

.....
 .....

Ako su priloženi dodatni listovi, navesti ukupan broj stranica (*): .....

.....

Sastavljeno u (*) ..... dana (*) ..... (dd/mm/gggg)

Potpis i/ili pečat tijela izdavanja (*): .....

.....

OVJERENI PRESLIK

Ovaj ovjereni preslik Europske potvrde o nasljeđivanju izdaje

se (*): .....

.....

.....

(ime i prezime podnositelja zahtjeva ili više njih ili osobe ili više njih koji su dokazali pravni interes (članak 70. Uredbe (EU) br. 650/2012)

Vrijedi do (*): ..... (dd/mm/gggg)

Datum izdavanja (*): ..... (dd/mm/gggg)

Potpis i/ili pečat tijela izdavanja (*): .....

.....

OBRAZAC V. – PRILOG I.

Podaci o podnositelju zahtjeva ili više njih (pravne osobe ⁽⁷⁾)

1. Naziv pravne osobe(*): .....
- .....
- .....
2. Upis pravne osobe u upisnik (*)
- 2.1. Broj upisa u upisnik ⁽⁴⁾: .....
- .....
- .....
- 2.2. Oznaka upisnika/registracijskog tijela (*): .....
- .....
- 2.3. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto upisa u upisnik (*): .....
- .....
3. Adresa pravne osobe
- 3.1. Ulica i broj/poštanski pretnac (*): .....
- .....
- .....
- 3.2. Mjesto i poštanski broj (*):
- 3.3. Država(*)
- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
- Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
- Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
- Švedska
- Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
4. Telefon (*): .....
5. Telefaks: .....
6. E-pošta: .....
7. Prezime i ime (imena) osobe koja je ovlaštena potpisnik za pravnu osobu (*): .....
- .....
- .....
8. Drugi relevantni podaci (molimo navesti): .....
- .....
- .....

OBRAZAC V. - PRILOG II.

Podaci o zastupniku ili više njih podnositelja zahtjeva ⁽⁸⁾

1. Prezime i ime (imena) ili naziv pravne osobe (*): .....
- .....
- .....
2. Upis pravne osobe u upisnik
- 2.1. Broj upisa u upisnik: .....
- 2.2. Oznaka upisnika/registracijskog tijela (*): .....
- 2.3. Datum (dd/mm/gggg) i mjesto upisa u upisnik (*): .....
3. Adresa
- 3.1. Ulica i broj/poštanski pretinac (*): .....
- .....
- .....
- 3.2. Mjesto i poštanski broj (*):
- 3.3. Država (*)
- Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
- Francuska Hrvatska Italija Cipar Latvija Litva Luksemburg Mađarska Malta
- Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska
- Švedska
- Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
4. Telefon: .....
5. Telefaks: .....
6. E-pošta: .....
7. Ovlasti zastupanja (*): .....
- Skrbnik Roditelj Ovlašteni potpisnik pravne osobe Opunomoćenik
- Drugo (molimo navesti): .....

OBRAZAC V. – PRILOG III.

Podaci o režimu bračne stečevine ili drugom ekvivalentnom imovinskom režimu umrlog ⁽⁹⁾

1. Prezime i ime (imena) (bivšeg) bračnog ili (bivšeg) izvanbračnog druga (*): .....
2. Prezime prilikom rođenja (bivšeg) bračnog ili (bivšeg) izvanbračnog druga (ako se razlikuje od navedenog u točki 1): .....
3. Datum i mjesto zaključenja braka ili drugog odnosa koji ima usporedive učinke kao brak: .....
4. Je li umrli sklopio bračni ugovor s osobom navedenom u točki 1.?
- 4.1. Da
- 4.1.1. Datum (dd/mm/gggg) ugovora: .....
- 4.2. Ne
5. Je li umrli sklopio ugovor o imovinskim učincima u kontekstu odnosa za koji se smatra da ima usporedive učinke kao brak s osobom navedenom u točki 1.?
- 5.1. Da
- 5.1.1. Datum (dd/mm/gggg) ugovora: .....
- 5.2. Ne
6. Pravo primijenjeno na imovinski režim bilo je pravo
- Belgije Bugarske Češke Njemačke Estonije Grčke Španjolske Francuske
 Hrvatske Italije Cipra Latvije Litve Luksemburga Mađarske Malta Nizozemske
 Austrije Poljske Portugal Rumunjske Slovenije Slovačke Finske Švedske
- Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
- 6.1. Navedeno je pravo određeno na temelju izbora prava (*)
- 6.1.1. Da
- 6.1.2. Ne
- 6.2. U slučajevima kada država čije je pravo primijenjeno ima više od jednog pravnog sustava, molimo navesti (ovisno o slučaju, teritorijalnu jedinicu): .....

<p>7. Primijenjen je sljedeći imovinski režim:</p> <p>7.1. ☐ Odvojenost imovine</p> <p>7.2. ☐ Univerzalna zajednica imovine</p> <p>7.3. ☐ Zajednica imovine</p> <p>7.4. ☐ Zajednica stečene imovine</p> <p>7.5. ☐ Odložena zajednica imovine</p> <p>7.6. ☐ Drugo (molimo navesti): .....</p> <p>8. Molimo navesti imovinski režim na izvornom jeziku i pravne odredbe koje na njega upućuju ⁽¹⁰⁾:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>9. Imovinski odnosi na temelju režima bračne stečevine ili drugog ekvivalentnog imovinskog režima umrlog i osobe iz točke 1. likvidirani su i imovina je podijeljena:</p> <p>9.1. ☐ Da</p> <p>9.2. ☐ Ne</p>

OBRAZAC V. – PRILOG IV.

Status i prava nasljednika ⁽¹⁾

Status i prava nasljednika ⁽¹⁾	
1.	Je li nasljednik podnositelj zahtjeva? (*)
1.1.	☐ Da
1.1.1.	☐ Naveden u odjeljku 5. obrasca Potvrde (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): ....
1.1.2.	☐ Naveden u Prilogu I. (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): ....
1.2.	☐ Ne
1.2.1.	Prezime i ime (imena) ili naziv pravne osobe: .....
1.2.2.	Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 1.2.1.): .....
1.2.3.	Identifikacijski broj ⁽⁴⁾
1.2.3.1.	Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....
1.2.3.2.	Broj socijalnog osiguranja: .....
1.2.3.3.	Porezni broj: .....
1.2.3.4.	Broj upisa: .....
1.2.3.5.	Drugo (molimo navesti): .....
1.2.4.	Adresa
1.2.4.1.	Ulica i broj/poštanski pretinac: .....
1.2.4.2.	Mjesto i poštanski broj .....
1.2.4.3.	Država ☐ Belgija ☐ Bugarska ☐ Češka Republika ☐ Njemačka ☐ Estonija ☐ Grčka ☐ Španjolska ☐ Francuska ☐ Hrvatska ☐ Italija ☐ Cipar ☐ Latvija ☐ Litva ☐ Luksemburg ☐ Mađarska ☐ Malta ☐ Nizozemska ☐ Austrija ☐ Poljska ☐ Portugal ☐ Rumunjska ☐ Slovenija ☐ Slovačka ☐ Finska ☐ Švedska ☐ Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
1.2.5.	Telefon: .....
1.2.6.	Telefaks: .....
1.2.7.	E-pošta: .....
1.2.8.	Datum (dd/mm/gggg) i mjesto rođenja ili, ako se radi o pravnoj osobi, datum (dd/mm/gggg), mjesto upisa u upisnik i oznaka upisnika/registracijskog tijela: .....

2. Nasljednik je prihvatio nasljedstvo

2.1. Da, bezuvjetno

2.2. Da, prema popisu imovine (molimo navesti učinke): .....

.....

2.3. Da, pod drugim uvjetima (molimo navesti učinke): .....

.....

2.4. Prihvata se ne zahtijeva po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje

3. Nasljednik je određen ⁽¹²⁾ (*):

3.1. raspolaganjem imovinom za slučaj smrti

3.2. po samom zakonu

4. Nasljednik se odrekao nasljedstva.

5. Nasljednik je prihvatio nužni dio.

6. Nasljednik se odrekao svojeg prava na nužni dio.

7. Nasljednik je isključen iz nasljedstva:

7.1. na temelju raspolaganja imovinom za slučaj smrti

7.2. po samom zakonu

7.3. odlukom suda

8. Nasljednik ima pravo na sljedeći dio ostavine (molimo navesti): .....

.....

9. Imovina koja je pripala nasljedniku i za koju je zatraženo potvrđivanje (molimo navesti imovinu i naznačiti sve bitne pojedinosti za identifikaciju) ⁽¹³⁾: .....

.....

.....

.....

10. Uvjeti i ograničenja prava nasljednika (naznačiti jesu li prava nasljednika ograničena pravom mjerodavnim za nasljeđivanje i/ili raspolaganjem imovinom za slučaj smrti): .....

.....

.....

.....

11. Drugi relevantni podaci ili daljnja objašnjenja (molimo navesti): .....

.....

.....

.....

OBRAZAC V. – PRILOG V.

Status i prava legatara koji imaju izravna prava u nasljedstvu ⁽¹⁴⁾	
1.	Je li legatar podnositelj zahtjeva? (*)
1.1.	☐ Da
1.1.1.	☐ Naveden u odjeljku 5. obrasca Potvrde (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): ....
1.1.2.	☐ Naveden u Prilogu I. (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): .....
1.2.	☐ Ne
1.2.1.	Prezime i ime (imena) ili naziv pravne osobe: .....
1.2.2.	Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 1.2.1.): .....
1.2.3.	Identifikacijski broj ⁽⁴⁾ : .....
1.2.3.1.	Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....
1.2.3.2.	Broj socijalnog osiguranja: .....
1.2.3.3.	Porezni broj: .....
1.2.3.4.	Broj upisa u upisnik: .....
1.2.3.5.	Drugo (molimo navesti): .....
1.2.4.	Adresa
1.2.4.1.	Ulica i broj/poštanski pretinac: .....
1.2.4.2.	Mjesto i poštanski broj: .....
1.2.4.3.	Država: ☐ Belgija ☐ Bugarska ☐ Češka Republika ☐ Njemačka ☐ Estonija ☐ Grčka ☐ Španjolska ☐ Francuska ☐ Hrvatska ☐ Italija ☐ Cipar ☐ Latvija ☐ Litva ☐ Luksemburg ☐ Mađarska ☐ Malta ☐ Nizozemska ☐ Austrija ☐ Poljska ☐ Portugal ☐ Rumunjska ☐ Slovenija ☐ Slovačka ☐ Finska ☐ Švedska ☐ Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....
1.2.5.	Telefon: .....
1.2.6.	Telefaks: .....
1.2.7.	E-pošta: .....
1.2.8.	Datum (dd/mm/gggg) i mjesto rođenja ili, ako se radi o pravnoj osobi, datum (dd/mm/gggg), mjesto upisa u upisnik i oznaka upisnika/registracijskog tijela: .....

OBRAZAC V. – PRILOG VI.

Ovlasti za izvršenje oporuke ili upravljanje ostavinom ⁽¹⁶⁾	
1.	Ovlasti sljedeće osobe (*):
1.1.	☐ Podnositelj zahtjeva
1.1.1.	☐ Naveden u odjeljku 5. obrasca Potvrde (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): ....
1.1.2.	☐ Naveden u Prilogu I. (prema potrebi navesti koji podnositelj zahtjeva): .....
1.2.	☐ Nasljednik naveden u Prilogu IV. (prema potrebi navesti koji nasljednik): .....
1.3.	☐ Legatar naveden u Prilogu V. (prema potrebi navesti koji legatar): .....
1.4.	☐ Drugo
1.4.1.	Prezime i ime (imena) ili naziv pravne osobe: .....
1.4.2.	Prezime prilikom rođenja (ako se razlikuje od navedenog u točki 1.4.1.): .....
1.4.3.	Identifikacijski broj ⁽⁴⁾ : .....
1.4.3.1.	Nacionalni osobni identifikacijski broj: .....
1.4.3.2.	Broj socijalnog osiguranja: .....
1.4.3.3.	Porezni broj: .....
1.4.3.4.	Broj upisa u upisnik: .....
1.4.3.5.	Drugo (molimo navesti): .....
1.4.4.	Adresa
1.4.4.1.	Ulica i broj/poštanski pretinac: .....
1.4.4.2.	Mjesto i poštanski broj: .....
1.4.4.3.	Država: ☐ Belgija ☐ Bugarska ☐ Češka Republika ☐ Njemačka ☐ Estonija ☐ Grčka ☐ Španjolska ☐ Francuska ☐ Hrvatska ☐ Italija ☐ Cipar ☐ Latvija ☐ Litva ☐ Luksemburg ☐ Mađarska ☐ Malta ☐ Nizozemska ☐ Austrija ☐ Poljska ☐ Portugal ☐ Rumunjska ☐ Slovenija ☐ Slovačka ☐ Finska ☐ Švedska ☐ Drugo (molimo navesti oznaku ISO): .....

- 4.18. distribuirati legate
- 4.19. dijeliti ostavinu
- 4.20. distribuirati ostatak
- 4.21. zatražiti upis prava na nepokretnoj ili pokretnoj imovini u upisnik
- 4.22. davati donacije
- 4.23. drugo (molimo navesti): .....
- .....
- .....

Ako se označivanjem jednog ili više prethodnih polja ne dobiva točna naznaka ovlasti dodijeljenih izvršitelju oporuke/upravitelju ostavine, molimo dodati sve potrebne dodatne specifikacije ⁽¹⁷⁾:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Molimo navesti jesu li bilo koje ovlasti iz odjeljka 4. izvršavane kao dodatne ovlasti u skladu s člankom 29. stavkom 2. drugim podstavkom ili člankom 29. stavkom 3. prvim podstavkom Uredbe (EU) br. 650/2012 (*):

.....

.....

.....

.....

5. Izvršitelj oporuke/upravitelj ostavine određen je ⁽¹²⁾:
- 5.1. raspolaganjem imovinom za slučaj smrti (vidjeti točku 7.2. obrasca Potvrde)
- 5.2. odlukom suda
- 5.3. sporazumom nasljednika
- 5.4. po zakonu
6. Ovlasti proizlaze iz ⁽¹²⁾:
- 6.1. raspolaganja imovinom za slučaj smrti (vidjeti točku 7.2. obrasca Potvrde)
- 6.2. odluke suda
- 6.3. sporazuma nasljednika
- 6.4. zakona

7. Obveze i dužnosti proizlaze iz ⁽¹²⁾:

7.1. raspolaganja imovinom za slučaj smrti (vidjeti točku 7.2. obrasca Potvrde)

7.2. odluke suda

7.3. sporazuma nasljednika

7.4. zakona

8. Uvjeti ili ograničenja ovlasti iz odjeljka 4. ⁽¹⁸⁾ (*): .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(*) Obvezan podatak.

⁽¹⁾ SL L 201, 27.7.2012., str. 107.

⁽²⁾ Molimo naznačiti podatke kao što su posljednje uobičajeno boravište umrlog ili ugovor o izboru suda.

⁽³⁾ Za pravne osobe, molimo popuniti i priložiti Prilog I.

Ako je više od jednog podnositelja zahtjeva, molimo priložiti dodatni list.

Za zastupnike, molimo popuniti i priložiti Prilog II.

⁽⁴⁾ Molimo navesti najrelevantniji broj, ako postoji

⁽⁵⁾ Pojam *de facto* partner obuhvaća pravne institucije izvanbračne zajednice koje postoje u nekim državama članicama, kao što su „*sambo*” (Švedska) ili „*avopuoliso*” (Finska).

⁽⁶⁾ Ako ima više od jednog raspolaganja imovinom za slučaj smrti, molimo priložiti dodatni list.

⁽⁷⁾ Ako zahtjev podnosi više od jedne pravne osobe, molimo priložiti dodatni list.

⁽⁸⁾ Ako ima više od jednog zastupnika, molimo priložiti dodatni list.

⁽⁹⁾ Ako se radi o više od jednog relevantnog imovinskog režima, molimo priložiti dodatni list.

⁽¹⁰⁾ Više podataka o nacionalnim režimima imovinskih učinaka braka i registriranog partnerstva može se pronaći na europskom portalu e-pravosuđe (<https://e-justice.europa.eu>).

⁽¹¹⁾ Ako ima više od jednog nasljednika, priložiti dodatni list.

⁽¹²⁾ Prema potrebi označiti više od jednog polja.

⁽¹³⁾ Naznačiti ako je nasljednik stekao vlasništvo ili druga prava na imovini (u potonjem slučaju molimo navesti prirodu tih prava i druge osobe koje također imaju prava na imovini). U slučaju upisane imovine, molimo naznačiti podatke koji se zahtijevaju po pravu države članice u kojoj se vodi upisnik, kako bi se omogućila identifikacija imovine (npr. za nepokretnu imovinu točna adresa nekretnine, broj u zemljišnoj knjizi, broj čestice ili katastarski broj, opis nekretnine (prema potrebi priložiti relevantne isprave).

⁽¹⁵⁾ Naznačiti ako je legatar stekao vlasništvo ili druga prava na imovini (u potonjem slučaju molimo navesti prirodu tih prava i druge osobe koje također imaju prava na imovini). U slučaju upisane imovine, molimo naznačiti podatke koji se zahtijevaju po pravu države članice u kojoj se vodi upisnik, kako bi se omogućila identifikacija imovine (npr. za nepokretnu imovinu točna adresa nekretnine, broj u zemljišnoj knjizi, broj čestice ili katastarski broj, opis nekretnine (prema potrebi priložiti relevantne isprave).

⁽¹⁶⁾ Ako se radi o više od jedne osobe, molimo priložiti dodatni list.

⁽¹⁷⁾ Na primjer, molimo navesti može li izvršitelj oporuke/upravitelj ostavine u svoje ime izvršiti jednu od prethodno navedenih ovlasti.

⁽¹⁸⁾ Na primjer, molimo navesti može li izvršitelj oporuke/upravitelj ostavine u svoje ime izvršiti jednu od prethodno navedenih ovlasti.

DOGAĐANJA

20. obljetnica slovenskoga javnog bilježništva

Dana 6. lipnja 2015. slovenski notarijat proslavio je 20. obljetnicu ponovnog uvođenja javnog bilježništva u Republiku Sloveniju. Tom prilikom organizirana je posebna konferencija i prigodni broj *Notarskog vestnika*, glasila Notarske zbornice Slovenije.

Skup je pozdravio i sudjelovao u radu konferencije Jean Tarrade, predsjednik europskih javnih bilježnika, a ovoj obljetnici su prisustvovali i predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore: Lucija Popov, predsjednica HJK i Jožica Matko-Ruždjak, predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije.

Prva godišnjica Javnobilježničke komore u Srbiji

U organizaciji Javnobilježničke komore Srbije, 12. listopada 2015., održana je prva međunarodna konferencija javnih bilježnika pod nazivom "Nadzor i kontrola javnih bilježnika", čime je obilježena prva godišnjica rada ove Komore. Uz mnogobrojne uzvanike i bilježnike Konferenciji su prisustvovali i obratili se prisutnima: predsjednik Međunarodne unije notara Daniel-Sédar Senghor, predsjednik Vijeća notarijata Europske unije Jean Tarrade, ministar pravde Republike Srbije Nikola Selaković te Miodrag Đukanović, predsjednik Javnobilježničke komore Srbije.

Konferenciji su prisustvovali i predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore Jožica Matko-Ruždjak i Stjepan Šaškor.

Na skupu je još jednom potvrđeno da javni bilježnici imaju dužnost i osnovni cilj povećanje sigurnosti pravnog prometa i zaštita interesa građana u skladu s javnim ovlastima koje im je država prenijela, kao i povjerenjem koje im je ukazano.

Planirano je da svaka općina u Srbiji ima najmanje jednog javnog bilježnika, odnosno da na svakih 25 000 stanovnika bude po jedan bilježnik. Trenutno je imenovano 145 bilježnika, a Komora će u budućnosti okupljati više od 370 članova.

Očekuje se pridruživanje Javnobilježničke komore Srbije Međunarodnoj uniji, na sjednici Skupštine u listopadu 2016.

Skupština CNUE-a u Bruxellesu

U skladu sa zaključcima sastanka od 19. veljače 2015. u Zagrebu, predsjednica Lucija Popov i izaslanstvo Hrvatske javnobilježničke komore uzvratili su posjet zastupniku u Europskom parlamentu Andreju Plenkoviću u Bruxellesu.

Dana 24. ožujka 2015. u suradnji CNUE-a s fondacijom Rober Schuman Foundation, u prostorima Predstavništva savezne zemlje Baden Württemberg, u Bruxellesu je organizirana konferencija pod naslovom REGULATI-ON AND GROWTH, a dan kasnije održana je sjednica Skupštine CNUE-a u Bruxellesu, u prostorima hotela Marriott.

Izaslanstvo Komore činili su: Lucija Popov, predsjednica Komore, Denis Krajcar, predsjednik Povjerenstva za međunarodnu suradnju i Filip Milak, savjetnik za međunarodnu suradnju Komore.

Razvoj Europske javnobilježničke mreže

Europska javnobilježničke mreža (ENN) brzo se razvija i na pragu je nove prekretnice jer je njezin program rada za 2015. – 2018. odobrila Europska komisija uz sufinanciranje provedbe različitih aktivnosti.

Upravo ovaj novi Program rada bio je u središtu rasprave tijekom sastanka u Tallinnu (Estonija) 21. i 22. svibnja 2015., kojem je prisustvovao i hrvatski predstavnik, Filip Milak, savjetnik za međunarodnu suradnju Komore.

Planira se nadogradnja elektroničke platforme tako da će se otvoriti nove mogućnosti i olakšati pristup alatima nastalim u posljednjih nekoliko godina. Nove funkcionalnosti u skladu su sa zahtjevima u provedbi Uredbe (EU) br. 650-2012 o nasljeđivanju koja se primjenjuje na nasljeđivanje osoba koje umru 17. kolovoza 2015. ili nakon toga dana (čl. 83.).

Novi dvogodišnji program trebao bi se početi ostvarivati u narednim mjesecima, a u njemu će sudjelovati 11 zemalja (među kojima je i Hrvatska). Organizirat će se 11 konferencija te završna konferencija u Italiji.

20. redovna sjednica Skupštine HJK

Split, 14. ožujka 2015.

U Splitu je uz prisustvo uglednih gostiju dr. sc. Željka Radića, dekana Pravnog fakulteta u Splitu, Ante Galića, predsjednika Visokog upravnog suda RH, dr. sc. Ante Perkušića, suca Vrhovnog suda RH, Marijan Miletić, predsjednik Županijskog suda u Splitu, Gorana Čolaka, predsjednika Općinskog suda u Splitu, Ede Maleš, predsjednice Odjela sudskog registra Trgovačkog suda u Splitu, Zdenke Monterisi, odvjetnice iz Splita i članice UO Hrvatske odvjetničke komore i Željke Bregeš, sutkinje Trgovačkog suda u Zagrebu održana XX. redovna sjednica Skupštine HJK. Uz izvješće Nadzornog odbora i Proračunu HJK za 2015. raspravljalo se i donesene su odluke o visini članarine, izmjenama

Predstavljanje knjige Jadranke Borčić i Damira Kontreca: „Priručnik za praktičnu primjenu Zakona o nasljeđivanju“

i dopunama Statuta HJK te Poslovnika o radu Skupštine HJK o čemu više možete pročitati u pisanom zapisniku sjednice Skupštine na našim zatvorenim stranicama.

Prije same Skupštine predstavljena je knjiga Jadranke Borčić i Damira Kontreca: „Priručnik za praktični primjenu Zakona o nasljeđivanju“ u izdanju Hrvatske javnoilježničke komore i Hrvatske javnobilježničke akademije. Knjigu je uz autore predstavila Jožica Matko Ruždjak, predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije.

Skupština Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika održana je u Rovinju od 22. do 24. svibnja 2015.

Sjednica Heksagonale u Bratislavi

Dana 29. svibnja 2015. održana sjednica Heksagonale u Bratislavi, gdje su notarijati članice (Austrija, Češka, Hrvatska, Mađarska, Slovačka i Slovenija) razmijenili iskustvo o aktualnostima za javnobilježničku službu relevantnih nacionalnih zakonodavstava.

Skupština CNUE-a u Sofiji

Sjednica Skupštine CNUE-a održana je 20. i 21. lipnja 2015. u Sofiji (Bugarska). Delegaciju Hrvatske javnobilježničke komore činili su: predsjednik Povjerenstva za međunarodnu suradnju, Denis Krajcar, po punomoći predsjednice te stručni savjetnik za međunarodnu suradnju Komore, Filip Milak.

U okviru organizacije Skupštine CNUE-a održana je i konferencija The Notary's Role in Building a Single Area of European Security te skupštine EUFides-a i ARERT-a.

Ovo zasjedanje Skupštine bilo je mjesto razmjene iskustava i revidiranja, odnosno utvrđivanja politike koju će CNUE zastupati pred europskim zakonodavcem u vezi zakonodavnih prijedloga koji se tiču aktualnih pitanja iz područja prava društava, međunarodnoga privatnog prava i nasljednog prava, kao i prilika za iskusiti gostoprimstvo bugarskih domaćina.

Arhivska građa javnih bilježnika

Djelatnici Državnog arhiva u Zagrebu održali su, 21. travnja 2015., seminar za pristupanje provjeri stručne osposobljenosti djelatnika u pismohranama javnobilježničkih ureda. Na seminaru se moglo čuti više o arhivskom zakonodavstvu (Maja Brunec), uredskom poslovanju i osnovama spisovodstva (Damir Validžić), sređivanju, obradi i opisu gradiva u javnobilježničkim uredima. Nadalje, o obveznim evidencijama o gradivu (Radoslav Zaradić), vrednovanju, odabiranju

te izlučivanju gradiva i primjeni posebnog popisa gradiva s rokovima čuvanja (Darko Rubčić) te zaštiti gradiva u javnobilježničkim uredima i predaji gradiva nadležnom arhivu (Radoslav Zaradić/Darko Rubčić).

Na seminaru je u razgovoru i pitanjima prisutnih bilježnika, prisjednika i savjetnika istaknuta zakonska odgovornost prema vlastitim spisima, ali i problem da ova zakonska odredba iziskuje velike troškove.

Pohranom javnobilježničkih dokumenata na jednome mjestu osigurala bi se maksimalna racionalizacija troškova u vidu smještaja, prijenosa i zaštite spisa.

Povjerenstvo za stalno stručno usavršavanje HJK (2013.-2015.)

Povjerenstvo za stalno stručno usavršavanje u sastavu: Ivan Kristić, javni bilježnik iz Vrgorca, predsjednik Povjerenstva te Mirna Pliško, javni bilježnik iz Pule, Boris Godžirov, javni bilježnik iz Našice, Gordana Legović, javni bilježnik iz Rijeke, Sonja Obrovac Skira, javni bilježnik iz Pule, Nikola Bakrač, javni bilježnik iz Koprivnice i Kristijan Hukelj, javnobilježnički prisjednik iz Zagreba, kao članovi.

Povjerenstvo je imenovano odlukom Upravnog odbora HJK 1. veljače 2013. za razdoblje od tri godine.

Usvajanjem novog Statuta HJK Povjerenstvo za stalno stručno usavršavanje neće ubuduće djelovati kao samostalno pomoćno tijelo Upravnog odbora HJK, nego će djelovati u okviru Hrvatske javnobilježničke akademije i njegov budući rad će biti definiran odlukom Stručnog vijeća HJA koje ga i osniva sukladno Statutu HJK.

U protekle tri godine (2013.-2015.) Povjerenstvo je između ostalog:

- *odgovorilo i zauzelo stav* na 128 upita postavljenih od kolega javnih bilježnika te trećih osoba (odvjetnika, suda, državnog odvjetništva, banaka i drugih pravnih osoba i institucija)

- *dalo svoje primjedbe i prijedloge* kod donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata u kojima je sudjelovala Hrvatska javnobilježnička komora na zahtjev Ministarstva pravosuđa i drugih državnih tijela (Izmjena Ovršnog zakona, Izmjena i dopunama Zakona o nasljeđivanju, Pravilnik o obliku i sadržaju izjave po pristanku dužnika, Poslovnik o izmjeni javnobilježničkog poslovnika, Pravil-

nik o izmjenama Pravilnika o registru zadužnica i bjanko zadužnica, Pravilnik o vođenju evidencije o obvezujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezujućih izjava, i dr.)

- *pripremlilo i izradilo tekst* Prijedloga nacrtu novog Statuta HJK, Prijedloga nacrtu Poslovnika o radu Skupštine HJK, Prijedloga nacrtu Pravilnika o honorarima i naknadi troškova za izdavačku djelatnost, edukacije i seminare HJK i Prijedloga nacrtu Pravilnika o financijskom poslovanju HJK.

Poziv na suradnju

STUDIJSKO PUTOVANJE JAVNOBILJEŽNIČKIH PRISJEDNIKA, SAVJETNIKA I VJEŽBENIKA U BRUXELLES I ANTWERPEN

Udruga javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika organizirala je studijsko putovanje u *Bruxelles* od 9. do 11. listopada 2015. Za prvo putovanje odabrali smo *Bruxelles* zbog toga što je to „glavni grad“ Europske unije, a i činjenice da se u *Bruxellesu* nalaze sjedišta najvažnijih europskih institucija.

Skupina od 40 javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika iz svih dijelova Hrvatske krenula je na ovo vrlo zanimljivo, korisno i poučno putovanje.

Nakon dolaska u Bruxelles prvo odredište bio je Europski parlament koji broji 751 zastupnika i predstavlja oko 500 milijuna građana Europe. Zastupnike neposredno biraju birači iz 28 država članica na vrijeme od 5 godina. Cilj je posjeta bio upoznati se s organizacijom i načinom rada Europskog parlamenta, s naglaskom na zakonodavnoj ulozi.

U Europskom parlamentu dočekala nas je *Urška Dolinšek*, službenica zadužena za posjete. Održala nam je uvodno predavanje, praćeno prezentacijom i interakcijom s članovima naše Udruge. Tijekom predavanja pobliže nas je upoznala i sa sastavom, organizacijom i načinom rada Europskog parlamenta, posebice s načinom na koji se donose zakonodavni akti te općenito s nadležnostima Europske unije. Objasnila je sustav lobiranja kao i važnost aktivnog rada zastupnika i izvan plenarnih sjednica te njihove aktivnosti po klubovima zastupnika. Upoznala nas je i s nedavnim aktualnim zbivanjima u Europskom parlamentu. Nakon toga posjetili smo i vijećnicu u kojoj se održavaju plenarne sjednice.

Sljedeća institucija planiranog posjeta bila je Europska komisija. Dočekao nas je *Dino Babić*, s uvodnim *online* pozdravom *Nevena Mimice*, trenutnog povjerenika Europske unije za međunarodnu suradnju i razvoj, što je jedna od najvažnijih uloga

u Europskoj komisiji. Nadalje, tijekom prezentacije g. *Babića* upoznati smo s organizacijom Komisije, kolegijem povjerenika, podjelom njihovih resora, načinom rada te načinom donošenja odluka.

Posjet Vijeću notarijata Europske unije (*CNUE*) ostavljen je za kraj našeg studijskog puta. Tu nas je vrlo srdačno dočekao *Guillaume Casanova*, službenik zadužen za odnose s javnošću. Upoznao nas je s radom, aktivnostima i projektima *CNUE*-a, koji ujedinjuje više od 40 000 europskih notara. Osim toga, upoznao nas je i sa svim iznimno važnim projektima *CNUE*-a, aktivnim sudjelovanjem i radom na stvaranju zakonodavstva *Europske unije*, problemima s implementacijom zakona u pojedinim zemljama članicama (posebice s obzirom na kulturološke i ostale razlike), zaštiti i jačanju javnobilježničke službe u državama članicama.

Nakon posjeta *CNUE*-u, završio je naš službeni dio studijskog putovanja. Preostali dio vremena, proveli smo upoznavajući arhitektonske i kulturološke znamenitosti kao i gastronomsku ponudu *Bruxellesa* i *Antwerpena*. Bilo je iznimno zanimljivo vidjeti i doživjeti „Europu u malom“. Posebna prednost ovakvog putovanja bila je i međusobnom upoznavanju i druženju. Naučili smo mnogo, vidjeli i doživjeli puno zanimljivih, lijepih i korisnih stvari koje ćemo pamtiti, a dio toga i primijeniti u našem daljnjem radu i obrazovanju.

Zahvaljujemo svim javnim bilježnicima u Republici Hrvatskoj jer su nas podržali i pomogli nam da ostvarimo ovo prvo od, nadamo se, budućih brojnijih studijskih putovanja javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika.

Viktorija Nikolić, javnobilježnički prisjednik

Javnobilježnička prisega

Pred predsjednikom Vrhovnog suda Republike Hrvatske i u prisustvo zamjenice ministra pravosuđa Sandre Artuković Kunšt prisegnuli su novoizabrani javni bilježnici: Biondić Eda, Senj; Babić Marina, Zagreb; Predovan Amira, Krk; Orešković Dražen, Nova Gradiška; Albert Majstorović Lana, Beli Manastir.

Predstavljena knjiga: Komentar Ovršnog zakona

U dvorani Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, u petak 20. ožujka 2015., predstavljena je knjiga: "Komentar Ovršnog zakona" autorice dr. sc. Gabrijele Mihelčić u nakladi tvrtke Organizator d.o.o.

U ime domaćina, Pravnog fakulteta u Rijeci, sve prisutne pozdravio je dekan dr. sc. Eduard Kunštek, a uz autoricu knjigu su predstavili: prof. dr. sc. Alan Uzelac, prof. dr. sc. Dario Đerda, sudac Vrhovnog suda RH, Dragan Katić, mag. iur. i Ivan Maleković, mag. iur.

U knjizi je pročišćeni tekst Ovršnog zakona (NN 112/12., 25/13., 93/14.), iscrpni komentar svakog pojedinog članka, primjeri iz opsežne sudske prakse, detaljno abecedno kazalo pojmova te popis pravnih izvora i pravne literature.

Ivan Maleković, čestitajući autorici u svoje osobno ime, u ime svih članova uredništva časopisa i naše predsjednice, posebno je naglasio višegodišnju plodnu suradnju G. Mihelčić s našim časopisom, u kojem je svih ovih godina objavila već više od 300 kartica teksta.

Gabrijele Mihelčić, Alan Uzelac, Dario Đerda, Dragan Katić i Ivan Maleković

ERVIN KUZMANIĆ, javni bilježnik iz Supetra
1959. – 2015.

Od nas ...za Ervina

*i more i ja i ja s morem zlatom
sjedimo skupa na žalu vrh brijega
i smijemo se i smijemo se moru
(More)*

Svaki nestanak života tragičan je i tužan. A ovako nagli, iznenadni još na teži način trgaju nam dragu, blisku krasnu osobu: oca, muža, sina ... I tada se rijetko nađu najbolje riječi, rečenice, jer one i ne mogu prikazati cijelu osobu.

Kako opisati njegov zarazni smijeh, jednostavnost, britkost, a za sve ovo ... reka' bi ... „e' a šta ćeš tu sad pisat“ ...

Sve te njegove osobine rezultirale su stručnošću i ljubavlju za naš, javnobilježnički posao. Rijetko tko je tako otvoreno i iskreno volio i branio našu službu ... za nas i od nas ... A nadasve bio je hrabar kada su možda drugi već odavno ustuknuli.

Hvala ti za sve trenutke koje si posvetio javnobilježničkoj službi. Hvala ti za sve tople i ljudske, zajedničke trenutke.

Ervin je volio i obožavao more. Ono ga je zauvijek i zarobilo ...

Zbogom dragi Ervine!

Članovi Etičkog povjerenstva

IN MEMORIAM
Ervin Kuzmanić
1959. - 2015.

Nitko nije mogao ni slutiti da će jednoga lijepoga, sunčanoga kolovoškog dana, u srijedu, 26. 8. 2015., tragično završiti naš dragi kolega, javni bilježnik Ervina Kuzmanića. Bio je to uobičajeni dan za strastvene ronioce, Ervina i njegovog prijatelja Olivera Gansena, koji su krenuli u špilju Poganica kraj Šolte. Pošli su u za njih poznatu avanturu, u spilju koju su samo rijetki mogli vidjeti, spilju koja je bila velik izazov za sve zaljubljenike dubine. Svjesni da je ta božanska ljepota nesmiljenog podzemlja u nekoliko zadnjih godina progutala nekoliko života i sami ne sluteći najgore, zaronili su u vječnost.

Ervin, koji je obožavao more i ronjenje, koji je plivao maratone i uvijek bio na raspolaganju svojim sugrađanima za različite akcije čišćenje mora, za aktivnosti zaštite i čuvanja, stradao je tako od onoga što je najviše volio. Napustio nas je tako naš kolega, javni bilježnik u Supetru.

Roden je 30. kolovoza 1959. u Splitu. Osnovnu školu i realnu gimnaziju „Vladimir Nazor“ pohađao u Splitu, kao i Pravni fakultet koji je upisao 1978./79., a diplomirao 28. siječnja 1983. (zbog visokog prosjeka ocjena ostvario je pravo skraćenog studiranja, diplomiravši s prosjekom ocjena 4,4).

Zaposlio se odmah nakon završetka studija u RO „Union Dalmacija“ Split, RZ Zajedničke službe, u Pravnoj službi u svojstvu pravnog referenta-pripravnika. Kasnije, sve do 1987. godine, u istom poduzeću radio je kao samostalni pravni referent.

Tri godine, od 1987. do 1990., radio je kao javni pravobranitelj općine Brač te odstupio s te dužnosti na vlastiti zahtjev. Od tada, prvo je bio odvjetnik sa sjedištem u Supetru na otoku Braču, a od 23. siječnja 1995. imenovan je javnim bilježnikom u Supetru.

U braku je od 1985. godine sa suprugom Željkom, diplomiranom inženjerkom farmacije s kojom ima dva sina, Mladena i Andriju. Aktivno je govorio engleski jezik, a dobro se služio njemačkim jezikom.

Prisjećamo se danas našega kolege Ervina Kuzmanića i kao aktivnog člana Hrvatske javnobilježničke komore – člana Upravnog odbora u mandatu 1998. – 2001. te člana Etičkog povjerenstva u dva navrata, 2007. – 2010. i 2010 – 2013. godine.

U javnobilježničkom poslu poznata je njegova hrabrost, poštenje i etika. Kao javni bilježnik, usprkos političkim pritiscima, pozivao se isključivo na zakon i bilježničku tajnu te tako osvjetlao obraz svojoj struci i javnom bilježništvu uopće.

Bio je velik znalac prava i pravne struke, obožavatelj Bola, Supetra i Splita.

Ervin Kuzmanić, ugledni javni bilježnik, tragično je stradao napustivši nas zauvijek. Posljednji ispraćaj održan je na mjesnom groblju u Sutivanu na Braču.

Neka mu je vječna slava i hvala. Počivao u miru!

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

10000 ZAGREB (01)

	Andrašić Damir , Prilaz Ivana Visina 5 tel.655 59 05 fax.655 58 28 e-mail: damir.andrasic@zg.t-com.hr Dražen Markuš, jb prisjednik		Čerić Velimir , Ul. Hrvat. proljeća 65 tel. 298 98 22, fax. 292 30 89 e-mail: biljeznik.ceric@zg.t-com.hr Dolores Svitlanović, jb savjetnik
	Ankon Jasminka , Nehajska 22 tel. 301 76 93, fax. 301 76 93 e-mail: jasminka.ankon@zgt-com.hr Snježana Torić, jb prisjednik Vedran Horvat, jb prisjednik		Dabelić Marina , Vukovarska 284 tel. 230 30 58 e-mail: biljeznik-dabelic@email.t-com.hr Gordana Relić-Gutenberger, jb prisjednik
	Babić Marina Turinina 5/II, tel. 480 20 80, fax. 660 39 92 e-mail: notar.babic@gmail.com Marijana Ćosić, jb prisjednik Jan Mikuličić, jb savjetnik		Despot Zorka , Lastovska 12 tel. 618 07 10, fax. 618 09 56 e-mail: notar.zdespot@gmail.com Davor Dukat, jb prisjednik
	Baković Marija , M. Matošeca 3 tel. 373 13 76, fax. 373 59 25 e-mail: jb-m.bakovic@zg.t-com.hr Milijana Baburić, jb prisjednik Viktorija Nikolić, jb prisjednik		Dolinar Nenad , Varšavska 4/II tel. 483 00 95, fax. 483 00 96 e-mail: nenad.dolinar@zg.t-com.hr Martina Šugar, jb prisjednik
	Barbarić Sanja , Ivana Šibla 13 tel. 663 61 70 fax. 663 62 70 e-mail: barbaric.sanja@zg.t-com.hr barbaric.sanja@notar-barbaric.hr		Draškić Lada , Frana Petrića 1 tel.481 32 01, fax. 481 34 02 e-mail: javni.biljeznik.lada.draskic@zg.t-com.hr Blaženka Plećaš, jb prisjednik Martina Jankač, jb prisjednik Jelena Gvozdanović, jb savjetnik
	Bošnjak Darja , Ivana Lučića 2a tel. 615 43 22, fax. 615 43 23 e-mail: ured@notar-bosnjak.hr Ana Škarić, jb prisjednik Svjetlana Pleić, jb prisjednik Duje Ordulj, jb savjetnik		Dujmović Iva , Jurišićeva 21 tel/fax. 481 45 19 e-mail: javni-biljeznik-iva-dujmovic@zg.t-com.hr Renata Marković, jb prisjednik
	Brozović Škrinjarić Štefica Remetinečki gaj 2f tel/fax. 614 13 85 e-mail: javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr Jadranka Kuić Humeč, jb prisjednik Marija Baković, jb vježbenik		Džankić Pero , Ul. grada Vukovara 269G tel. 618 03 50, fax. 618 03 61 e-mail: notar@notardzankic.hr Martina Plastić, jb prisjednik Ivana Podobnik, jb prisjednik Lana Milković, jb vježbenik
	Burec Mladen , Trg Stjepana Konzula 1 tel. 239 55 44 fax. 234 45 35 e-mail: mladen.burec@zg.t-com.hr Božo Miletić, jb prisjednik Valentino Koščak, jb prisjednik Ivana Kozar, jb savjetnik		Gajski Alemka , Mandrovićeva 17 tel. 231 13 32, fax. 234 57 17 e-mail: info@notargajski.hr Boža Svedrec, jb prisjednik Nadija Jeić, jb prisjednik Dubravka Rakitničan, jb savjetnik Jelena Gajski, jb vježbenik Petra Kaleb Čerber, jb vježbenik
	Čaklović Ljubica , Ilica 253 tel. 370 30 35, fax. 370 33 97 e-mail: notar.caklovic@zg.t-com.hr Daniela Božić, jb prisjednik		Galić Radojka , Čikoševa 3, tel./fax. 244 25 73 e-mail: galicr@zg.t-com.hr Goranka Mališa, jb prisjednik Marina Bukovčak, jb savjetnik
	Čavajda Zorka , Radnička cesta 48 tel. 483 16 70, fax. 604 04 45 e-mail: notar-cavajda@zg.t-com.hr Melita Čondrić, jb prisjednik Ivana Baburić Katalinić, jb prisjednik Mija Žužul, jb vježbenik		Galović Stanislava , Miroslava Milića 4 tel. 388 17 57, fax. 388 17 80 e-mail: notar.galovic@hi.t-com.hr Gorana Blaić Hebrang, jb prisjednik Tomislav Garofulić, jb savjetnik

	Glibota Milan , Strojarska cesta 20 tel/fax. 615 19 60 e-mail: notar.glibota@gmail.com Marija Glibota, jb prisjednik Luka Glibota, jb vježbenik		Jurić Marijan , Savska cesta 56, tel. 617 71 34, fax. 617 72 07 e-mail: ivan@biljeznik-juric.hr Ivan Jurić, jb prisjednik Sinja Maja Oštrek, jb prisjednik Marija Čatić, jb savjetnik Neven Kočila, jb vježbenik
	Gradinović Dubravka , Draškovićeve 13 tel/fax. 461 23 16 e-mail: biljeznik-grladinovic@email.t-com.hr Ivana Macanić, jb prisjednik Mirna Ivković, jb prisjednik		Juroš Alen , Dankovečka 8, tel. 298 94 94, fax. 298 99 02 e-mail: notarjuros@zg.t-com.hr Ana Gospić, jb vježbenik
	Herceg-Miličević Ljiljana , Jurišićeva 1 tel. 492 12 20, fax. 492 12 21 e-mail: javni.biljeznik.herceg@gmail.com Ivana Herceg, jb prisjednik Zvezdana Popović, jb prisjednik Matej Herceg, jb vježbenik		Kelečić Vesna , Zagrebačka avenija 104 tel. 387 80 88, fax. 387 81 07 e-mail: biljeznik.kelecic@post.t-com.hr Tina Petrić, jb prisjednik Željka Štefanić, jb vježbenik Mirna Makovec, jb vježbenik
	Horvat-Pernar Željka , Savska cesta 9, tel/fax. 482 95 70 e-mail: notar-pernar@zg.t-com.hr Valerija Pernar, jb prisjednik		Mr. sc. Knego-Rogina Jadranka , Argentinska 4, tel/fax. 345 19 46 e-mail: j.b.knego@gmail.com Vika Despot Roso, jb prisjednik Marija Pezer, jb prisjednik Margareta Žabčić, jb savjetnik Krešimir Rogina, jb vježbenik
	Hukelj Anica , Mrazovićeva 6/l tel. 481 99 55, fax. 481 99 51 e-mail: notar-hukelj@zg.t-com.hr Kristian Hukelj, jb prisjednik Marija Soko, jb prisjednik Hrvoje Benković, jb savjetnik Iris Antonić, jb vježbenik		Kutija-Kušpilić Renata , Maksimirska 3 tel. 239 59 84, fax. 239 59 85 e-mail: renata-kutija-kuspilic@zg.t-com.hr Nikolina Milešević, jb prisjednik
	Jakić Branko , Zelinska 3, tel/fax. 611 46 44 e-mail: branko.jakic@notar-jakic.hr Marko Elijaš, jb prisjednik Ivan Jakić, jb vježbenik Mia Leko, jb vježbenik		Lisonek Ilinka , Trg hrvatskih velikana 4 tel. 481 04 93, fax. 487 15 48 e-mail: ilinka.lisonek@zg.t-com.hr Sanja Kodrnja, jb prisjednik Suada Jašarević, jb prisjednik Sandra Nikolov, jb prisjednik Zrinka Milevčić, jb savjetnik
	Jakobović Gordana , Ilica 176 tel/fax. 377 73 17 e-mail: notar-jakobovic@zg.t-com.hr Ljerkica Gec, jb prisjednik		Lovrić Biserka , Grižanska 6 tel. 295 52 10, fax. 295 52 12 e-mail: biserka.lovric@zg.t-com.hr Božica Jagoić Tukša, jb prisjednik Andrea Kurilić, jb savjetnik
	Jelavić Zoran , Hrvatskog proljeća 36 tel/fax. 291 36 08 e-mail: zoran.jelavic@zg.t-com.hr Tamara Kaiser, jb prisjednik		Marčinko Vladimir , Palmotićeva 43a tel. 483 96 27, fax. 492 11 20 e-mail: notar.marcinko@inet.hr Tanja Kapitan, jb prisjednik Tena Genc, jb prisjednik Iva Kršić, jb savjetnik
	Ježek Mladen , Šošarićeva 10 tel./fax. 492 96 41 e-mail: mladen.jezek2@zg.t-com.hr Danaja Debicki, jb prisjednik Tomislav Žabek, jb prisjednik Aleksandra Martinović, savjetnik		Maroslavac Željka , Av. Dubrovnik 12 tel. 655 13 73, fax. 654 81 51 e-mail: ured@notar-maroslavac.hr Gordana Manojlović, jb prisjednik Ernita Obuljen, jb prisjednik Ana Marija Iviček, jb vježbenika
	Jukić Nevenka , Koranska 1c tel. 617 09 33, 617 09 34 e-mail: nevenka.jukic@zg.t-com.hr Tea Gracin, jb prisjednik		

	Martinović Igor , Petrinjska 14 tel. 492 02 51, fax. 492 03 99 e-mail: igormartinovic60@gmail.com Mirela Kovačević, jb vježbenik
	Matijević Tomislav , Vukovićeve 11 tel. 370 01 99 e-mail: ured@notar-matijevic.hr Ivica Vuković, jb prisjednik Martina Grdić, jb vježbenik
	Matko Ruždjak Jožica , Kneza Višeslava 2 tel. 461 17 60, fax. 462 28 33 e-mail: jozica.matko-ruzdjak@zg.t-com.hr Sanja Vladušić, jb prisjednik Vida Baranović, jb savjetnik
	Matoš Mladen , Ilica 297 tel. 377 92 06, 377 65 60, fax. 374 56 78 e-mail: mladen.matos@notar-matos.hr Željka Belić, jb prisjednik Medina Karahasanović, jb prisjednik
	Modrušan Kornelija , Draškovićeve 8 tel. 481 43 53 e-mail: kornelija.modrusan@zg.t-com.hr
	Pandža Sanda , Kačićeva 9 tel. 484 07 03, fax. 484 63 37 e-mail: ured@notar-pandza.hr Snježana Pavlović Rajčević, jb prisjednik Sandra Mikinac, jb prisjednik
	Parlov Ivan , Ozaljska 21 tel. 309 73 33, fax. 309 83 33 e-mail: notar-parlov@zg.t-com.hr Ivana Jerković, jb prisjednik Anita Gusić, jb vježbenik
	Pejović-Fumić Lidija , Ilica 11 tel. 484 67 95 e-mail: lpejovic@inet.hr
	Picukarić Željka , Draškovićeve 57 tel. 481 00 95 fax. 481 02 58 e-mail: zeljka.picukaric@zg.t-com.h
	Popov Lucija , Iblerov trg 2/II tel/fax. 455 27 02 e-mail: notar-popov@zg.t-com.hr Vanja Popov Kalac, jb prisjednik Zinka Idžaković, jb vježbenik
	Pučar Vesna , Miramarska 24 tel. 615 51 91, 615 51 94, fax. 615 51 90 e-mail: v.pucar@notar-pucar.hr Ivana Cvetković, jb prisjednik Lea Globočnik, jb prisjednik Vedran Vujanović, jb savjetnik Tamara Pučar, jb vježbenik

	Ranogajec Branko , Heinzelova 40 tel. 450 08 88, fax. 450 08 75 e-mail: notar-ranogajec@zg.t-com.hr Domagoj Ranogajec, jb prisjednik
	Ribarić Obrenija , Nikole Tesle 16 tel/fax.485 50 84 e-mail: jb-ribaric@zg.t-com.hr Marija Antolin, jb prisjednik Ivana Blaić Bagatin, jb prisjednik
	Mr. sc. Rotim Jozo , Trg J. F. Kennedyja 6b tel. 238 36 40, fax. 238 36 41 e-mail: biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr Boro Bubnjić, jb prisjednik Ivan Rotim, jb vježbenik Nevena Cota, jb vježbenik Ivana Bulić, jb vježbenik
	Serda Pavlović Suzana , Maksimirska 38 tel. 231 01 30 e-mail: suzana @inel.hr Biserka Hrvatinić, jb savjetnik
	Sudar Tihana v.d. jb , Frankopanska 2A tel. 484 78 69, fax. 481 53 18 e-mail: notar-sudar@zg.t-com.hr Suzana Ilić, jb savjetnik Igor Sudar, jb vježbenik
	Mr. sc. Svedrović-Kilibarda Ljubinka Ilica 139a, tel. 377 93 00, fax. 377 95 00 e-mail: biljeznik@svedrovic.tcloud.hr
	Šarčević Vladimir , Tratinska 79/I tel. 302 26 12, fax. 309 43 32 e-mail: biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr
	Šaškor Stjepan , Petrinjska 4 tel. 481 05 35, 492 35 36, 492 35 40 fax. 492 35 32 e-mail: stjepan.saskor@jbured-saskor.hr Vesna Lelas, jb prisjednik Katarina Sokić, jb prisjednik Borna Balta, jb vježbenik
	Škaričić-Sinčić Lada , Gajeva 2/IV tel. 487 60 71, fax. 481 29 67 e-mail: biljeznik.sincic@email.ht.hr Sabrina Kafedžić, jb prisjednik Anita Škurjanec, jb prisjednik Kristina Mikulić, jb savjetnik Barbara Živković, jb savjetnik
	Škrinjar Kos Senija , Vlaška 103 tel/fax. 466 50 78 e-mil: senija.skrinjar@zg.t-com.hr Marijana Dekanić, jb prisjednik

	Štefčić Jasna , Zajčeva 1, tel/fax. 242 28 66 e-mail: jasna.stefcic@zg.t-com.hr
	Tadić Nikola , Prilaz Đ. Deželića 23 tel. 482 64 40, fax. 482 65 12 e-mail: nikola@notar-tadic.hr Jelena Maržić Benzia, jb prisjednik Martina Šarić, jb vježbenik Željka Vataavuk, jb vježbenik
	Trkman Pajić Mirjana , Škrlečeva 39 tel/fax. 230 23 35 e-mail: notar.trkmanpajic@yahoo.com Jana Pajić, jb prisjednik
	Valić Katica , Trg N. Š. Zrinskog 17 tel. 487 30 60, fax. 487 30 51 e-mail: ured@notar-valic.hr Tomislav Knez, jb prisjednik Krešimir Valić, jb prisjednik Alida Valić Pešut, jb savjetnik Kristijan Krznarić, jb vježbenik
	Vodopija Čengić Ljiljana , Rudeška cesta 173 tel. 388 85 16, fax. 388 85 17 e-mail: vodopija.cengic.ljiljana.javni.biljeznik@zg.t-com.hr Nevenka Šimac, jb prisjednik Jelena Valdec Plantak, jb savjetnik
	Zajec Vlasta , Trg kralja Tomislava 4 tel. 485 27 07, fax. 485 27 08 e-mail: vlastazajec@inet.hr Sanja Lovrić, jb prisjednik Domagoj Balentin, jb prisjednik Matea Markesina, jb vježbenik
	Zorić Jasna , Dugoselska 12, tel./fax. 231 13 31 e-mail: jb-j.zoric@zg.t-com.hr Anamarija Baljkas Hrgić, jb prisjednik Nikolina Gažić jb prisjednik Ivana Galić, jb savjetnik
	Žitko Janko , Poljička 12 tel. 611 73 03, fax. 617 64 71 e-mail: javnibilj@inet.hr
	Žitko Jasna , Milana Amruša 7/II tel. 481 01 65, fax. 481 31 66 e-mail: notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr Ivana Bajutti, jb prisjednik Nina Derjanović, jb savjetnik

	<u>31300 BELI MANASTIR (031)</u>
	Albert Majstorović Lana , Kralja Tomislava 82 tel/fax. 700 209, e-mail: notar.albert.majstorovic@gmail.com Brigita Korovljević, jb prisjednik
	<u>23420 BENKOVAC (023)</u>
	Dražina Martina , Trg Alojzija Stepinca 14 tel. 682 264, fax. 682 261 e-mail: javni.biljeznik.martina.drazina@zd.t-com.hr Amanda Šikić Vernik, jb vježbenik
	<u>23210 BIOGRAD NA MORU (023)</u>
	Kvartuč Dušan , Obala P. Krešimira IV bb tel/fax. 383 021 e-mail: javni-biljeznik-dusan-kvartuc@zd.t-com.
	<u>43000 BJELOVAR (043)</u>
	Čulo Poljak Marija , Trg E.Kvaternika 2 tel. 220 696 e-mail: j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr
	Dujmović Martina , P. Preradovića 8/I tel. 241 250 e-mail: notar.martina.dujmovic@gmail.com Ivana Mrsin Kusturin, jb prisjednik Tajana Borovac Šinko, jb prisjednik
	Franjić Mario , Ul. A. K. Miošića 28a tel. 221 251, fax. 221 252 e-mail: notar-franjić@bj.t-com.hr
	Kustić Marija , A. Starčevića 5b tel/fax. 242 145 e-mail: jb.marija.kustic@bj.t-com.hr Natalija Batinac, jb prisjednik
	<u>20271 BLATO (020)</u>
	Marinović Sandra , Ulica 85. broj 18 tel. 852 739 e-mail: sandra.marinovic.javni.biljeznik@du.t-com.hr
	<u>52460 BUJE (052)</u>
	Nazarević Snježana , Trg J. Broza Tita 1 tel. 721 743, fax. 721 744 e-mail: snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr Dijana Akrap, jb prisjednik

	<u>52420 BUZET (052)</u>
	Ivković Miodrag , Trg Fontana 2 tel. 695 712, fax. 662 929 e-mail: notar@notar-ivkovic.com Mario Brajdić, jb prisjednik
	<u>51250 CRIKVENICA (051)</u>
	Boras Koko , Ul. kralja Zvonimira 29 tel/fax. 241 952 e-mail: javni.biljeznik.koko.boras@ri.t-com.hr
	<u>40000 ČAKOVEC (040)</u>
	Crnčec Jasenka , I. G. Kovačića 6 tel/fax. 311 507 e-mail: jb-jasenka.crncec@ck.t-com.hr Latinka Ivošević, jb prisjednik Tena Crnčec, jb savjetnik
	Jalšovec Sanda , Valenta Morandinija 13 tel. 310 688 e-mail: jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr
	Kvakon Ivan , R. Boškovića 21 tel/fax. 390 733 e-mail: kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.t-com.hr Jelena Bogdan Kvakon, jb savjetnik
	Marodi Ivan , Matice hrvatske 14 tel. 390 477 fax. 391 580 e-mail: ivan.marodi@ck.t-com.hr Katarina Posavec, jb prisjednik Sandra Marodi, jb savjetnik Marija Jambrović, jb vježbenik
	Zvonarek Mirjana , Park Rudolfa Krokepa 2 tel. 390 750 e-mail: zvonarek.javni.biljeznik@ck.t-com.hr Tamara Horvat, jb prisjednik Mateja Ivković, jb vježbenik
	<u>51219 ČAVLE (051)</u>
	Šeškar Vesna , Čavja 70, tel. 545 326 e-mail: notar.seskar@ri.t-com.hr Željka Tuškan Bregovac, jb prisjednik Jelena Papić Trbović, jb prisjednik
	<u>43240 ČAZMA (043)</u>
	Torbašinić Ljerk , Trg čazm. kaptola 9 tel. 772 342, fax. 227 040 e-mail: ljerk.torbasinovic@bj.t-com.hr Sanja Torbašinić, jb vježbenik
	<u>31326 DARDA (031)</u>
	Kovač Marija , Sv.Ivana Krstitelja 91 tel/fax.741 151 e-mail: mkovac.biljeznik@gmail.com

	<u>43500 DARUVAR (043)</u>
	Čop Mladen , Trg kralja Tomislava 1 tel/fax. 333 512 e-mail: notar.cop@bj.t-com.hr
	<u>51300 DELNICE (051)</u>
	Mihelčić Nikola , Amerikanska 3 tel/fax. 811 812 e-mail: javni-biljeznik-nikola-mihelcic@ri.t-com.hr
	<u>49240 DONJA STUBICA (049)</u>
	Cividini Marija , Trg M. Gupca 25 tel/fax. 286 268 e-mail: jbm-cividini@kr.t-com.hr Maja Baković, jb prisjednik
	<u>31540 DONJI MIHOLJAC (031)</u>
	Zrnka Stamatosa, v.d.jb Trg A.Starčevića 11 Tel/fax.632 527, e-mail: ured@notar.djurdjevic.hr
	<u>22320 DRNIŠ (022)</u>
	Šimić Dijana , Nikole Tesle 17a, tel. 886 749, fax. 886 749 e-mail: notar.drnis@si.t-com.hr
	<u>20000 DUBROVNIK (020)</u>
	Bronzan Luce , Dr. Ante Starčevića 24 tel. 411 292, fax. 311 943 e-mail: luce.bronzan@gmail.com Iva Carić, jb prisjednik
	Mozara Nikša , Vukovarska 17 tel. 638 570, fax. 638 574 e-mail: jb.ured@biljeznik-mozara.hr Jelena Škrabo, jb prisjednik Marijana Matijašević, jb vježbenik
	Radović Ivo , Vukovarska 19, tel. 492 050 e-mail: notar@radovic.com.hr Marina Kristović, jb prisjednik
	Stanić Anđelko , Dr A. Starčevića 20 tel. 357 777, fax. 357 946 e-mail: andjelko.stanic@du.t-com.hr Nada Pirjać, jb prisjednik Iva Radović, jb savjetnik
	Viden Nikša , Vukovarska 22 tel. 412 644, fax. 311 566 e-mail: niksa.vidjen@du.t-com.hr Jure Plečaš, jb savjetnik

	<u>47250 DUGA REŠA (047)</u>
	Biščanin Zdravka , Bana Josipa Jelačića 7 tel. 841 075, fax.841 079 e-mail: notar.pesut@gmail.com Vedrana Jaković, jb prisjednik
	<u>10370 DUGO SELO (01)</u>
	Copić Krešimir , Dragutina Domjanića 1 tel. 275 44 79 e-mail: copickresimir@gmail.com Natalija Pavlović, jb prisjednik Niko Skoblar, jb savjetnik Bernarda Horvatović, jb vježbenik
	Perić Slavica , J. Zorića 8, tel. 277 56 20, fax. 277 56 21 e-mail: notar-slavica.peric@zg.t-com.hr Andreja Tanasković, jb prisjednik Marija Dajak, jb savjetnik
	<u>31400 ĐAKOVO (031)</u>
	Brač Nikola , Ulica pape Ivana Pavla II 8 tel/fax. 810 605 e-mail: javni.biljeznik.brac@os.t-com.hr Marija Mutavdžić, jb savjetnik
	Crnov David , Ul. Pape Ivana Pavla II 9/I, tel. 815 136, fax. 815 154 e-mail: crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr
	Ratinčević Pavao , Stjepana Radića 4 tel/fax. 814 325 e-mail: jb-pavao.ratincevic@os.t-com.hr
	<u>48350 ĐURĐEVAC (048)</u>
	Matulec Darko , Kralja Tomislava 2 tel/fax. 813 891 e-mail: notar.darko.matulec@hi.t-com.hr
	Šimčić Ankica , Trg Sv.Jurja 1, tel/fax. 811 811 e-mail: simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr Iva Markov, jb savjetnik
	<u>43280 GAREŠNICA (043)</u>
	Bilandžija Marko , Trg hrvatskih branitelja 6 tel/fax. 532 476 e-mail: notar.bilandzija@hi.t-com.hr
	<u>44400 GLINA (044)</u>
	Bukovac Marina , S. i A. Radića 12 tel/fax. 882 625 e-mail: marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.t-com.hr Ivana Bukovac, jb vježbenik

	<u>53000 GOSPIĆ (053)</u>
	Fajdić Mile , Kaniška 9, tel/fax. 573 337 e-mail: mile.fajdic@gs.t-com.hr
	Zdunić Boris , Popa Frana Biničkog 10 tel/fax. 574 862 e-mail: boris.zdunic.javni.biljeznik@gs.t-com.hr Marija Grivičić, jb savjetnik
	<u>44430 HRVATSKA KOSTAJNICA (044)</u>
	Pličanić Gordana , Nine Marakovića 69 tel/fax. 851 229 e-mail: javni.biljeznik.plicanic@sk.t-com.hr Belma Pličanić, jb prisjednik
	<u>32236 ILOK (032)</u>
	Šimunić Tomislav , Dr Franje Tuđmana 50 tel. 590 300 e-mail: javni.biljeznik.simunic.ilok@email.t-com.hr Marko Šimunić, jb vježbenik Anita Bošnjak, jb vježbenik
	<u>21260 IMOTSKI (021)</u>
	Juroš Mate , Šetalište Stjepana Radića 8 tel/fax. 672 561 e-mail: biljeznik.juros@gmail.com
	Ujević Petar , Ante Starčevića 17 tel/fax. 670 001 e-mail: javni.biljeznik.petar.ujevic@st.t-com.hr
	<u>42240 IVANEC (042)</u>
	Šagi-Belcar Nada , Ak.Ladislava Šabana 5 tel. 782 104 e-mail: nada.sagi-belcar@vz.t-com.hr Danijela Marković, jb prisjednik
	<u>10310 IVANIĆ GRAD (01)</u>
	Mišković Marijan , Moslavačka 12 tel. 288 86 88 e-mail: marijan.miskovic@vk.t-com.hr Željka Kirin, jb prisjednik
	<u>10450 JASTREBARSKO (01)</u>
	Volarić Stjepan , Braće Kazić 7 tel. 628 39 69 e-mail: notar-stjepan.volacic@zg.t-com.hr Ivana Širanović Vulić, jb prisjednik

	<u>47000 KARLOVAC (047)</u>
	Antić Ivanka , Josipa Šipuša 1, tel. 844 262 e-mail: notar.antic@post.t-com.hr Ines Antić, jb prisjednik
	Augustinović Marina V. Nazora 6, tel. 615 466 e-mail: jb-marina.augustinovic@ka.t-com.hr
	Tranfić Željka , V. Nazora 6, tel. 615 466 e-mail: jb-zeljka.tranfic@hi.t-com.hr Ivana Lipošćak, jb prisjednik Tena Tranfić, jb vježbenik
	Bubaš-Magličić Nina , I. G. Kovačića 2 tel. 616 111 e-mail: nina.bubas-maglicic@ka.t-com.hr Sandra Rekaš Roca, jb prisjednik Luka Magličić, jb vježbenik
	Plavetić Zrnić Snježana , Domobranska 6 tel/fax. 600 605 e-mail: jb-plavetic@ka.t-com.hr Ljiljana Vuljanić, jb vježbenik
	Žaja Blanka , Gundulićeva 8 tel. 615 920, fax. 615 940 e-mail: notar.blanka.zaja@ka.t-com.hr Morana Kasun, jb prisjednik
	<u>51215 KASTAV (051)</u>
	Mavrinac Radosna , Trg Matka Laginje 1 tel. 691 070 e-mail: notar.mavrinac@ri.t-com.hr Martina Lučić, jb prisjednik Iva Paškvan Opačić, jb prisjednik
	<u>21216 KAŠTEL STARI (021)</u>
	Perić Tatjana, v.d. jb , Kamberovo šetalište 4 tel. 232 333, fax. 232 303 e-mail: tatjanaperic.ured@gmail.com Marija Katić, jb savjetnik
	<u>49290 KLANJEC (049)</u>
	Čizmek Mirko , Lijepe naše 22 a, tel. 550 331 e-mail: mirko.cizmek@kr.t-com.hr
	<u>22400 KNIN (022)</u>
	Čujec Josip , Tvrtkova 3 tel. 662 673, fax. 661 241 e-mail: josip.cujec@si.t-com.hr Marina Čujec, jb vježbenik

	<u>48000 KOPRIVNICA (048)</u>
	Bakrač Nikola , Opatička 5 tel. 622 755 e-mail: notar-bakrac@kc.t-com.hr
	Ostović Marina , A. Nemčića 4a tel. 623 820 e-mail: marina.ostovic@kc.t-com.hr
	Papac Ljubica , A. Nemčića 1/I, tel. 626 817 e-mail: ljubica.papac@kc.t-com.hr Antonia Torma, jb prisjednik
	Pavlović Ronald , Križevačka 5 tel/fax. 622 440 e-mail: notar-pavlovic@kc.t-com.hr
	<u>20260 KORČULA (020)</u>
	Kaliman Ivna , Kovački prolaz 25, tel. 715 758 e-mail: ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr Dajana Sardelić, jb vježbenik
	<u>53230 KORENICA (053)</u>
	Kolar Milica , Pere Šnjarića 11 tel/fax. 776 571 e-mail: milica.kolar@email.t-com.hr
	<u>51221 KOSTRENA (051)</u>
	Flego Davorka , Žuknica 1b, tel. 289 700, fax. 289 007 e-mail: biljeznik.d.flego@vip.hr Đurđica Đukić, jb prisjednik
	<u>49000 KRAPINA (049)</u>
	Bjelčić Damir , Ljudevita Gaja 8, tel. 373 064 e-mail: damir.bjelcic@kr.t-com.hr Martina Majcen, jb prisjednik Lorena Frljužec, jb vježbenik
	Dika Konstantin , Kardinala Stepinca 6 tel. 300 307 e-mail: konstantin.dika@kr.t-com.hr Dubravka Leļjak Hršak, jb prisjednik
	<u>48260 KRIŽEVCI (048)</u>
	Jelić-Versić Nataša , Baltičeva 4 tel. 682 890, fax. 271 340 e-mail: jb-natasa-jelic.versic@kc.t-com.hr Ana Benko Budja, jb prisjednik Jelena Velić, jb vježbenik

	Tušek Višnja , I. Z. Dijankovečkog 9 tel. 681 700, fax. 271 218 e-mail: visnja.tusek@gmail.com Željka Skalički Širko, jb prisjednik Luka Tušek, jb vježbenik		21300 MAKARSKA (021) Barbić Ante , Ul. 4. svibnja 533 br. 1 tel. 615 500 e-mail: notar-a.barbic@hi.t-com.hr Anamarija Arapović Vranješ, jb prisjednik Jela Kutleša, jb vježbenik
	51500 KRK (051)		Pejković Ante , Ul. Stjepana Radića 7 tel. 615 257 e-mail: notar.pejkovic@gmail.com Anja Pejković Vujčić, jb prisjednik Lora Pejković, jb vježbenik
	Predovan Amira , Kralja Tomislava 3 tel. 563 745, fax. 563 746 e-mail: notar@notar-predovan.hr		51550 MALI LOŠINJ (051) Marković Božo , Braće Vidulić 2-6 tel. 233 047, fax. 520 401 e-mail: bozo.markovic@ri.t-com.hr Filip Marković, jb savjetnik
	44320 KUTINA (044)		20350 METKOVIĆ (020) Pandža Joško , A. Starčevića 9 tel./fax. 681 154 e-mail: biljeznik-pandza@email.t-com.hr
	Malačić Mira , Hrvat.branitelj 11 tel.681 500, fax. 676 500 e-mail: jb-mira.malacic@sk.t-com.hr Tina Puškaš, jb prisjednik		Plečaš Vedran , Trg k.Tomislava 3/I tel. 681 177 e-mail: notarvedranplecas@gmail.com Stipe Mustapić, jb savjetnik
	Medić Mato , Trg k.Tomislava 7, tel. 683 525, 683 522, fax. 625 096 e-mail: javni.biljeznik.medic.mato@sk.t-com.hr Iva Medić, jb savjetnik		40315 MURSKO SREDIŠĆE (040) Hoblaj Ruža , Trg braće Radića 8a tel. 543 300 e-mail: notar.hoblaj@ck.t-com.hr Hana Hoblaj, jb savjetnik
	Mokry-Uroić Dubravka , Kolodvorska 2 tel. 630 288 e-mail: dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr		31500 NAŠICE (031) Godžirov Boris , Trg Franje Tuđmana 11 tel. 615 100 e-mail: borisgodzirov@outlook.com Ivna Godžirov, jb savjetnik
	52220 LABIN (052)		Mandić Ljerka , Braće Radića 4, tel. 612 092, fax. 612 093 e-mail: j.b.ljerka.mandic@hi.t-com.hr Valentina Benić-Kapraljević, jb prisjednik Lana Kusturić Škurla, jb vježbenik
	Terković Branko , Rudarska 7, tel. 851 141, fax. 851 142 e-mail: notar.terkovic@hi.t-com.hr Čekada Franković Lara, jb prisjednik		35400 NOVA GRADIŠKA (035) Jelinić Stanka , Karla Dieneša 3 tel/fax. 363 388 e-mail: javni-biljeznik-s.jelinic@sb.t-com.hr Domagoj Strinavić, jb prisjednik
	Udovičić Rita , Zelenice 18/I, tel. 852 013 e-mail: notar-udovicic@pu.t-com.hr		Orešković Dražen , Trg kralja Tomislava 5 tel/fax. 361 961 e-mail: droreskovic@gmail.com
	51415 LOVRAN (051)		
	Radmila Mandić , Šetalište M. Tita 35 tel. 293 426 e-mail: notarlovran@ri.t-com.hr Bojana Mandić, jb vježbenik		
	42240 LUDBREG (042)		
	Radašić Kruno , Miroslava Krlež 27 tel. 810 125 e-mail: kruno.radasic.j.b@vz.t-com.hr Lidija Bačani, jb prisjednik		

	<u>52466 NOVIGRAD (052)</u>
	Micelli Aleksandra , Trg Pozzetto 19 tel. 757 043, fax. 726 232 e-mail: info@notar-micelli.hr Ana Maria Micelli, jb savjetnik
	<u>42220 NOVI MAROF (042)</u>
	Vidović-Džidić Nada , Zagrebačka 2 tel. 612 244, 205 244, fax. 205 243 e-mail: nada.vidovic-dzidic1@vz.t-com.hr Valentina Žugec, jb prisjednik
	<u>51259 NOVI VINODOLSKI (051)</u>
	Tus Jelena , Korzo Vinodolskog zakona br. 50A tel/fax. 245 503 e-mail: jelena.tus@ri.t-com.hr
	<u>44330 NOVSKA (044)</u>
	Đerek Ante , Trg L. I. Oriovčanina 18/1 tel/fax. 601 515 e-mail: javni.biljeznik.ante.derek@sk.t-com.hr
	<u>47300 OGULIN (047)</u>
	Brčić Mirjana , Vladimira Nazora 23 tel/fax. 525 444 e-mail: biljeznik-m.brcic@ka.t-com.hr Maja Stjepanović, jb vježbenik
	<u>21310 OMIŠ (021)</u>
	Vuković Radoslav , Četvrt Ž. Dražojevića bb tel/fax. 861 753 e-mail: jb-radoslav.vukovic@st.t-com.hr
	<u>51513 OMIŠALJ (051)</u>
	Kućar Neven , Put mora 1, tel/fax.841 126 e-mail: javni.biljeznik.neven.kucar@ri.t-com.hr
	<u>51419 OPATIJA (051)</u>
	Beletić Robert , Maršala Tita 75 tel. 711 280 fax. 272 939 e-mail: notar.beletic@ri.t-com.hr Branka Šarić, jb prisjednik Andrea Jović, jb savjetnik
	Šuran Nataša , Maršala Tita 80 tel. 272 955 , fax. 271 738 e-mail: jb-natasa.suran@ri.t-com.hr Morana Čavka Markiš, jb savjetnik

	<u>33515 ORAHOVICA (033)</u>
	Novačić Antun , Trg pl. Mihalovića 2 tel/fax. 674 336 e-mail: jb-antun-novacic@vt.t-com.hr
	<u>49243 OROSLAVJE (049)</u>
	Kramar Jadranka , Milana Prpića 65, tel. 264 154 e-mail: biljeznik.jadranka.kramar@kr.ht.hr
	<u>31000 OSIJEK (031)</u>
	Arambašić Biserka , Kapucinska 17 tel. 214 660, fax. 214 661 e-mail: notar.arambasic@gmail.com Vjenceslav Arambašić, jb prisjednik Marija Šarić, jb prisjednik
	Borić Mirjana , Jakova Gotovca 13 tel. 202 200, fax. 202 204 e-mail: notar-mirjana.boric@os.t-com.hr Ivana Kovačević, jb prisjednik Vedran Borić, jb prisjednik
	Dumančić Dragica , Vrt J. Truhelke 3 tel/fax. 201 277 e-mail: jbdumancic@yahoo.com Marijan Dumančić, jb prisjednik Rahela Kovačić, jb prisjednik
	Gagro Pavao, v.d.jb , Županijska 13a tel. 200 808, fax. 214 163 vdjbpavaogagro@post.ht.hr
	Kokić Anamarija , Trg slobode 3/I tel. 204 027 e-mail: amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr
	Kovačev Tatjana , Europske avenije 4 tel/fax. 206 605 e-mail: tatjana.kovacev@os.t-com.hr Janjić Dora, jb prisjednik Brnjevarac Boris, jb prisjednik Ivana Bošnjak, jb vježbenik
	Perić Lidija , Kapucinska 25/I, tel/fax. 201 110 e-mail: lidija.peric@inet.hr Mijo Perić, jb prisjednik Jasminka Pavlov, jb prisjednik Antonija Rako, jb savjetnik
	Popović Mandica , Trg A.Starčevića 10 tel. 650211 e-mail: javni.biljeznik.mandica.popovic@os.t-com.hr Sanja Popović, jb vježbenik

	Šimašek Zlatko , Vijenac Paje Kolarića 2 tel./fax. 215 650 e-mail: simasek.zlatko.javni.biljeznik.@os.t-com.hr
	Šustić Hrvatin , Hrvatske Republike 31b tel.213 213 e-mail: sustic.hrvatin@os.t-com.hr Sumba Peček, jb prisjednik
<u>53220 OTOČAC (053)</u>	
	Mudrovčić Mato , Bartola Kašića 8 tel./fax. 773 366 e-mail: notar.mudrovvic@gs.t-com.hr Mateja Kostelac, jb vježbenik
<u>47280 OZALJ (047)</u>	
	Ivić Jenkač Tea , Zrinskih i Frankopana 15 tel/fax. 732 048 e-mail: javni.biljeznik.ivic.tea@ka.t-com.hr
<u>23290 PAG (023)</u>	
	Škunca Elizabeta , Podmir bb tel. 612 281 fax. 616 905 e-mail: elizabeta.skunca@zd.t-com.hr
<u>34550 PAKRAC (034)</u>	
	Grgurić-Rukavina Dubravka , Trg bana Jelačića 6 tel/fax. 412 905 e-mail: dubravka.grguric-rukavina@po.t-com.hr
<u>52000 PAZIN (052)</u>	
	Blečić Marija , Jože Šurana 6, tel/fax. 621 544 e-mail: jb-marija.blecic@pu.t-com.hr Marijan Paulišić, jb prisjednik Deana Matković, jb savjetnik
	Jeromela Mauša Nataša , Dinka Trinajstića 2 tel/fax. 621 111 e-mail: biljeznik.natasaa@hi.t-com.hr Andrea Zgrablić Bučić, jb vježbenik
<u>44250 PETRINJA (044)</u>	
	Antoš Višnja , Dr Franje Tuđmana 10 tel. 814 587, 815 465, fax. 813 851 e-mail: biljeznik.antos@gmail.com Zrinka Kovačićek, jb savjetnik
	Ocvarek Domagoj , Trg Stjepana Radića 13 tel/fax. 812 959 e-mail: j.b.domagojocvarek@gmail.com

<u>33405 PITOMAČA (033)</u>	
	Andai-Mlinarić Brigita , Trg Kralja Tomislava bb, tel/fax. 801 561 e-mail: jburedbam@email.t-com.hr
<u>10451 PISAROVINA (01)</u>	
	Barbarić Petar , Trg Stjepana Radića 4/I tel/fax. 629 18 69 e-mail: barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr
<u>20340 PLOČE (020)</u>	
	Žderić Tomislav , Neretvanskih gusara 12 tel/fax. 670 323 e-mail: biljeznik.zderic@gmail.com
<u>44317 POPOVAČA (044)</u>	
	Greblo Vladimir , Trg grofa Erdedyja 28 tel/fax. 670 771 e-mail:vladimir.greblo2@optinet.hr
<u>52440 POREČ (052)</u>	
	Ferenc Tanja , Trg slobode 2 tel. 452 905, fax. 428 210 e-mail: jb-tanja.ferenc@pu.t-com.hr Marjana Kirin, prisjednik
	Hrvatin Marija , 8.marta 1, tel. 433 258 e-mail: marija.hrvatin@pu.t-com.hr Tina Kalac, jb prisjednik Morena Jakovčić, jb savjetnik Marko Gržetić, jb vježbenik
	Pahović Đordano , Trg Joakima Rakovca 5 tel. 442 163 e-mail: notar-pahovic@pu.t-com.hr Sabina Parenčan, jb prisjednik Maksimiljan Pahović, jb vježbenik Josip Pahović, jb vježbenik
<u>34000 POŽEGA (034)</u>	
	Bagarić Niko , Ul. Sv. Florijana 6 tel/fax. 272 551 e-mail: niko.bagaric@po.t-com.hr Marijana Perić, jb prisjednik
	Brekalo Ante , Dragutina Lermana 6 tel. 313 153, fax. 313 152 e-mail: javni.biljeznik.ante.brekalo@po.t-com.hr Zdenka Husar, jb prisjednik Domagoj Brekalo, jb vježbenik Ivana Kronšteter, jb vježbenik

	Mr. sc. Včelik Mario , Primorska 2 tel/fax. 251 640 e-mail: biljeznik-vcelik@po.t-com.hr Ksenija Hudeček, jb prisjednik Matea Včelik, jb vježbenik		Perković Divna , Mletačka 2 tel. 217 505, fax. 522 316 e-mail: notar.d.perkovic@pu.t-com.hr Iva Pauro Čiković, jb savjetnik
	<u>40323 PRELOG (040)</u>		Pliško Mirna , Smareglina ul. br.7 tel. 210 511, fax. 522 377 e-mail: notar@notar-plisko.hr Ivan Regvat, jb prisjednik Gorana Savčić, jb vježbenik Tihana Majstorović, jb vježbenik
	Blažeka Ljiljana , Glavna 26, tel/fax. 645 062 e-mail: ljiljana.blazeka@inet.hr Andreja Gredelj, jb prisjednik Tamara Blagus, jb vježbenik		<u>51280 RAB (051)</u>
	Kvakon Petar, v.d.jb , Trg Sv. Florijana 20 tel. 646 200, fax. 645 155 e-mail: marijan.balaban@optinet.hr		Radić Ermina , Palit 69, tel/fax. 725 498 e-mail: javnibin@inet.hr Draženka Pičuljan, jb prisjednik
	<u>49218 PREGRADA (049)</u>		<u>51000 RIJEKA (051)</u>
	Večerić Gordana , Kostelgradska 9 tel/fax. 377 884 e-mail: ured@notar-veceric.hr		Banić Miroslav , Korzo 4/II, tel/fax. 338 114 e-mail: miroslavbanic@inet.hr Petar Banić, jb savjetnik
	<u>52100 PULA (052)</u>		Čuzela Vesna , Korzo 18, tel. 339 686, fax. 322 969 e-mail: notar-cuzela@notar-cuzela.hr Milena Čehajić, jb prisjednik Silvija Perišić, jb prisjednik Marina Cvitan, jb vježbenik Maja Grgić, jb vježbenik Sara Madžarov, jb vježbenik
	Crljenica Alida , Ćirilometodske družbe 1 tel/fax. 215 625 e-mail: notar-crljenica@pu.t-com.hr Sandra Bilić, jb prisjednik Maja Crljenica Štimac, jb prisjednik Ana Janko, jb vježbenik		Grozdanić-Dekleva Marija , Korzo 35/I tel/fax. 336 727 e-mail: notar.grozdanic-dekleva@ri.t-com.hr Loris Baričević, jb prisjednik Nikolina Grozdanić, jb savjetnik Hrvoje Hauptert, jb vježbenik Luka Strika, jb vježbenik
	Kopic Nansi , Anticova 9/I, tel/fax. 217 808 e-mail: notar.nansi@pu.t-com.hr Tena Kopic, jb prisjednik Tijana Celija, jb vježbenik Samra Dervović, jb vježbenik		
	Krajcar Denis , Flanatička 10, tel/fax. 215 315 e-mail: notar.krajcar@pu.t-com.hr Mladen Meničanin, jb prisjednik Željko Valenta, jb prisjednik		Legović Gordana , Rudolfa Strohala 3 tel. 322 922, fax. 321 052 e-mail: notar.legovic@ri.t-com.hr Veronika Fučak Zvonarić, jb prisjednik Kristina Grižon, jb savjetnik Marina Srdoč, jb vježbenik
	Kukučka Ivan , Jurja Žakna 4b tel. 544 755, fax. 213 097 e-mail: notarpula@pu.t-com.hr Danijela Diković Komadina, jb prisjednik Miroslav Kutlača, jb savjetnik Goran Tomić, jb vježbenik Andreja Mihevc, jb vježbenik		Lovrović Lečić Vera , Fiorello la Guardia 25 tel/fax. 212 665 e-mail: jbvll@ri.t-com.hr Nada Jovanić, jb prisjednik Katarina Datković, jb savjetnik
	Obrovac Skira Sonja , Laginjina ulica 2 tel. 211 260 e-mail: sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr		
	Paić-Čerin Marina , Olge Ban 8, tel. 215311, fax. 380 804 e-mail: marina.paic-cerin@notar-cerin.hr Marko Vitasović, jb prisjednik Jelena Raguž, jb savjetnik		Marinković Žaklina , Korzo 22, tel. 323 409 e-mail: notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com

	Panjковић Velibor , Ante Starčevića 4, tel. 317 370, fax. 317 076 e-mail: velibor.panjkovic@ri.t-com.hr Danijela Duran-Šunić, jb prisjednik Tamara Mihalović, jb prisjednik Nataša Babić, jb savjetnik Romana Miculinić, jb vjezbenik Natali Superina, jb vjezbenik Danijel Lučić, jb vjezbenik Iva Stipković, jb vjezbenik Igor Paro, jb vjezbenik
	Paravić Darko , Gnambova 2/II tel/fax. 330 532 e-mail: jb-paravic@ri.t-com.hr Blanka Kosjek Rumora, jb prisjednik Marin Belavić, jb prisjednik Boris Volarić, jb savjetnik
	Pejnović Stevan , Ribarska 2/2, tel. 214 783 e-mail: notar.pejnovic@ri.t-com.hr Kovačić Vesna, jb prisjednik Tanja Milić, jb savjetnik
	Sablić Dorčić Marina , Ciottina 5, tel. 494 169 e-mail: biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr Ana Sabljak, jb prisjednik Petra Matković, jb vjezbenik
	Smojver-Bašić Anđelka , Školjić 2 tel/fax. 335 890 e-mail: jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr Željko Bašić, jb prisjednik Tonka Bašić, jb vjezbenik
	Sokolić-Ožbolt Olga , Užarska 28-30/II tel/fax. 212 513 e-mail: notar-sokolic@ozbolt.tcloud.hr Danijela Miloš Novak, jb prisjednik Martina Klarin, jb savjetnik Sanja Bugarinović, jb vjezbenik
	Švegović Vesna , Titov trg 10, tel/fax. 335 753 e-mail: javni-biljeznik-vesna-svegovic@ri.t-com.hr
	Vrsalović Zoran , Korzo 40 tel. 322 211, fax. 322 393 e-mail: javni.biljeznik.zoran.vrsalovic@ri.t-com.hr Ana Huserik Zujčić, jb prisjednik Andrea Rajković, jb prisjednik Sara Vrsalović, jb vjezbenik
	Žužić Kovačić Sunčica , Laginjina 2 tel/fax. 226 192 e-mail: suncica.kovacic@yahoo.com

	52210 ROVINJ (052)
	Dušić Davor , Ul. Carera 20, tel/fax. 818 051 e-mail: notar-dusic@pu.t-com.hr Morana Erak Dušić, jb prisjednik Anita Ledenko, jb vjezbenik
	Zujčić Rino , N.Quarantotto bb tel. 830 008, fax. 840 197 e-mail: rino.zujic@pu.t-com.hr Tatjana Burić, jb prisjednik
	10430 SAMOBOR
	Frković Gordana - Jožinec Ljubica Trg k. Tomislava 13/I, tel/fax. 336 62 10 e-mail: javni.biljeznici.samobor@zg.t-com.hr Kristina Župančić, jb prisjednik
	Palinić-Čulin Sandra , Gajeva 35 tel. 332 65 86, fax. 332 65 87 e-mail: notar-palinic@zg.t-com.hr Maja Peris, jb prisjednik
	Remenarić Slavko , Trg kralja Tomislava 10 tel. 338 72 43, fax. 338 72 45 e-mail: biljeznik.remenaric@email.t-com.hr Elvira Belošević, jb prisjednik
	53270 SENJ (053)
	Eda Biondić , Pavlinski trg 17 tel/fax. 881 759 e-mail: biljeznik.biondic@gmail.com
	10360 SESVETE (01)
	Batušić-Šlogar Zinka , Vladimira Ruždjaka 8 tel. 205 82 88, fax. 205 82 99 e-mail: zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr Ana Gerić, jb prisjednik Daniela Vuković, jb savjetnik
	Čergar Milka , Ninska 1 tel. 200 05 82, fax. 201 02 91 e-mail: milka.cergar@zg.t-com.hr mr.sc.Ante Kravar, jb prisjednik Marija Čukelj, jb prisjednik
	Ledić Sanja , Ninska 3 tel. 200 55 50, 200 55 52, fax. 200 55 17 e-mail: jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr Javorka Zaplatić, jb prisjednik Darja Kaleb Gavran, jb savjetnik

	Vuger Ignac , Karlovačka c. 2 tel/fax. 200 88 28 e-mail: vuger@biljeznik-vuger.hr Joško Pervan, jb prisjednik Andrija Vuger, jb savjetnik		Kemec Nada , Trg pobjede 22 tel. 410 299, fax. 415 344 e-mail: nada.kemec@sb.t-com.hr Blanka Marjanac, jb prisjednik Iva Kemec Kokot, jb prisjednik
	<u>21230 SINJ (021)</u>		Lukačević Mario , Matije Gupca 22 tel. 445 805, fax. 445 833 e-mail: lukacevic.mario@sb.t-com.hr
	Delonga Vladimir , Trg dr Franje Tuđmana 7 tel/fax. 825 900, e-mail: vladimir.delonga@st.t-com.hr		Medunić Ruža , Trg pobjede 10, tel. 440 616 e-mail: javni biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr Katarina Oreč, jb prisjednik
	Romac Ana , Glavička 27 tel. 823 081, fax. 826 022 e-mail: ANAROMAC971@gmail.com Marijana Buljan, jb prisjednik		<u>33520 SLATINA (033)</u>
	<u>44000 SISAK (044)</u>		Naumovska Sandra, v.d.jb , Trg Sv. Josipa 9 tel/fax. 550 665 e-mail: notar.naumovska@gmail.com
	Briševac Imprić Gordana , Trg Lj.Posavskog 3 tel. 522 909 e-mail: gordana.brisevac.impric.javni. biljeznik@sk.t-com.hr Gabrijela Begić, jb savjetnik		<u>47240 SLUNJ (047)</u>
	Čubelić Šimac Sanja , S. i A. Radića 5 tel. 523 246, fax. 521 228 e-mail: j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr Vjekoslav Andrić, jb prisjednik		Naletilić Martina , Trg dr.Franje Tuđmana 8 tel. 400 008, fax. 400 009 e-mail: notar.naletilic@gmail.com
	<u>44000 SISAK (044)</u>		<u>21210 SOLIN (021)</u>
	Kraljičković Ivica , S. i A. Radića 25 tel/fax. 523 363 e-mail: ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr Dragutin Habulin, jb prisjednik Silvija Harambašić, jb vježbenik Ivan Borić, jb vježbenik		Ivančić Marija , Kralja Zvonimira 75 tel/fax. 210 548 e-mail: jb.marija.ivancic@st.t-com.hr Snježana Ludvajić, jb prisjednik Maja Maleš Talaja, jb prisjednik
	Marković Ivan , S. i A. Radića 1 tel/fax. 523 694 e-mail: ivan.markovic@sk.t-com.hr Maja Tomazinić Grahovac, jb prisjednik Ivan Marković, jb vježbenik		Jurišić Boško , Kralja Zvonimira 85 tel/fax. 213 286 e-mail: javni.biljeznik.bosko.jurisc@st.t-com.hr Yvonne Zlatař Šunjić, jb prisjednik Maja Radovani, jb prisjednik
	Stojanović Natalija , S i A.Radića 6/6 tel. 522 708, fax. 522 723 e-mail: natalija.stojanovic@sk.t-com.hr Marko Bebek, jb savjetnik		<u>21000 SPLIT (021)</u>
	<u>35000 SLAVONSKI BROD (035)</u>		Bilan Vedrana , Kneza Lj. Posavskog 17/I tel/fax. 321 505 e-mail: jb.v.bilan@st.t-com.hr Vesna Ogorevc, jb prisjednik Vesna Radovan, jb prisjednik
	Bračun Miroslav , Ul.P. Krešimira IV br. 3, tel. 449 467, fax. 449 468 e-mail: miroslav.bracun@sb.t-com.hr Mira Relić, jb prisjednik Zvonimir Bračun, jb prisjednik		Bradarić Ivan , Obala Hrv. nar. preporoda 9 tel/fax. 345 859 e-mail: notar-ivan-bradaric@st.t-com.hr Pero Berić, jb prisjednik Ivana Bradarić, jb prisjednik
	Čečatka Robert-Anton , Trg pobjede 19 tel. 449 498, fax. 404 140 e-mail:robert-anton.cecatka@sb.t-com.hr Igor Kokanović, jb vježbenik		Čipčić Mila , Gundulićeva 20, tel/fax. 380 122 e-mail: notar.mila.cipcic@email.t-com.hr Sandra Jelavić, jb prisjednik Ivana Dobrić, jb prisjednik Matea Herceg Juretin, jb vježbenik

	Dragun Helena , Škrape 53, tel. 530 902, fax. 530 988 e-mail: javni.biljeznik.helena.dragun@st.t-com.hr Milka Tošić, jb prisjednik Igor Ilić, jb vježbenik		Rubić Mira , Domovinskog rata 11 tel/fax. 348043 e-mail: jb-mira.rubic@st.t-com.hr
	Karabotić-Milovac Teo , Kavanjinova 4 tel. 339 888, fax. 339 890 e-mail: teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr Marko Pavičić, jb prisjednik		Šarić Ilija , Hrvatske bratske zajednice 3a tel. 480 341, 480 358 e-mail: saric.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr Matijana Paradžik, jb prisjednik Rozika Dajak, jb savjetnik Bariša Rajčić, jb vježbenik
	Kekez Nevenka , Hrvatske mornarice 1B tel. 485 255, fax. 322 361 e-mail: biljeznik.kekez@st.t-com.hr Dunja Brajčić, jb prisjednik Irena Šimunović, jb prisjednik		Mr. sc. Šuško Ante , Domovinskog rata 3 tel./fax. 348 104 e-mail: jb.susko@hi.t-com.hr Gorana Kokot, jb prisjednik Ivana Duplančić, jb prisjednik
	Kovačević Borica , Ivana Gundulića 44/II tel/fax. 362 497 e-mail: jb-borica.kovacevic@st.t-com.hr		Zlokić Ante , Velebitska 26, tel/fax. 534 528 e-mail: jb-slobodan-zlokić@st.t-com.hr Kornelija Valjan, jb prisjednik
	Makelja-Šuljić Jagoda , Šimićeva 2 tel/fax. 371 442 e-mail: biljeznik-makelja-suljic@st.t-com.hr Dražen Makelja, jb prisjednik Jagoda Vuković, jb prisjednik	21300 SUPETAR (021)	
	Matačić Jasna , Rudera Boškovića 9 tel/fax. 482 509 e-mail: jasna.matacic@st.t-com.hr Ivana Jurković, jb savjetnik Kristina Juriša, jb vježbenik		Martinović Dinko, v.d. jb , Hrvatskih velikana 8, tel/fax. 630 555, e-mail: biljezniksupetar@outlook.com
	Milić-Štrkalj Zrinka , Domovinskog rata 27b tel. 485 776, fax. 322 455 e-mail: javni.biljeznik.zrinka.milic-strkalj@st.t-com.hr Ana Vukojević, jb prisjednik Marina Sladoljev, jb prisjednik Ivana Pandža, jb vježbenik	21460 STARI GRAD (021)	
	Pavlović Dalibor , Klaićeva poljana 3 tel. 772 948, fax. 772 943 e-mail: dalibor.pavlovic@st.t-com.hr Gojka Damjanić, jb vježbenik		Plenković Jadranka , Sv. Rok bb tel/fax. 765 547 e-mail: jadranka.plenkovic@st.t-com.hr
	Popovac Mirjana , Mažuranićevo šetalište 13 tel/fax. 317 401 e-mail: jbpopovac@jbpopovac.hr Iris Popovac, jb prisjednik Ivana Brkljačić Malenica, jb savjetnik Ana Zaninović Popovac, jb vježbenik	10380 SVETI IVAN ZELINA (01)	
	Mr. sc. Puljiz Zoja , Mažuranićevo šetalište 14 tel. 322495, fax. 347000 e-mail: jb.zoja.puljiz@hi.t-com.hr Snježana Felzer-Puljiz, jb prisjednik Lucija Buljan, jb savjetnik		Rački Branka , Trg Ante Starčevića 14/II tel/fax. 206 09 37 e-mail: branka.racki@zg.t-com.hr Ivan Rački, jb prisjednik
			22000 ŠIBENIK (022)
			Kale Alisa , Stjepana Radića 79a tel. 330 025, fax. 330 116 e-mail: info@notar-kale.hr Sacha Borak, jb prisjednik Ante Mrčela, jb savjetnik Ana Bagić, jb vježbenik
			Malenica Ljiljanka , Fra Stjepana Zlatovića 18 tel. 331 812, fax. 331 819 e-mail: javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr Jelena Kljajić, jb vježbenik
			Nakić Nevenka , A.Starčevića 5, tel. 212 265 e-mail: nevenka.nakic@hi.t-com.hr Neven Nakić, jb prisjednik Sanja Veštić, jb vježbenik

	Vuletin Vojislav , Vladimira Nazora 15 tel. 212 096 , fax. 213 190 e-mail: javnibiljeznik.vuletin@si.t-com.hr Marko Vuletin, jb prisjednik Sunčica Vuletin, jb prisjednik
<u>21220 TROGIR (021)</u>	
	Biuk Željena , Matije Gupca 1/II tel/fax. 885 397 e-mail: zeljana.biuk@st.t-com.hr Velebita Erkapić, jb prisjednik Slavija Mihovilčević, jb vježbenik
	Žanko Petar , Matije Gupca 1/I tel/fax. 885 330 e-mail: notar.petar.zanko@st.t-com.hr Danira Margeta-Nuber, jb prisjednik Ana Pavković, jb prisjednik Ivana Bartulica Antulov, jb savjetnik
<u>52470 UMAG (052)</u>	
	Krajina Željko , Trgovačka 1 tel. 743 464, fax. 743 463 e-mail: notarumag@gmail.com Fabiana Kliman, jb prisjednik Nina Šorgo, jb savjetnik
<u>31550 VALPOVO (031)</u>	
	Gagro Ružica , Trg kralja Tomislava 10 tel. 663 555 e-mail: notar.r.gagro@os.t-com.hr Maja Gagro Bošnjak, jb prisjednik
	Grgić Jelena , Vij.107.brigade HV 3 tel. 650 100, fax. 650 190 e-mail: jelena.grgic-notar@email.t-com.hr
<u>42000 VARAŽDIN (042)</u>	
	Benc Rankica , Vrazova 8c tel. 211 400, 212 558, fax. 211 400 e-mail: rankica.benc@vz.t-com.hr Lidija Metlikovec, jb prisjednik
	Čmrlec-Kišić Biserka , Mihanovićeva 2 tel. 211 662, fax. 211 699 e-mail: biserka.cmrlec-kisic@vz.t-com.hr Marija Peručić Jošić, jb prisjednik Natalija Kaselj Tušek, jb prisjednik Tea Stilinović, jb vježbenik
	Duić Melanija , Franjevački trg 17 tel. 212 214, fax. 200 985 e-mail: melanija.duic@vz.t-com.hr Andreja Levatić Marin, jb prisjednik Lana Pavković Rendić, jb savjetnik Iva Bajt, jb vježbenik
	Madarić Koraljka , Kapucinski trg 2/I tel. 201 323, fax. 201 329 e-mail: madjaric.koraljka.javni.biljeznik@vz.t-com.hr Melita Gerbus, jb prisjednik

	Mihinjač Lana , Braće Radića br. 6 tel/fax. 212 833, e-mail: jblm@optinet.hr Iva Zadrović, jb prisjednik Bojana Štrlek Vočanec, jb prisjednik
	Rauš-Klier Zvezdana , Anina 2 tel. 212 812, fax. 200 672 e-mail: zvezdana-raus.klier@vz.t-com.hr Barbara Viličić Peharda, jb prisjednik Iva Cimerman, jb vježbenik
	Trstenjak Stjepan , Trg slobode 1 tel. 300 550, fax. 300 552 e-mail: stjepan.trstenjak@gmail.com Ana Brezovec, jb prisjednik
	Vajdić-Sevšek Jagoda , Pavlinska 5 tel/fax. 320 015 e-mail: jagoda.sevsek-vajdic@vz.ht.hr Jasenska Pjevac, jb prisjednik Sunčica Gložinić, jb prisjednik
<u>10410 VELIKA GORICA (01)</u>	
	Jurlina Marko , Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10 tel/fax. 622 10 97, fax. 622 15 52 e-mail: ured@notar-jurlina.hr Iva Brazda, jb prisjednik Mirna Rob, jb savjetnik
	Maleković Ivan , Trg kralja Tomislava 7 tel.622 21 23, fax. 622 52 66 e-mail: ivan@notar-malekovic.hr Ivana Švegar, jb prisjednik Maja Grgurić, jb savjetnik
	Mirčetić Nives , N. Šopa 41 tel. 622 52 77, fax. 623 25 83 e-mail: nives.mircetic@zg.t-com.hr Martina Begović, jb prisjednik
	Spevec Ranka , Trg kralja Tomislava 39 tel. 621 38 69, fax. 625 11 06 e-mail: info@notar-spevec.hr
<u>32100 VINKOVCI (032)</u>	
	Kovač Mirodar , Trg B. J. Šokčevića 1 tel/fax. 334 235 e-mail: kovac-mirodar-javni-biljeznik@vk.t-com.hr Nikola Perković, jb prisjednik
	Mendeš Marijan , Duga ulica broj 10/I tel/fax. 334 221 e-mail: mendes.marijan.javni.biljeznik.vd@vu.t-com.hr Tomislava Komesarović, jb vježbenik
	Vajcl Alen , Duga ulica 8 tel. 338 285, fax. 338 118 e-mail: javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com

	Vulić Nikola , Vladimira Nazora 13 tel/fax. 338 050 e-mail: nikola.vulic@vu.t-com.hr Lejla Šutalo, jb vježbenik Ivana Marcikić, jb vježbenik		Kovačić Jelica , Trg Kralja Tomislava 1 tel/fax. 421 278 e-mail: kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr Ljiljana Lenče, jb prisjednik
	<u>33000 VIROVITICA (033)</u>		Ore Vojislav , Dr Franje Tudmana 5 tel. 413 304, fax. 443 331 e-mail: notar.vore@vu.t-com.hr Branislava Jovanović, jb prisjednik Dejan Paunović, jb vježbenik
	Filipović-Kovačić Dubravka Andrije Kačića Miošića 2 tel/fax. 726 850 e-mail: filipovic-kovacic.dubravka.javni.biljez@vt.t-com.hr Tomislav Vuković, jb vježbenik Ivana Pavošević, jb vježbenik		<u>49210 ZABOK (049)</u>
	Nad Bajser Ema , Antuna Mihanovića 26 tel/fax. 800-635 e-mail: nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr Iva Petrović, jb savjetnik		Martinić Javorka , Matije Gupca 47/I tel/fax. 221 152 e-mail: javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr
	<u>21480 VIS (021)</u>		Podgajski Vlasto , Matije Gupca 70 tel. 221 168, fax. 501 197 e-mail: vlasto.podgajski@kr.t-com.hr Emil Podgajski, jb vježbenik
	Mladineo Margarita , Šetalište Stare Isse 2 tel/fax. 718 088 e-mail: jb.m.mladineo@hi.t-com.hr Anita Krvavica, jb vježbenik		<u>23000 ZADAR (023)</u>
	<u>52463 VIŠNJEVAC (052)</u>		Brkić Emil , Ul.Domovin.rata 3 tel. 231 383, fax. 231 481 e-mail: emil.brkic@zd.t-com.hr Ivana Gadža Beganović, jb prisjednik Tina Perin Crnošija, jb savjetnik Mareta Parada, jb vježbenik
	Poropat Anka , Trg slobode 1 tel. 427 852, fax. 427 854 Karla Švić, jb savjetnik Matea Posedel, jb vježbenik		<u>Grdović Silvana</u> , Zrinsko Frankopanska 38 tel. 300 646, fax. 300 648 e-mail: silvana.grdovic@zd.t-com.hr Vesna Hadasija Filipi, jb prisjednik Martina Grdović, jb vježbenik
	<u>22211 VODICE (022)</u>		
	Gojanović Aljoša , Obala Juričev Ive Cote 27 tel. 441 644, fax. 440 944 e-mail: aljosa.gojanovic@si.t-com.hr Mira Grbac, jb prisjednik		Grigillo Ramljak Darija , Dalmat.sabora 2 tel. 213 000, 317 200, fax. 317 200 e-mail: darija.grigillo-ramljak@zd.t-com.hr Josipa Zubčić, jb prisjednik Ana Ramov, jb savjetnik Petra Taraš, jb vježbenik
	<u>10340 VRBOVEC (01)</u>		
	Koretić Dubravka , Ul. poginulih branitelja 2 tel/fax. 279 28 92 e-mail: javni.biljeznik.dubravka.koretic@zg.t-com.hr Stela Bajić, jb prisjednik		Hrabra Suzana , Don Ive Prodana 4 tel. 312 166 e-mail: suzana.hrabra@zd.t-com.hr
	<u>21276 VRGORAC (021)</u>		
	Kristić Ivan , Tina Ujevića 13 tel. 675 160, fax. 674 313 e-mail: ivan.kristic@st.ht.hr		Kolega-Zubčić Alkica , Stjepana Radića 42b tel/fax. 300 900 e-mail: notar-zubcic@zd.t-com.hr Dragana Marčina, jb prisjednik Filip Zubčić, jb prisjednik Stefani Kasap, jb vježbenik Diana Kolega, jb vježbenik
	<u>32000 VUKOVAR (032)</u>		Marčina Vera , 112.brigade br.3 tel/fax. 314 665 e-mail: notar.marcina@zadar.net Goran Marčina, jb prisjednik Ana Mihić, jb prisjednik Ana Svorcina, jb savjetnik
	Arambašić Boro , I. G. Kovačića 2/I tel. 441 988, fax. 441 989 e-mail: jb-boro.arambasic@vk.t-com.hr Duška Uzelac, jb prisjednik Ivana Stočko, jb prisjednik Jelena Arambašić, jb vježbenik		

	Mišković mr. sc. Davor , Ul. Mihovila Klaića 7 tel/fax. 311 111 e-mail: notar-davor-miskovic@zd.t-com.hr
	Skoblar Jelena , Sv. Vinka Paulskog 32 tel. 628 901, 628 902 fax. 628 903 e-mail: jelena@notar-skoblar.hr
<u>10290 ZAPREŠIĆ (01)</u>	
	Adžija Ivan , Baltazara A. Krčelića 15 tel. 331 08 75, fax. 331 08 76 e-mail: ivan.adzija@zg.t-com.hr Lidija Kolombo, jb prisjednik Mirta Marijan, jb prisjednik
	Poljak Estera , Tržna 12 tel. 331 45 94, fax. 331 45 93 e-mail: javni.biljeznik.esterapoljak@zg.t-com.hr Željko Petrušić, jb prisjednik Hrvojka Petrušić, jb vježbenik
<u>49250 ZLATAR (049)</u>	
	Bartolek Zvonimir , Trg Slobode 2 tel/fax. 466 808 e-mail: notar.bartolek@notar-bartolek.hr

	Požaić Đurđica , Zagrebačka 15a tel. 467 077, fax. 501 721 e-mail: djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr Martina Preis, jb savjetnik
<u>52341 ŽMINJ (052)</u>	
	Pucić Patricia , Pazinska 2/h, tel/fax. 846 530 e-mail: biljeznik.pupcic@pu.t-com.hr Vedrana Kliman, jb prisjednik
<u>32270 ŽUPANJA (032)</u>	
	Kaluđer Mladen , Veliki Kraj 59 tel/fax. 830 130 e-mail: kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr Marija Karalić, jb savjetnik
	Marošević Kata , Josipa bana Jelačića 1 tel/fax. 832 793 e-mail: marosevic-kata-jb@vk.t-com.hr Hrvoje Marošević, jb vježbenik

Adresar je zaključen 20. listopada 2015. godine

